

ფთა და მცხოვრებელთა გაუწყებ და გიბრძანებ და კიდევ გე-
ვედრები, რომელსაც ამ განწყობას დაესწერ, თუ მე ჩემსა სა-
ხლსა და ოჯახზედ გარჯილობა და ქირანახულობა მქონდეს და
ან ქვეყანაზე ერდგულობით ვყოფილიყყო და მემსახუროს,
რაც ამაში დამიწერია, ის მიიღოთ რაბანც (ნაბანც?) მიი-
ღებთ იმას ღთოთ, მასუკან არაოდეს შფოთისა და სისხლის და-
ღვრისა და ერთმანერთის მტრობისა საფიქრებელი აღარა გე-
ქნებათ-რა, ამ ჩემის აღწერილის აზრის მიზეზით ამ ჩემის შვი-
ლების საქმეში სრულათ თქვენში შფოთს ველარ შემოიყვანენ
და, თუ სხვაგნிடამ ვინმე შფოთს შემოგიგდებენ, ღთოთ ამ ერ-
თობით, რომელიც მე დამიწერია, კიდევ განზდევნით და ღთოც
შეგეწევათ სიყვარულსა და ამისთანას ერთობაში ჩემს შვილ-
ბსაცა და ქვეყანასაცა. 0

გ) ეს განზრახვა გასინჯულობა და დამტკიცება არაფრის
სხვის საქმისა და მოგონებისა არა არის-რა. ამისი მხედველი
თვით უფალი არის, რომ სახლეულობისა ჩემისა და შთასრუ-
ლისა ნათესაობისა ჩემისა და შვილთა მათათვის აღვწერე,
რომ არ გაიყარნენ, ერთ სამეფო იყოს და სიყვარულით იყ-
ვნენ და არ მტრობდნენ, ეგრეთვე ქართველთა და კახთათვის,
რომ ამ საქმით იყვნენ სიყვარულით დამტკიცებულნი ყოველ-
ნი ბატონყმანი და ამხანაგნი, რომ თქვენში ღთის წინაა-
ღმდეგი შური და შერევნა არა მოხდეს რა და ის განწყობაე-
ბი, რომელიც ქვეით დაიწერება ჩემის სახლისა და საქართველოს
დიდთა და მცირეთათვის, ისინი სრულებით უნდა მიიღოთ და
ჩემა შვილებმაც და შვილიშვილებმაც და საქართველოსა და
კახეთისა ერთა იმ აზრებს არა მოაკლოთ რა, თორემ ქეშმა-
რიტად, უცილოთ მაშინვე გამოჩნდება შური და მრისხანება
და ამასთან ხმალი დაიწყებს სისხლის ღვრასა და ნათესავნი
მახლობელნი და მოყვარენი საგულისგულონი შეირევიან, ზო-
გნი ერთის კერძოსავენ დარჩება და ზოგი მეორეს კერძოს და,
რაც ძალი ექნებათ მტრისათვის, ის მოყვარეზედ დაიხარჯება
და ნათესავზე, და მოაკლდება ძალი ქართველთა და კახთა, და
მტერი წინ წამოდგება და ზედაც შემოჯდება საქართველოებს

და მასუკან გარყვნიან წმიდასა სარწმუნოებასა, დასჩაგვრენ უს-
ჯულონი საქართველოთა, გაღარიბდებიან, დაშცირდებიან და
ზოგნი დაიფანტებიან და ასრე წახდებიან, და ეს ამით დაგე-
მართებათ, ქართველნი და კახნი, რომ ჩემი შვილებისა, რაც
დამიწერია, თუ იმაზე არ დაზღუდით და ისინიც არ დააყენეთ,
უიჟოდ იცოდეთ, ღონ გაშროსთ, მრავალი ავი დაგემართე-
ბათ. მოგეხსენებათ სამღვდელთაც და საეროთაც და ნახამთ,
წაიკითხამთ ამას სრულათ, ცხადად სცნობთ ამ წერილიდამ,
რომელიც დაიწერება და ან ზემოთ დაიწერა.

დ) სამობითსა და ერთობითსა ღთსა ვფიცავ, რომ, რაც
ეს განწესება დამიწერია, არავის შეეტყოს, არცა ვისთვის
მეკითხოს და არც ვისმე ერჩიოს და არავისმე მეტობის
მონდომობით, არცა ვისიმე დაკლებით მე ეს არ დამეწე-
როს და არც ჩემის გონების მეტი კაცი, ამისი მოქმელი და
გამრჩეული სხვა ამის დაწერადმდე არა მყოლოდეს, და ამაზედ
ცილი ან მე არავინ დამწამოს და ან სხვათ, რომ დიდი ცო-
დვა იქნება, და ეს ასე დამიჯერეთ შვილმაცა და ქვეყანამაც.

ე) საყვარელნი შვილნი ჩემნი და სხვანი სამღვდელთა
და საეროთა მამანო და ძმანო, და შვილნი, და მეგობარნი
ჩემნი! ჩვენ საქართველოს კაცნი ვართ და ჩვენის (ჩენის?) ქვეყნის
სამართალს ჩვენ ვერ გადავაგდებთ და არც შეიძლება, და ბევრმაც
რომ მოინდომოს, ძალიან გარჯა მოუნდება და წელიწადებიც
ბევრი გაივლის, რომ სხვა რიგი სამართლის ჩვეულება ჩამოა-
გდოს ეინმე, თუ არ დიდმა კელმწიფემ, მაგრამ ამასაც ხანგრ-
ძელი გარჯა მოუნდება, რომელიც საქართველოს სამართლები
გაურიგებიათ, რაერთიც გვაქვს, ის გვეყოფა და დიდად მოსა-
წონი და პატიოსანი არის და ახლა, საყვარელნი ჩემნი,
ერთობით ზემოხსენებულნი, თუ მე ასე არ გამესაჯა და ასე
არ გამერიგებინა ჩემის შვილებისათვის და თქვენთვის ეს სა-
ბოლოო სიმტკიცე მშვიდობისა, სიყვარულისა და ერთობისა
არ განმეწესებინა და თავთავისი წილი და რიგი ახლავ არ მი-
მეცა და არ გამეჩინა, ან ერთმანერთის სისხლის ჩამოვარდნის
მიზეზი შევიქნებოდე და ან დაკარგვისა სულით და ხორციით

მიზეზად მე დავიდებოდი, მას უკან რაღა სიტყვის გებაღა შემეძლო წინაშე ღთისა და ან წინაშე კაცთა? ეს წინაშე კაცთა დაიწეროს, მარჯულ და მარცხულ არ მიმიხედავს და არც ერთისათვის არ მიმიკერძავს. არას შეტყობით და არას ჩემის გასინჯულობით ამის მეტი განზრახვა არა მქონია, რომ სამზთოსა და ცხოელ მყოფელისა სულისათვის, რაც ძალ მედვა, იპისის თხოვით და ვედრებით დანიწერია ჩემის შვილების გზების ჩვენება და ეს განწესება, რომ თავთათვისი წილი მიმიცია და გამირჩევია წილები გაყრისათვის და გაუყრელობისათვის, მიზეზები ქეშმარიტნი და ნიშნები განცხადებულნი მათის ყოვლის სულიერისა და ხორციელის ქცეულებისა და მოქმედებისა, რომელიც საერთოს ძმობისა და სახლობის რიგი რჩომა და გაძლება და უფროს უმცროსობა და ბატონობა და უფლის წულობა, სამართალნი და მათი სამგობინარი საბოლოო დამინახავს, ის საფუძველი დამიდგია, დამიწერია. თუ ეს ვისთვისმე მტკიოდა, მე ამას ვეღარ შევიძლებდი და ვეღარც გაეკეთებდი და, თუ ხმა გამოსულიყო, ეგება დიდი შერევნაც მომზდარიყო და სულ მომეშლებოდა ეს დაწყობილება.

გ) ახლა შეიღთა ჩემთა და ერთა სამღვდელთა და საეროთაც ერთობით და ერთ ხმობით ღთისათვის ეს ჩემი აღწერილი განწესება ქეშმარიტებით ისმინეთ და კიდევ მიიღეთ.

ზ) შეწვევითა ღთისათა აწ იწყება ჩემის შვილების ერთობისა და თავად კერძის გარჩევა, თუ როგორი ერთობა დაიწერება და ან რომელსა და რომელთა რა აქვთ თავიანთი საკუთარი წილი, რომელიც ის იმათი საკუთარი ნარგები მამული ყველას მისცემია და აქვსთ, და ეს წილი და კერძი მათა ყველა აღმოჩენილი არის, რომ როგორ უნდა ერთად ძმობდნენ და ან თავისი წილი საკუთარი რა აქვთ გაჩენილი.

შ) პირველად საერთოდ უნდა პქონდესთ, როგორც ჩვეულება არის, კარის ეკლესია ერთი ტფილისის, ერთი თელავის და ერთი გორის ციხეში, რომ ეს ეკლესიანი ყველა ძმებისა საერთო არის და რომელიც მამისა და პაპისა ჯვარნი, ხა-

ტნი და სიწმიდის იარაღნი აქვნდეს ყველა, რომელიც რომელსაც ეკლესიაში ყოფილიყოს, იქავ უნდა იყოს.

თ) იქნება რომ ღროს მიხედვით ეს წმინდანი ეკლესიების ჯვარნი და ხატნი ღროს მიხედვით და სიწმიდის იარაღნი თუნდა თავისთან შეინახონ და, თუ უნდათ, რომელსაც ეკლესიაში ენებოსთ, იქ შეინახონ ერთმანერთის თანხმობით და სამღვდელლოს კაცის რიგის მიცემისა, და ეკლესიის საჭიროებისა თათავისის წილის სიბევრით და სიცოტავით მებატონე და ძმები უნდა რიგს მისცემდნენ.

ა) უნდა დაიმარხოთ ეს ჩემი განზრახვა ჩემმა შეილებმა, რომ ყოველს საუფლოს დღეს, ღთნ აშოროს, თუ ერთი რამ მიზეზი მძიმე არა ჰქონდესთ-რა, ერთად იდღესასწაულებდნენ, რაოდენ შეეძლოსთ. თუ, ვინ იცის, ზოგნი გარედ საქმეზედ წარსრულნი იყვნენ, იმათ იქ იდღესასწაულონ.

აბ) და აქვნდეს სახლიცა ერთი მოდიდო, რომ იმ დღესასწაულობის შემდგომად იმ სახლში შეიყრებოდნენ თავისის სახლეულით და, თუ ყველას ნება იყოს, ვისიმე იქ დაპატიება და მიწვევა თავიანთ ნათესავისა ან სხვისა, მი(ი)წვევდნენ და სადილობას იქა ჰყოფდნენ და, რაც იმ დღეს იქ დაიხარჯება, საერთო ხარჯი უნდა იყოს წილის ბევრობით და სიმცირით, რაც დაიხარჯებოდეს სასმელი და საქმელი გინა სამღთოსი, გინა მგალობლისა, ანუ თამაშისა ყველა საერთო ხარჯი უნდა იყოს, ძმებისა და მებატონისა, როგორადაც წილი აქვსთ. როგორც ლხინი ნებადდესთ და შექცევა კეთილად, ისე შეექცეოდნენ, რომ ნიშანი გაუყრელობის არის და, რაც ერთი სახლობისა და ერთობისა ოჯახის ხარჯი იქნება, ისიც წილობაზე უნდა გაიყოს. ბევრის წილის მქონებელმა ბევრი გაიყოს და მცირე წილის პატრონმან მცირე უნდა დახარჯოს ასე სამართლით უნდა ეგნენ.

აბ) ღთის მოწყალებით თუ რომელმანმე ძმამ საერთოს ეკლესიებს გარდა თავთავისთვის ეკლესია აშენოს, სადიდებელად ღთისა თავისის კარისა, თუ სხვაგან სადმე, ესეც ძმების დაკითხვით უნდა იქნას. და ამ კეთილ საქმეს ვერც ძმები

დაუშლიან, მაგრამ, რომელიც საერთო ეკლესიები აქვსთ, იმ ეკლესიიდან ვერას გამოიტანენ ახლის აშენებულის ეკლესიისთვის ვერც ხატსა, ვერც ჯვარსა, ვერც შესამოსელსა, ვერც წიგნსა და ვერც სიწმიდის იარაღსა. თავისის წილიდან უნდა შეამკოს ის თავისი ახალი აშენებული ეკლესია იმ აღმაშენებელმა ძმამ. სხვას კელი არ ექნება არც ხარჯში და არც იმ საყდარში + თუ დასაშლელი არ იყოს, უწმიდესი ნუ დაუშლის 0.

აგ) ციხებისაც ასე დაგვიწერია: ქალაქის ტფილისის ციხეები, გორის ციხე, სურამის ციხე, წირქოლის ციხე, ანანურის ციხე, ბოჭორმის ციხე და გრემის ციხე, რომ ამ ციხეებს ნარიყალის ციხეებიცა აქვს და ნარიყალები ცოტას კაცით შეინახება. ამ შეიღს ალავს ნარიყალებში საერთოდ კაცი უნდა ეყენოსთ, რაერთიც მოუწოდეს მცველათ და სხვა ციხეები და გალაგნები რომ დიდრონი არიან, ქართლში, თუ კახეთში, ისინი ცოტას კაცით ზომ არ შეინახება, ის სათემო არის. ღმერთმან ნუ ქნას, მძლავრის მტერის შიშობა რომ იქნება დასახიზნავად ახლო სოფლების ხიზანი და ხალხი შევა; როგორც დაჩემებული არის და განწყესებული ისე უნდა შევიდნენ და დაიხიზნონ. თუ სახასოს დიდს გალაგანსა და ციხეში ღვთის მოწყალებით ახალი ნარიყალა ააშენონ, ერთმანერთის შეკითხვით უნდა ააშენონ მეფემ და ძმებმა და, როგორც ნარიყალებში საერთო კაცის დაყენება დაგვიწერია, ახალს აშენებულს ნარიყალაშიაც საერთო კაცი უნდა დააყენონ თავთავისის წილის შეხედულობით, სამართლით და გულ-დაჯერებულობით.

აჲ) რაც ამ ჩემს შეიღებს თავთავისთვის წილი აქვსთ მიცემული, ის ზომ თავიანთი კერძი არის. იმაში ვისაც უნდა, აჩუქებენ და ვისაც უნდა, ასესხებენ და ვისაც უნდა დაჰპატიებენ. სხვა ძმები არაფერის ვალის მქონებელნი არ არიან, მაგრამ ამისთანა საქმეში ძმები რომ ერთმანერთს შეეწიენენ, დასაშლელი არ არის; მაგრამ კანონად მე დამიდვია ასე და თითონ იციან.

აე) სახასოებიდამ, სათავადოდამ და, თუ ეკლესიების დე-
ბულებაც არის რამე, რაც შემოსავალი იქნება, საქვეყნოს შე-
ნაწერს გარდასა+სამად გაიყოფოდეს, ორი წილი მეფესა და მე-
სამედს, რამდენი ძმანიც იყვნენ, იმათი. კიდევ ამავე ძმებში ესეც
განიწესა, რომ, რაც და საიღამაც მეფეს ჯარიმა ერგებოდეს,
იქიღამაც მეფეს ორი წილი, მესამედი ხუთმა ძმამ გაიყონ, რო-
გორც ზემოთ დაგვიწერია იმ წესით.

აგ) ამავე ექვსის ძმის შვილებმა რომელმაც სქესმა თავისმა
მოწილემ ძმამ და იმავე სქესის სახლის კაცებმა ვაყრა მოინ-
დომონ, დაუშალონ ყველამ, თუ არ დაიშალონ, გაიყარნენ
და თავიანთში საუფროსო, საშუალო და საუმცროსოც აიღონ
ისე, როგორც თავადები ბარათებით გაიყრებიან+და ეს იმა-
თი გაყრილობა, რადგანც მამული ცოტა ექნებათ, აღვილად
და უშფოთრად შეიძლება და გაიყარნენ.

აზ) მეფეს თუ უფლის წულთ რომ უცხოვს ქვეყნიდამ
საერთო სტუმარი მოუვიდესთ და ეწვივნენ, თუ ის სტუმარი
საქვეყნოსა და ძმათ საერთოს საქმეზედ არის მოსული, იმ სტუ-
მარს ძმები საერთოდ უნდა დახედნენ სმით, ჭამით, საჩუქრის
მიცემით. ნახევარი ხარჯი მეფისა იყოს და ნახევარი ხარჯი
სხვა ძმებისა, მაგრამ უფროს ძმას რომ აქვს საუფროსო და სა-
უფლისწულო ძმებზე აღებული, იმან ისე მეტი გაიღოს.

აწ) თუ ამისთანა კაცი იყოს, არამჯობინონ იმისი დახვე-
დრა, თითონ იციან, მაგრამ მეზატონე თუ ამჯობინებს, იმას
დაუჯერონ იმისი ჩუქება და არ ჩუქება და თავთავის საკუთარს
სტუმარს საკუთრად დაუხედებოდნენ+ყოვლისფრით.

ათ) როდესაც საქართველოს მეფეს თავისი შვილები გა-
უყრია, ის კი კარგის აზრის მქონებელი იქნებოდა, მაგრამ იმის-
თანას ვაყრას იმისთანა ნასაქმეებიც მოაქვს, როგორც მოხდო-
მიან, რომ ქართველთა და კახთ ერთმანერთში სისხლი დაუ-
ღვრიათ; ხან კიდევ ქართველთ ერთმანერთში, ხან კიდევ კახთ
ბატონობისა და უფროსობისათვის რბლმები ჩამოვარდნიან და
ერთმანერთის სისხლი უღვრიათ და მე ამისთვის ჩემი შვილები
ესრეთ შევეერთე საუკუნოთ და ასე გავეყარე თავთავეთის წი-
ლით.

კ) შეილები მცნიერებისათვის რომ ისწავლიდნენ ღრმატიკასა და რიტორებსა, და ფილოსოფიასა, და ლოღიკასა, და წერილსა, რომ მწიგნობრად დასარწმუნებელნი იყვნენ და, თუ ამაზე მეტს მცნიერებაში შევლენ და ისწავლიან, ის უმჯობესი იქნება, მაგრამ უამისობა კი არ იქნება. მე ჩემი მოვალეობა კი მომისხლეთა და თითონ იციან. თავადებს ის მცნიერება უფრო გამოადგებათ სხვისაგან + რომ ისწავლონ.

კბ) კიდევ ეს განიწესა ამ ძმებში, რომ ამათ სახლში მოწყალებითა ზეგარდამოთა, როდესაც რომლისაც ძმის სახლში ქორწილი იყოს, მებატონემ ძმებს უბძანოს და განზრახვა ჰყოს, რაც იმ დანიშნასა და ქორწილში ხარჯი დასჭირდეთ, ნახევარი მებატონისა უნდა იყოს და ნახევარი სხვა ძმებმა გაიღონ და, ვისაც შეწყვეა სხვა ქორწილში უნდოდესთ, ის შეაწიონ.

კგ) მაგრამ ყოველთვის ერთი განწყება დადვან, რომ ერთი ხარჯი იყოს ქორწილზე ვაყებისაზე, მეტნაკლებობა ნუ იქნება, ეგრეთვე ქალებისაზე დაქორწილება, რასაც ხარჯის შანას დაზღებენ ყოველთვის, იმ ქალების ქორწილზე, იმავ ხარჯს დახარჯედნენ, რაც განწყებულნი ექნებათ + ვაყისა და ქალის ქორწილის ხარჯი ერთს დროსა + და ეამზედ არის მიგდებული და შეძლებაზე, რაც შეეძლოსთ.

კდ) ღმერთმან აშოროსთ, მაგრამ ბოლოს უამისობა არ იქნება: რომლისაც ძმის სახლში მწუხარება შეიქნას, მებატონემ და ძმებმა, რაც ამყოფინონ, ის ხარჯი გასწიონ. მებატონემ, როგორც ამჯობინოს თავთავისის წილის ხარჯით დახარჯონ. იმ ხარჯის გამოჩენვაში იმ შეწუხებულს ძმას კელი არა აქვს. ძმები, რასაც მოუშადადებენ და მისცემენ შესაწევარს, იმას უნდა დასჯერდეს და, თუ ის შეწუხებული ძმა თავისის მიცვალეხულისთვის მეტს რასმე დახარჯავს, ის თავისის წილიდამ უნდა დახარჯოს, ძმები კელს ვერ დიუქერენ.

კე) ვისი წასახურავი და შეწყვეა უნდოდესთ, მებატონემ და ძმებმა თავიანთ წილის მზგავსად შეწყვეა მისცენ. რომელ-

სამე ძმას, თუ მეტი შეწევნა უნდოდეს, თავისის წილიდამ შეაწიოს იმ შეწუხებულს+ვინც იქნებაო.

კე) ქალი რომ გაათხოვონ, იმ ქალის მამა და დედამა, რაც შეეძლოთ, მზითვეი მისცენ და მეფემ და სხვა ძმებმა უნდა შეაწიონ მართებულათ თავთავის წილის მეტობით და მცირობით და მზითვის ყულუღნი და მოახლე თავისის წილის მამულიდამ უნდა გაატანონ მამამ და დედამ და ძმებმა. სახასოსთან საქმე არა აქვსთ. სახასოსთან არც მეფესა აქვს კელი. მოახლის გამორთმევაში, თუ გამოართვას, თავის საკუთარს წილს უნდა გამოართვას.

კვ) ამ ძმებთა და ამათგან შთამოსრულთა შვილთა სასაფლაოები გაყოფილი არა აქვსთ ყოველგან. საცა აქვსთ საბატონო მონასტრები და ეკლესიები ევრეთვე საუფლისწულოებში ან უსაუფროსოში მონასტრები და ეკლესიები, ერთმანერთს ნუ დაუჭერენ, სადაც უნდოდეს თავისი მიცვალებული, იქ მიიღონ. ნურც მებატონე დაუჭერს და ნურც უფლისწულები, მაგრამ გვამსა და ალაგზე ჰკიდია. მებატონემ და ძმებმა გაარიგონ უწმიდესის შეკითხვით და ერთმანერთის ნებით, რომელიც გვამი უფრო უბატოისნესი იყოს, უფრო პატიოსანს ალაგს უნდა მიიღონ და, რომელიც საშუალია იმისთანას ალაგს უნდა და უმცროსისაც კიდევ იმისთანას ალაგს და საალაპოს ნურას გზით ნუ აიღებენ, რომ მე დამიყენებია+ზემოთ რომ უფროსი, საშუალი და უმცროსი მიხსენებია, ასაკისათვის დაგვიწერია, სხვას ნურას იფიქრებთ 0.

კზ) ნურც მებატონე, ნურც უფლისწული უერთმანერთოდ კაცს ნუ გააზატებენ ნურც სახასოს, ნურც საუფროსოს, ნურც+საუფლისწულოსო. ამისთვის რომ გაყრილნი არ არიან და ერთი სახლობა აქვსთ.

კდ) სახასო კაცს უფლისწულები და ძმები და სახლის-კაცები ნუ დაარბევენ უბატონოთ, ამისთვის რომ ერთი სახლობა აქვსთ და ერთნი არიან, საუფროსოსა+და საუფლისწულოსიო. თითონ იციან თავისის ყმისა, მაგრამ, თუ უსამართლოთ ირბეოდეს, მებატონე და ძმებმა რომ დაუშალონ, მართებული

იქნება და იმანაც დაუჯეროს და სახლისკაცებს სათნო ეყოს, უმჯობესი იქნება და თავისი ნებაა, თუ არა იქს, — მაგრამ, თუ არ დაიშალა, ცოდვაში ჩავარდებაო.

კთ) თუ რომელმაც ძმებში ერთმანერთში ძალა მოინდო-
მონ და მეორეს როგორმე ძალი დაემართოს წილსა და პატი-
ვში, ჯერ ძმები მშვიდობას ეცადნენ, გაარიგონ მათი საქმე,
განწმინდონ, თუ არ იქნას, სამღვდელოთი და სარდლებით
ეცადნენ და გაარიგონ და განწმინდონ. თუ არც იმითი დას-
ცბრენ, რაც სახასო ყმანი არიან ჩვენნი — ქალაქი მთისა, თუ
ბარისა, ისინიც მოიხმარონ, ძალა და ნება ორივე იხმარონ და
გაურიგებელს ნუ გაუშვებენ, ძალით გაარიგონ.

ღ) რომელსაც ძმას თავის წილათ ხდომილს მამულში ან
ბალი არა აქვს, ან ვენახი, ან წისკილი, ახლათ თავისთვის გა-
იკეთოს, მაგრამ რომელსამე უფრო აქვს და რომელსამე ცო-
ტა, მაგრამ ნუ გამოეციდებიან ერთმანერთს და ნაკლებმან ახ-
ლა გაიკეთოს და მემატონემ სახასოდაც ნახევარზე მეტა უშ-
ველოს, რაც მეუშაობა მოუნდეს ამ პირველს გაკეთებაში, ნა-
ხევარი ხომ იმისმა მემატრონემ უნდა იმეუშაოს, რომლისაც
მამული არის და ნახევარი მემატრონემ; პირველზე მეტა მოა-
ხმაროს და მას უკან აღარ უნდა მოახმაროს, თითონ უნდა
გააკეთოს — რომელსაც ძმას მამული გაკეთებული დახვედრი-
ა, იმ ახალ-მოშენეს ძმას პირველზე გაკეთებაში სახასოსავით შე-
ძლებით ისიც მოახმაროსო.

ღა) ნუმც იქნება ესე, რომელიმე სახლის კაცი უშვილო
იყოს, იმისი კერძი ყმა და მამული სხვას სახასოს მზგავსად უნ-
და დაიდვას: შემოსავალი ორი წილი პატ(რ)ონისა იქნება, მესა-
მედი სახლის კაცებისა — თუ იმ კერძილამ და მამულილამ მე-
ფესა და უფლის წულებს საქმემ შეახვედროს, იმ მამულილამ
ცოტ-ცოტა ბევრობით გაცემა მოინდომონ, ნება აქვსთ; თუ
გამორთმევა იქნება, გაცემაც უნდა იყოსო.

ღბ) რომლისაც ძმის რიგზე იყოს იმისთანა, რომ ვერ
წარმართებდეს მეფობასა, თუ იმავე რიგში შემდგომი შვილი ან
შვილიშვილი იყოს, რომ შეეძლოს და არა სჭირდეს — რა ნა-

კლულები და არ იყოს სწავლი, იმან მიიღოს და დაადგინონ მეფედ; თუ იმავე სქესში არც ერთი არ იპოვებოდეს, იმის შემდგომს ძმის სქესში და[ა]დგინონ მეფედ და, თუ ამაზედ საშთოსა და საეროსა ერთა შინა შერევნა შეიქნას საქართველოში და სხვასა და სხვას არჩევედენ, ნუ იყოფინ თუ არ ისე, როგორც დამიწერია და როგორც გამიჩრევიან. თუ იმის სქესში არ იპოვებოდეს, იმის შემდგომმა სქესმა მიიღოს ზემოწერილისამებრ. ამას გარდა საქართველოების დიდნი და მცირენი, თუ რომლისაზე საქმით გაერივნენ და შეშალონ რიგი, მეორედ მოსვლას უფალსა ჩემის კოდვის პასუხი იმან მისცეს და ნურა კეთილი დაემართოს ღეთისაგან იმ გვამს, რომელიც მიზეზი შეიქნას; თუნდა სხვანი დიდად სჯობდნენ, მაშინც ზემოთ დამიწერია, ისე უნდა აღასრულონ და ის დასვან მეფედ, რომლისაც რაგი იყოს.

დგ) კვალად გავამეორებ ამ ჩემის შეილების განწყევლისას, რომ ჩვენის ქვეყნის სამართალს ვერ წაუვალთ, როგორც სამართლები არის გაყრისა და გაუყრელობისა შეწყვენითა ღეთისათა არც ერთი არ დამიგდია, ყველა აღმოჩენით არის დაწერილი თავთავისის საკუთარის წილებისაც და საერთოს წილებისაც და, თუ ეს ასე არ გამერიგებინა, როგორც სხვას თავადებთ მამანი და ძმანი გაყრილა, მაგრამ დღესაც კიდევ ლაპარაკი და შფოთი აქვსთ და ბევრს კიდევ ერთმანერთის სისხლი დაუღერიათ, ამისთვის რომ მემატონეს და მოსამართლეს აძღროს მიზეზით და ან გაურჯელობით რიგიანად და კარგის დაწყობით ვერ გაუყრიათ და, რომელნიც კიდევ გაუყრელნი უკადრია ურიგოდ და უწყსოდ და ერთმანერთის სისხლი უღერიათ; ზოგთ შურის და სახლის კაცის შფოთსა და სიმძულვარეში შემთხვევია სიკვდილი და ისე გარდაუვლიათ ეს სოფელი და ამისთანა სიბოროტეში დახოცილან და მე ამ ფიქრებისათვის ასე განვაწყეს, როგორც დამიწერია.

დჟ) აბა, ვთქვათ, როგორ უნდა ამელო ან საუფროსო, ან საუფლისწულო, თუ ამ ქვეყანაში ქალაქში, ქისიყში, თუშეთში, ქსანსა, არაგვსა და ლიახვში, პირაქეთ და პირიქით

ოსებში, ზევსურეთში, ყაზახში, ბორჩალოში, შამშადილში და კიდეც სხვას თათრებში, ეს შეუძლებელი იყო, ამისთვის რომ ესენი ასე არც გაიყოფოდნენ, არც შეიძლებოდა და მრავალი ხანიც გამოვიდოდა და, რომ კიდეც შეგვეძლებოდა, მასუკან კომლელულად უნდა გაბარათულიყო. უამისობა აღარ იქნებოდა და სანამდის ეს იქნებოდა, ეგების ხმალიც გაშიშვლდებოდა, სისხლიც დაიდვრებოდა და არცავეს გამართვა შეეძლებოდა და ამ სიდიდე ქვეყანაში არც მომხდარა. აბა, მითხარ გონებო ჩემო, როგორ სისწორით დავგეთვალა, არას გზით არ იქნებოდა და ახლა, როგორც საერთოდ დავვიდვია ეს ხსენებული ქართველი, სომეხი, თათარი ქართლისა და კახეთისა ქვეყნებში და სხვანი ქვემოხსენებულნი, ესენი ყველანი საუფროსოს და საუფლისწულოებს გარდა საზოგადო ყმანი არიან და მებატონე მეფე არის ამათი მბრძანებელი და მოქმედი და, რაც სახასოს შემოსავალი იქნება, თუ იმ შემოსავლიდამ შეწირულობა რამ იქნება, და ან რასაც მოხელენი აიღებენ, და ან იქიდან ჯამაგირის განწესება ექნება ვისმე სახასოს შემოსავლიდამ, ჯერ ესეები უნდა გარდაიდვას და, რაც დარჩეს, სამათ გაიყოს; ორი წილი მეფეს და მესამედი უფლისწულთ.

დ) ტფილისი, გორი, ქისიყი, თუშეთი, ფშავი, ზევსურეთი, არაგვი, ქსანი, ლიახვი, ქართლისა და კახეთის თათარი, ბორჩალო-ყაზახი, ბაიდარ-შამშადილი, შამქორი და, რაც ოსები გვყავს, ამათშა, როგორც ზეით დავიწერია, არც საუფროსო შეიძლებოდა და არც საუფლისწულო დადგებოდა ვინმე და არც გამოერჩეოდნენ და გაეყრებოდნენ ერთმანერთსა, ამისთვის ამაში არა მოხერხდებოდა-რა და, რაც ამ ზემოს წერილის წილების მაგიერები გამიჩენია და გამირიგებია და მიმიცია ჩემის შეილებისათვის თავთავისი წილი და ეს რომელიც ქალაქებისა და ბარისა და მთისა სახასოებისა დამიწერია, რომელიც სამეფოდ დადებული არის, ხომ ის არის; ეგრეთვე სადედოფლო და, რომელიც საუფროსოდ და საუფლისწულოდ აღმოჩენილი არის, ხომ ის არის და, რომელიც ჩემგან ახლა საკუთარის წერილები გარიგებული არის, იმ გარიგებას დამი-

ჯერებია და უნდა დასჯერდნენ და, რომელიც მიცემული არ არის, ის სამეფო არის, და იმ გაუცემელმა სახასომ, თათარმა, თუ სომეხმა, თუ ქართველმა მებატონეს მსახუროს და, რაც იმათგან გამოვიდეს, სამათ გაიყოს; ორი წილი მებატონეს და მესამედი უფლისწულთ, რომელიც ჩემგან მიცემული არა აქვსთ ჩემს შვილებს, ჩემგან მიუცემელი ყმა და მამული სახასო არის; თუ თითონ სხვა ქვეყნიდამ მოუყვანიათ და გარჯილან, ის იმათი იქნება და სხვას ძმებს კელი არ ექნებათ.

დგ) სახასო და საუფლისწულო კაცი რომ გაქცეული იყოს, ეცადნენ, რომ საერთოდ მოიყვანონ, ასე სჯობს, თუ ის კაცი სხვათ კი არ ენებოსთ და არ მოვიდეს საერთოდ, და ის ერთი სახლის კაცი მოინდომოს საბატონეშოთ, თუ ქვეყანას და სარწმუნოებას უჯობდეს, მოიყვანოს იმან, რომლისაც ბატონეშობა მოინდომოს, და მოვიდეს იმასთან და ეყმოს და, თუ იმ კაცს არ შეეძლოს-რა არც ქვეყნის შემატება და არც დაკლება, თუ ქრისტიანი არ იყოს, ნუ მოიყვანენ.

დზ) რომელმაც ჩემა შვილმა, ან შვილიშვილმა, ან ჩემა შთასრულმა ნათესავმა ერთმა, მეორემ, ღმერთმა ნუ ქნას, თუ მოკლას თავისის კელით ან სხვას მოაკლდევინოს რითაც-ფრით და ან მოწაშლით, ან დაშავებით, ან კუდიანები რომ იქნებიან და თავიანთ ეშმაკის შემოდებულის წამლით, როგორადაც ძველთაგან კერპმსახურთაგან ყოფილა ჩვეულება, რომ კაცს წა[ა]დენენ, იმისთანას საქმით მოუხერხონ რამე, და ან მოკლან, და ან წა[ა]ხდინონ და და[ა]შაონ თავიანთ ნებით და ან სხვის ნების მიცემით, და იმ ჩემის შთამოსულის გვარისაგან, რომელიც ზემო დაწერილის ბრალების მოქმედი იყოს, იმასაც და იმის ამჟოლსაც შერისხდეს ერთი ღმერთი სამგვამოვანი, წმიდა სამება, მამა, ძე და სული წმიდა, და იყოს შეჩ[ვ]ენებული და დასჯილი აქაცა და მერმესაცა საუკუნესა, და ნუ მისცეს მას ნაყოფი თავის თავის გამოსადეგი და ყოველივე, რომელიცა იმის ნება არ იყოს, ის დამართოს ყოველად ძლიერმან ღმერთმან და, თუ მე დამიჯერებენ, ქვეყანამ ერთხმობით გა[ა]გდონ ამ ქვეყნიდამ შეჩვენებული საუკუნოდ. იმ ბოროტის მოქმედის

სხვაგან გაგდებას ესე სჯობს, თუ მოკლამთ, თქვენ იცით, ღმერთმან უცოდო გამყოფოსთ და, თუ არ მოკლამთ, ისიც თქვენ იცით, მაგრამ ასე კი უნდა წა[ა]ხდინოთ, რომ გაგექცესთ და სხვაგან მივიდეს ვისთანმე, გამოსაყენებელი აღარა იყოს-რა არც თავისთვისა და არც სხვისათვისა და, თუ იმას შვილი დარჩეს ვაჟი და კეთილ შრომაში იყოს, იმას თავისი მამას წილი არ დაეკარგოს, და ბატონობა კი აღარ ერგება იმის შთამომავლობას+და არც სახასოს შემოსავალის წილი და ნურცა მისცემთ, რაგინდ კარგი იყოს. ამაებს სულ ჩემის შვილებისათვის და შვილის შვილებისათვის და ქვეყნის სისხლის უდენლობისათვის ვწერ, ჩემს თავს ვიფიცავ, სხვას არაფის, ზევითაც ბევრჯელ დამიწერია+და იმ დამნაშავეს კაცის შვილს, თუ შეამცნით, რომ ორგულობასა და სიბოროტეში შესული იყოს და მეფისა და ქვეყნისა საზიანოში, როგორის საქმე ღირდეს სისხლით მეფემაც და სახლის კაცებმაც და ქვეყანამაც ასე გარდაახდენით, რომ სხვაგან გათრევა არ შეიძლოს.

ღმ(რ) რომელმაც ჩემა შვილმა, ანუ შვილიშვილმა, ან ჩემა შთამოსრულმა ნათესავმა ეს ჩემი წერილი არ დაიჯეროს და სხვა სარწმუნოების შემძლებელს კაცს მიეცედილოს და წინააღმდეგად გამოჩნდეს და იმ საქმით თავის სახლის არეულობისა და სისხლის დაღერის მიზეზი შეიქნას, შერისხდეს მამა, ძე და სული წმიდა ღმერთი და, როგორც ძმის მკვლელისა და სახლის კაცის მკვლელისა დაგვიწერია, ესეც ისე უნდა იქმნას, იმ წესიდ დასაჯონ. თუ ასეთი მომშველბელი არა ჰყვანდეს და მოჩრევა შეიძლოს, როგორც დამიწერია, სწორეთ ისე დამართონ.

ღთ)+მეფობაში პირველად უფროს ძმას, მეორეთ მეორეს, მესამედ მესამეს, მეოთხედ მეოთხეს, მეხუთედ მეხუთეს, მე[ე]ქვსედ მე[ე]ქვსეს და მასუკან კიდევ მეორედ უნდა მოუბრუნდეს პირველის ძმიდამ და კიდევ ისე უნდა ჩავიდეს მე[ე]ქვსეს ძმადლის, ყველამ ძმის შთამომავლობამ ასე უნდა ჩაირიგონ+მეფობაში და, თუ ის ერთი ჩამომავლობისა არ ვარგოდეს ან სნეულობითა, ან სხვა რიგად შეუძლებელი იყოს, თუ იმასვე სახლის-

კაცი ჰყვანდეს თავის წილში, იმას დაანებონ ქვეყნის დამტკიცებით და, თუ არა ჰყვანდეს თვისი უმცროსი ძმა და ნათესავი იმ [მე]ორეს სქეს[ს] იმის უქვემოესს მისცენ და ის მეფობდეს, სანამდის იცოცხლებდეს, და კიდევ, თუ გაუზნდეს რამე ბოლოს და გაეზარდოს იმ დაწუნებულს თავის კერძს ოჯახში, ის გაამეფონ. მასუკან იმ დაწუნებულის მაგიერად რომ იჯდა მეფედ იმის სქესს აღარ ერგება მეფობა, რადგან იმ დაწუნებულის მაგიერად იჯდა მეფედ; სხვას სქესს უნდა მისცენ, იმას უკან, რომელიც იჯდა მეფედ, იმ სქესს, შემდგომად, რომელსაც ერგება რიგით, იმან მიიღოს მეფობა და ქვეყნის სამართლით და განსჯით და ძმების შემწეობით მიეცეს, და როგორც დამიწერია, კიდევ ისე ქმნან. თუ უზნდეს სახლში ხერირანი, რომ ავი არ იყოს და სათაკილო ქვეყნისა, იმ დაწუნებულის კერძს სახლსა შინა ნურას დროს რიგს ნუ მოუშლიან. ისევ იმ ზემო წერილისაებრ გაარიგონ, რიგს ნუ მოუშლიან. ჩემის ცოდვითამც განიკითხვის, თუ ეს მოშალოს ვინმე, ღმერთმან ის მოშალოს ყოელის კეთილისაგან.

მ) რომელმაც ჩემა შვილებმა და შვილიშვილებმა მეფობა მიიღოს თავიანთ რიგზე ღვთისა და კაცის სამართლით სულ, როგორც ყოველს ქრისტიანობაში არის განწესებული, უნდა რომ ერდგულებაზე შეჰფიცონ ყოველმა თავისმა საბატონომ უწმიდესმაც და უფლისწულთაც, უნდა დაიფიცონ ყოველთა სამღვდელთა და ყოველთა თავადთა და აზნაურთა და გლეხთა, მაგრამ ფიცში ეს უნდა ჩაიტანონ, რომელიც შენს მამას ერეკლეს და შენს პაპას ერეკლეს შენის ოჯახის, შენის ძმებისა და სახლისა, ეკლესიისა და ან თავადთა, ან აზნაურთა და ან მოხელეთა და ან სხვას გლეხის კაცისა მთისა, თუ ბარისა, შენის ოჯახისათვის ის რიგი და განწესება, რომელიც დაუწერია, თუ იმისი დამჯერებელ და იმაზედ დამდგარი და მოქმედი იქნები, სრული შენი, როგორც მართებული არის, და ქეშმარიტი ერდგულიც ვიყო და, რაც შემიძლიან, კიდევ შენის ოჯახისა და შენის ორგულისა და მტრისაც მტერი ვიყო და მოყვრისაც მოყვარე, და შენის ერდგულისაც ერდგული ვიყო და ჩე-

მის შეძლებით კიდევაც ვეცადო, რომ მოვალეობისაებრ ჩემისა გემსახურო და არც ორგული დაგმალა და, თუ შენ მამის შენისა და პაპის შენისა იმ განწყობის განაჩენზედ არც დაზღვე და წინააღმდეგად გამოჩნდე, როგორც ამაში განჩინება გვიწერია, როგორც ქართლისა, კახეთისა უფლის-წულნი და უწმინდესნი და თავადნი და ყოვლად სამღვდელთა და სხვანი ერნი იქნებიან და იმოქმედებენ, მეც იმათთან ამხანაგი და მოქმედი ვიყო ჩემის შეძლებით, და, თუ არ დადგნენ ამ კანონებზედ ჩემნი შთასრულნი შვილნი და შვილიშვილნი, ნურც ძმები დაანებებთ თავსა და ნურც სამღვდელთა და ნურც ერნი, და ესეც განწყობა აყაბულებინეთ.

შა) და, როდესაც მეფედ დაჯდებოდ[ეს] და ბატონობას მიიღებდეს კურთხევით, თუ უკურთხებლად, ეს ჩემნი შვილნი და შთასრულნი ნათესაობანი ჩემნი, მაინც უნდა შეჰფიცონ ყოველმან კაცმა, როგორც ზემოთ დავიწერია, და თვით იმ მეფეცა უნდა შეჰფიცოს თავის სახლის კაცებს და სამღვდელთა თავადთა აზნაურთა და გლეხთ ყოველთა, როგორც შეეძლოს და, რაოდენ შეძლოს, შეიყვაროს და უსამართლობით არ მოექცეს და სიყვარულით მოექცეს, ყველას სწყალობდეს და, ვინც დამნაშავე იყოს, იმაზედ შეძლებით გაშინჯოს და ქნას სამართალი და იქნებაც შეწყალებაც ზოგში მოხდეს; და ეს თავიანთზედ არის მივარდნილი, სად და რომელზედ იქნება მისაღებელ, რაც იქნება და, სად შეწყალება იქნება, თვით ყოვლად ძლიერმან ღმერთმან მისცეს თავისად სათნოდ მოქმედება.

შბ) მებატონემ, ვინც ქართველნი და კახნი არიან სამღვდელთა და თავადნი, და აზნაურნი, და გლეხნი, თუ ჩემი მამაშვილობა გწამსთ, ისინი შეიყვარეთ, როგორც მამამან ტკბილმან და მოწყალემან, როგორც პატივის ღირსნი იყვნენ, შეძლებით, ნუ მოაკლებთ პატივსა და სიყვარულს, თუ ორგულება სარწმუნოებისა თავის ქვეყნისა და მეფის ოჯახისა არ შეამცნიოთ, ნუ შეიბეზლებთ და, ვინც დააშაოს რამე თავის რიგზე, სამართალით რაც ღირდეს, უნდა მივაგოთ, თვარემ ქვეყნის წაბ-

დენა იმას შეუძლიან და კიდევ, ვინც სარწმუნოებას და მებატონობის ერდგულობაზე იდგეს, რაოდენ შეიძლებოდეს, ნუგეში და წყალობა ნუ მოაკლდების მებატონისაგან და, რომელიც არ შეეძლოს მებატონეს, ეს დასანდურებელი არ არის და ნურც ის დაენდურება. ეს კიდევ სხვას შეუძისთისთანაც დამიწერია—რომელიც ქვეყანაზედ თუ მარტო მეფეზედ, თუ ერთს კაცზე ასეთი დამნაშავე იყოს, ის კაცი რომ არ დაეთმოზოდეს, ნუ დაუთმობენ; როგორც გადააზღვეინებენ, თითონ იციან მეფემ და მოსამართლემ.

მკ) ამათაც ისე მართებსთ თავისი მებატონისა და ჩამომავლობისა, როგორც წმიდა პეტრე და წმიდა პავლე მოციქულნი და სადიდებელნი სამღთონი კაცნი და სოფლის განმანათლებელნი ბრძანებენ თავის მებატონის პატივსა და ერთგულებასა, და ეგრეთვე მებატონისაგან იმათს სიყვარულსა და მსჯავრსა. ეს წმიდათ მოციქულთ სიტყვა ორისავე კერძოს დიდად დასაჯერებელი და მტკიცედ დასაცდელია და მეც ასე კანონად უდებ, და შენახვა და დაცვა იმათი ვალი არის.

მღ) ჩემი შვილები და შვილიშვილები რომ ასე გამიშველებია, რომ რაც საუფროსო საუფლისწულო მიმიცია, იმაში ერთმანერთთან საქმე აღარა აქვსთ რა, ანაში ერთმანერთს არცარას წილს შემოსავალში მისცემენ და ვერცავის იახლებენ, თუ არ თავისი წილისა და ყმისაგან კიდევ გაყრით ამითი გამოყრია, რომ შფოთის მიზეზი სულ დამიხსნია საუფლისწულოსა, საუფროსოსა და სხვა, რომელიც ქალაქი, თუ მთა არის, ანუ ბარი სამეფო, იმ სამეფოში კი უნდა, როგორც ამაში განწესება არის თავადებისა, აზნაურისა და გლეხისა, ისე იმსახურონ—და იახლონ, როგორათაც და საიღამაც თავთავისი წილი გამიკეთებია იქიდან.

მე) საქართველოებში მეფედ სახლებშიაც და თავადების სახლებშიაც ასე ყოფილა, რომელნიც და რამდონიც ძმანიც ყოფილან, ხან ერთის ძმის სახლში ყოფილა უფროსობა და ბატონობა, ხან მეორეში და, რამდენიც ძმანი ყოფილან, ისე რიგით ყოფილან, რომელნიც გაუყრელნი ყოფილან, როგორა-

დაც ჩემს მამეულთ და დედეულთში ყოფილან და იყვნენ, რომელიც მრავალთ ახსოვს ეს საქმე და საქართველოს მოთხოვნის წიგნებშიაც გვიწერია, და თვით მეც მახსოვს ჩემს დროებში ჩემი მამეულნი და დედეულნი როგორც იყვნენ, და ბატონობდნენ, და მეფობდნენ, და გაუყრელნიც იყვნენ. ხან ერთმა ძმამ მიიღის მეფობა და უფროსობა და ხან მეორემ და ეგრეთვე, რომელნიც პირველნი თავადნი იყვნენ და არიან და კიდევ მათგანაც უმცირესნი არიან, იმათ სახლებშიაც ჩვეულება და რიგია, რომ რამდენიც უნდა ძმანი იყვნენ, ხან ერთი იქნება უფროსი და ბატონი თავის ოჯახისა და ყმისა და ხან მეორე, და ხან მესამე ძმა, სანამდის გაიყრებიან, ეს არის რიგი და წესი, თვარემ, თუ ასე არ იყოს და სულ ერთის ძმის სახლში იყოს უფროსობა და ბატონობა, გინა მეფობა, ის სხვანი მას უკან იმის ყმანი შეიქნებიან, ზე ეს დიდი უსამართლობა არის. თვით თუნდა პირველი იყოს, თუნდა შემდგომი, თუნდა კიდევ შემდგომი, ყველანი თავის წილს დაჯერებულნი უნდა იყვნენ, და მე ჩემის შვილებისა თათავისის წილების მიცემა და გარჩევა გაუყრელობისა და შეყრის ნიშნები ამ მიზეზებისთვის გავაჩინე, რომ არ აირიყნენ და არ გაიყარნენ, რომ გაყრით არ წაიკიდნენ და სისხლი არ ჩამოუარდესთ, და ქვეყანა ერთმანერთს არ შეახოცონ, და კიდევ მეორე მიზეზი გაყრით ბატონობა, მეფობა და თავადობა არ დამდაბლდეს და არ დასუსტდეს, და ამ სახლშიაც ძმების შთამომავლობა ერთის ძმისა მეორე ძმის ყმად არ გახდეს და არ გაგლახდეს, და მე ეს წესდებულება კიდევ ამისთვის დავდევი, რომლისათვის კიდევ სხვას მუხლებშიაც დამიწერია ისივე მიზეზები.

მე) რადგანც ეს განჩინების წერილი მხოლოდ ჩემის შვილებისათვის და შთასრულთა ნათესავთა ჩემთათვის დაიწერა ამათის ერთობისა და გაუყრელობისათვის და თათავისის წილის გარჩევისათვის, რომ ამ ჩემ შვილთა და შთასრულთა ჩემთა ნათესავთა უშფოთველობისათვის, რომ სხვა[ა] აზრი არა ყოფილარა, რაც რამ ამ აზრებმა აზრი არ მოითხოვა, იმას გარდა სხვა რამ რიგები და ან აზრები რამ არც ამ ჩემი შვილებისა და

არც საქვეყნო არა შემომიტანია რა და, რომელიც შემოვიტანე და დავსწერე, ისინი კი ეპირებოდა ამ განწყობებებს, და უამისობა არ იქნებოდა და იმიტომ დავსწერე, თვარემ სხვაც მრავალი გამოსაყენებელი არის ჩვენი და ჩვენის ქვეყნისა და იპისი დაწერა და განწყობა, რომელსაც მეფეებს ღმერთმან შეაძლებინოს და ან ნება ღვთისა იყოს, იმას განაჩენინოს და და[ა]წერინოს.

მე) ბეითალმანი თავადისა და აზნაურისა მამულისათვის, თუ როგორ უნდა ქნან ძმებმა, ეს უნდა, რომ პირველად სახსოვრად დაიდვას, როგორც საქართველოებში რიგი არის და მასუკან, ბატონმა და ძმებმა, თუ ამჯობინონ გაცემა, გასცეს მებატონემ, და თუ იქილამ ფეშქაში შემოვიდეს რამე, ორი წილი მეფეს და ერთი ძმებს და, თუ იმ მამულზე ქვრივი და ობოლი ქალი დარჩეს, ქვრივმა რაც იმ მამულს შეძლება ჰქონდეს, თავისი სარჩო მართებულად სამართლით უნდა მიიღოს მებატონისაგან, როგორც მამის ჩემისაგან განწყობებულია და ჩემგან საქართველოს სამართალში, ობოლსაცა და ქვრივსაც, ისე უნდა არჩინონ იმ წესით, როგორც არის განწყობებული. თავადისა და აზნაურშეაღლისა სხვა რიგად არის და გლეხისა სხვა რიგად არის.

მე) ეგრედვე თავიანთ საკუთარი ყმა, რომ მოინდომონ, ისიც ერთმანერთსა ჰკითხონ, ისე გააზატონ თავიანთ სამსახურში და საქვეყნოს გამოსაღებში კი ვერ გააზატებნო. ეგრეთვე მამულის მიცემაშიაც კიდევ უმტკიცებ სამეფოსაც და სათავისთაოსაც ყმასა და მამულს ნუ გასცემენ უერთმანერთოდ. ამაში უფრო სიყვარული დამტკიცდება და უერთმანერთოთაც გაცემა არ იქნება; თუ ერთსაც არის ძმას არ უნდოდეს, ნუ გასცემენ, თორემ ჩხუბი მოაქვს ამისთანას უთანხმოებას. თუ ქვეყნის სამჯობინარი საქმე იქნება და მეფე მოინდომებს და ცოდვა არ იყოს, სხვამ ძმამაც მოინდომოს, მეფემ უბოძოს, რადგან სამჯობინარია.

მთ) მებატონემ უფლისწულს რაც სამსახური საქვეყნო თავის ძმას და სახლის კაცს უბძანოს, უნდა, რომ ვითარცა

მეფესა და თავის ბატონს, ეგრე დაუჯეროს სიმართლით და ერდგულებით თავისის პირობისა და ფიცისაებრ.

6) თუ ვინმე დიდი მძლავრი აღდგეს და საქართველოსა და კახეთის სამეფოებზე ქართველზე, სომეხზე და თათარზე მტერობით მოვიდეს, დაიჭიროს და დაიმორჩილოს, იმასთან, თუ შეიძლოს, ამ თავიანთ რიგის მოუშლელობას ეცადნენ დახარჯვით და სამსახურით, ეგების იმისი გული მოიმადლიერონ და იმანაც ეს წერილი დაამტკიცოს, ან თავისგანი სხვა ამისი დასამტკიცებელი წიგნი მოსცეს; თუ არ იქნას, თქვენ კი ამ წიგნის დამრღვევი ნუ შეიქნებით, მიზეზი რომ ღმერთმან არ მოიკითხოს და მძლავრი, რასაც თავადა იქს, ღონე თუ იყოს და არ აქნევინოთ, დიად კარგი იქნება; თუ ღონე არ გექნებათ, რაც თითონ ენდომება, იმასა იქს და, თუ წინააღმდეგი შეიძლოთ, ის თქვენ იცით.

6ა) რაც საერთო ყმიდამ, რომელიც სამეფო არიან ქრისტიანენი, თუ თათრები, ამათი შემოსავლიდამაც და ბაგებიდამაც და ნაქურდალიდამაც, თუ სათავისთავოს ყმიდამ ნაქურდალი და ნა[ა]ვკაცარი შემოუვიდეს ჯარიმა (ჯარი?) მებატონეს, სამათ უნდა გაიყოს: ორი წილი მებატონეს და მესამედი ძმებს, სამეფოსიც, საუფროსოსი—და საუფლისწულოებისა—ბაგებიც სამათ გაიყოფოდეს, —ორი წილი მეფეს და მესამედი უფლისწულთ.

6ბ) საიდამაც ყმიდამ რაც რამ შემოვიდეს და, თუ ძველადგანვე მეფეთაგან ეკლესიის შეწირულია, ნურავინ იკადრებს იმის მოშლას, რომ ანანია და საპფირა უნდა მოიგონონ და დააყენონ ის საშიშარი და უგზო ანგარება და, თუ რომელსამე ეკლესიის იმაში შეწირულობა არაჰქონდეს რა, იმისმა ყმამ რომ დააშაოს რამე, გარდაახდევინოს მეფემ და მასუკან მებატონემ და უფლისწულებმან იციან, თუნდა მიართმევდნენ, ნება იმათი არის, უსამართლო ნურაოდეს ნუ იყოს და ნურც იქმონენ, სათავადოსი თუ რამ არის და ან რაც შემოსავალი იქნებოდეს საქვეყნოს გარდა, ისიც სამად გაიყოფოდეს: ორი წილი მეფესა, მესამედი უფლისწულთ.

ნგ) თავადები რომ არის საქართველოებში სამეფო, საღვ-
დოფლო, საუფლისწულო, ეს მე დამიყენებია, ურიგო საქმე
არის და, რასაც ამისათვის მე დავსწერ, ეს უმჯობესი არის,
ასე სცანით, რომ ეს თავადები სულ სამეფო არის და მეფემ
ნახევარი იახლოს და, რაც უფროსი უნდოდეს სახლიდამ და
ან რამდენიც უმცროსი უნდოდეს, იახლოს იმავე სამეფოს ნა-
ხევრიდამ; დედოფალმაც იქიდამ, რამდენიც ეპრიანებოდეს, იახ-
ლოს და იმისი ნახევრიდამ სახლის კაცებმაც თავიანთ ნახევ-
რის წილიდამ, რაც ეპრიანებოდესთ, იახლონ და, რაც თავა-
დები არიან, ეგების იმდენს ზღება, რომელსაც ერგება თავის
წილში, რომ ცოტას ზღება უნდოდეს, ცოტა იახლოს თავისის
წილიდამ, ეს არა იქნებარა, მაგრამ, რაც თავის წილიდამ
მეტე დარჩეს უზღებელი, თუ ნებადეს, სხვას სახლის კაცს
იახლოს, თუ არ ნებადეს, თავისთვის იყოს ის თავადი + სულ
ყველას ზღება არც კი შეიძლება არც მეფისაგან, დედოფლი-
საგან და არც უფლისწულებისაგან, და არც იმ თავადებს
უჯობსთ, რაც რომ შეიძლონ, ის იახლონ.

ნდ) ეგრეთვე ტფილისის სამეფოს ყმისა გამოსაღები, თუ
მსახურების ზღება ამავე რიგითვე დაგვიდგია და განგვიწესებია,
მაგრამ ტფილისის ქალაქში ბევრის მსახურის გამოყვანა არ იქ-
ნება, ეგების ათი ან თხუთმეტი, ისინიც, ვინც აზატობენ, ისი-
ნი უნდა იყვნენ; სხვას მეტს ნუ შემოიყვანენ, ამიტომ ხარჯი-
საც დასაკლისია და თითონ იმისი ოჯახი აუ ჩვეულებასა და
დიდგულობასა დაეჩვევა, და თავის აღებ-მიცემაზე აღარ იქნე-
ბა, და წახდება და არ უჯობს იმ საბრალოს.

ნე) რომელიც საქვეყნო და მტრისა, თუ მეზობლის ხარ-
ჯი იქნებოდეს, ყველას უნდა შესწერდეს, სამეფოსაც, საუფ-
ლისწულოსაც, საუფროსოსაც, საღვდოფლოსაც, საეკლესიო-
საც, სათავადოსაც და სააზნაუროსაც; და იქნება, რომ ვაჟარ-
სა და მოხელე კაცსაც ჰყვანდეს ყმა, ის ყმებიც უნდა საქვე-
ყნო გამოსაღებში გარიონ. თუ საერთოდ ქვეყნის ზიზანი გა-
რიონ, ის ვაჟრის და ან გლეხის კაციც უნდა გარი-
ონ, და იმისი ბატონიც იმ საქვეყნოს ხარჯს ვერ გაეძევა

და სხვა, რაც თავის მებატონისა იმ ვაჟარსა და იმ გლეხს აძევს, იმას ხომ თავის მებატონეს ემსახურება, მაგრამ ამ ათს უმასთან ბატონს სასამსახუროდ საქმე არა აქვს, თუ საქვეყნ[ო]ს გამო-საღებში ბიზანს არ გარევენ, არც ეს გლეხისა და ვაჟრის ყვანო უნდა გარიონ, უსამართლო იქნება. თუ იმ ვაჟრებისა და გლეხების ყმებს მამული აქვსთ, ხან-და-ხან ცოტათი სოფელს უნდა შეეწეოდნენ, თუ დიდად შეუძლებელნი არიან და ჩანს მათი შეუძლებლობა, არა ეთხოვებათ-რა. იქნება, ცოტა რამ შეეძლოსთ და საეკლესიოს კაცის, როცა თავაზის ილაჯი იყოს და ან ძველადგან ამ გვარებში თავაზა შეენახოსთ საქვეყნო-ში, კიდევ თავაზა შეუწახონ. ეს ეჭირებოდა საქმეს, რომ და-ვსწერე. ამ საქმის ლაპარაკს ბევრჯელ შეუწუხებდნენ და ამისთვის დაეზღვე აქა ამ ეკლესიებისა: სადა და საიღამ ეს საქვეყნო ხარჯი აღგებოდეს მეფის ბრძანებით, იმავე მებატონის სარკრიღამ და იმის ბრძანების ნებით უნდა დაიხარჯებოდეს, რისთვისის ამდგარა. ამაში მეფის მეტს კელი არავისა აქვს. იმან უნდა დახარჯოს და მოიხმაროს იმ საქმეზედ, რომლისათვისაც შეეწერა. ამ საქვეყნოს გამოსაღებიღამ სარგებელი იქნება, მეფის არის, ხარჯი, ზიანი იქნება, მეფის არის. არც დედოფალსა აქვს კელი, არც უფლისწულებს და არც სახლის კაცებს.

ნე) თუ ნება ღვთისა იყოს და ამ სქესებიღამ შთასულთ არა მოაკლდესთ-რა და გამრავლდენ, კიდევ იმ რიგზედ იყვნენ, რამდენიც ძმების ნათესაოზაც შთასრულიყოს ამ ექვსი ძმებისა, ისევ ექვსზე იყოს რიგით მეფობა და ბატონობა, ღმერთმან ნუ ქნას, თუ დაკლება მოხდეს, რამდენიც სქესნი იყვნენ, ისე კი იმ რიგზედ იყვნენ, მე ამას ვამტკიცებ და დამიმტკიცებია, რაოდენათ მოწყალებითა ღვთისათა განმრავლდენ, მაინც ასე სჯობს და ასე ქნან. თუ ევლარ შეიძლონ ვერც თითონ იმ ჩემა შთამომავალმან და ვერც ქვეყანამ, მასუკან ღმერთმან კეთილად განაგებინოსთ, ნება აქვსთ, მაგრამ ჩემიღამ შეიდ თაობამდინ კი როგორც ზემოთ დამიწერია, ისე უნდა დამტკიცდეს, რომ ფიცით და წყევით დამიმტკიცებია; რომელმაც მოშალოს, ის ფიცი იმისი იყოს.

66) თუ ასე არ გამეერთებინა, ის მეორე ძმები გაყრას მოინდომებდნენ, მასუკან სულ გაყრაში ერთი მეორეზე აღზღვებოდნენ, და შეუსხდებოდნენ ჯარნი და თავს გაუსვლელი და შეუძლებელი იქნებოდა, რომ შშვილობა ჩამოეგდო ვისმე, და მუდამ შფოთი და სისხლის დაღერა და სიკედილი იქნებოდა, და მე ასე ამისთვის შვიდ თაობამდის, სადამდის ყველასი შვიდი თაობა არ შესრულდეს, ამავე წესზე უნდა იყვნენ. იმავე ფიციით და იმავე წესით და იმავე კანონით შემიკრავს, და დამიბტყიებულია, და მასუკანაც ამას რჩევით დავსწერ; თუ დამიჯერებენ, სადამდის ღვთის ნებით ეს ჩვენი გვარი და შთამოვავლობა იყოს, რამდენიც ღვთით რომ გამრავლდნენ, ასევე სჯობს, რომ იყვნენ და, თუ ვერ შეიძლონ და არ დამიჯერონ, თითონ იციან და ქვეყანამ, როგორც უჯობდესთ, ისე ქნან და ისე განაგონ, მაგრამ შვიდ თაობამდისინ კი ამ განწესების მოშლა არ იქნება და არ იქნება იმ ფიციით და იმ წყევით, როგორც ზემოთ დამიწერია.

67) საერთოს სახასოებისათვის ასე გაფრთხილებულნი უნდა იყვნენ, რომ იმათ უსამართლო არა დაემართოსთ რა, თორემ თავთავის წილს უფროსმა და საშუალება ძმებმა და უმცროსმა რომ ესე ქნან, თავთავის წილს და კერძ[ს] კი გაუფრთხილდნენ და დაიკვან და საერთო სახასოებს ძალი დაატანონ, ეს ღვთის განმარისხებელი საქმე იქნება და ყველამ მეფემა და უფლისწულებმა რომ უსამართლოთ გაგლიჯონ, აღარც ძმებში შშვილობა იქნება და გლეხი კაციც დაეფანტებათ, ამაზედ დიდად გაფრთხილდნენ, რომ ამ განწესების წინააღმდეგი არ შეიქნენ. რომელნიც ძმები ამისთანანი გამოჩნდნენ, ისევე მეფემ და ძმებმა და ქვეყანამ მოაშლევინონ. როგორც მართებულია, ისე დააყენონ.

ქართულიდამ რუსულად ითარგმნა საქართველოს მეფის ძის მირიანისაგან ნოემბრის აგ, ქვს უზჱ, რომ იქნება საეკლესიოს რიცხვისამებრ ჩდჟთ წელი.

ქალაქსა ტფილისს, სადგდოფლოს ავლაბრის სასახლეში.

199. პირობის წიგნი მეფე გიორგი XIII-სა. მოქცეულია ზემო მო-
ყვანილ ირაკლის განწესების ბოლოში და რაც ირაკლის განწესების
შესაბუთო ითქვამს, ეგვეთ ითქვამს ამ პირობის შესაბუთო.

პირობები, რომელთა მიხედვითაა აწინდელსა შეუდეს საქართვე-
ლომასა გიორგის მშობისათვის თვისა შეუდეს ძეთა აუღონისა
და აღმასსანისათვის.

ქ. ღვთისთავი ჩვენ ბატონის შვილი გიორგი თქვენ ჩვენს ძმას
ბატონის შვილს იულონს და აღმასსანს ამ პირობებს გაძღვეთ,
რომელნიც ამას ქვეით სწერიან:

ა) პირველი, ესე ჩვენი კელმწიფე შამა ღმერთმან მრავალს
წელს გვიცოცხლოს, ყოვლითურთ მისის ბრძანების მორჩილნი
და დამამტკიცებელნი ვიყვნეთ და ყოვლის ჩვენის შეძლებით
სამსახურის მსცდელნი.

ბ) მეორე, ესე ღმერთმან დიდს ხანს აცოცხლოს ჩვენი
კელმწიფე დედა, დედოფალი დარეჯან. მანამდის ცოცხალი
ბრძანდება, რაც დღეს მდგომარეობა აქუს, ამ პატივით და ამ
ოქმაოთით და ამ საქმეებით მოუშლელად ბრძანდებოდეს.

გ) მესამე, ესე, რომელიც დღეს ჩვენი მამულები გვიპირავს
მეფის ერეკლეს ბრძანებით, ეს საუკუნოდ და საშვილის შვილოდ
მოუშლელად გუქმოდეს.

დ) მეოთხე, ღმერთმან დიდხანს აცოცხლოს ყუბელანი,
მეგრამ საქართველოს მეფობა უფროს უმცროსობით ჩამო-
რიგებით იყოს ძმებზედ.

ე) მეხუთე, ეს ჩვენი უმცროსი ძმები ჩვენთან მოვიყვა-
ნათ, შემოვიერთოთ და, თუ რამ აკლდესთ, სამართლიანის
საქმით და შეძლებით შეუხსრულოთ.

ვ) მეექვსე, ეს რომელიც ჩვენი შვილები არიან, იმათ-
განაც ხათრიჯამნი იყავით, რომ ამ ჩვენს პირობებს არ ეწი-
ნა აღმდგომნენ და ყოვლისფრით თანმოკიდებულნი და დამა-
მტკიცებელნი იყუნენ.

ზ) მეშვიდე, ეს, რომელიც ჩვენის ოჯახის საზოგადო სა-
ქმე იყოს და ან საქვეყნოდ, ან ვისიმე და მოგერება ჩვენის

ოჯახისა და ან კელმწიფეებთან, და ან ჩვენს მეზობლებთან ლაპარაკი ერთმანერთის შეკითხვით მოხდებოდა.

მ) მერვე, რომელმაც ჩვენის ოჯახის შეილმაც ამ პირობის დახსნა მოინდომოს, ჯერ დიდად ვეცადნეთ, რომ ისევ ამაზედ მოვიყუანოთ, თუ რომ არ იქნას და არ იქნას, მასუკან, რაც შეგვეძლოს, ჩვენი ძალი იმაზედ უნდა მოვიხმაროთ ბატონმა დედოფალმა დედაჩვენმა და ჩვენ სამთავე ძმათ და, თუ რომელმანმე ჩვენმა ძმამ მეორის ძმის მამულის მიმძღავრება მოინდომოს ყუპლანი ამას მივსდგეთ და ნურას დავალებით და ის საქმე კიდევ შევანანოთ.

ეს რომელიც პირობაები თქვენ ჩემა ძმებმა მთხოვეთ, ამ პირობაებს ყოვლად ძლიერის ღეთის სახელით გაძლევ, რომ, თუ თქვენ ჩემზედ არა იმტყუვნოთ რა, არცაა მე თქვენზედ ვიმტყუვნო და არც ეს პირობაები გავიტებო. დეკენბრის მ, ქვს უშე, რომ იქნება ეკლესიურის რიცხვისა-მებრ ჩღჟს გიორგი.

200. სიმტკიცის წერილი მიცემული მეფე გიორგი მე-XIII-საგან იულონისათვის. ეს წერილი მოტყუელია ზემო წერილის ბოლოში და, ჩვენის აზრით, იმდენათვე მოკლებულია სინამდვილეს, როგორც ზემო მოყვანილი ორი წერილი.

სიმტკიცის წერილი, რომელიცა მათუცა აწინდელსა მეფესა საქართველოჲსასა გიორგის ძმისა თვისისა იულონისათვის, დამტკიცებისათჳს მისისა შემდგომად თჳსა საქართველოს სამეფოსა ზედა შემეკიდრედ.

ჩემო ძმა, ბატონის შეილო იულონ! მე, თქვენი ძმა გიორგი ამ წიგნს გაძლევ, რომ, როდესაც მე გარდავიცვალო, ჩემ შემდგომ მეფობა შენ გჳონდეს, შენი არის, ამას ჩემის ხელით გიმტკიცებ და ჩემის ბეჭდით დეკენბრის მ, ქვს უშე, რომ იქნება ეკლესიურის რიცხვისამებრ ჩღჟს წელი გიორგი.

201. სამძიმრის წიგნი მეფის ძის ფარნავაზისა, $24 \times 13,8$ სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახშირია შიში და წერტილები. სამძიმრის წიგნი მიწერილი უნდა იყოს გიორგი ერისთვის გარდაცვალების გამო 28 ოქტომბერს 1833 წელს. ეს გიორგი ჭანის ერისთავი იყო და მისი ქალი ანა ცოლად ყავდა ფარნავაზს და მიტომ ფარნავაზი სიძეთ იხსენიებს თავის თავს. ამიტომ წერილი დაწერილი უნდა იყოს 1833—34 წლებში. ნამდვილი ამ წერილისა „მოამბის“ რედაქციას მოუვიდა ელისაბედ გრიგოლის ასულის საგინაშვილისაგან და ჩვენ იქიდან გადმოვწერეთ. ნამდვილი პატრონის სურვილისამებრ გადაეცა წერა-კითხვის საზოგადოების წიგნთ-საცავს.

1833—34.

ბრწყინვალეო თავადო,

მოწყალეო კელმწიფე!

არა ვუწყი, თუ ვისდა შევასწორო ეამი ესე გოდებისა და მწუხარებისა, ანუ რაბამი ხმა გლოვისა აღმოუტეო და ანუ ვითარ ვცრემლოდე დაკვეთებულია ამის საქმისათვის! გონებად მოვიღებ დღეს ეამს მას საგოდებელსა და საბავთოსა განსვენებულისა მამისა შენისა აღსასრულისა, რომელი სწორ იყო მშობელისა მამისა ჩემისა აღსასრულისა, და რამეთუ ჩემდა ეგრეთ საწუხებელ და საგლოველ არს, ეამი ესე არა არს ნამდვილ ნაკლულევან მწუხარება ჩემდა, ვითა დღე იგი, ოდეს უბედურ ვიქმენ სანატრელისა მშობელისა მამისა ჩემისა აღსასრულითა. ვისა შევასწორო ესე არა თუ მისსა, სადაჲთ მოვიდნენ ცრემლნი საგოდებელნი, არავინ არს ნუგეშინის მცემელ ჩემდა და უმეტეს აღვილისა ამის ძლით, ვითარ შევრაცხო, რომელ არღა იყოს ტკბილ მოუბარი ენა დედისა ჩემისა მზგავსისა, ვითარ დავსდეა ორი თვე კერძოჲთ ობლობა ბრწყინვალეობისა თქვენისა? ნეტარ თუძეა ვიყო მახლობელ თქვენდა, რათა არა წერილით, არამედ ცხოველითა ხმითა განვაცხადო შინაგან მდებარე მწუხარება ჩემი, რაჲთამე აღვიმსუბუქო მწუხარება ესე, რომელი ზედა დაერთო ჩემდა და დამძიმა უმეტეს მდგომარეობით ესე ეამი ჩემდამო მწუხარებამან ამან, არა რა სხვა მექმნების თანა მკოვარ, გარნა მღუშრიად დინება ცრემლითა,

მაგრა ყოველთა ამათ ზედა დამრთველი ვითხოვ, რათა აღასუ-
ბუქათ თქვენ მწუხარება ესე არა წინააღმდეგომებითა სამტოო-
სა ნებისათა, არამედ ყოველსავე ზედა მადლობითა მისითა.

მწუხარებით ზ მდაბლად მომხსენებელი საქართველოს
მეფის ძე ზ საკუთარი სიძე თქვენი ფარნაგაზ.

202. ეს მოთხრობა შეიცავს ერთ მოღურჯო ქაღალდის რვეულს in
4°, რომელშიაც ექვსი ფურცელია. ამ ექვს ფურცელში დაწერი-
ლია მხოლოდ სამი. ბოლოს დართული გენეალოგია ცალკე ქაღალ-
დზეა დაწერილი და ამ რვეულში ჩადებული. შრომა ნაწერია ლა-
მაზის ნუსხა მგდრულის ხელით, რომელშიაც ხშირათ არის ნაბმა-
რები ზეცური ასოებიც. მელანი შავია. დრო გადაწერისა არა სწანს
მაგრამ ზელ-ნაწერი ჩვენის აზრით უნდა ეკუთვნოდეს მე-XVIII სა-
უკუნის დასასრულს. ზელ-ნაწერი შემოწირულია იასონ ციციშვილის
მიერ წერა-კითხვის ბიბლიოთეკისადმი (იხ. № 1488).

მოკლედ მოთხრობა ქართლისა მეფეთათჳს ბაგრატოვანთა,
თუ რომელნი იყუნენ და ანუ კითხნი რა საქმენა ჰქმნეს თჳნაერ
სხუათა კრცელთა ამბავთა მათთა მოკაცსენებთ აქა.

„იყო აღექსანდრე პირტლი (პლზ) კელმწიფე, მეფე და
მპყრობელი სრულიად და ერთობით საქართუტლოჲსა. ამას დაჰშ-
თნენ ძენი, რომელთა შორის იყო ერთი ძეთა მისთაგანი ძე, გიორ-
გი, რომლისა მეფობისა დროსა განიყო საქართუტლო სამ სამე-
ფოდ და ხუთ სამთავროდ. ამას ვიდრემე მეფესა გიორგის ესვა
ძე, რომლისაჲა შემდგომად დაჰდა მეფედ ქართლისად სახელით
კონსტანტინე და ამასჲა ესხნენ ძენი, შობილნი თამარ დედო-
ფლისაგან: დავით, გიორგი, ბაგრატ, აღექსანდრე და მელქი-
სედეკ. შემდგომად მამისა თჳსისა დაჰსჯდა მეფედ უფროსი ძე
მისი დავით და ეკურთხა მცხეთას მეფედ ცხებულად. ამან
იმეფა წელი ოცი და ესვა ძე პირტლისაგან ცოლისა რამაზ
და მეორისა, თამარ დედოფლისაგან, ლუარსაზ, დიმიტრი და
როსებ. ამას მეფესა დავითსა გამოსთხოვა ძმამან მისმან ბაგრატ
მუხრანი საუფლისწულოდ, ესრეთვე არაგვი და ქსნის კეენი

მთიურ კვეთურთ თვისისა სარდლობითისა დროშისა მორჩილებასა ქვეშე, და უბოძა მეფემანცა თხოვისა მეგრ ძმისა მისისა და მერმე მეფემან დაეთ დაუტევა მეფობა და მისცა ძმისა თვისსა გიორგის და თვთ მონაზონ იქმნა და შევიდა მონასტერსა.

ხოლო გიორგი ეკურთხა მცხეთას მეფედ ცხებულად და იმეფა წელი ათი. და ამან დაჰსვა კათოლიკოსად ძმა თვისი მეღ-ქისედეკ. და მერმე ამანცა დაუტევა მეფობა და ვინათვან არა ესვა ძე, მისცა ძმისწულსა თვისსა ლუარსაბ პირტპლსა და თვით მონაზონ იქმნა.

ესრეთვე შენდგომი თვისისა ბიძისა მეფედ ლუარსაბ ეკურ-თხა მცხეთას მეფედ ცხებულად და იმეფა წელი ოც და ოთხი, რომელსადა ესხნენ ძენი ვიდრემე ორნი, ესე იგი სიმეონ პირტპლი და დაეთ. ხოლო მეფობასა ამა ლუარსაბისსა მონაზონ იქმნა ბიძა მისი ბაგრატცა, პირტპლი ბატონი და მპყრობელი მუხრანისა, და ამანცა დაუტევნა ძენი ესეოდენნი: ვახტანგ, არჩილ, აშოთან, მამა წმიდისა მოწამისა ქეთავან დედოფლისა, და ირაკლი, და ესე პირველი ძე ბაგრატისა ვახტანგ იქმნა მუხრანის ბატონად.

შემდგომად მეფისა ლუარსაბ პირტპლისა (პლწსა) დაჰსჯდა მეფედ ძე მისი სიმეონ პირტპლი (პლწ) და ეკურთხა მცხეთას მეფედ ცხებულად და იმეფა წელი ოც და ათ-ოთხ-მეტი და მოიყვანა ცოლად თვსად ასული კახეთის მეფის ლეონისა ნესტან-დარეჯან, შობილი შამხლის ქალისაგან და ჰყო ქორწილი: ხოლო ესე მეფე სიმეონ ბრძოლასა შინა შეიპყრეს ოსმალთა და მიიყუანეს კოსტანტინუპოლს, რომელსა დაჰშთნენ ძენი გიორგი და ვახტანგ. და ამან ვიდრემე გიორგიმ სახსრად მამისა თვისისა წარავლინა კოსტანტინუპოლს მრავალნი საუნჯენი ეკლესიათანი და ზინებულთა ქართუპლითანი, და ესენი მიიღეს რა კოსტანტინუპოლს, მიცვალეზულიყო მეფე სიმეონ და მოჰსცეს აღსრულებული, ხოლო საუნჯენი იგი არღარა მოჰსცეს ოსმალთა, და მოიღეს მეფე სიმეონ მცხეთას და დაჰვლეს.

მერმე ამისსა დაჰსჯდა მეფედ ძე მისი გიორგი და ეკურთხა მცხეთას მეფედ ცხებულად და იმეფა წელი ვიდრემე სამი და მერ-

მე გარდაიცვალა მეფე გიორგი და დაჰშთა ძე ლუარსაბ მეორე. ხოლო ესე ლუარსაბ მეორე ეკუთნა მცხეთას მეფედ ცხეზულად და იმეფა წელი ათორმეტი. ხოლო დროსა ამისა მოსრულმან ყაენილამ თეიმურაზ პირტპლმან (პლმან) მეფემან კახეთისამან ჰსთხოვა ლუარსაბს ცოლად და მისი ხერაშან, და არა ინება მიცემად მეფემან ლუარსაბ ნათესაობისათვის, არამედ იძულებითა შაჰაბაზისათა მიჰსცა და აქორწინა მისთანა. მერმე მეფე ლუარსაბ ყაენმან შაჰაბას მართლმადიდებლობისათვის პატიმარ-ჰყო შვიდ-წელ ციხესა შინა გუჯაბასასა, და შემდგომად მოაშთევს მასვე ციხესა შინა მეფე ლუარსაბ და შეირაცხა მოწამედ წმიდათა მოწამეთა თანა და იტყვიან მუნვე დაკრძალვასა წმიდისა გუამისა მისისასა.

შემდგომად ამა მეფისა და მოწამისა ლუარსაბისა დაჰსჯდა მეფედ ბაგრატ, ძე დავითისი, შობილი კახეთის მეფის ნათესავისაგან და ძმისწული მეფისა სიმეონ პირტპლისა და იმეფა წელი ვიდრემე სამი, და მერმე გარდაიცვალა მეფე ბაგრატ, და დაჰშთა ძე ერთი ვიდრემე სიმეონ მეორე.

ესე უკუტ იქმნა მეფედ შემდგომი თვისისა მამისა და იმეფა წელი ვიდრემე შვიდი, და ამას მეფესა სიმეონ მეორესა არა მორჩილებდენ ქართუპლნი, რომლისთვის უკუტ წარვიდა წინაშე ყაენისა და კუტალად წარმოჰგზავნა ყაენმან მეფედუტ ქართლისად. ხოლო დროსა ამისა მყოფმან მეფემან კახეთისამან თეიმურაზ პირტპლმან, რომელსა ჰსურდა მეფობაჲ ქართლისაჲ, ჰსცნა რა შემწეობა არაგვის ერისთვის ზურაბისაგან სიმეონ მეფისა მიმართ, რომელ გამოიყვანა ტფილისილამ ერისთავმან ზურაბ მეფე სიმეონ და დააპყრობინა ქართლი სრულიად, მერმე ამისთვის წარვიდა წინაშე ყაენისა მეფე თეიმურაზ, და მოუწერა გზიდამეფე ერისთავსა მას ესრეთ: „შეუგვანებელ არსო განწირვაჲ სიმაჰრისა სიძისაგან, გარნა ეიხილოთ უკანასკნელი შენი და სიმეონისი.“ ამას ზედა ერისთავმან უკუტ ზურაბ შემოიქრებელმან თავსა შორის თვისსა, რომელსა ჰსურდა მეფედ ქართლისად სიმეონ და მეფედ კახეთისად თეიმურაზ, განიზრახა ბოროტი, მოვიდა ღამე ცხეილოსს მდგომს სიმეონ მეფისა-

თანა, შევიდა და მოჰკლა იგი და წარუდგინა თავი მისი მეფესა თეიმურაზს. მერმე უკუმოიქცა გზიდანვე მეფე თეიმურაზ და დაიპყრა ქართლი და კახეთი და მოჰკლა არაგვის ერისთავიკა ზურაბ. ხოლო მრავალთა ამათ შფოთთა შემდგომად მსმენელმან და განრისხებულმან ყაენმან შაჰსენფიმ წარმოავლინა მეფედ ქართლისად დიდითა ნიჭითა ხოსრო-მირზა, რომელსა უწოდა როსტომ, და კახეთი მისცა სელიმ-ხანს და კუალადვე განიყო ესრეთ ქართლი და კახეთი.

დროსა გაშეფებისა თვისისა იყო მეფე როსტომ წლისა ვიდრემე სამეოცდა შვიდისა და იმეფა წელი ოცდა ოთხი. ხოლო მოიყვანა ცოლად თვსად აბაშის შვილი გორჯაპის ასული ქეთავან და უწოდა გულინდუხტ, რომლისა თანა იქორწინა მეფემან როსტომ ქრისტიანებრ და მამადიანებრ, და ოდეს იგი გარდაიცვალა პირტპლი ცოლი მისი, მერმე ესიძა მეფე როსტომ დადიანსა ლეონს, და მან მოჰსცა დაჲ თვისი მარიამ. ხოლო მეფესა როსტომს არა ესვა შვილი, ამისთვის მოიყვანა შვილად თვსად ისპანიდამ მეფის სიმეონ მეორის ძმისწულის ვახტანგის ძე ლუარსაბ, და ესე ლუარსაბ ნადირობდა რა ქალასა შინა ყარაიისასა, მაშინ ირემთა მიმართ თოფთა სროლისა შინა მოხუდა თოფი ლუარსაბს და გარდაიცვალა იგი. ამისი მსმენელი მეფე როსტომ შეჰსწუხა ფრიად, რამეთუ აღმოჰსწყდა თესლი დიდისა და პირტპლის ლუარსაბ მეფისა. და თვკცა მეფე როსტომ ფრიად მოხუცდა და ვინათგან დაჰშთა უშვილოდ და არღარავინ ჰყვა უმახლობელესი ტომი თვისი, ამისთვის იშვილა მუხრან ბატონის თეიმურაზ პირტპლის ძე ვახტანგ მეორე, და ესე ვახტანგ მეფემან როსტომ წარავლინა წინაშე ყაენისა, რათა მისცეს სი-ცოცხლესა ამა როსტომ მეფისასა განმგეობა ქართლისა და შემდგომად მისსა მეფობა. ხოლო ყაენმან შეიწყნარა პატივით ვახტანგ, ვინათგან უსმენდა ყაენი მეფესა როსტომს, რასა იგი ეტყოდა მას, და ვახტან განჰსდრიკა მართლმადიდებლობისაკან და უწოდა შაჰ-ნავაზ. მერმე მოსცა ნიჭნი დიდნი და წარმოავლინა განმგედ ქართლისად და რაოდენთამე ეამთა შემდგომად იხილა რა შაჰნავაზ მოხუცებულობა და სიკუდილ მიახ-

ლება მეფისა როსტომისა, აუწყა შაჰნავაზ ყაენსა, ხოლო ყაენმან წარმოავლინა სანდო თვისი ხილვად როსტომ მეფისა, და ამა ეამთა მოკუტდარ იყო მეფე როსტომ და ვერღარა იხილა წარმოვლენილმან ყაენისამან და წარვიდა. მერმე მოჰსცა მეფობა შაჰნავაზს.

და დაჰსჯდა ესე მეფედ და იმეფა წელი ათვრამეტი. ამან დასვა კათოლიკოსად ბიძაშვილი თვისი დომენტი. ხოლო მეფესა ამას შაჰნავაზს ესხნეს ძენი ეიდრემე ექვსნი, შობილნი როდამ დედოფლისაგან, არჩილ, გიორგი, ლეონ, ალექსანდრე, ლუარსაბ და სოლომონ; ხოლო ასულნი: ანუკა და თამარ, და ოდეს იგი მოკუტდა შაჰნავაზ, დაიბარა ყაენმან ძე მისი მეორე გიორგი, მისცა მეფობა ქართლისა განდრეკილსა შართლ-მადიდებლობისაგან და ნიქნი დიდნი ანიქნა და წარმოავლინა მეფედ ქართლისად.

ამ წერილს გუთუნის შემდეგი გენეალოგიური ტაბლიცა ცალკე თავახედ:

ქართლის მეფე კოსტანტინე. ამისი ძე:

თავობა პირტლი: ბაგრატ, რომელი იყო პირველი მუხრანის ბატონი. ამისნი ძენი:

თავობა მეორე: ვახტანგ პირტლი, არჩილ პირტლი, აშოთან პურტლი და ირაკლი პირტლი.

ხოლო ვახტანგის ძენი:

თავობა მესამე: თეიმურაზ პირტლი და ქაიხოსრო პირტლი, ხოლო პირტლის თეიმურაზის ძენი:

თავობა მეოთხე: ვახტანგ მეორე, რომელსა ეწოდა შაჰნავაზ, და კოსტანტინე პირველი:

ხოლო პირველის კოსტანტინეს ძენი:

თავობა მეხუთე: თეიმურაზ მეორე, პაპუა პირველი, ირაკლი მეორე და მთავარ-ეპისკოპოსი.

ხოლო თეიმურაზ მეორის ძენი და კერძნი:

თავობა მეექვსე: კოსტანტინე მეორე, ადარნასე და ოტია.

ხოლო კოსტანტინე მეორის ძენი:

თავობა მეშვიდე: თეიმურაზ მესამე და კოსტანტინეც მესამე.

ხოლო მესამის კოსტანტინეს ძე:

თავობა მერვე: იოანე. ამისნი ძენი:

თავობა მეცხრე: კოსტანტინე მეოთხე, თეიმურაზ მეოთხე, გრიგოლ და დავით.

ხოლო პირველის პაპუას ძე და კერძნი:

ლეონ პირველი და ამ ლეონის ძენი:

წირკნელი ქრისტეფორე, პაპუა მეორე, სიმეონ და იოანე.

და ამ სიმეონის ძენი:

ლეონ მეორე, დავით, დიმიტრი, გიორგი და ერმი.

ხოლო იოანეს ძენი: ნიკოლოზ და ედიშერ.

203. გუჯარი, 38X22,5 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაღზედ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით იხმარება ორ-ორი წერტილი. გუჯარის თავში წითელის მელნით და ხუცურათ სწერია **მსქ**. მეფე ალექსანდრე 1362 წელს ცნობილი არ არის. შესაძლოა ქორონიკონი შეცდომით იყოს მოყვანილი და სიგელი ეკუთვნოდეს ალექსანდრე მცხეთის განმარტებელს 1413—1442. სიგელი გადმოგვცა ვ. გუდგენიშვილმა.

1362. ქ. ჩვენ კელმწიფემ მეფემ ალექსანდრემ ესე წიგნი მოგართვთ თქუენ (თქუენს?) ჩუენს სასებას და სიქადულს სვეტს ცხოველსა და კვართსა საუფლოსა და მირონსა წმიდასა და სულისა ჩუენისა მეოხსა კათალიკოზს ბასილს, ასე და ამა პირსა ზედა, რომე რაც თქუენი ყმა იყოს ქართლსა, კახეთსა, სათაბაგოს, სომხეთს თუ საბარათიანოს, თრიალეთზედა, თუ იმერთს, ლაშქარსა და ნადირობას, თქუენი ყმა თქუენ ნუ გაგეყრების, თქუენ ბძანდებოდეთ, თქუენ გაახლოსთ, და თუ თქუენ არ ბძანდებოდეთ, თქუენი სარდალი და დარბაისელნი იყუნენ, მათ იახლენ, სხვას სარდლებსა და ამირ-სპასარაღს კელი ნუ აქუს თქუენს ყმასთან, ნურაგინ გაგყრის თქუენს აზნაურშვილსა და გლეხსა, ყულა ჩუენს დროშაზედ უნდა იქნებოდენ, ქქს. შა:

შემდეგ ხელხართულათ:

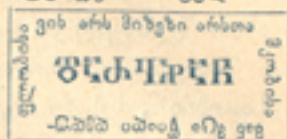
მეფე ალექსანდრე ვამტკიცებ.

განის აწიხზე:

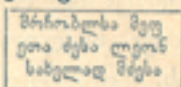
ქ. ჩვენ ცხებულის მეფის თეიმურაზის ძე, მეორე ირაკლი, მეფე საქართველოსი, ვამტკიცებ აგვისტოს აბ, ქქს **უნზ**—1769.

ერეკლე

ქ. ჩვენ საქართველოს და კახეთის დედოფალთ დედოფალი, დადიანის ასული, პატრონი დარეჯან, ვამტკიცებთ სიგელსა ამას აპრილის 6, ქვს უნძ—1770.

ქ. ჩვენ ბატონიშვილი ლეონ ბატონის მამის ჩვენის დამტკიცების თანა მოწამე ვართ, აპრილის 6, ქვს უნძ—1770.

204. სიგელი 31,5X16,2 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალღმრთელ რკველი მხედრულის ხელით, ნიშნებად იხმარება სამ-სამი წერტილი თვითვეულის სიტყვის შემდეგ. აქ მოხსენებული გიორგი უნდა იყოს ჩვენის აზრით გიორგი IX, კოსტანტინე III ძე († 1505). სიგელიდან სჩანს, რომ მამა და შვილს ცალ-ცალკე მიუციათ სიგელი ერთი და იმავე შინაარსისა, თავში სიგელს აკლია. ეს და ამას ქვემოთ მოყვანილი 37 სიგელ-გუჯარი ეკუთვნის გედევანიშვილებს და ჩვენ დროებით ვადმოგვცა პოდპოლკოვნიკმა ვლადიმირ მიხაილის ძე გედევანიშვილმა და იქიდან ვადმოვსწერეთ. დედნები უკან დაუბრუნდათ.

1505 ...[პატრონ]მან [მეფემან (?) გიორგი ესე მოუშლიელი წიგნი] ¹⁾ და სიგელი გიბოძეთ თქუენ ქარმა[ულთა] იოვანეს და თქუენსა ძმასა აფთანდილსა, და თქუენთა შვილთა გიორგის და გრიგოლს, და სახლისა თქუენისა მომავალითა ყოველთავე, მას ეამსა ოდეს პატრონსა მეფესა კოსტანტინეს და პატრონსა მამა ჩუენსა და კათალიკოზსა შიოს მცხეთას ამბროსის ძისეული მამული, რომელი ბერინასშვილსა ჰქონებოდა, იგი ყოველივე სამკვდროდ თქუენთვის ებოძა, და სოფელი ხატას-წაბენა მეტეობით სხუათა დაეკირა, და ჩუენ პატრონსა მამა ჩუენსა ვიანლინით და მოკითხული ვქენით, ნაშვილებობისა წინგნიცა

¹⁾ ფრწილებში ჩასმული სიტყვების ასოები ხანაშევროდ არიან დაცული და ჩვენ აზრით წიგნიკობით.

თქუენ გქონდა და სამართლადცა თქუენ გმართებდა. წიგნი და ნიშანი პატრონმან მამა ჩუენმანც გიბოძა და ჩუენცა სიგლითა ამით შეგვიწყალეთ და გიბოძეთ სოფელი ხატის-წაბუნა მისითა შესავლითა, მითთა, ბარითა, წყლითა, წისკვლითა, ქალითა, სათიბითა, სასართა, ველითა, ვენაკითა და მისითა მიმდგომითა სამართლიანითა ყოვლითავე. გქონდეს და გიბედნიეროს ღმერთმან საყდრისა და ჩუენსა ერთგულად სამსახურსა შინა, და ვისცა იმა მამულისა გაცემულობისა სიგელი ჰქონდეს, ყოველივე სიგლითა ამით გაგვიცუდებია და მტკიცე ესე ოდენ არის. დაიწერა ქვს რჳგ, ეელითა კარისა ჩუენისა მწიგნობრისა ტიმოთესითა.

(იხილ. ბეჭდი მუსულმანურის წარწერით).

205. გუჯარი მცხეთისა, 52X24 სანტიმეტრი, დაწერილია ტაყეზდრევალი მხედრულის ხელით. ნიშნებით იხმარება ორ-ორი წერტილი თითოეული სიტყვის შემდეგ. თავში გუჯარს აწერია: **ჩქ:** წირდალს ზარბიძისა^ჲ. მას ქვემოთ სწერია წითელის მელნით ხუცურათ: **სწჳჲ.** ინდიკტიონი უჩვენებს სვიმონ I-ის გამეფებას 1556 წელს. ალექსანდრე ბიძა უნდა იყოს სვიმონისა, რომელიც ჯერჯერობით კარგად ცნობილი არ არის ისტორიაში.

1570. ქ. ჩუენ მონღობილმან ცვა ფარვითა თქუენთამან ალექსანდრემ და სვმეონ პანკრატოვანმან ნებით ღთისათა ქართველთა მეფემან და თანა მეცხედრემან ჩუენმან დედოფალმან პატრონმან ნესტან-დარეჯან და ძეთა ჩუენთა: პატრონმან გიორგი, პატრონმან ვახტანგ, ლუარსაბ და ალექსანდრე ესე ვიდრე აღსასრულამდე ეამთა გათავებული წიგნი და სიგელი გკადრეთ და მოგაქსენეთ თქუენ ყოველთა ქალაქთა უაღრესისა, მეორედ იელუსალემისა, დედა ქალაქისა მცხეთისა კათოლიკე ეკლესიისა და მას შინა ღთივ აღმართებულსა სუეტსა ცხოველსა, კუართსა საუფლოსა და ხატსა მაცხოვრისასა, ეელით უქმნელსა, მას ეამსა ოდეს ანეშს ოდიშელიძენი გლეხნი პირველთა მეფე-

თავან და ერისთავთავან თქუენთვს შემოწირულნი ყოფილ-
იყუნეს და ეამთა ვითარებისაგან დავიწყებულ იყუნეს და მოშ-
ლოდეს პატიოსანსა ტაძარსა თქუენსა, ვინათგან მთიულნი და
მკეციის ბუნებანი ბოროტნი კაცნი იყუნეს და ყოვლითურთ
უმარჯვ იყუნეს სამსახურებელად თქუენდა. ჩუენ ახლად ვი-
გულსმოდგინეთ და შენდობის სამუქაფოდ საყდარი ანუშასა და
დაბა მოგვასენეთ და წარდაღს ჩუენდა მეფისა პატრონისა ლე-
ონისაგან წილად მოკდომილნი ორი კუამლი გლეხნი შიოშას
ზარბის შვილნი და მისი განაყოფი გულბათა და მისნი ძმანი
ამისთვს, რამეთუ ყოვლითურთ მარჯუე იყო ტაძრისა თქუენისა
სამსახურებლად და აღარა-ოდეს მოეშლებოდა. მოგვკსენებ[ი]ა
ოდნეშელიძეთ სოფელი და ზარბე შიოშას შვილნი და მისი
განაყოფი გულბათა და მისი ძმა თქუენთვს და ტაძრისა თქუ-
ენისა სამსახურებლად მათითა მამულითა, სახლკართა, ქურ-
მარნითა, ვენაკითა, ველითა, ტყითა, ქალითა, წისკელითა, სა-
ნადიროთა, საწყლისპიროთა და მთითა და ბარითა, ნასყიდითა
და უსყიდითა, საკმრითა და უკმრითა, მათითა სამართლიანითა
მამულითა თქუენთვს მკუიდრად და სამამულოდ და ყოვლისა
ადამიანისა კაცისაგან მოუსარჩლელ-მოუდევრად ვითა ჩუენ-
გან თქუენთვს შემოწირულსა მართებს, ეგრეთ დაგვმტკიცებია,
მოგვკსენებია და არავინ გვბრძანებია მშლელი და მეუნებლე
ბრძანებულისა ამის ჩუენისა, და თუ ვისმე მათი სიგელი და
წიგნი ჰქონდეს, სიგლითა ამით ჩუენითა გაგვიცუდებია და მტკი-
ცე ესე ოდენ არის. აწ ვინცა ნახოთ ბრძანება ესე ჩუენი შე-
მდგომად ჩუენსა მომავალთა მეფეთა და დედოფალთა, ანუ
ერისთავთა, დაუმტკიცეთ და ნურავინ მოუშლით. ზალო ვინ-
ცა და რამანც გუარისა კაცმან, ანუ დიდმან და ანუ მცირე-
მა ესე ჩუენგან მოკსენებული გლეხნი სუეტსა ცხოველსა და
მისსა ტაძარსა გამოაკუას და ამისად შლად კელ-ყოს, რისხავს-
მცა დაუსაბამო ჭთი, მამა, ძე და სული წმიდა, კრულმცა არს
ცათა შინა და ქუეყანასა ზედა, შემცადების ძრწოლა კაენი-
სი, შიშთელი იუდასი, მეხისტება სამოელისა, დანთქმა დათან
და აბირონისი და ქრისტეს უარის მყოფელთანამც არს ნაწი-

ლი და სამკვდრებელი სულის მისისა, ზოლო დამამტკიცებელი ღოთან აკურთხნეს და წმიდამან მაგან ეკლესიამან. დაიწერა მტკიცე და შეუცვალბელი სიგელი და ბძანება ესე ჩუენი კჳსა სნმ, ინდიკტიონსა მეფობისა ჩუენისასა იდ, კელითა ქვათაევეისა წინამძღურისა მღდელ-მონაზონისა ფილიპესითა. **ნესტან-დარეჯან** (ხელჩართულათ). **გახტანგ** (ხელჩართულათ).

206. სიგელი, 62X21 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაღზედ რკვალი მზებრულის ხელით. ნიშნებათ იბმარება სამ-სამი წერტილთითოეულის სიტყვის შემდეგ. ამაში მოხსენებული კათალიკოზი ნიკოლოზი არის კაბთ მეფის ლეონის შვილი.

1588. ქ. ჩუენ ქრისტეს ღოთისა მიერ კურთხეულმან ყოვლისა საქართველოს მამათ მთავართ მთავარმან, ქართლისა კათალიკოზ-პატრიარქმან, კელმწიფის ლეონის ძემან, პატრონმან ნიკოლოზ, ესე ჴუენისამდე ჟამთა გასათავებელი წიგნი და სიგელი შეგიწყალეთ და გიბოძეთ შენ დიდისა და ცათა მობაძევისა კათალიკე ეკლესიისა დედა ქალაქისა მცხეთას შვილსა ელიოზის შვილსა გედეონს და შენსა შვილსა დავითს, შვილთა და მომავალთა სახლისა თქვენისათა, შას ჟამსა ოდესცა მამულის წყალობას გვიაჯენით, ვისმინეთ აჯა და მოკსენება თქვენი, კითხვითა და გერჩინებითა ღოთიე გვირგვინოსნისა მეფეთ მეფისა პატრონისა ალექსანდრესითა და თანა მეცხედრისა მათისა დედოფალთ დედოფლისა პატრონისა თინათინისათა, და მოგებოძეთ ბაზაუნში ოთხი კომლი კაცი კახიაშვილი მისით მამულითა, მაქარაშვილი ბორჯალა მისითა მამულითა, აპრილაშვილი ფოცხვერა მისითა მამულითა, კეელაშვილი არსა მისით მამულითა, სასახლითა, ჴურ-მარნითა, ველითა, ვენაკითა, საენავითა, წყლითა, წისტელითა, ქალითა, სათიბითა, ყოვლითა მისითა სამართლიანითა, რაც ოდენ მამულის მქონებელნი იყვნენ, ყოვლითურთ უნაკლულოდ მოგებოძეთ თქვენ ელიოზის შვილს გედეონს და შენს შვილს დავითს, ქონდეს და გიბედნიეროს ღმერთმან კათალიკე საყდრის და ჩუენსა ერდგულად

სამსახურსა შინა. შემდგომად ჩუენსა, წმიდანო პატრიარქო, ვინცა ვინ დიდისა და ცათა მობაძვისა კათოლიკე ეკლესი[ი]სა საჭეთ მყრობელობა მიითვალეთ, თქვენცა სიგლითა ამით დაუმტკიცეთ, რათა ღმერთმან ყოველი გაგებული თქუენი მტკიცე ყოს, და ვინცა ვინ შლად და ქცევად კელყოს ბოძებულისა ამის ჩუენისა ჩუენსა და კათოლიკე ეკლესისა საყდრისა კანონსა ქვეშე არის. რისხავსმცა დაუსაბამო და დაუსრულებელი ღმერთი და ყოველნი წმიდანი ღთისანი, ზეცისა და ქვეყანისანი, კორციელნი და უკარცონი, ედების კეთრი გეზისი და შიშთვილი იუდასი, დანთქმა დათან და აბირონისი, ნურათამცა სინანულით ნუ იქნების ესნა მისი, ნესტორ და ოროგი-ნესთანამცა არს ნაწილი და სამკვიდრებელი მისი, დამამტკიცებელნი ამისნი ღმერთმან აკურთხნეს. დაიწერა სიგელი და ბჰანება ესე ქქსა სოჯ, კელითა ქადაგისშვილის და მდივნის რომანოზისითა.

ნაკაღბო 1).

207. სიგელი, 31×15 სანტიმეტრი, დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება სამ-სამი წერტილი. თავში სიგელს აკლია.

1626. და საბოლოო წიგნი და სიგელი გიბოძეთ თქუენ გედაონისშვილთა დავითს, გაბრიელს, როსებს, პეტ-

¹⁾ ეს ხელის მოწერა ხელის მგავსათ არის გამოუვანილი, ხელში დაკერილს ქქარს წარწერა აქვს ბერძნული:

$$\begin{array}{c|c} \text{f} & \text{C} \\ \hline \text{N} & \text{K} \end{array}$$

რეს, გიორგის, აბიათარს, და პაპუნას, შვილთა და მომავალთა ყოველთავე სახლისა თქუენისათა, მას ეამსა ოდესცა მამულის საქმეს გუეაჯენით, ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქუენი, შეგიწყალეთ და გიბოძეთ მადრანა, რაც ჩვენი სახასო არის მსახლობელი და ნაოკარი და ზვარი ყუელა კელშეუვალად და უკლებლად გვბოძებია სახლის შვილების მამულის გარდაღის და საყდრის ყმებს გარდაღის. გკონდესთ და გიბედნიეროსთ ღმრთი ღმრთისა ერთგულად სამსახურსა შაგან. დაიწერა წიგნი და სიგელი ესე კარისა ჩუენისა მდივანთა უბუცესისა კელითა ლაზარესითა, ქკსა ცად. თეიმურაზ. ხუარაშან (ხელმართულებია).

208. სიგელი, 39 X 20 სანტიმეტრი, დაწერილია სქელ ქაღალდზე რკველი მხედრულის ხელით. ნიშნებით იხმარება სამ-სამი წერტილი.

1626. ქ. ნებითა და შეწეწენითა ღმრთისათა ჩუენ ღმრთივ გვრგვანოსანმან მეფემან, პატრონმან თეიმურაზ, და თანა მეცხედრემან ჩუენმან, დედოფალმან პატრონმან ხუარაშან, და ძემან ჩუენმან, პატრონმან დავით, ესე უკუენისამდე ეამთა გასათავებელი წყალობისა მტკიცე და უცვალებელი საბოლოოვო წიგნი და სიგელი გიბოძეთ თქუენ გელაფანისშვილთა დავითს, გაბრიელს, როსებს, პეტრეს, გიორგის, აბიათარს და პაპუნას, შვილთა და მომავალთა ყოველთავე სახლისა თქუენისათა, მას ეამსა ოდეს მამულის წყალობასა გვაჯენით, ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქუენი, შეგიწყალეთ და გიბოძეთ მადრანა რაცა ჩუენი სახასო არის, მსახლობელი და ნაოკარი და ზვარი ხოხლისაშვილისა და საყდრის მამულის გარდაღის, ყუელა კელშეუვალად და უკლებლად გვბოძებია მითთა, ბარითა, სასახლითა, ქუროთა, მარნითა, ველითა, ვენაკითა, ეკლესია-სასაფლაოთა, წყლითა, წისქვილითა, ქალითა, სათივითა, სასარიითა, ყოვლითა შესავალ-გამოსავლითა სამკვიდროდ და სამამულოდ, სამართლიანის სამძლურითა, ყოვლის კაცისაგან მოუდევარ-მოუსარჩლავად და უკილებლად თქუენთვს გვიბოძებია, ესე ას-

რე გაგითავდეს და არაოდეს მოგეშალოს არა ჩუენგან და არა ჩუენთა ნათესავთა და მეპატრონეთაგან, არა მეფეთა და არა დედოფალთაგან, არა დიდთა და არა მცირეთაგან. აწე ვინცა და რამანცა კაცმან მოგიშალოს და ესე ასრე არა გაგითავოს, ვითა ამა ჩუენსა ნაწყალობევსა სიგელშიგან სწერია, რისხავს-მცა ღთი და ყოველნი მისნი წმიდანი. დაიწერა მტკიცე და უცვალეზელი სიგელი და ბრძანება ესე ჩუენი ქჳსა ტად, კე-ლითა კარისა ჩუენისა მდიონთა (sic) უზუცესისა ლაზარესითა. თჳამურაზ. ხუარაშან (ორივე ზელის მოწერა ზელჩართულია).

209. სიგელი, 36, X 21,5 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალღმერთ რგვა-ლი მხედრულის ზელით. ნიშნებით იხმარება ორ-ორი წერტილი. სიგელი აქა-იქ დაზიანებულია. ქორონიკონი დედანში სწერია გარ-კვეულად ტბდ, მაგრამ ასეთი ქორონიკონი შეუძლებელია, ჩვენის აზრით უნდა იყოს ტად, და მაშინ ეს ქორონიკონი უდრის 1626 წელს, როდესაც მართლა ცხოვრობდა ზაქარია კათალიკოსი (1603—1634). Ист. рус. пер. П. Исселян, стр. 150. Brosset. V. arch. Rap. I, p. 37. ბროსეს-მიერ შეკრებილის სიგლებით ზა-ქარია იხსენიება 1624, 1626, 1627, 1628 და 1631 წლებში. ამიტომაც ჩვენ გვგონია, რომ სიგელი დაწერილია 1626 წელს.

1626. ქ ჩუენ ქრისტეს ღვთისა-მიერ კურთხეულმან ქარ-თლისა კათალიკოზმან პატრონმან ზაქარია ესე წყალობის წიგ-ნი გიბოძეთ თქუენ გედევანისშვილთა დაეთოს, გაბრიელს, რო-სებს, პეტრეს, გიორგის, აბიათარს და პაპუნასა, ასრე და ამა პირსა ზედა, რომე მოხუდით კარსა დარბაზისა ჩუენისათა და მამულის წყალობასა გუეაჯენით. ვისმინეთ აჯა და მოკსენება თქუენი და გიბოძეთ ქაადჱს მამული კუამლი კაცი ათი: ირე-მა ბეჟნიაშვილი გამეხარდი... უკაური შალულაძე დათი, არ-ჩვაძე მამუკა, კიდევ არჩვაძე მამუკა, კიდევ არჩვაძე გიორგი, არლუნაშვილი გიორგი, აფხაზაშვილი ნადირა, კეესური სა-გინა... ჩუბინაშვილი ფრიდონა, გვბოძებია მკვიდრად და მო-უშლელად უთუოდ და უთუმცაოდ და უკუნისამდე მოუშ-ლელად მითთა, ბარითა, წყლითა წისქვლითა, ზუარითა, სა-

ენავითა, შესავალითა, გამოსავალითა, ჭურითა, მარნითა, უძებრითა და საძებრითა, ნასყიდითა და უსყიდითა ყოვლითურთ უნაკლულად და მოუკლებლად, გჰონდეს და გიბედნიეროს ღმერთმან და სვეტმან ცხოველმან ზუენსა ერთგულსა და ერთგულად სამსახურსა ქუეშე. ამისად გასათავებლად იყოს ღმერთი და სვეტი ცხოველი და ყოველნი წმიდანი ღვთისანი, ზეცისანი და ქუეყანისანი, რომელნი საუკუნითგან სათნო გყუნეს ღმერთსა ზუენსა იესოს ქრისტესა. აწე ვინცა და რამანცა მონათესავემან კათალიკოზმან შემოდგომად ჩემსა მოგიშალოს მეფემან ანუ დედოფალმან, რჯულიერმან ან ურჯულომან, რისხავსმცა ღმერთი და ყოველნი მისნი წმიდანი და ცხოველს მყოფელი პატროსანი ჯუარი, რომელსა ზედა განიპყრნა ქრისტემან ღმერთმან ზუენსან უბრწუნელნი მკლავნი თჳსნი კნისათჳს ზუენისა, მოციქულნი, წინასწარმეტყუელნი, მღდელთმოდღლარნი, მოწამენი და ნეტარნი მამანი, მასზედამცა დაესრულების მესერგასისა ფსალმუნისა წყევა, შიშთილი იუდასი, მეხდატეხილობა დიოსკორესი, ძრწოლა კაინისი, კეთრი გეზისი, მატლით განლევა ეროდესი, დანთქმა დათან და აბირონისი, და ნურათამცა იქმნების კნა სულისა მისისა ჯოჯოხეთით, ხოლო დამამტკიცებელნი ამისნი ღმერთმან აკურთხნეს და წმიდამან ღვთის-შობელმან. დაიწერა წიგნი და სიგელი ესე ქჳსა ტად (?). კათაღაგოზა ზაქარია (ხელწართული).

210. სიგელი, 26×15,3 სანტიმეტრი, დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით იხმარება სამ-სამი წერტილი. ზოგიერთ სიტყვებს ხმოვანი ასოები უმნიშვნელოთ აქვს მიმატებული.

1628. ქ. ზუენ ქრისტეს ღმერთისა მიერ კურთხეულმან ქართლისა კათალიკოზმან პატრონმან ზაქარია ესე უკუნისამდინ ქამთა გასათავებელი წყალობისა წიგნი და სიგელი შეგიწყალე[თ] და გიბოძეთ თქუენ ქარმაულსა პატასა და შენსა შვილსა იასეს, შვილთა თქუენთა და მომავალთა სახლისა თქუენისათა ყოველთავე, მას ქამსა როდეს მოხვედით და უმამუ-

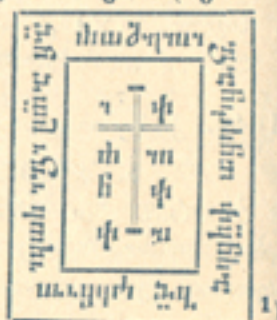
ლობასა ჩიოდით, და შეგიწყალეთ გრემის-ხეცს ორი კომ-
ლი¹⁾ კაცი ფილამე გრიგოლ და შწიკვალაური ომოსიკა მა-
თის მამულითა, ნასყიდითა და უსყიდითა, რისაც მამულისა
მჭონებელნი ყოფილან, უკლებად მართლის სამართლიანის
მზღუროთა თქუენთვის გვიბოძებია, არა მოგეშალოს ჩუენგან
და არა შემდგომად მომავალთა ჩუენად კათალიკოზთაგან. ამის-
ნი დამამტკიცებელნი ღმერთმან აკურთხნეს. დაიწერა წიგ-
ნი და სიგელი ესე ქჷსა ტაგ. თუ ვისმე ამ მამულის ნიშანი
ჰქონდეს, სიგლითა ამით გაგვიცუდებია. **კათალიკოზი** (ხელწარ-
თულია).

211. სიგელი, 37×19,5 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალღმერთზე რვა-
ლი მხედროლის ხელით. ნიშნებათ იხმარება სამ-სამი წერტილი.

1640. ქ. ნებითა და შეწევნითა ღმრთისათა ჩუენ ქრისტეს
ღვთისა მიერ კურთხეულმა ქართლისა კათალიკოზმა, პატ-
რონმა ქრისტეფორე, ბძანებითა და ნება-დართვითა მეფეთ მე-
ფისა, პატრონისა როსტომისითა, და თანამეცხედრისა მათისა,
დედოფალთა დედოფლისა, პატრონისა მარიამისითა, ესე უკუ-
ნისამდე ეამთა გასათავებელი მტკიცე და შეუცვალებელი წყა-
ლობის წიგნი და სიგელი შეგიწყალეთ და გიბოძეთ თქუენ,
ჩუენთა ერდგულთა და თავდადებით ნამსახურთა ყმათა გედა-
ვანიშვილთა: დავითს, გაბრიელს, პეტრეს, შვილთა და მომა-
ვალთა ყოველთავე სახლისა თქუენისათა, მას ეამსა ოდეს მო-
გვდეგით კარსა და **შეგუთნებ** რომ ქარციძეს ოთხი კუამლი კა-
ცი ჰქონდა, იმის წყალობასა დაგვიაჯენით, ვისმინეთ აჯა და
მოხსენება თქუენი, შეგიწყალეთ და გიბოძეთ **შეგუთნებ** ბადრი-
შვილი და ოქრუა მათის მამულითა ყოველითურთ უნაკლუ-
ლოდ, და ამისადა სანაცულოდ და სამუქფოდ ქარციძეს მივე-
ცით თქუენი ოთხი კუამლი კაცი, **ტაშნას** და **შეგუთნებ** ქარცი-
ძეს კელი აღარა ჰქონდეს ამ ორს კუამლს კაცს გარდაისათ,

¹⁾ დედანში სწერია გარემის-ხეცს ორი კომალი. ასო ანი სხვა შემთხვევა-
შიც არის მიმატებული, მაგრამ არ ვიპოვებთ.

ქარციძეს რომ გლეხები ჰქონდა, ის სახასოდ დაიდევ საყდრისათვის. ეს ორი კუთხილი კაცი ბადრიაშვილი და ოქრუა, და ძეგვს მოურაობა თქუენთვის სამკვიდროდ და საბოლოოდ გვბოძებია ყოვლის კაცისაგან უცილებლად. გქონდეს და გიბედნიაროს ღმთიან ჩუენსა ერდგულად სამსახურსა შიგან, ესე ჩუენგან ნაწყალობევი მამული და მოურაობა. არა მოგეშალოს არა ჩუენგან და არა შემდგომით სხუათა მებატონეთაგან. თუ ვისმე ან მამულისა და ანუ მოურაობისა წიგნი და ნიშანი ჰქონდეს, ყუელა ტყვილი არის და სიგლითა და ბძანებითა ამითა გაგვიცუდებია და მტკიცე ესეოდენი არის. დაიწერა ბძანება და ნიშანი ესე ქქს ტკშ, კელითა კარისა ჩუენისა მდივან-მწიგნობრისა მარტიროზიშვილის შალვასითა. კათალიკოზა (ბელ-ჩართულია).

212. სითარხნის სიგელი, 44X19,5 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალღმერთზე რგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი. თავში ზუტურათ და წითელის მელნით სწერია: **შაჰიოქსიძე ნიჭი.** აქ მოხსენებული შაჰნავაზ არის შაჰნავაზ I, ანუ ვახტანგ V, რომელიც მეფეთ იქმნა აღიარებული 1658 წელს, ასე რომ ინდიკტიონი ამართლებს მიღებულ ქრონოლოგიას.

1660, აანგრას 26. ქ. ნებითა და შეწყვენითა ღმრთისათა ჩუენ იესიან, დავითიან, სოლომონიან ბაგრატიონიანმან, მეფეთ მეფემან, პატრონმან შაჰნავაზ, და თანამეცხედრემა ჩუენმა დედნიანის ასულმა, დედოფალთ დედოფალმა, პატრონმა მარიამ,

¹⁾ წარწერა ბეჭედისა აქა და № 206-სა ზუტური ასომთავრულია.

პირველად და სასურველად ძემა ჩუენთან პატრონთან არჩილ, პატრონთან გიორგიმ და პატრონთან ლევან, ესე სითარხნისა წიგნი მოგართვით თქუენ ჩუენს ძმას კათალიკოზს პატრონს ღომენტის, მას ეამსა ოდეს ქართლის აზნაშენდა ძუელთაგან სუეტის ცხოველის შეწირული ყოფილიყო და, ეამთა ვითარებისაგან აოკრებულ იყო, თქუენ იმის აშენებასა და სითარხნეს დაგუთაჯენით, ჩუენ სიგლითა ამითა ასრე მოგართვით, რომე რა ააშენოთ არაფერისთანა საჩუენო სათხოვარი და გამოსაღები და არც სათათრო არა ეხთოებოდეს რა, არა კოდის პური, არა საბალახე, არა ნახირის თაფი, და პირის თაფი, არა საბაზიერო, არა საჯინიბო, არა საური და არა სეფეობა. ვინცა ვინ გლეხი კაცი სხვის ქუეყნიდაჲე მოიყუანოთ და იქ დასახლოთ, არც ის აფიყროთ და არცავენ შემოგაცილოთ. გქონდეს და გიბედნიეროს ღთან ღთის სამსახურისა სუეტის ცხოველის შენობასა და ჩუენსა ერდგულობასა შინა. უზედაესთა მოგახსენებთ და უქუედაესთა გიბძანებთ, კარისა ჩუენისა ვეჭილ-ვეზირნო, მდივანნო და სხუნო მოსაქმენო, თქუენცა ასრე გაუთავეთ, რა რიგადაცა ამა ჩუენს სიგელშიგან ეწეროს, ნურაოდეს ნურას შეუშლით, თუინიერ თანადგომისა და შეწევნისაგან კიდე. დაიწერა ესე მტკიცე და უქცეველი ქვსა ტმშ, იანვრის 66, ინდიქტიონისა მეფობისა ჩუენისა ორსა, კელითა კარისა ჩუენისა მდივან-მწიგნობრისა გორელის ყანდურალიშვილის ფირალისითა. შანაგაზ (ხელჩართულია).

213. ნასყიდობის წიგნი, 43X32,5 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაღზე რგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი თითოეულის სიტყვის შემდეგ. წიგნი თავში და არშიებზე რამოდენიმეთ დაზარალებულია. გრძელი შესავალი თორმეტ ნახევარი სტრიქონი განგებ გამოვტოვეთ.

1665 ფებერვლის 1. ესე მტკიცე და უცვალებელი და უკუნისამდე ეამთა გასათაფებელი ნასყიდობის წიგნი და სიგელი დაგიწერეთ და მოგართვით ჩუენ იესაშვილმან ფსინამა

და შვილმან ჩემმან ოპანამან და შვილთა და მომავალთა სახლისა ჩუენისათა თქუენ ბატონის შვილისა პატრონსა ბაგრატს და ძეთა თქუენთა: ბატონსა ნიკოლოზს და სვიმონს, და შვილთა და მომავალთა სახლისა თქუენისათა, ასრე და ამა პირსა ზედა, მოგყიდეთ სას[ხო]რ[ო]ს¹⁾ ჩუენი ალალი და ყოვლის კაცისაგან მოუდევარი და უცილებელი ხერადინაშვილისა მიხითარასაგან მოსყიდული ვენაკი ჩუენი კერძი ნახევარი და ნახევარი კიდეც სახლ-კარი და ნახევარი ქვევრი, მარანი მისის სამართლიანის სამძღურითა, წყლით,²⁾ ავიღეთ ფასი სრული და უკლებელი, რითაც ჩუენი გული შეკჯერდებოდა და გჭონდეს და გიბედნიეროს ღმერთმან დღეგრძელობასა და კარგად ყოფაში. არიან ამისნი მოწამენი დამზდომნი და შუამდგომნი: იეზაშვილი ბატონიშვილის კათალიკოზის მამასახლისი ზურაბა, მისი განყოფი ავთანდილა, ტუხაშვილი ბერინა, შაჰოანთ ფიბინაშვილი ზალინა. ვინცა და რამანცა კაცმან მოგეშალოს, რისხავსმცა ღმერთი და ყოველნი მისნი წმიდანი და ამა ზემო წერილთ წმიდათ მადლი, ხოლო დამამტკიცებელნი ამისნი ღმერთმან აკურთხნეს და წმიდამან ღვთის-მშობელმან. დაიწერა სიგელი ესე ქჳსა ტნგ++

ქ. აგრევე ჩუენცა ნებითა და შეწყევნითა ღვთისათა და თავსმდებობითა, შინდობითა და შუამდგომელობითა ამა ზემო წერილთათა ესე უკუენისამდე საბოლოოდ გასათავებელი ნასყიდობისა წიგნი დაგიწერეთ და მოგართვით ჩუენ იაზაშვილმან ოტინამა და ჩემმა ძმის-წულმა გასპარამა შვილთა და მომავალთა სახლისა ჩუენისათა თქუენ ბატონისშვილს ბატონს ბაგრატს და შვილთა თქუენთა ნიკოლოზს და სვიმონს ასე და ამა პირსა ზედა, რომე მოგყიდეთ სასხო[რ]ს ჩუენი ალალი და ყოვლის კაცისაგან მოუდევარი და უცილებელი ხერადინაშვილის მიხითარასაგან მოსყიდული ვენაკი ჩუენი კერძი ნახევარი და ნახევარი კიდეც სახლ-კარი და ნახევარი ქვევრ-მარანი მისის სამართლიანის სამძღურითა, წყლით,³⁾ როგორაცა ამ ზემოთ

¹⁾ ფრწილებში ჩასმული ასოები ამ სიტყვისა სხვა მდლნით არის მიმატებული.

²⁾ ეს სიტყვა სხვა მდლნით არის მიმატებული.

³⁾ ეს სიტყვა სხვა მდლნით არის მიმატებული.

ჩუენმა განაყოფმა მოგყიდა, იმ წესითა ჩუენც ისრე მოგყიდეთ და ავიღეთ თქუენგან ფასი სრული და უკლებელი, რითაცა ჩუენი გული შეგჯერდებოდა, გქონდეს და გიბედნიეროს ღმერთმან მშვიდობასა და კარგად ყოფნაში. ვინცა და რამანცა კაცმან თქუენ ეს მოგიშალოს და ანუ გეცილოს, იგიმცა შეიშლებს მისის სჯულისაგან, მასამც რისხავს დაუსაბამო და დაუსრულე-ბელი ღმერთი, მიმა, ძე და სული წმიდა და ესე ზემო წერილნი წმიდანი და თვით სუეტი ღთიე აღმართებული. უკეთუ კაც-თაგანმან კელ ყოს ამის დაშლად, იმამცა კაცისა თანა დაისაჯე-ბის სული მისი, რომელმანცა მაცხოვარს ჯვარცმულს გვერდს ლახვარი უგმირა, ანუ თუ დედათაგანმან ვინმე ინებოს ამის და შლად და შეცილება, იმამცა დედაკაცისა თანა დამეკვიდრების ჯოჯოხეთს, რომელმანცა უბრალოდ იოვანე ნათლის-მცემელს თავი მოჰყვითა, ანნასა და კაიაფასთანამცა იქმნების ნაწილი და სამეკვიდრებელი მისი, წყეულ, კრულ და შეტვენებულმცა იქმნე-ბის ოთხთა მათ პატრიარქთაგან და შეიღთა კრებათაგან. ნუშცა იქმნების ხსნა სულისა მისისა, ნუცა ლოცვითა, ნუცა მარხე-თა, ნუცა გლახაკთ მოწყალებითა და ნუცა იერუსალიმს წასუ-ლითა. ზოლო დამამტკიცებელი ამისნი ღმერთმან აკურთხნეს. აწე არის ამისი მოწამე თავად ღმერთი და კაცთაგან მაღალა-შვილი, სახლის უბუცესი პაპუა, გედევანისშვილი ქაიხოსრო, ქარციძე დავით, ბატონიშვილის კათალიკოზის მამასახლისი იე-ზაშვილი ზურაბ,¹⁾ მისი განაყოფი ავთანდილა, ტუხაშვილი ბე-რინა, შაჰოვანთ ფიბინაშვილი ზალინა, და მე ბატონის დედოფ-ლის კარის მღდელს დავითს დამიწერია და მოწამეცა ვარ ქე-შმარიტად ამისი, დაიწერა ესე მოსყიდულობისა წიგნი ფებერ-ვალს ა და ქქსა:: ტ:: ნ:: გ: ++

214. სიგელი, 43,5X16,1 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალღღმწესა მხედრულის ზელით. ნიშნებათ იხმარება სამ-სამი წერტილი. თავ-ში სიგელს აკლია.

1694, ენკენასთვას 5. [ზვე]ნ ქრისტეს ღვთის შიერა კურთხეულმან, ყოვლისა საქართველოსა დიდმან მამათ-მთავარ-

¹⁾ დედანში სწერია „ზურაბ“.

მან, ქრთლია კათ[ა]ლიკოზმან, ამილ[ა]ხორის ძემან ბტონმ[ა]ნ ნიკოლოზ, ესე ამიერითგნ ქ[ა]შთა უცვალეზელი მკვიდრი და სა-
ბოლო წიგნი და სიგელი გიბოძეთ თქვენ ჩვენსა და სვეტის
ცხოვლის ერთგულსა და თავდადებით ნამსახურს ყმას გედავანის-
შვილის სარდალს გიორგის, შვილს შენსა საოლ¹⁾), შვილთა
თქვენთა ზაზასა და ზალსა და შვილთა და მომავალთა სახლი-
სა თქვენისასა, ასრე და ამა პირსა ზედა, რომე მამულის წყა-
ლობას გვეაჯენით, ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქვენი და მო-
გეცით ქორაქსა ბადასშვილის ბახუტის მამული, რასაც მქონე-
ბელი იყო, გლეხი ჯილბაძე თეისის უნაკლულოს მამულითა,
დღეს რისაც მქონებული იყოს, ბადასშვილის მამული ამ წე-
სით გიბოძეთ, რომ საყდრის ყმა იყო და ბევრის კაცის კვლი-
სა და ტყვის გასყიდვაში გერივა და გათათრდა, და ჩვენგანც
საწყენო იყო და საყდრის შემცოდეც იყო, აწე წავიდა ისი და
დაიკარგა და იმისი მამული, რისაც მქონებული ყოფილიყო,
სულა უკლებლათ თქვენა გიბოძეთ მითთა, ბარითა, წყლითა,
წისქვილითა, ქალითა, ს[ა]კაფითა, სასახლითა და სასოფლოთა,
ქვევრითა და მარნითა მისის სამარაულიანის მძღვრითა, ქონდეს
და გიბედნიეროს ღმერთმან ჩვენსა და სვეტის ცხოვლის ერთ-
გულთ სამსახურს შინა და არა მოგეშალოს არა ჩვენგან და
არა შემდგომთა სხვათა მეპატრონეთ, სხვათა კათალიკოზთაგა-
ნა. ვინცა და რამაც კაცმა ეს ჩვენი წიგნი და წყალობა მო-
გიშალოს, რისხვეცა ღმერთი დაუსრულებელი, მამა, ძე და სუ-
ლი წმინდა, მასმცა ედების ძრწოლა კ[ა]ენისი, შიშთვილი იუ-
დასი, მეხ-ტეხილობა დიესკორესი (დეეკასკორესი?), დანთქმა
დათან და აბირონისი, ნუმცა იხსენების სული მისი მას დღეს
განკითხვისასა, ზოლო დამამტკიცებელი ამისი ღმერთმან აკურ-
თხოს. არიან ამისნი შუა დამხვედარი ნიკოლოზ მალძე,
მგ[ა]ლობელი იორამ დეკანოზი ზაქარია, ჭ[ა]რმ[ა]ულა პატა,
ქადაქისშვილი პეტრე და სულა ერთობილნი მცხეთელნი. და-
იწერა წიგნი და სიგელი ესე ენკენისთვის ხუთსა, ქვს ტმბ.
კათალიკოზსა ნიკოლოზს (ხელწართული).

¹⁾ ეს სიტყვა გასწორებულია სხვა მწიგნით და თავდაპირველათ რა სახელი იყო, ძნელია თქმა, გასწორებული სიტყვა იქითგნა: ს ა ბ ო ლ ო.

ქ. რაგვარადაც ამ სიგელში სწერია ჩვენ ქართლის კათალიკოზ იოვანეს პატრონს დიასამიძეს ასრე დაგვიმტკიცებია ნებითა მღთისათა

კათალი
კოზი იქ

215. ლაშქრობის სიგელი, 39,5×26 სანტიმეტრი, დაწერალია ქალღმერთი რაგვალ შხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი თითოეული სიტყვის შემდეგ.

1720, აგვისტოს 30. ქ. ნებითა და შეწყვენითა მღთისათა ჩვენ მღთივ აღმატებულმან და მღთივ დამყარებულმან, მღთივ ცხებით გვრგვნოსანმან, იესიან, დავითიან, სოლომონიან, პანკრატონიანმან, მღთის მიერ სრულიად საქართუელოს მტკიცეთ მპყრობელ-მქონებელმან, მეფეთ მეფეჲმან და თვთ კელმწიფეჲმან, პატრონმან ვახტანგ და თანა მეცხედრეჲმან ჩვენმან ჩერქეზის პატრონისა ასულმან, დედოფალით დედოფალმან, პატრონმან რუსუდან, მღთივ აღმატებულმან, მღთივ დამყარებულმან, მღთივ ცხებით გვრგვნოსანმან პირმშომა და სასურველმან ძემან ჩვენმან პატრონმა ბაქარ და პატრონმან გიორგიმ ესე უკუნისამდე ეამთა და ხანთა გასათავებელი მტკიცედ და მიზეზ შემოუ[ვ]ლელ-ბელი ლაშქრობის პირი და სიგელი დავსდევით და განვაწესეთ, და მოგართვით თქვენ ჩვენსა სასოსა და სიქადულსა სვეტსა ცხოველსა და კვართსა საუფლოსა, მირონ ღა მყოფელსა, და მაზედა მჯდომარესა წმიდასა და ყოვლად სანატრელსა ძმასა ჩვენსა კათალიკოზ პატრი[ა]ქსა ბატონს დომენტის, ასრე და ამა პირსა ზედა, რომე ძველთა კელმწიფეთაგანც წიგნი გქონდათ და გარიგებულთც ასრე ყოფილიყო, და აწ ყუალად ჩვენცა აგრევე გავარიგეთ და დავამტკიცეთ, რასაც აღაგს სვეტის ცხოველის ყმა არის ზემო ქართლს, თუ ქვემო ქართლს, გაღმა, გინა გამოღმა, მუხრანს, სომხითს, თუ საბარათიანოს, გინა თრი-ალეთს, ქალაქს, გორს, ქრცხილოვანს, მთას თუ ბარს, რასაც აღაგს სვეტის ცხოველის ყმა ესახლოს, ირას სარდალს კელი

არა აქვს თავისი დარბაისელ აზნეურიშვილ[ლ]-მსახურ-გლეხნი, დიდნი და მცირენი, ყოვლის აღ[ა]გიდამ ბატონს კათალიკოზს უნდა შემოეყრებოდენ, ლაშქრობას თუ ნადირობას ჩვენს დრო-შაზედ უნდა იქნებოდენ, ესე ასრე დაგვიმტკიცებია და გავგი-რიგებია, ნუშცა ვინ არს მკადრე შლად და ქცევად წიგნისა ამი-სა. დაიწერა ინდიკტუნსა მეფობის ჩვენისათა, ქკს ჟმ(ჭ?), აგუ-სტოსა ლ, კელითა კარის ჩვენის მდივან-მწიგნობრის გიორ-გისათა. **გახტანგ** (ხელწართულათ) **რუსუდან** (ხელწართულათ) □.

ქ. რა რიგათაც ვახტანგ მეფეს, მეფეთ [ფეფეთ?] პატრონს, მამა ჩვენს, ძველთ კელმწიფეთ გარიგება კელახლა გარიგებულია და დაუმტკიცებია, ჩვენც აგრევე მეფეთ მეფემან პატრონმა ბაქარ მათი გარიგება და ბძანება ჩვენც მოუშლელათ დაფამტკიცეთ და გაურიგეთ. თუ ვინ იცის ბატონი კათალიკოზი ლაშქარ-ნადირობას ჩვენთან არ ბძანდებოდეს, იმის სარდალსა და მსა-ხურ აზნაურშიელთა სამცხეთო ჯვარი ჩვენს დროშაზე იქნე-ბოდეს, სხვას სარდალს და მოსაქმეს კელი ნუ აქუს. მეფე
ბაქარ

216. ნასყიდობის წიგნი, 37X22 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაღ-ზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ზოგჯერ თითო და ზოგჯერ ორ-ორი წერტილი. ზოგიერთი სიტყვები ასოების მეტ ნაკლებობით სწერია, რაც ჩვენ არ დაგვიცავს.

1726. ღვანობასთავის 15. ქ. ნებითა და მლთისათა მა-მითა, ძისითა, სულისა წმინდითა, ამათს მინდობითა და შუა-მდგომლობითა, ესე ნასყიდობის წიგნი და სიგელი დაგიწერეთ და მოგეცით ჩვენ ირემაშილმა ნასყიდამ და შვილმა ჩემა და-თუნამ და რამიზმა, მომავალმა სახლისა ჩვენმა, შენ გედევნის-შილის გაბრიელს და ძმასა შენსა პაატასა¹⁾, ძმის-წულსა შენს გიორგისა და მომავალსა სახლისა თქვენსა, ასე და ამა პირზე-დან, როც დამეჭირა და მოგყიდეთ ჩვენი მკვიდრი, ჩემი პატა-რა ვენახი, შენს ნასყიდს ვენახს რომ აკრავს თავის ბოლო

¹⁾ ეს სიტყვა შემდეგ გადაუსწორებიათ უზერხულათ „ზაალსა“.

წისქვილით, თავის წყლით და შესავალ-გასავალით. ეს მოგყიდეთ და გამოგართვით ფასი რა სულ, რითაც ჩვენი გული შეჯერდებოდა, აღარ დარჩა ჩვენი თქვენს ხელით არც ერთი იოტის ფასი. ქონდეს და გიბედნიეროს ღმერთმან. ვინც ამაზედ წამოდგეს და გედავოს, პირისა და პასუხის გამღები ჩვენ ვიყოთ. ვინც ამას შლა და ქცევა ხელი ყოს, რისხავს თავად ღმერთი და ყოველი მისი წმიდანი, კრულიმც და შეჩვენებული იყოს მეორე მოსლამდინ, ამინ. არის ამისი მოწამე და გამრიგებელი ელიოზისშვილი ივანე¹⁾, ბრეთის¹⁾ მამასახლისი დავით⁺, მომცაშვილი ქიტოა⁺, გზირი სიხარულა⁺, ჩემი სიძე გიოა⁺, მე ბეშენაშვილს ივანეს ღრადელს დამიწერია და მოწამეც ვარ. დაიწერა ღვინობისთვის აჲ, ქქს უად. +++

217. ლაშქრობის სიგელი, 50,5×23,5 სანტიმეტრი; დაწერილია ქალღლზე რგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი. მარცხენა ნაპირი სიგელისა რამოდენიმეთ დაზიანებულია.

1749, მარაამობისთვის 27. ქ. წყალობითა ღთისათა, ჩვენ ღთივ აღმატებულმან და ღთივ დამყარებულმან, ღთივ ცხებით გვრგვნოსანმან, იასიან, დავითიან, სოლომონიან, ბაგრატივანმან, ქართლისა და ყაზახ-ბორჩალოს ფლობით მპყრობელ-მქონებელმან, მეფეთ მეფემან, კელმწიფემან, პატრონმან თეიმურაზ, და თანა მემცხედრემან ჩვენმან, დედოფალთ დედოფალმა, პატრონმა ანახანუმ, პირმშომა და სასურველმა ძის ძემან ჩვენმან პატრონმან ბატონისშვილმა ვახტანგ, ესე ამიერით უკუნისამდე ეამთა და ხანთა გასათავებელი, მტკიცე და მიზეზ შემოუღებელი, ლაშქრობისა და ნადირობის პირი და სიგელი დავდევით და განგიწესეთ [და] მოგართვთ თქვენ ჩვენ სასოსა და სიქადულსა, ცათა მოკამარეს, წმინდას კათოლიკე ეკლესიას, სვეტსა ცხოველსა და კეართსა საუფლოსა, მირონ ღთივ მყოფელსა, და თქვენსა საჭეთა მპყრობელსა და მე-

¹⁾ დედანში სწერია: ბარეთის.

ურნესა წმინდასა და ყოვლად სანატრელს, მეფის ძეს, ბატონს, ჩვენს დის-წულს, კათალიკოზ-პატრიარქს ანტონის, ასე რომ ძველათ კელმწიფებთაგანაც წიგნები გქონოდათ ლაშქრობის გარიგებისა, [და] პატრონს მეფეს ვახტანგსაც ძველადამ გარიგების წიგნები ენახათ და იმავე რიგის დამტკიცებისა და განახლების წიგნი დაედდა, და კვლად ჩვენც აგრევე ეს გარიგებისა და ლაშქრობის წიგნი და დამტკიცება მოგართვთ, რომ რასაც ალა(გს) სვეტის ცხოვლის ყმა არის ზემო ქართლს, თუ ქვემო ქართლს, საციციანოს მხარეს, მუხრანს, სომხითს, საბარათიანოს, თრიალეთს, ქალაქს, თუ გორს, ქცხილვანს, მთასა თუ ბარს, რასაც ალაგა, რასაც ალაგს სვეტის-ცხოვლის ყმა იყოს და ესახლოს, არას სხვას სარდრებს კელი არა აქვსთ, თავისი დარბა(ა)ისელი, აზნაურშვილი, მსახური და გლეხნი, დიდნი და მცირენი, ყოვლის თავისის ადგილიდამ ბატონს ყოვლად სანატრელს კათალიკოზს იახლებოდნენ და შემოეყრებოდნენ, ლაშქრო[ბა]სა და ნადირობაში ჩვენს დროშაზე იქნებოდნენ. ეს ასრე დაგვიმტკიცებია. ვინ იცის, ბატონი კათალიკოზი ლაშქარს არა ბძანდებოდეს. თ[ა]ვის სარდრითა და მსახურ აზნაურშვილით სამცხეთო ჯარი ჩვენს დ[როშა]ზე იქნებოდნენ, სხვას სარდრებს საქმე ნუ აქვსთ. ნუმც ვინ იქნები[თ] მკადრებელ შლად და ქცევად გარიგებისა ამისად. დაიწერა ინდიკტიონსა მეფობისა ჩვენისათა ქვს უღზ, მარიამობისთვის კზ, კელითა კარისა ჩვენის მდივან მწიგნობრის თუმანიშვილის გორჯასპისათა თეიმურაზ ანანუშ 1).

განის აწიხე სხვა ზელით:

ქ. ღთივ ცხებით გვირგვინოსანს ბატონს მამა ჩვენს მეფეს თ[ა]იმურაზს რა რიგათაც გაურიგებია, ჩვენ, ძე მათი, პატრონი მეფე ირაკლი, ამრიგათ ვამტკიცებთ წიგნსა და ნიშანსა აჰსა, იანვრის კა, ქვს უშგ — 1755.

ზე ფუთი განმარტ
მამა **ყაიყუხუ** ჰ
ინ იანვრის ყმა

1) სრული წარწერა ბეჭდებისა არ განიხილვა.

218. მედის თეიმურაზის წიგნი, $22 \times 15,2$ სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით იხმარება ორ-ორი წერტილი.

1750, ენკენასოვას 16. ქ. ჩვენ მაგიერად ჩვენგან აროდეს არ დისავიწყარს, კათალიკოზის სარდარს გაბრიელს მოკითხვა უამბეთ! ამხანათ ჩვენის შვილის წიგნი მოგვიყვია, ორასიოდ ქვეითს კაცს ლეკის ყაზახს შემოუყვია, ფთხილათ იყავით, რაც სამცხეთოს ჯარი აწერია, სულთბამათ მანდ იყოლიე, როცა ჩვენი წიგნი მოგვიყვია და დაგიბაროთ, მაშინვე წამოხვიდეთ. ჩვენის შვილის წიგნში ეწერა დალისტნის ჯარი უთუოთ გადმო-სასელელი არისო. ენკენისთვის აგ, ქკს უღმ. თეიმურაზ

219. სია საეკლესიო სამკაულთა, $63,5 \times 15,6$ სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით იხმარება ორ-ორი წერტილი. "ქორონოკონი არა აქვს, მაგრამ ორი ბეჭედი, რომელიც სიას ბოლოს უზის გვიძღვეს საბუთს ამ სიის შედგენის დრო უჩვენოთ 1720—1752 წლებში (ამის შესახებ იხილე შემდეგი ნომერის შესავალი). სია უნდა ყოფილიყო სვეტის ცხოვლისა.

1720—1752. ქ. კიდევ უღ წმიდის ხატი. ფირუზ-ქვის ოქროსი, ზურგი ვეცხლისა აქვს, შვიდი თვალი უზის თვითონ უღ წას გარს გვირგვინიანთ მარგალიტი ავლია.

ქ. დიდი სახარება ვეცხლით მოქედილი და ოქროთ დაფერილი არის.

ქ. მაცხოვრის ხატი ოქროსი, ზურგი ვეცხლისა აქვს, გვირგვინში ორი ლურჯი და ერთი ყირმიზი იაგუნდი უზის, სხვა გვირგვინში სულ ფირუზ-ალმასი უზის სავსეთ, ტანზე კაი თვალები ავლია და სხვა რაც თვალი აქვს პაწაწუნაები არის.

ქ. მაცხოვრის ხატი ოქროსი, ზურგი ვეცხლის აქვს, ყირმიზი ლალი უზის გ, ზებერჯა ბ, ყირმიზი თვალი კიდევ ია, პაწაწინა იაგუნდი ყირმიზი გ, მარგალიტი კარგი აზ.

ქ. მუდ წმინდის ხატი მძიმე ოქროსი, გვირგვინში ორი თვალი აკლია, სხვა მთლათ უკლისათ არის.

ქ. დიდი სანაწილე ეცხლის, ოთხ ნაწილი ნაკლები არის.

ქ. ხარის ბისონი ა, ოქროს მურასა დიდი აქვს გ.

ქ. ათრანგის ხავედის ბისონი ა, ზურგზე ჯვარი რუსული მარგალიტისა აკერია, უღილო არის.

ქ. ყირმიზი ძველი ფილონი ა.

ქ. სტიხარი ძველი ბ.

ქ. ფარდა შავი საიის მარგალიტით ნაკერი, პატარა არის.

ქ. მდინარის (?) ტერფი წყვილი ა, ყირმიზის ხავედის სირმის თითო-თითო ჯვარი აქვს, გარსაც პაწაწუნა სირმის არშია ავლია.

ქ. დახატული მუდ წმინდის ხატი, მთლად ნაწილით სავსე, ერთის მეტი არ აკლია.

ქ. ჩაწყობილი ბისონი ლევან დადიანის დედის, ტყავი რომ ყოფილა, არშია ქვეშ სირმით ნაკერი ავლია, კარგი ოქროს მურასა დიდი აქვს დიდი და მცირე ავ.

ქ. თაწმედური ჯვარი მოკრილი ხისა ა.

ქ. ოთხი ხატის არშიის თხელი ნაგლეჯი ვეცხლი, დაფერილი.

ქ. მახოხის ფერს ატლასზე სირმით ნაკერი დაფარა ა.

ქ. ლეინის ფერს ატლასზე სირმით ნაკერი პატარა გარდამოხსნა ა.

ტომად: აღმრაცხვენ დაეითით: სოლო

ბანთო(?) ზეონან

გაყფი

აზოფხსკზტაქ

1)

აღმრაცხვენ დაეითით: სოლო

+ მიზნობენ მ
ე ფის ძეობით უ
ფლის წელი
ვარ ლიხტ იმ
ერლის მამუკა.

შეფე აღქსანდრე (ხელჩართულათ).

¹⁾ ოთხეუბედ ბეჭედს თავში გვირგვინი აქვს ჯვართურთ. წარწერა გარკვევით არ არის გამოხატული და ამიტომ არ შეგვიძლია გადატრიათ თქმა, ყველა სიტყვა სისწორით არის წაკითხული, თუ არა.

220. სია საეკლესიო სამკაულთა, 63,5X15 სანტიმეტრი, დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი. თარიღი არა აქვს, მაგრამ ორი ბეჭედის მიხედვით, რომელთა შორის ერთი ალექსანდრე მეზუთეს იმერეთისას (1720—1752) ეკუთვნის და მეორე ბატონიშვილს მამუკას, ალექსანდრე მეზუთის ძმას, უნდა დაედვათ დრო ამ ნუსხის დაწერისა 1720—1752 წ., როგორც ეს ზემო მოყვანილ ნუსხის შესახებაც ვუჩვენეთ.

1720—1752. ქ. ეშვით სირმით ნაკერია დაფარნა ბარძიშისა ა.

ქ. იოვანე მახარებელის ხატი დახატული, გარს არშია ეცხლისა ავლია, არშია სულ ნაწილით სავსე არის.

ქ. წა გიორგი კალოზნის ეცხლის არის, დაფერილი, სახე ამოყვანილი არის.

ქ. შობის ხატი ეცხლის, დაფერილი არის, ა.

ქ. შდ წმინდის ხატი ოქროსი ნაწილით, სავსე თვალ-მარგალიტით, არა აკლია რა, სვიმონ ბატონისშვილის შემოწირული.

ქ. უფლისციხის ღთის მშობელი ეცხლისა, დაფერილი, ოცდა ერთი თვალი აქვს.

ქ. შდ წის ხატი, ოქროს სახეს გარეთ გვირგვინი ბითუმით, აღმასით შემკული, ზურგი ეცხლის, დაფერილი, კუბო ეცხლის, დაფერილი და ამოყვანილი სულ, მეფის არჩილის ძის ალექსანდრეს შემოწირული.

ქ. სვეტის ცხოვლის კარი ოქროსი არის, ნინო მოციქული, მირიან მეფისა და ანგელოზი სვეტის მკერი, ამათი სახე მინა არის, ამისი კუბო ეცხლისა დაფერილი.

ქ. შდ წმინდის დიდი ხატი ეცხლის დაფერილი, ლურჯი ღიდრონი იაგუნდი უზის სამი შუბლს და იქეთ-აქათ მხარზე კიდე ორი ყირმიზი იაგუნდი უზის, კიჩის თვალი ცამეტი უზის.

ქ. გარდამოხსნა სირმით ხალასად ნაკერი ლურჯს ქამხაზედ ა.

ქ. ბისონი დიშისა უდილო ა, არშია ნაქსოვის ავლია.

ქ. სვეტის ცხოვლის წინ საფენი ნაკერი ოქრომკედი შავს საიაზედ.

ქ. კიდე საფენი ოქრომკედით წითელ საიაზე უფრო დი-
დი, შავისაგან კაცების სურათი არის ზედ, დედოფლის რუსუ-
დანის შემოწირული არის.

ქ. მეტაფრასი დრო არეა ა.

ქ. ხელით წერი[ლი] სახარება დახატული ზოგი ა.

ქ. კურთხევანი კელით წერილი ძველი ა.

ქ. კელით წერილი პარაკლიტონი ა.

ქ. კელით წერილი კონდაკი თხელი ქოსაგის (?) ყდა აქვს.

ქ. განთვისული პატარა სამოციქულო კელით წერილი.

ქ. ეტრატის წიგნი ჭათისა მეტყვე[ლისა]...

დიდი სახარება ხავედის ყდით, ხელით წერილი ა.

ქ. გულანი დიდი ა აბაშიძის ცოლის, არაგვის ერისთვის
ქალის, შემოწირული.

ქ. კონდაკი ბერძნული ა.

ქ. კანდელი დიდი და მომცრო თვისის ჯაჭვებით ვეცხლი-
სა აგ ალექსანდრე შაშუკა¹⁾. შეფე ალექსანდრე (ხელჩართულათ).

221. განჩინების წიგნი, 22×15,5 სანტიმეტრი, დაწერილია ქა-
ლალზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ორ-ორთ
წერტილი თითოეული სიტყვის შემდეგ. განჩინება ეკუთვნის მე-
ფე თეიმურაზს.

1753, მაისის 24. ქ. ფაენელიშვილი და სარდალი გაბ-
რიელ, გედევანისშვილი ხოსია ლაჯანდრისშვილზე ლაპარაკობ-
დენ. ლაჯანდრისშვილის სიტყვა ეს იყო: „გედევანისშვილის
უმა ვარო, ფაენელისშვილს ჩემთან საბატონ-ყმით საქმე არ
აქვსო“. ფაენელისშვილს ერთი წიგნი ქონდა ლაჯანდრის-
შვილის სახელზედ, მაგრამ ლაჯანდრისშვილი იმ წიგნს აშას
იყო, ჩემი მიცემული არ არისო. ლაჯანდრისშვილს ფიცი და-
ვადევი: ფაენელისშვილის იორამის შვილისათვის უნდა შე-
[ე]ფიცნა. საფიცრათ წამოდგა, მაგრამ ტეტია ფაენელისშვილ-

¹⁾ სრული წარწერა ბეჭდებისა ისეთია, როგორც წინა მოყვანილი ნუსხისა.

მა არ და[ა]ფიცა და რადგან ასე იყო, ლაჯანდრისშვილი გაბრიელ სარდალს დარჩა. ფაენელისშვილს საქმე არ აქვს. იესაულო ედიშერ, ყორიესაულბაშო და გაბრაძ, თუ ფაენელისშვილს ამ ლაჯანდრისშვილის საქონელი ყვანდეს, გამოურთვი და ლაჯანდრისშვილს მოაბარე. მაისის გდ, ქვს უმა

უა პრ მფდკ
ხბლი თეიმურაზ
ის დმტკიცბლი

222. წერილი მეფის თეიმურაზისა, 21,5X15,8 სანტიმეტრი, დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით იხმარება ორ-ორი წერტილი.

1756, მკათათვის 16. ქ. ჩვენ მაგიერ[ა]დ ჩვენს დიდს იმედს და დიდათ იმედათ მისჩენელს, პატრიარქის სარდალს, გაბრიელს ასე უნებთ: მერმე ჩვენის შვილის წიგნი მოგვივიდა. ამთვის ჩვიდმეტს დიდის ჯარით ქალაქს შემოვბანდებამ. რას წამს ეს ჩვენი წიგნი მოგვივიდეს, მაშინვე ოთხმოცდა ცამეტი კაცი გაწერიათ, ერთის თვის ნუზლით უნდა მზა დაიქიროთ, ღთის მოწყალებით, საციციანოს მხარეს, სადაც მოვიდეთ და შეიტყო, იქ უნდა შემოგვეყარო. კაცი ნაკლები არ იყოს, მთლივ შემოვიყარე და ან არ დაავიანო, მკათათვის აგ, ქვს უმა.

თეიმურაზ ¹⁾

223. წერილი მეფე თეიმურაზისა, 19,5X16 სანტიმეტრი, დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით იხმარება ორ-ორი წერტილი.

1756 დგანობასთვის 9. ქ. ჩვენ მაგიერ[ა]დ ჩვენს დიდს იმედს და დიდათ იმედით მისაჩენელ მისახედავს, აროდეს ჩვენგან არ დასავიწყარს, პატრიარქის სარდალს, გაბრიელს და ს[ა]ლთხუცეს გიორგის, ასე უნებთ: მერმე გივს ციციშვილს ამისთანა განსაცდელი საქმე მოუვიდა, ამდონი სული ქრისტიანი ურჯუ-

¹⁾ სრული წარწერა იხილეთ № 221.

ლოს ხელში ტყვეთ ყავს, თქვენც მოგწერეთ, ეს მხარე უნდა შეყრილიყავით და დაყრევილებას ცდილიყავით, არ გაგეტანებინათ, მაგრამ თავს არ შეიღვეით რა, სულ თქვენთვის უნდა დაგვეხსენებინა, ვინც მაგა მხარეს იყავით, მაგრამ რადგან არ შეგძლიათ მაგ მხარის საქათალიკოვსო აზნაურშვილმა დაგლებან და აზნაურშვილის ყმამ თორმეტს თუმანს დადევით. ამის უარს ნუ ეტყვი, ღვინობისთვის თ, ქვს უმდ. თეიმურაზ 1).

224. ნასყიდობის წიგნი, 52,5X21,5 სანტიმეტრი, დაწერილია ჯაღალდზედ მორგვალო მჭედრულის ხელით. ნიშნებით იხმარება ორ-ორი წერტილი. შესავალი და ბოლოს წყველა განგებ გამოვტოვო.

1760, კეკელასთვის 10. ესე... ნასყიდობის წიგნი და სიგელი დაგიწერეთ და მოგეცით მე ბადასშვილმა ივანემა, ძმამა ჩემა ქაიხოსრომ, ჩემა ძმის-წულმა სოლომანამ, ავთანდილმა, გიორგიმა სახლისაშვილთა მამავალთა ჩემისათა, თქვენ კნიაზ (ენიაზ?) გედევანიანთ სარდალ გაბრიელის შვილს სარდალს შიოშს, ძმასა შენსა ნაზირ-მოლარეთ-ბუცეს გოგისა, მილახორ-ბაშს იოსეფსა, შვილთა თქუენთა ნიკოლოზსა, დიმიტრისა, გაბრიელსა და სოლომონსა და სახლისა მომავალსა თქუენისასა, ასე რომ დამეჭირა და მოგყიდე ჩემი ალალი სამკეიდრო მამული აღდანა, ისი რომ ძველთაგან ჩემი იყო და ძაღლებით წართმეული მქონდა ბერძნისაგან. მოველ და შემოგებეწე თქუენ, თქუენ სარდალს შოშისა, და წიგნები მოუტანე, შუა ჩამოგაგდე ბერძენთანა და ეს პირობა დაგიდე: რომ რაც ბერძნისაგან მამული გამოვიტანო, ნახევარი შენი იყოს, ნახევარი ჩემი. რაც გამოვიტანე, ნახევარი ხომ თქვენი იყო, ნახევარიც მოგყიდე. ავიღე ფასი, რითაც გული ჩემი შეგერდებოდა შენგანა. შენი მთლიე ალაიანი, არავინ იყოს შენი მცილე თეინიერ ერთი ღთის მეტი. გქონდეს და გიბედნიეროს ღთს, როგორათაც ალალს მონასყიდეს მოხმარებოდეს გასასყიდათ, გასამზითვათ, ყოვლისფრათ ხელი გეწიფებოდეს. ამ აღდანას სამძღვარი ზენაქრიე მეღვრეკისის სამძღვარ-

1) სრული წარწერა იხილე № 221.

მდინ, ქვენაქრივ ბრწეთამდინ, თავს დიცის სამძღვრამდინ შა-
რამდინ, ქვეით ბროწლეთის სამძღვრამდინ. და თუ ვინმე შე-
მოგეცილოს, პირისა და პასუხის გამცემი შე ვიყო... არის ამი-
სი მოწამე თავათ ღთო, კაცთაგან გორელი ხითარანთ გურგინ-
ბეგისშვილი ზურაბა+, გაბუნთ ბაღდასარასშვილი იოსეფა+,
გიგოლასშვილი ანდრია+, და მე ჯუღბასშვილს დავითას და-
მიწერია ბაღასშვილი ივანეს ილრარითა, მოწამეცა ვარ ამისი.
დაიწერა ენკენისთვის ა, ქკს უმმ(3?)

განის აშიაზე:

ქ. მე სინორასშვილი ზურაბა ამა სიგლისა (სიგალს) მოწა-
მე ვარ ივანეს და ქაიხოსროს სიტყვით. **ზურაბა** (ხელწართულათ).

ქ. ჩვენ ყოელისა საქართველოს კათალიკოზ-პატრიარხი მე-
ფის ირაკლის ძე ანტონი ვამტკიცებ ნასყიდობასა ამას ჩუ-1800.
ანტონი (ხელწართულათ).

225. სიგელი, 62×36,5 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალღმრთელ მშვე-
ნიერის რგვალი და მსხვილი მხედრულის ხელით. ნიშნებით იშმა-
რება თითო წერტილი. თავში სიგელს აზის დიდი მორგვალი კა-
თალიკოზის ბეგედი, რომელზედაც სვეტი ცხოველია გამოხატუ-
ლი და ირგვლივ ზეცურათ აწერია: „რომელი განსნათ ქვეყანა-
სა ზედა კხსნილ იუოს იგი ცათა შინა“. სურათები და წარწერა
ბეგედისა საკმაოდ გადასულია.

1764, დეკემბრის 10. ქ. წყალობითა ღთისათა ჩვენ ყოე-
ლისა საქართველოსას, დიდმან მამათ მთავარმან, მეფეთა შარაფან-
დელმან, კათალიკოზ პატრიქმან, ძემან ქართველთა მეფისა იე-
სესმან, პატრონმან ანტონი, ესე წყალობა გიყავით თქუნ გუა-
რობით გედგონის ძეთა სარდლის გაბრიელის ძეს თავადს (თდს)
სარდალს შიოშს და ძმათა შენტა გიორგის და იოსებს და
შვილთა თქვენთა ნიკოლოზს და დიმიტრის, შვილთა და მამა-
ვალთა სახლისა თქვენისათა ყოველთა, ასე რომ ბიძა თქუენი
მოლარეთბუცესი პაატა ყოვლად სანატრელის საქართველოს
კათალიკოზის პატრიარქის ბიძის ჩვენის დომეტისაგან გაზდილი

იყო და ბიძა თქუენს მოღარეთუცეს პატასაც მრავალ გვარად
 ერთგულად ემსახურა, ვითაცა შეეტყუებოდა სარწმუნოსა მონა-
 სა ყოველთა ადგილთა და უსჯულოთაგან ექსორიობით ყოფა-
 საცა შინა, ოდესცა რაი კოსტანტინეპოლის ყოფასა შინა რაი.
 ცა რა შემთხვია და ოდესცა ბიძა ჩვენი ყოვლად სანატრელი
 დომეტი პატრიაქი გარდაიკვალა და შემდგომად მისსა ჩვენ
 გვიანელ და დიდისა ერთგულობით გვემსახურებდი საქართვე-
 ლოსა შინა და, ოდესცა ჩვენ რუსეთს წარვედით, იქიც თან
 გვიანელ და მრავალს ერთგულობით გვემსახურებდი; და შეი-
 და წელსა რუსეთს ვიმყოფებოდით და შეიდას წლისა შემდგო-
 მად უკეთილმსახურესს მისს სიმაღლეს ჩემს ძმას მეფეს ირაკლის
 დიდის გულს მოდგინებით კვლად ქართლადვე ვეწოდენით, და
 ჩვენცა თავს ვიდევით რუსეთით ქართლადვე წარმოსლვად, და
 რუსეთის ყოვლად მოწყალეს კელმწიფეს მისს დიდებულებას
 გამოვეთხოვენით, და მისმა სიმაღლემაც წყალობა გვიყო და
 დიდის მოწყალებით და პატივისცემით ქართლადვე წარმოგვე-
 ლინა, და ნებითა ღთისათა ქართლად მის სიმაღლეს ჩემს ძმას
 მეფეს ირაკლისთან მოვიწიენით და ძმასა ჩემსა თანა ვცხოვრე-
 ბდი, და მე ტახტისა ჩემისად არა ვინებე დაჯდომად, გარნა არ-
 ცა მეფობისა მისისა სიმაღლემ და არცა საქართველოსა ეპის-
 კოპოსთა, თავადთა დარბაზის ერთა, არცა დიდთა და მცირეთა
 არა თავს იდევს ჩემი ჩემსავე ხარისხსა ზედა აღუყუანელობაი
 და საქართველოს მწყემსად და პატრიაქად დამადგინეს, და მეცა
 მორჩილ ვექმენ მისს სიმაღლეს ჩემს ძმას მეფეს ირაკლის და
 საქართველოს ეპისკოპოსთა და დ[ა]რბასის ერთა და, ოდეს
 ჩვენ ჩვენსავე ტახტსა ზედა ვეგენით, მას ოდენ ჟამსა მოხვე-
 დით და ბიძის თქუენის სახელოს მოღარეთუცობას და ნა-
 ზირობას დაგვეაჯენით, ვისმინეთ [აჯა] და მოკსენება თქვენი და-
 გიბოძეთ მოღარეთ-ხუცობა და ნაზირობა ყოვლის კაცისა-
 გან უცილებლად, ვითაც ყოვლად სანატრელს კათალიკოზ-
 პატრიაქს ბიძა ჩვენს დომეტის წყალობა ექნა მოღარეთ-
 ხუცობისა და ნაზირობისა ბიძის თქუენის პატასათვის და
 პქონდა, და ჩვენც თქუენივე სახელო თქუენ წყალობა გ-

ყავით, ნაზირობა და მოღარეთ-ხუცობა ამ წესით, რომ ვიდრემდის ბიძა თქუენი მოღარეთ-ხუცესი პაატა ცოცხალი იყოს, ეს მოღარეთ-ხუცობა და ნაზირობა იმას ქონდეს, და ოდეს ბიძამან თქუენმან გარდაეღოს საწუთოი, თქუენთვის წყალობა გეიქნია მოღარეთ-ხუცობა და ნაზირობა საბოლოოდ და სამკდროდ. გქონდესთ და გიბედნიეროს ღონ სვეტის ცხოვლისა სამსახურსა და ჩვენსა ერთგულობასა შინა, არაოდეს მოგეშალოს არა ჩვენგან და არცა სხვათა მეპატრონეთაგან, არცა შეფეთა და დედოფალთა და უფლისწულთაგან, არცა შთავართა და მძლავართაგან, არცა დიდთა და არცა მცირეთაგან. აწე თქუენცა, შემდგომად ჩვენსა ყოვლად სანატრელნო კათალიკოზ-პატრიარქო, თქუენცა ასევე დაუმტკიცეთ, რათა თქუენიცა გაგებულნი და გარიგებულნი ღონ მტკიცე და უნაკლულო ყოს, ხოლო დამამტკიცებელნი ამისნი ღონ აკურთხოს. არიან ამის მოწმენი და ნებისა დამრთველნი ერთობილნი მცხეთელნი. აღიწერა წყალობა და ნიშანი ესე წელსა მეორესა რუსეთით მოსულისა ჩვენისასა, თვესა დეკენბერსა ი, კელითა დეკანოზის მიხაილისათა, წელსა ჩდმდ.

შემდეგ ხელჩართულათ:

კათალიკოზ-პატრიარქი ანტონი ვამტკიცებ ნებითა ღმრთა. განის აშიაზე სტამბურის ზელით:

ქ. ჩვენ სრულიად საქართველოს, ქართლისა, კახეთისა და ყაზახ-ბორჩალოსა ფლობით მპყრობელისა მეფისა ირაკლი მეორისაგან მტკიცეა. სეკდენბერს გბ, ქქს აქეთ ჩდმე გრაკლე ¹⁾.

განის აშიაზე ნუსხურის ზელით:

ქ. ჩვენ ყოვლის საქართველოს კათალიკოზ-პატრიარქი მეფის ირაკლის ძე ანტონი ვამტკიცებთ წყალობის სიგელსა ამას ივლისის გ, ქქს უგა—1803. ანტონი (ხელჩართულათ).

განის აშიაზევე სტამბურის ზელით:

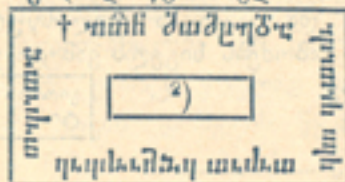
ქ. ჩვენ ქართლისა და კახეთისა უფლისწული მეფის ძე გიორგი ამ ბიძის ჩვენის ნაბოძებს სიგელს ვამტკიცებთ სეკდენბერს გბ, ქქს აქეთ ჩდმე.

გიორგი ბა-
ტონიშვილი

¹⁾ სრული წარწერა ზეცულისა ისეთია, როგორც № 217.

226. სიგელი, 44,3 X 25 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით იხმარება ორ-ორი წერტილი.

1766. ქ. ეპა შენ ყოველთა ქრისტიანეთა სიქადულო და საქართველოთა ერთა განმანათლებო, სვეტო ჭთივ აღმართებულიო, კვართო საუფლო და მირონო ჭთ მყოფელო, რომელი კურნებ სულთა და სხეულ-აღნაგთა კაცთასა, ჩვენ შენ მიერ ცვა ფარვათა მონღობილმან და მსასოებელმან, ქსნის ერისთავმან პატრონმან დავით, და ძმამან ჩვენმან იოვანემან და იესემან, ბიძაშვილმან ჩვენმან გიორგი ყულარაღასმან, და ძეთა ჩვენთა შალვაშ, როსტომ და ბიძინამ, შემოგწირეთ და მოგახსენეთ და გიძღვნისმრთმეველეთ თქვენ ცათა მობაძეჲსა კათოლიკე ეკლესიასა, სვეტსა ცხოველსა და მას ზედა მჯდომარესა მდ სანატრელს უწმიდეს კზ-პატრიექს (sic), მეფის ძეს ანტონის, ასე რომე სურვილითა და ჩვენის ნებადართვიტ ძველადვე მამა-პაპათა ჩვენთაგანაც შეწირულობა იყო და სხვა სოფელნი და აგარაკნი და ჩვენც აწე ესე ვინებეთ და შემოგწირეთ იქავე თქვენს სოფელს ქარაღს ჩვენისავ კაცის ჩიფჩიურისა და ლაფაჩის ნასყიდი ვენახები, ჩვენ ესენი სხვათა სამოქმოთი შევიჯერეთ და სამკვიდროთ და საბოლოოთ შემოგწირეთ და მოგახსენეთ, რომ არას დროსა და ეამსა არცა ჩვენ და ჩვენი შვილნი და შვილის შვილნი და ნათესავნი არავინ გეცილებოდესთ და, თუ ვინმე ამისად ცილებად კელყოს ვინმე, შერისხდი შენ დაუსაბამო ჭთო და ყოველნო მისნო წმიდანო და შენცა, ცათა მობაძო საქართველოს განმანათლებელიო სვეტო ცხოველო, და ნურართამცა იხსენება სული მისი ჯოჯოხეთისაგან, ხოლო დამამტკიცებელნი ამისნი ჭთნ აკურთხოს. აღიწერა ქრისტესითგან წელსა ჩდ.გ, ხოლო ქართულს ქორონიკონს უნდ. დაიწერა ხელითა მდივნისა ჩვენის ქარელი თამაზისითა.

¹⁾ შენი ბეჭედზე ლოზია გამოატული. წარწერა ამომთავრულია გრძელით.

გვერდის აშიაზედ:

„ჩვენ ქსნის ერისთ[ა]ვი პ[ა]ტრონი შალვა ბატონის მამის ჩემის ერისთვის დაე[ი]თის პირს და სიგელს ვამტკიცებ გიორგობისთვის კდ, ქკს უძს შალვა“.

227. განწესების წერილი მეფის ირაკლი მეორისა, 32×16 სანტიმეტრი, დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება თითო წერტილი.

1767, გიორგობისათვის 29. ქ. ესე განწესება გიბძანეთ და ამას ზედ დაგაყენეთ თქვენ, რომელნიც ჩვენი ძმის, მისის უწმიდესობის კათალიკოს-პატრიარქის, ანტონისგან მცხეთას დადგინებულნი ხართ, დღეს რომელნიც გლეხნი დაგვიყენებია, იმათზედ მოურავად და თავად და უფროსად სარდალი შიოშ, ასე გიბძანებთ, რომ დღეიდან მოკიდებული ოთხს წელიწადს თარხანნი არიან ყოვლის გამოსაღებისაგან, რანიც მანდ მცხეთას კაცნი იღებებიან, არც ლაშქარი და არც რა სხვა გამოსაღები არა ეთხოვებათ რა. თუ ვინმე თავი გაუტყვოს ერთმანეროსა, ან ჩხუბი მოუფიდეს, ან სხვა რამ ამგვარი წერილი საქმე მოჰყდეს, იმისი თარხნობა არ გიბძანებია, რომელიც იქიური საქმე იყოს, ყარაულობისა, სიფრთხილისა, მოვლისა, გარჯისა, ყველაზე ასე ბეჯითი უნდა იყვნეთ, კარგი იქნება, ქვეყნის შესამატი, თქვენ მოგეცემათ ჩვენი წყალობა, და თუ რომ წაქდა რამე, იცოდეთ ასე გარდაგდებათ, რომ ისე არცა ვის[მ]ე გარდაჰედომოდეს. ყარაულს ყოველთვის დააყენებდეთ, ხალხს გააფრთხილებდეთ, ან მტრისაგან არა წააქედნინოთ რა, ან მოუფილელობით ღ დაზარებით არ წაქდეს რა, თორემ თქვენ გეკითხებათ, იცოდეთ ეს ჩვენი ბძანება ასე აღსრულდება, და თქვენ იცით, რასაც ბეჯითი შეიქნებით, გიორგობის კთ, ქკს უნე.

ქ. და თუ თქვენ ამ საქმის შემძლებელნი ვერ შეიქმენით და ერთი რამ ნაკლებობა შეგიტყვევით, ამ საქმეს და მანდაურს თაობას და მოურავობას იცოდეთ მაშინვე სხვას უბოძებთ და მიეცემთ ერვალე¹⁾.

¹⁾ სრული წარწერა ისეთია, როგორც № 152.

განის აშიაზე სწერია ირაკლის ხელით:

გედეონის ძეგ შიოშ სარდალო, ეს ოქმი თქვენთვის მოგვიწერია, თქვენ უნდა ამ საქმეს განაგებდეთ, ავიც თქვენ გეკითხვის და კარგსაც თქვენ დაგიმადლებთ ერგალე ¹⁾.

228. ლაშქრობის სიგელი მეფის ირაკლი მეორისა, 37X14,5 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალღმრთელ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები თითქმის სრულებით არა აქვს.

1769, აგვისტოს 11. ქ. რადგან ძველათ ნეტარ-ხსენებულის ჩვენის ჩამომავლობისაგან სვეტის ცხოველის ყმისა ასე განწესება ყოფილა, რომ რაც სვეტის ცხოველის ყმა ქართლს, იმერეთს, კახეთს, საათაბაგოს, სომხეთს, თუ საცა იყოს მის უწმინდესობის კათალიკოზს უნდა ახლდეს და თავის ყმით ჩვენს დროშა[ს] ბძანდებოდეს, ჩვენც ასე განგვიწესებია: რაც კახეთში საკუთარი სოფელი სვეტის ცხოველის ყმა არის, იმათი ჯარი მისს უწმინდესობას ჩვენს ძმას, კათალიკოზს, უფალს ანტონის, იახლებოდნენ და თავისის ჯარით ჩვენს დროშაზე ბძანდებოდეს, და თუ მათი უწმინდესობა იმ ჯარში არ ბძანდებოდეს, რომელიც მათი სარდალი არის, მათი ყმა ყოველივე იმას ებაროს, ჩვენს დროშაზე იმყოფებოდნენ და ჩვენის ბძანებით ყოველსავე მათს საქმეს მათი სარდალი არიგებდეს, სხვას კელი ნურავისა აქვს. აგრევე რაც ფანჯიეკი აიღებოდეს, თავეთის საკუთარის ყმის ფანჯიეკი მათს უწმინდესობას მიერთმეოდეს, და რაც ჩვენი და მათის უწმინდესობისა საერთო ყმა არის, იმათი ფანჯიეკი, რაც იქნებოდეს, როგორც იმათი დებულობა ბეგარა გაიყოფოდეს, აგრევე იმათი ფანჯიეკი გაიყოს, და მათი წილი მათს უწმინდესობას მიერთვას. აღიწერა აგვისტოს 11, ქვს უნა ირაკლი ¹⁾.

განის აშიაზე სამი წარწერაა სხვა და სხვა ხელით:

ქ. ჩვენ ყოველისა საქართველოს ქართლისა, კახეთისა და სხვათა მეფე გიორგი კურთხეულის ბატონის მამის ჩვენის ბძა-

¹⁾ სრული წარწერა ბეჭდვისა ისეთია, როგორც № 217.

ნებას ვამტკიცებთ, როგორცა უბოძებია, ჩვენც ისე გვიბოძებია სამცხეთოს სარდლობა, ბეცია გედეონის შვილო, მარტის კბ, ქვს უბძ—1800.

+ მეფე სრულიად ქართლისა და კახეთისა და სხვათა გიორგი

ქ. ჩვენ სრულიად საქართველოს მეფის ძე მეჰკვიდრე, რუსეთის ლენერალ-ლეიტენანტი და კავალერი დავით ამას ვამტკიცებ, მარტის კზ, ქვს უბძ.

გვ. ხ. ხ. დ.

ქ. მეფის ძე იოანე ამწიგნს ვამტკიცებთ, აპრილის აგ, ქვს უბძ—1800.

ი. ა. ხ. დ.

229. წერილი მეფის ირაკლი მეორისა, 19,5×16 სანტიმეტრი, დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა შვედრულის ხელით. ნიშნები თითქმის სრულებით არა აქვს.

1769, დეკემბრის 2. ქ. ჩვენ მაგიერად ჩვენსა იმედით მისაჩენელს შოშია სარდალს ასე უამბეთ: მერე ქარიშხანთან გასაგზავნათ კაცი ქართლსა და კახეთში ყველას შესწერდა. ამ წესით ეს შეწერილნი კაცი წლამდინ იქნებიან, წლის თავს სხვა მონაცვლე ჩაუვით, და ესენი კაის პატივით და წყალობით წამოვლენ. ამ შეწერით რაც ქართლში სვეტის ცხოვლის ყმა არის, ამათ სამი კაცი უნდა გაგზავნონ თქვენ, და თარხნიანთ ყმანი თეთრათ უნდა მოგიდგნენ სამ თუმანს, სასარგოთა უნდა მოგიდგესთ ერთს თუმანს, ახლავ ეს სამი კაცი სამცხეთოდამ უნდა გაარიგო ამ ოცს და ხუთს დღეზე ცხენით, იარაღით, ტანისამოსით და გზის ხარჯით, აქ ქალაქს მზათ უნდა გყვანდეს. ამის დაგვიანება და გაუჩივებლობა არ იქნება. აღიწერა დეკემბერს 2, ქვს უნზ. სამცხეთო კაცს გაგზავნით, თუ სხვას იშოვნით და შეიჯერებთ, ჩვენ ყაბული გვაქვს, ქართველი კაცი კი [იყო]ს. ეს სამი კაცი უნდა გაარიგოთ [ქრეკლე] 2).

2) წარწერა იხეივია, როგორც № 152.

230. პირობის წერილი, $28,5 \times 20,5$ სანტიმეტრი, დაწერილია ქალღმერთ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით იხმარება თითო წერტილი.

1770, მარტის 9. ქ. ესე წიგნი მოგეც მე გურჯი ბერუანთ ხიზანას შვილმა ივანემ თქვენ, ბატონის პატრიაქის მოღარეთხუცეს კნიაზ გედევონის ძეს პაატას, ასე რომ მე მისის სიმაღლის მეფის ირაკლის ბძანებით ქვეითკენ ყულათ წავეღო, და მოვალეებმა თავი აღარ დამანებეს, რომ წავსულიყავი: ოც და ოთხი თუმანი ვალი მქონდა, მოვეღო ჩემის ნების მყოფლობით, შემოგვხვეწე და რაც ჩემი მამული მქონდა ან ბალი, ან ნავენახობი, ან სახნავი, ყველა შენ ბერი მართათ(?) შენ მოგართვი ამ ორის წლის ვადითა, თუ ორს წელიწადზედ მე მოვეღო და შენი თეთრი, რაც სამართლით შენი თეთრი იყოს, მოგართვა, ჩემი მამულები მევე დამანებო, და თუ ორს წელიწადს ვერ მოვიდგე, ჩემი მამულები ყველა შენთვის მომირთმევიან, გეპრიანებოდესთ, წყალობა უყავით, გეპრიანებოდესთ, გაყიდეთ, მე კელი აღარ მქონდეს-რა. არის ამისი მოწამე ჩვენი მოურავი მგალობელი იოსებ ^{იოსებ} და მამასახლისი ანტონი ^{მამასახლისი ანტონი} მელქია ^{მელქია} და ბატნა ^{ზონა და მარტიროზ} და ბერუა კირაკოზას შვილი ქ, ზე მე დეკანოზს მიხაილს დამიწერია ივანეს სიტყყითა და მოწამე ვარ. დაიწერა მარტის თ, ქკს უნდ ^{მე და იოსებ}.

231. წერილი მეფის ირაკლი მეორისა, 18×15 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალღმერთ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით იხმარება ორ-ორი წერტილი.

1774, ანგრას 13. ქ. ჩვენ მაგიერად შოშია სარდალს ასე უამბეთ: მერმე ჩვენი აქლემები ზემო-ქართლში გაგვიგზავნია, ნიკოლოზ უზბაში მიუძღვის, შენც მცხეთელები დამწვარ კოშკამდა გაატანე, რომ ღვთის-კარა მშვიდობით გაატარონ, რადგანაც სამცხეთოს ბაეს ქვეყანა გაძღვესთ, ვალი გაქვსთ, რომ ხან-და-ხან გზა დაუყარაულოთ, იანრის აგ, ქქს

შაბ, რაც ჩვენს აქლემებს საქონელი ჰკიდია, სამცხეთო ბატი ამათაც გამოერთმევია. ერეკლე.

232. წერილი ბატონისშვილის ლეონისა, 25,5×15,5 სანტიმეტრი, დაწერილია სქელ ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ზელით. ნიშნები არა აქვს.

1777, ქრისტეშობასთვის 2. ქ. ბატონისშვილი ლეონის დღე ყოველ სახსოვარო, ბატონო სარდალო შოშიავ, ¹⁾ მრავალ მოკითხვა მოგვხსენოს! მერმე ამ ქრივმა დედაკაცმა დიდის მწუხარებით შემოგვიჩოლა, და შენს ხაბაზს ზურაბის ამ დედაკაცისა ოც და ორი კოდი ფქვილი მართებს, თამასუქა აქვს, პალბათ (sic), რომ ეს დედაკაცი შენთან მოვიდეს და ეს ჩვენი წიგნი მოგიტანოს ამა, რაცა იმ თავისას თამასუქათ შენის ხაბაზისაგან სათხოვარი სქონდეს (sic), გამოაურთვათ და მისცეთ, ჩვენც დაგიმადლებთ და შენთვისაც მადლია. ქრისტესშობისთვის ბ, ქვს შაგ. ქ. პალბათ, რომ ეს დედაკაცი აღარ აჩივო და რაც ასაღები სქონდეს, მიაცემინო. ლეონ ²⁾.

233. წერილი მეფე ირაკლი მეორისა, 20,5×16 სანტიმეტრი, დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ზელით, ნიშნებით იხმარება თითო წერტილი.

1779, მარტის 18. ქ. ჩვენ მაგიერად კათალიკოზის სარდალს შოშიას ³⁾ მოკითხვა უამბეთ. მერე გუშინაც წიგნი მოგწერეთ და ჯარით საგურამოს დაგიბარეთ, ახლაც ამას გწერთ, რომ არ დაიგვიანოთ და საჩქაროდ წამოხვიდეთ, და ამ თვის ოცს უთუოდ საგურამოს უნდა გამოხვიდეთ. ეს წიგნი, ვიცით, გზაზედ შემოგვეყრებათ და საჩქაროდ წამოდით, ამის მეტი წიგნი ნულარ გინდათ. აღიწერა იგვისტოს ან, ქვს შაგ. ქ. ჩვენს შვილს იულონთან წამოდით გაუყარელად, შენ ნუ წამოხვალ შენი ერთ

¹⁾ ეგ შოშია არის გედევანისშვილი.

²⁾ სრული წარწერა ბეჭდისა იხიეთ, როგორც № 293-სა.

³⁾ ეს შოშია გედევანისშვილია.

ერთი ძმა წამოვიდეს, და შენ მაგ ეკლესიის მუშაობაზედ იყავ და მოუარე გრგულე ¹⁾

234. განჩინების წიგნი, 44,6×25 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაქ-
დზედ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით აქა იქ იხმარება წერ-
ტილი და იშვიათათ ღრ-ღრე წერტილი.

1788, სექტემბრის 10. კ. ჩუპნ ყოვლისავე საქართუ[ც]
ლოჯისა მეფემან, ირაკლი მეორემან, ჩუპნთან ვიახელით სა-
ქართუ[ც]ლოს მსაჯულთ შეკრებილებანი: შოშია გედევონისშვი-
ლი და აღსაბაძე დიმიტრი სამართალში ვალაპარაკეთ. დიმიტ-
რი ასე ჩიოდა: „ჩემს მამულში რუ გამოიღო, ჩემსავე მამულ-
ში წისქვილი დააბრუნა, სამართალი მაღირსეთო.“ შოშიამ მიუ-
გო: „სათავე სხვისი იყო, იმ სხვის სათავედამ წყალი გამოვი-
ტანე დიდის ჰიონახელით, შენის სათავედამ არ წამომიღია და
შენი წყალი არ წამომიღია, მართალია წყალმან შენი მცირე
ადგილი დაიტანა და შენის წისქვილის ადგილი ხარაბა იყო,
სოფელს წისქვილი ეჭირებოდა და ავაშენეო“. ჩუპნ რომ ამა-
თი საჩივარი მოვისმინეთ, ეს სამართალი მივეცით: რომლის სა-
თავედამაც შოშიას წყალი წამოუღია, ის სათავე და წყალი აღ-
საბაძისა არა ყოფილა. იმ სხვის სათავედამ შოშიას წყალი წა-
მოუღია, დარჩა სამართალით შოშიას თავისგან გამოტანილი
წყალი, ამისთვის რომ რომელიც წყალი შოშიას წამოუღია, ის
წყალი აღსაბაძისა არა ყოფილა და სათავე, რა საქმე აქვს შო-
შიას, საცა უნდოდეს თავისი წყალი იქ წაიღოს და ამ აღსა-
ბაძის მამულში ველარ გაატარებს, და ველარც ამ აღსაბაძის
მამულში დააბრუნებს, საცა უნდოდეს, იქ დააბრუნოს, შოშიას
ამ აღსაბაძის მამულში საქმე არა აქვს-რა. მანამ შოშია სხვაგან
წისქვილის აღაგს ააშენებდეს, მანამდინ უნდა იმავ აღსაბაძის
მამულში უნდა იაროს იმ წყალმა და აღსაბაძის წისქვილი აბ-
რუნოს. იმისი მოსავეალი ნახევარი შოშიას და ნახევარი აღსა-
ბაძეს და როცა შოშიამ სხვაგან ან რუ გაიღოს და ან წისქვი-

¹⁾ სრული წარწერა ბეჭდისა იხედეთ, როგორც № 152-სა.

ლის სახლი ააშენოს, მაშინ წაიღოს ის წყალი, თორემ ახლა ვერ წაიღებს, რომ სოფელი უწისკვილობით არ შეწყუბდეს. ამისი მოასილი, მირიანაშვილო პეტრე, შენ ხარ, ასე აღ[ა]სრულე! სექტემბერს აკქს უაგ. ქ. ექვსი თვე ვადა მიგვიცია, ამ ექვს თვეზე შოშიამ აღსაბაძის მამულიდამ უნდა აიღოს წისკვილი და სხვაგან დააბრუნოს.¹⁾ (აზის ოთხი ბეჭედი მსაჯულობისა. ერთზე აწერია „ნიკოლოზ“, მეორეზე—მსაჯულთუხუცესი... მდივანი სოლომონ. წარწერა სხვებისა არ განიხრევია).

განჩინების თავში ორი წარწერაა: ირაკლისა და დარეჯანისა:

ქ. ჩვენ ყოვლისა საქართველოსა მეფე ირაკლი მეორე ამ განაჩენს ვამტკიცებთ სექტემბერს აგ, კქს უაგ. ქ. განაჩენში ვადა არ მიეცათ და ჩვენის ბრძანებით ექვსი²⁾ თვე ვადა დავაწერინეთ, ამისთვის რომ სოფელი უწისკვილობით შეწყუბდებოდა და ამ ექვს³⁾ თვეზე მანამ სხვაგან წისკვილი დაბრუნდებოდეს, ამ წისკვილმა იმუშაოს, ნახევარი შოშიას და ნახევარი აღსაბაძის მიეცეს. თუ ეს ვადა არ მიგვეცა, საჩქაროდ ვერც ერთი წისკვილის ვერ დააბრუნებდა და სოფელი უწისკვილობით შეწყუბდებოდა [გრეგლე⁴⁾].

ქ. ჩვენ ქართლისა და კახეთისა და სხვათა დედოფალი, დადიანის ასული, პატრონი დარეჯან, მისის უმაღლესობის ბოძებულს განჩინებას ამას, ჩვენც ასე ვამტკიცებთ, ფებერვლის კმ, კქს უაგ [დელი დარეჯან].

235. წყალობის სიგელი, 26×19,2 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაღზე, ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებად იხმარება თითო წერტილი.

1797, მაისის 9. ქ. ჩვენ ყოვლისა ზემოისა საქართველოსა და კახეთისა და სხვათა მეფემან ირაკლი მეორემან წყა-

¹⁾ ეს უკანასკნელი სტრიქონები სხვა ხელით არის მიმატებული.

²⁾ ეს სიტყვა წაშლილია და ზემოთ დაწერილია: ხუთი.

³⁾ ეს სიტყვა წაშლილია და ზემოთ აწერია: ხუთს.

⁴⁾ სრული წარწერა ბეჭდისა ისეთია, როგორც № 189-ზე.

ლობა გიყავით თქვენ გედევანის შვილებს შიოშს და ბეციას არაშენდას და წეროგანას მოურაობა [მოგეცით ყოველ]ისა მისის სამართლიანის საქმითა. ღონ ჩვენსა და სვეტის ცხოვლის ერდგულობაში მოგახმაროსთ ყოველის კაცის უცულებლად. მაისის თ, ქვს უშე. ქ. თქვენ უნდა იმ ეკლესიისა და იმის უწმინდესობის სამსახუროზედ ერდგულად უნდა გაისარჯნეთ ერგულს¹⁾.

აშიაზე ანტონის ხელით:

ქ. მცხეთისა და სრულიად საქართველოჲსა კათალიკოზ-პატრიარხი მეფის ირაკლის ძე ანტონი წერილსა ამას ვამტკიცებთ, მაისის აშ, ქვს უშე.—1810. ანტონა (ბელჩართულა).

236. არძა და არძაზე მინაწერი განიწება მეფის გიორგი XIII-სა, 22×14,5 სანტიმეტრი, დაწერილია ლერჯ ქალაღზე ნუსხა მუდრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია აქა-იქ თითო წერტილი.

1799, ოქტომბრის ლა. ქ. მათის უმაღლესობის, ბედნიერის კელმწიფის წინაშე მოსახსენებელი, მათის მლოცველის მთავარ-ეპისკოპოსის პაისიოსისგან.

ორი იმერელი სამთავროს ყარაულად ჯამაგირით მეყენა, დიდი ხანი იყვნენ, მგზავთას რომ ჭირი გაჩნდა, სამთავროს შევიდნენ, იქაც ჭირი გაუჩნდათ, სხვანი გამოვიდნენ, ორი კომლი ჭირნახადნი სამთავროს დარჩნენ. ერთს ჩემს იმერელს შეეყარა, მოკვდა, ერთი იმერელი კი მორჩა და გაიქცა. ეს სახლი ამ ორ კომლ კაცს მცხეთელს დარჩათ, ათი კოკა ღვინო სამთავროს იდგა, ოცი მცხეთასა, ფქვილი ქერი, სამარხო ნიგოზი, ჭურჭელი, ქვაბები, სახლის ავეჯულობა რაც არის, თოფი, იარაღი, ესენი სულ ამ მცხეთელებს ჰქონდათ, ჭირითაც სახლი ამივსეს, კიდევ ამიკლეს. ჩემი იმერელი რომ მოკვდა, ოთხი თუმანი წელზედ ჰქონდა და სამის თუმნის თოფ-იარაღი ჰქონდა, მკუდარი საკირეში ჩაავდეს და რაც ჰქონდა ამ ორმა კომლმა წაიღო შეიდის თუმნისა. წყალობას ვითხოვთ, მცხეთის მოურავს ბეციას ებრძანოს, ეს ჩემი სახლის აკლესიაც მოიკითხოს,

¹⁾ სრული წარწერა № 156.

რა უყვეს და იმერელი რომ დამარხეს, როგორც სხვას ჰქონდა ნახადს ჰქირიანი მკვდარი დაემარხო, მომატებით მისცეს და სხვა გამოართვას, რომ იმ საწყალობელსა ანდერძის აგება უნდა და წირვა, ჩემო კელმწიფე! ოკტომბრის ღა, ქვს უზს.

თავში არძაზე არის წარწერა მეფე გიორგის ხელით:

ქ. ჩვენი ბძანება არის, მცხეთის მოურავო გედევანის შვილო ბეციავე! მერე ამ არზით მთავარ ეფისკოპოსს პაისიოს ასე რომ მოუხსენებია, ეს საჩივარი შენ უნდა გაურიგო და გაბარო, უამისობა არ იქნება, ნოემბრის 6, ქვს უზს. + მეფე გიორგი.

237. წერილი მეფე გიორგი XIII-სა, 16×10 სანტიმეტრი, დაწერილია ლურჯ ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით.

1800, ნოემბრის 7. ქ. ჩვენი ბრძანება არის სარდალო ბეციავე! მერე შენი სასარდლო კაცნი ახლავ ქუდზედ კაცი უნდა შემოიყარო და საჩქაროთ მოგვაშველო, ნოემბრის 8, ქვს უზს გიორგი ¹⁾.

238. წერილი მეფის ძის დავითისა, 16×11,5 სანტიმეტრი, დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1801, ანგარის 23. ქ. ბატონო ცხეთის სარდალ მოურავო ბეციავე! მერე ქსნის ერისთავის შვილებს თავეთი მამული უბოძეთ და შენ უნდა გაჰყვე საჩქაროთ და სამცხეთო შენი სასარდლო კაცნი ქუდზედ უნდა გამოიყვანო და თან გაჰყვე, რაოდენ შენის ერდგულობისაგან ვიცოდეთ, ეგზომ უნდა გაიარჯო და ამათ შეეწიო. ახლა შენ იცი. იანვრის 6, ქვს უზს ფაქიძე.

¹⁾ სრული წარწერა № 236.

239. წერილი დედოფლის დარეჯანისა, 23×19 სანტიმეტრი, დაწერილია ქაღალდზედ ნუსხა მხედრულის ზელით, ნიშნებათ იხმარება მძიმე და წერტილი. პატრები უმეტეს შემთხვევაში გავსენით.

1806, ანგრას 8. ყდ სამღუდლო მიტროპოლიტო, უფალო იონაე!

თქტანი წიგნი მოგვივიდა, რომელშიაც გეთხოვნათ ჩტნგან მოწმობა მამის თქტანის გედეონისშვილის მოლარეთ-ხუცის პაატასი და თქტანის ძმის გედეონისშვილის გიორგის კნიაზობისა; და მე ამით კეშმარიტებით მცნობელი ვარ; როდესაც კურთხეული კათალიკოზი რუსეთში გამოისტუმრეს, მაშინ მოლარეთ-ხუცისი გედეონისშვილი პაატა სანატრელთ მეფეთაგან იყო კნიაზად გამოცხადებული; და კტალად მეორედ კათალიკოზი რომ გამოისტუმრა სანატრელმან მეფემან ჩტნმან, მაშინ კიდევ თქტანი ძმა გედეონისშვილი გიორგი კნიაზად იყო გამოცხადებული. და როდესაც არტიკულები დაიწერა, იმ დროს რომლისამე მიზეზით კურთხეული და ნეტარად სახსოვარი ჩტნნი მეფე უწყრებოდა თქტანს სახლსა და ამ მიზეზისათვის დარჩა დაუწერლად კნიაზად გედეონისშვილი არტიკულში.

სხტბრ გთხოვთ თქტანის ვითარების ცნობით დაუვიწყებელ-მყოთ, რომ ლისთვსკა ფრიად მმადლობელად დავშთები.

თქტანი ყდ უსამღუდლოესობისა სამსახურის მოსურნე საქართველოს დედოფალი **დარია**

დუალი
დარეჯან

იანვრის 7 დღესა.

წელსა **ჩვე**

პ.-ბურღს.

240. საბუქრის სიგელი, დაწერილია დიდ ლურჯ თაბახ ქაღალდზე სხილის რგვალი მხედრულის ზელით, ნიშნებათ იხმარება მძიმე და წერტილი.

1811, ნოემბრის 17. კ. ნებიტა და შეწვევითა ღისათა, ჩვენ თავადთა გედეონის ძეთა, სარდალმან იოსებ, ძმისწულმან ჩემმან მოურავმან ნიკოლაოზ, ძემან ჩემმან მოურავმან იოანე,

ქმისწულმან ჩემმან დიმიტრი, ძემან ჩემმან მილახორმან დავით, ქმისწულმან ჩემმან მოლარეთ-უხუცესმან სოლომონ, ძეთა ჩემთა ზურაბ, ზაალ და მერაბ, მოგებოძეთ თქვენ ჩუქნთა შემკვიდრეთა ყმათა ქებაძეთა გიორგის, იასეს, პეტრეს და იონეს ფარსადაუღა ზეთი რუმდინა, ქვეით დარბასტანას რუმდინა, გვერდზე ქიტუაშვილს რომ სავენაჲე უბოძეთ ფარდაუღაშა იქამდინა. იქით გვერდი ციციანთ ზურამდინ, თქვენის ერდგულებითის ჩვენზედ სამსახურის ნაცუღად და უმეტესად ამისათვის, რომ თქვენი ძმა პეტრე ჩვენს ძმასა და ბიძასა, ყოვლად უსამღუდელოესსა მიტროპოლიტსა იოანას ახლდა რუსეთს და გულს-მოდგინებით ჰმსახურა, და მისმა ყოვლად უსამღუდელოესობამაც მისი დიდი მადლიერობაც გვიბრძანა, ღონ ჩვენს სამსახურსა და ბედნიერობაში მოგახმაროსთ და არაოდეს არ მოგეშალოსთ არა ჩუქნგან და არცა ჩვენისა შვილისა და სხუთა მომავალთაგან, და ვინცა კელ-ყოს შლად ამისსა, ისიცა მოიშლები თვისისა სახისაგან, და იყოს რისხვეულ მამისა და ძისა და წმიდისა სულისაგან. ხოლო დამამტკიცებელნი ამისნი ღმერთმან აკურთხნეს. აღიწერა სამეფუფოსა ქალაქსა მოსკოვს, ნოემბერს აზ დღესა, ჩუა წელსა.

იოსებ თავადი გედევანოვი სარდალი.

თავადი მოურავი ნიკოლოზ გედევანოვი.

განის აშიაზე:

ქ. ამ ჩემის ქმის და ქმისწულების წყალობის წიგნს ვამტკიცებ მიტროპოლიტი იოანა (აზის ბეჰედი იონასი).

241. წყალობის წიგნი კათალიკოზი ზებედეში, 77X15 სანტიმეტრი, დაწერილია ქაღალდზე რგვალის და დიდრონის მხედრულის ასოებით. ნიშნებით იხპარება ყოველი სიტყვის შემდეგ თითო წერტილი. წიგნი საკმაოდ დაზიანებულია დროთა ვითარების გამო. ეს და ამას ქვემოთ მოყვანილი ოთხი სიგელი გედევანის შვილებისა გადმოგვცა პოდპოლკოვნიკმა ვლადიმირ გედევანიშვილმა, იმას შემდეგ რაც ზემომოყვანილი სიგლები დაესტამბეთ. დედნები უკან დაეუბრუნეთ.

1610. ქ. სახელითა სახიერის, არსება დაუსრულებელის ღმრთისა, მამისა, ძისა, სულისა წმიდასათა, მეოხებითა ყოვლად

წმიდისა, ყოვლად უბრუნელისა, ყოვლად ბიწ შეუხებელისათა
 დედოფლის ჩვენისა ღთს მშობელისა და მარადის ქალწულისა
 მარიამისათა. პატრონის და ცხოველს მყოფელისა ჯვარისათა,
 ოხრათა, შეწვენითა წმიდისა წინასწარმეტყველისა, წინამორბედისა
 და ნათლის მცემლისა იოვანესითა, და თანა მეტამისა მისისა და
 სეხნის მობაძავისა იოანე ღთს მეტყველისათა, მინდობითა და
 შ[უამდგომლო]ბითა წმიდათა თავთა მოციქულთა პეტრეს და
 პავლესითა და ყ[ოველთა] ათორმეტთა მოციქულთა, თანა მოქ-
 მედობითა, მდგომარეობითა წმიდისა და ზეშთა არსისა, ცათა
 მობაძავისა, კათოლიკე ეკლესიისა და მას ზედა შინა ღმრთიე
 აღმართებულისა სვეტისა ცხოველისა, კვართისა საუფლოსა და
 მირონისა ღთ მყოფელისათა. ამათ ყოველთა წმიდათა თავს
 მდებობითა, მინდობითა და შუამდგომლობითა, ეს უკინისმდე
 ეამთა გასათავებელი წიგნი და სიგელი გიბოძეთ ჩვენ ქრისტეს
 ღთისა მიერ კურთხეულმა, ყოვლისა აღმოსაგელისა და ჩრდი-
 ლოსა დიდმან მამათ მთავარმან, კათალიკოზმა, პატრონმა
 ზებედე, შეგიწყალეთ და გიბოძეთ, კითხვითა და ნება დართუ-
 ლობითა ღთიე გვრგვინისა მეფეთ მეფისა ლუარსაბისათა,
 მოგეცით და გიბოძეთ დიდისა და ცათა მობაძავისა კათოლიკე
 ეკლესიისა ჯვარის მტვირთველსა ელიოზის ძეთა გედეონის-
 შვილთა დავითს, როსებს, ქაიხოსროს, ძმათა და მომავალთა
 სახლისა თქვენისათა ყოველთავე, და შეგიწყალეთ და გიბო-
 ძეთ ურქდეს გილაშვილი გიორგი, დათუა მისის მამულითა ყოვ-
 ლითურთ უნაკლულოდ, მთითა, ბარითა, ველითა, ვენაკითა,
 წყლითა, წისქვილითა, სახლითა, კარითა, ქვევრით, მარნითა
 ყოვლითურთ უნაკლულოდ, კიდევ მოგიბოძეთ საოცარა. მი-
 სის მთითა, ბარითა ველითა, ვენაკითა, წყლითა, წისქვილითა,
 შესათიბითა ყოვლითურთ უნაკლულოდ, საღირაშვილი დათუა,
 პაპუა; ლომაური დათუა, კიდევ ლომაური ბერუა, ჯერკვალი-
 შვილი ვეფხი და მახა, ჭარბლისაძე მალრიბა მისითა მამული-
 თა. გქონდეს და გიბედნიეროს ღთმა საყდრისა და ჩვენსა ერდ-
 გულად სამსახურსა შიგა შენ ჯვარის მტვირთველსა დავითს და
 როსებს, ქაიხოსროს. და თუ ვისმე სიგელი ჰქონდეს, სიგლითა

ამით გაგვიცუდებია. მტკიცე ესეოდენ არი. არა შეგეცვალოს და არა მოგეშალოს ჩვენგან და არა შემდგომად ჩვენსა სხვათა კათალიკოზთაგან. ამისი [დამამტკ]იცებელი ღმერთმან აკურთხოვს, ღმერთმან და წმიდამან ღმერთის მშობელმან და კათოლიკე საყდარმან. ვინც ჩვენი [ბრძა]ნებული სიგელი შეგიცვალოს, იცვალეების სჯულისაგან ქრისტიანთასა, ედების კეთრი გეზისა, შიშოვილი იუდასი, დათქმა დათან და აბირონისი, წრწოლა კაენისი, მეტეხილობა დიოსკორესი. [ვინც შეგი]შალოს წმიდათამცა მამათა კანონსა ქ[ე]ეშე არის. დაიწერა სიგელი და ბრძანება ესე [ქქს] სგმ, კელითა ორუბეგის შვი[ლი]ს ქრისტეფორისითა.

(ზელხართელათ ხელს აწერს კათალიკოზი ზებუდუ და შემდეგ სპარსული წარწერაა მოყვანილი).

242. წყალობის წიგნი კათალიკოზ დომენტი მესამისა, 66×24,7 სანტიმეტრი. დაწერილია სქელ ქაღალდზე რკვალი მზედრული ხელით. ნიშნებად იხმარება ორ-ორი წერტილი თითოეულის სიტყვის შემდეგ, ინდიკტიონი იგ შეკლდომით უნდა იყვეს ნაჩვენები აგ-ნის მაგიერ. თორემ გამოვა, რომ დომენტის 1702 წელს ეკრთებულა პატრიარხათ, ნამდვილად კი ის ეკურთხა 1705 წ.

1718. ქ.: ჩუენ ყოვლისა საქართველოს მაკურთხეველმან და დიდმა მამათ მთავარმან, ღთივ გვრგვონსანთა მეფეთა შარავენდელმან, კათალიკოზ პატრიარქმან დომენტიმ, ესე უკუნისამდე ეამთა და დრო ცვალეებათა გასათავებელი, მტკიცე და უმიზეზო, წყალობის წიგნი და სიგელი შეგიწყალეთ და გიბოძეთ თქუენ სვეტის-ცხოვლისა და ჩუენს მემკვიდ[რეს] ელიოზის[შვილს] გედავანის[შვილს] დიმიტრის, შვილსა შენსა პეტრეს და მომავალთა სახლისა თქუენისა ყოველთავე, ასრე და ამა პირსა ზედა, რომე ცოტას ხანს შენი სამეკიდრო და ბარათში გამოყოლილის წეროვნის მოურობა გამოგართვით და. შენს გასაყოფს პაპუნას მივეცი. აწ შენ შენი წიგნები გვაჩვენე და ჩვენც მოკითხული ვქენით და გავსინჯეთ და თქუენს მეტს კაცს შენს სახელოსთან კელი არავის-რა ქონდა და შენს საკელოს შენვე და.

გვეჯეთ, ვისმინეთ აჯა და მოკსენება თქუნი და გიბოძეთ თქუენი ნამკვიდრო და ბაჩათში გამოყოლილი საკელო წყროვნას მოურაობა ყოვლის კაცის უცილებლად და წამოუსაჩრეღლად. გქონდეს და გიბედნიეროს ღთნ სვეტის ცხოვლის და ჩვენს ერთგულად საშახურსა შინა და აროდეს არ მოგეშალოს არა ჩვენგან და არცა შემდგომად სხვათა კათალიკოზთა და მებატრონეთა გან. ხოლო დამამტკიცებელნი ამისნი ღთნ აკურთხენ. თვესანო-ენბერსა იგ, ინდიკტიონსა პატრიარქობისა ჩუენისასა იგ, ქრისტეს აქათ წ.დ იმ: არიან ამისნი მოწამენი და შუა დამხდურნი ჩვენი სახლთუცესი მაღალაძე ამილბარ, გედავანისშვილი სარდალი ზაზა, დეკანოზი დანიელ, კანდელაკი გერასიმე, მოწობლიძე გაბრიელ, გარაყანიძე ბოქაულთ-ხუცესი მანუჩარ, მაღალაძე საან, ქარმეული ქაიხოსრო, ქარსიძე ხოსრო და მესტუმრე თამაზ, მგალობელი დათუნა და ელიოზისშვილი მგალობელი აბიათარ, თაზიშვილი აეთანდილ და ყოველნი მცხეთის-შვილნი ნების დამრთველნი ამისნი და მოწამენი ამისნი. კქსა უგ. დაიწერა წიგნი ესე კელითა კარისა ჩვენისა მდივან-მწიგნობარ-მგალობლის მაღალაძის სოლომონისათა.

შემდეგ ზელჩართულად:

კათალიკოზ პატრიარხი დომენტი ეამტკიცებ ნებითა ღთა.

243. წყალობის წიგნი ანტონ პირველის კათალიკოზისა, 76,5X12,5 სანტიმეტრი, დაწერილია სქელ ქალაღზე ლამაზის რგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებად იხმარება ზოგჯერ თითო და ზოგჯერ ორ-ორი წერტილი.

1747. †: ჩუენ ქრისტეს ღთისა მიერ მინდობითა დაფარულმან ძირმოდგმობით დაეითიან, სოლომონიან, შარავანდიან, პანკრატოვანთა რტოთაგან აღმოცენებულმან, ჩუენ ყოვლის საქართველოსა და აღმოსავლეთისა მაკურთხეველმან, კათალიკოზ-პატრიარქმან, ძემან მეფის იესესმან, ანტონიმ, ესე უკუ-ნისამდე ეამთა და დროთა გასათავებელი წყალობის წიგნი და სიგელი დაგიწერეთ და გიბოძეთ თქუენ სვეტის-ცხოვლისა ყმა-

თა და ჩუენსა მემკვიდრეს და ერთგულობით და თავ-დადებ-
 ბით ნამსახურთ გედევანისშვილს პეტრეს, ერასტის, ძმისწულსა
 შენსა გიორგის, გედევანს და ივანეს და მომავალთა სახლისა
 თქვენისა ყოველთავე, ასე რომე მაღალაშვილს თირანს თავისი
 ბიძაშვილი მოეკლა და ნიკოლოზს კათალიკოზს იმისთვის ყმა
 და მამული წაერთმევა საუკუნოდ. მერეთ მოხვედით ჩვენს კარს
 და წყალობას დაგვეაჯენით. ვისმინეთ აჯა და მოკსენება თქვე-
 ნი და მოგბოძეთ დისკვას მოურაობა ყოვლის კაცის მოუ-
 დევრად, უცილებლად და წამოუსარჩღელად, რაც სიგელი ამას
 იქით გამოჩნდეს, ამა სიგელმა გაამტყუნოს. გქონდეს და გი-
 ბედნიეროს ღთნ საყდრის სამსახურსა და ჩვენსა ერთგულობა-
 სა შინა და არაოდეს არ მოგეშალოს არა ჩუენგან და არცა
 სხვათა კათალიკოზთა და მეპატრონეთაგან. ხოლო დამამტკიცე-
 ბელნი ამისნი აკურთხენს ღთნ და მაღლი კათოლიკე ეკლე-
 სიისა იყავნ მის ზედა, არამედ თქვენ ყოვლად წმიდანო და
 სანატრელნო კათალიკოზ-პატრიარქნო, რომელნიცა ჩუენსა
 შემდგომად იქნებოდეთ, თქვენცა აგრევე დაუმტკიცეთ და
 ნუშცა ვინ არს მშლელ ამის-და, რათა ღთნ თქვენიცა გაგებუ-
 ლი ყოველივე მტკიცედ ყოს. არიან ამისი მოწამენი და ნების
 დამრთველნი და შუა დამხდურნი ერთობილნი მცხეთის შვილ-
 ნი. დაიწერა ინდიქტიონსა პატრიარქობისა ჩვენისასა: **ჴ: ქს**
 განხორციელებითგან **ჩდშზ**: კელითა მხატვრის კელოვნის გრი-
 გოლისძის აღექისისათა: **ქქს: უდე**.

შემდეგ ხელჩართულად:

კათალიკოზ პატრიარქი ანტონი ვამტკიცებ ნებითა ღათაჲ.

განის აწიზე სხვა ხელით:

ქ: ჩვენ საქართველოს **კზ** პატრიარხი იოსებ ვამტკიცებთ
 სიგელსა ამას. **კათალიკოზ** (ხელჩართულათ).

244. არძა პეტრე გედევანიშვილისა და არძაზე მინაწერი ბრძანება ირაკლი მეორისა, 20X13,3 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაღდ-ზედ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება თითო წერ-ტილი.

1782, დეკემბრის 22. ქ. ლონ ბედნიერის კელმწიფის კი-რი მოსცეს პეტრე გედევანისშვილს თქვენი ძმის მეჯინბეთ ხუცესს ბეცისა.

მერმე ამას მოვახსენებ ჩვენს კელმწიფეს: მამა-ჩემს და გაბ-რიელს სარდარს ორი კვამლი კაცი ჰყენდათ გასაყოფი, გა-ვიყავით. ერთი იმას ერგო და ერთი ჩვენა. ახლა ახალქალაქს გახლავსთ ჩვენი ნარგები, გოროვნელი გახლავსთ, ივანე ექვშა-ურას ეძახიან, ბერი თარხნისშვილის კედლად, პაპით და მამით ჩემი მემკვიდრე. თქვენი წყალობა ოქმიცა მქონდა ბეცია საა-მასშვილზე, მაგრამ არ ამიყარა. ამ მოწყალებას ვითხოვ, რომ ერთის ოქმის წყალობა მიყოთ და იასაულისა, რომ ჩემი კა-ცი ამიყაროს და მომადაროს, ჩემო კელმწიფე, დეკემბერს კბ, ქკს უო.

თავში ირაკლი მეორის ხელით სწერია:

ქ. ჩვენი ბძანება არის, თუხარელო გოგიაჲ. მერმე ვისაც იმისი ყმა ყვანდეს, ახლავ უნდა აუყარო და მოადარო, და თუ ამაში სიტყვა ვისმე ქონდეს, ჩვენ მოგვახსენოს, დეკემბრის კთ, ქკს უო.

ერგული¹⁾.

245 ნასყიდობის წიგნი ლარაძიანთა. ამ წიგნის პირი ეიპოვნეთ და-წერილი ღერბის ქალაღდზე. პირის სინამდვილეს დედანთან ამო-წმებს ოლქის სასამართლო 1868 წელს. ნიშნებად ნახმარია ყო-ველი სიტყვის შემდეგ სამ-სამი წერტილი. ნასყიდობის წერილს აქვს ძრეელ ვრცელი ჩვეულებრივი შესავალი, რომელსაც ჩვენ განგებ ვტოვებთ. ეს და ამას ქვემოთ მოყვანილი ოთხი სიკელ-გუჯარი ეიპოვნეთ წალკაზე მოგზაურობის დროს ზაფხულში 1896 .) ლა მართა ლარაძის ასულის ენეინა შალიკოვის სახლში, ნა-სოფლარ ვერისში, გომარეთის მახლობლათ, და იქიდან გადმოვს წერეთ.

1687, მარტის 15.ესე.... ნასყიდობის წიგნი მო-გეცით ჩვენ დიასამიძემ დიასამ და ჩემა ძმისწულმა იასემ და

¹⁾ სრული წარწერა ზეცედისა იხეთია, როგორც № 169-სა.

ჩამამაელმა სახლისა ჩვენისამან თქვენ ლარამე ზურაბს და შეილსა თქვენთა: ავთანდილს, იორამს და შიოშს, შეილის-შვილსა თქვენსა შერმაზანს და პაპუასა, ასე და ამა პირსა ზედან, რომე თქვენის ძმის ასიტას წილი ეგრასა ბემწიფემ ჩვენ გვიბოძა სამამულეთ, და ქონდა, ვითაც თქვენი სამკვიდრო იყო და თქვენი ძმა ასიტა უშვილოდ გარდავლინდა, უშვილოს წილი სახემწიფო არის და ჩვენ გვიბოძა, ჩვენც უმზროდ ვიყვენით, ერთი შორი აღაგსიო იყო, რაც მსახლობელი გლეხის (sic) გვესახლა და ავეყარა, ვითაც თქვენი გაუყრელის ძმისა წილი იყო ეგრას, ან საკომლოები და ან გლეხი, ან შენი და ან ოხერი, დაგვექირა და თქვენი სამკვიდრო ეგრასა თქვენვე მოგყიდეთ, ავიღეთ ფასი მთელი და უკლები, რასაც ჩვენი გული შემოგჯერდებოდათ, ზედ აღარა დარჩა-რა ერთის იოტის ფასი. ვინცა და რამაც კაცმა ამის შლად ხელი ყოს, მასაც რისხავს ღმერთი და ყოველი მისი წმინდანი ზეცისა და ქვეყანისანი. არის მოწამე და დამხდური კაცთაგან მუსხელაშვილი ზალ ქ, მისი განაყოფი პაპუა , საკამე შალვა , თულაშვილი ზურაბ ქ, თულაშვილი მეღვინეთხუცესი ოთარი , ხუციაშვილი ხოსრო მოლარე, ყორღანაშვილი როსტომა ქ, თურქისტანიშვილი ყაფიჩი ბაგრატ ქ, არეშაშვილი იდუა, ბეგაშვილი ასიტა ქ, მე მდივანს ყორღანაშვილს იარაღის დამიწერია და მოწამეც ვარ ამისი. აკურთხოს ღმნ ამისი დამამტკიცებელი, ამინ. დაიწერა მართის იე გასულს, ქვს ტაე. † † .

246. დამოწმება სოფელ ვერისის სამძღვრებისა, 21×15,5 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1763. ივნისას 3. ჩვენ ქვემო ამისა კელის მომწერნი წინაშე ღისა ქეშმარიტებით ვსწერთ, რომ დიდი ეგრასის სამზღვარი არის აღმოსავლეთით რეჯაშნას თავს გაყოლებით ქვები ჩაყრილი ვიდრე ზატარა გომარეთის და ეგრასის მიჯნა ქვებ-ჩაყრილიადმდე; დასავლეთისაკენ ცახე-ქვაბადამ საქალაქო გზა რომ წამოვა, გაღმითყენ იოსკბას ხევი რომ არის, ის არის; ჩრდი-

ლოს მხარეს დადა გამოჩენილსავე კვა-კაცი ჩაყრილნი რომ არიან; სამხრით მდინარე ზვირთაკეტა. ეს სამზღვრები შეფის როსტომის ბრძანებით ლარაძეებს ფიცით გაუტანიათ და მას აქეთ ასე სჭერიათ, და ჩვენს დროშიაც ასე ეჭირათ ლარაძეებს. ამ სამზღვრებზე მოდავე არავენ ჰყოლიათ და არც გაგვიგონია. **ჩენისის გ. კვს უნა.**

ასე მოვსწრებივარ, ასე მინახავს და ასეც არის. ეშვალაბაში იარაღი (ხელჩართულათ).

ასე მინახავს და ასე არის, აბაშიშვილი ლუარსაბ (ხელჩართულათ).

ასე მინახავს და ასე არის, ქვეთარიშვილი ნიკოლოზ (ხელჩართულათ).

247. ნასყიდობის წიგნი, $82 \times 23,2$ სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაქ-დზე რვეალი მხედრულის ხელით, ნიშნებით იხმარება ორ-ორი წერტილი.

1727, მაისის 1. კ: სახელითა სახიერისა, არსება დაუსაბამოსა, ძალ განუზომელისა და ძლიერება მიუწოდომლისა, უნიფოტოსა და უსხეულოსა ღრისა, სამგვაშოვნად ცნობილისა და ერთ კელმწიფებით თაყუანის ცემულისა, მამისა და ძისა და სულისა წმიდისათა, საფარველითა ყოველად უბრწუნელისა დედოფლისა ჩვენისა ღრის მშობელისა და მარადის ქალწულისა მარიამისითა, ძლიერებითა პატრონისა და მრავალ ნიშნ მყოფელისა ჯვარისათა, წმიდათა უსხეულოთა ზეცისა ძალთა მიქაელ და გაბრიელისათა, წმიდისა წინასწარმეტყუელისა და საშოთგანვე წინამსაბოლად მქადაგებელისა, წინამორბედისა და ნათლის მცემლისა იოანესითა, წმიდათა წინასწარმეტყუელთა: მოსე, აპრონ, ელია, ესაია, იერემია, დავით და დანიელისათა, წმიდათა თავთა მოციქულთა: პეტრე, პავლე, იოანე, ანდრია, იაკობ, ათორმეტთა ყოველთა და სხვათა სამეოცდა ათთა მოციქულთათა, წმიდათა დიდთა მღვდელთ მოძღვართა: დიდისა ბასილი, გრიგოლი ღრის მეტყუელისა და იოანე ღრის მეტყუელისა და იოანე ოქროპირისათა, წმიდათა მამათა ჩვენთა: საბა, ონოფრი,

ფერემ, ეფთვიმი, დავით გარესჯელისა და იოანე ზედაძნელი-
სათა; წმიდათა მთავარ მოწამეთა: გიორგი, დიმიტრი, ეესტათი,
თევდორე, კვირიკე და არტემისითა, წმიდათა ქალწულ-მოწა-
მეთა: თეკლა, ირინე, მარინე, ბარბარე და ეკატერინესითა, ამათ
ყოველთა წმიდათა ღმრისათა და რომელნი სათნო ეყუნეს უფალ-
სა ჩვენსა იესო ქრისტესა, ამათ ყოველთა მინდობითა, თავდე-
ბობითა და შეუამდგომლობითა, ესე მტკიცე და უცვალებელი,
მიზეზ შემოუღებელი და დრო შემოუღდებელი, ყოვლის ჩხუ-
ბისა და საღაპარაკოს საქმისაგან გამოარჩეული, ნასყიდობის
წიგნი და სიგელი, დავიწერე და მოგეცე მე შენმა განაყოფმა
ლარაძე შიოშის შვილმან ზურაბ, შვილთა და მომავალთა სახ-
ლისა ჩემისათა, შენ ჩემს ბიძაშვილთ ლარაძე პაატაშვილებს: კა-
ციას, მღღელს ბეჟანს, დავითს, შვილსა შენსა გიორგის, პაა-
ტას, შვილთა და მომავალთა სახლისა თქვენისათა, ასე და ამა
პირსა ზედა, რომე მრავალის ხარჯისა და გამოსაღებისაგან დია
ბერი ვალი დამატყდა, ღონე და გზა აღარსაით მქონდა, მო-
ველ ჩემის ნება წადილითა და მოგყიდე გგრას ჩემი სამკვიდ-
რო მამული, ბარათში გამოტანილი ჩემი წილი მამული, მემკ-
ვიდრე და ზედ მსახლობელი როსაფაშვილი ბერუა და შემაზა,
ვარდიშვილი, ბეეიტაშვილი, შიშნიაშვილი ივანა, ფელიშვილი
ოქრუა და ებალა, ბეეუაშვილი გიორგი, ბერაშვილი შემაზა
და აბრამა, ესენი თავიანთ საკომლოთ მამულით, საკნავ სათი-
ბით, მთითა და ბარით, წყლითა და წისქვილით, ნასყიდ-უსყი-
დით, შესავალ გასავლით და ყოვლის მათის სამართლიანის სამ-
ზღურით, ავიღეთ თქუენგან ფასი სრული და უნაკლოლო, რი-
თაც ჩვენი გული შეგჯერდებოდათ, არავინ იყოს ამისი მკი-
ლე და მოდავე, თუ ვინმე წამოგედაოს პირისა და პასუხის გამ-
ცემი მე ვიყო. თუ ვინმე ამისდა შლად კელყოს, რისხავს ღმრთი
და ყოველნი მისნი წმიდანნი, მასმცა ედება კეთრი გეზისა, შიშ-
თვილი იუდასი, ცოცხლივ დანთქმა დათან და აბირინესი (sic) და
ნურასამცა სინანულით ნუ იქნების კსნა სულისა მისისა, არიან
ამისნი დამბდურნი და მოწამენი თავად ღმრთი, კაცთაგან ბატო-

ნი ყაფლანისშვილი ქაიხოსრო. ქაიხოსრო (ხელჩართულად¹⁾), სარდლისშვილი იოანე, ვახუშტის შვილი ვახტანგ, მამუკასშვილი ფარსადან, გორჯასპისშვილი ქაიხოსრო, ბარძიმ, ორბელი, პაპუნა, ამბთი შვილი, მაჭავარიანი ფარსადან²⁾, შაბურ ჩანი-კაშვილი ასლამაზ, კარგარეთელი დავით, ლოლადე ღუთისია, აბულაშვილი ბარათა, გიორგი, ღუთისია, ფატარეთს დეკანოზი ნიკოლოზ, სარდლის დეკანოზი ფილიპე, მანველიშვილი დავით, ფრანგისშვილი მღვდელი დავით, გერას მღვდელი ლაზარე, ფანიაშვილი გიორგი, შიშნიაშვილი გიორგი, ცერცვაძე პაპუა, პეტრე, ამირანაშვილი ლამაზა, გომარეთს მღვდელი ოქროპირი, მამასახლისი ხოსიტა, როინაშვილი პაპუნა, აგურას ქანგურიძე იენა, ნაწაზს საგინაშვილი დათუნა, ურცევანს ღონიაშვილი დობ, აისელი, ტერტერას ძმა დათუნა, ზეუდასტანს ბაჩაშვილი გიორგი, ფანიაშვილი დოღმაზა, ოფრაქლას ოსიაშვილი ოსიყმე, გარდასუბანს ხუციშვილი მახარა, მატარა-გერას კაცია, რევაშენს ღომიაშვილი ებალა, სსახნარს ბასილიშვილი ლამაზა, ნაქაღაქვეს მღვდელი ბასილი, ქჭაას დეკანოზი მახარებელი, შაქარაშვილი ნადირა, ყანდურალაშვილი გიორგი. მე სიონის დეკანოზისშვილს იოსეს დამიწერია და მოწამეცა ვარ. დაიწერა მაის დამღევს, ქქს უაჲ.

შემდეგ სხვა ხელით:

მე ზურაბ ლარაძეს დამიწერია, ყაბულიც მაქ ამისი, ღმრთიან მოგახმაროს.

განის აშიაზე სხვა ხელით:

ქ. ამისი მოწამე მე უსუფა ვარ, რომე ზურაბ ყაბული შეიქნა .

პირველი გვერდის აშიაზე:

არის ამისი მოწამე ტფილელი.

¹⁾ ქვემო მოყვანილი მოწამეც ყველანი ხელჩართულად იწერენ ხელს მათი დასახელების შემდეგ.

²⁾ აქედან ყოველი მოწამის დასახელების შემდეგ ჯერაი უნის.

248. ანდერძის წერილი გიორგი ლარაძისა. ამ ანდერძის წერილისა ჩვენ მარტო პირი გვაქვს ზელში, დაწერილი ღერბის ქალაქდზე და შემოწმებული უმაღლესი საქართველოს მართებულებისაგან 1821 წ. ეგრედ წოდებულის *Жестовиція суда и расправы*-ს მიერ. პირი ეკუთვნის მართა ლარაძის ასულს კნ. შალიკოვისას.

1792, დეკემბრის 26. ეჰა ფრიად სასურნო და გულისა ჩემისა საყვარელნო შვილნო, ისმინეთ სიტყვანი მოხუცებულისა მამისა თქვენისანი და დაისხენით გულთა შინა თქვენთა თხრობილნი უძლურთა ბაგეთა ჩემთანი, ღ თქვენ მიერ დაისხნენ ძეთა თქვენთა და ნუმცა იქმნების ურჩება მცნებათა ჩემთა, ნუცა თქვენგან და ნუცა შთამამავალთა თქვენთაგან, და რომელმან არა ინებოს დადგომად სიტყვათა ჩემთა ზედა, განვედინ ეგვეითარი ძე სახლისაგან ჩემისა, ვითარცა მონა და არა ძე. შვილნო, რომელთა გნებაეს სიტყვათა ჩემთა დამარხვა და მას ზედა სლვა, შეიყვარე ძმა შენი, ვითარცა თავი შენი და ამას არა ძე გამცნებ, არამედ საღმრთო მცნება არს, და ამასთან გაქენდენ ყოველი მონაგები შენი, ვითარცა შენთვის და ეგრეთ ძმისათვის, და ნუმცა შემოვალს ზოგადგან თვისებისა გულის-თქმა თქვენ შორის, და რომელმან შემოიღოს ესე ვითარი გულის-თქმა და უნდოდეს განსლვა ძმთაგან, უკეთუ აქენდეს საცხოვრებელი ეგე ვითარსა მას ძმისა, მოელოს ყოველივე და მიეცეს, რომელნი მკვიდრობდენ ერთად ძმანი მისნი, და უკეთუ არაა აქენდეს და უნდეს განსლვა, ნუმცა მიეცემის, ძენო ჩემნო, ნაწილი მას, არამედ შეიტკბეთ ყოვლითა სიყვარულითა და თუ ინებოს დადგომად თქვენთანა, გიყვარდენ, ვითარცა თავი თვისი, და უკეთუ არა ინებოს, განაძეთ სახლისაგან თქვენისა ყოვლითურთ უნაწილოდ, ძენო ჩემნო, ესე წინასიტყვა დავსდევ აღსაშენებლად სიყვარულისა თქვენისა და ერთობისა, და ნუმცა მოიშლების თქვენ მიერ ესე. და სხვა ვითარცა უჯობდეს ოჯახსა თქვენსა და ტკბილსა ძმობასა, თქვენცა იცით და ეგრე ყოფდეთ. ერთსა სახლისაგან თქვენისა ნუ გამოაკლებთ ხლებად მეფესა და მსახურებდინ ყოვლითა კრძალულებითა. შვილნო ჩემნო, თქვენ მამულნი თქვენნი არცა გინახავსთ და არცა იცით, და რომელი მინახავს

და მოვსწრებივარ შენობასა მათსა, ვსწერ, და არის სხვაცა სოფელები: ირაგა, თხილნარა და ჯიგრაშენი მეფისა და მოწამის ლუარსაბისაგან ჩვენს მამა-პაპათ ჯილდოთ გამოუტანიათ და კიდევ მეფეთაგან სოფელი დაწუბანდა და იარაზიზას^{შვილი} ყარაგოზა თავის მამულით, მთითა და ბართთა, და სხვანიცა, რომელნიც მეფეთაგან წყალობად გვეპირებოდა, მაგრამ მე იმათი შენობა არ მახსოვს. დადის-ეგრასის შენობას მოვესწარ, რომელშიაცა მსახურებდა მამასა ჩემსა ასი კომლი კაცი და უფრო მეტიც, და ეს დადის-ეგრასის საკუთრად ჩვენი არის, სხვას კელი არავისა აქვს. ერთი კომლი კაცი იღვა ტაბარუკ-სავით ფოცხვერას^{შვილი}, ის ჩვენი ყმა არ იყო, სარდალს ემსახურებოდა, და სწორედ არ ვიცი, მართო ის კაცი როგორ იყო სარდალის ყმა. წიგნი ექნება და ის წიგნი გამოაცხადებს იმ კაცის საქმეს, თუ როგორ ყოფილა, ამას გარდა არ გამოგონია, რომ ან ნასყიდი და ან უსყიდი სარდალს ქონებოდეს რამე ეგრასში. ჭეშმარიტებით ვსწამებ, არც მე გამოგონია და არც მამა-ჩემს იმ ფოცხვერას^{შვილის} გარდა და არც ქონიათ სარდალიანთ საქმე დადის-ეგრასში, საკუთრად ჩვენი და ჩვენი სასახლე და სასაფლაოც იქ არის; ქალაქედ ზვარი და ორი დოლაბი, მინდორში ჩვენი ერთი სამეზრო, რასაც იმუშავენ, ხოდაბუნი სამი, ორი რევაშნის თავს და ერთიც ცახე-ქვაბადაჲ საქალაქო გზა რომ წამოვა, გაღმითკენ აოხებას-ხევა რომ არის, ერთი იქ არის, რომ შეიქნა სამი.

კიდევ წინ-გენახას შენობას მოვესწარ და ეს წინ-გენახი მეფეთაგან წყალობადაც გვაქვს და შიგა და შიგ ნასყიდობაც არის და ზოგიერთი მეც მიყიდია. ერთს საკომლოსა საამიანი დაობენ, და თუ მართლა ლაპარაკობენ, წიგნი ექნებათ და ის წიგნი გაარჩევს, მე წინ-გენახი საკუთრად ჩვენი მგონია და, თუ ერთი საკომლო აქვსთ საამიანთ, იმასაც წიგნი გამოაჩენს, მაგრამ ქვეყანამ იცის, რომ წინ-გენახი ლარაძიანთი არის და არცაჲინ აქამდინ გვდაგებია, შეილნო, სიცოცხლენო მოხუცებულიისა მამისა თქვენიისანო, დავით, იოანე, იოსებ და პეტრე-მე ობლობით აღვიზარდე და იმ ეამად შემოხდა, რომ ზანი-

ზინობა სარდალს ქაიხოსროს ერწმუნა, და რადგან იმ ეამად
 ჩვენს მეპატრონეს მეფესთან ველარ მიეწვედი, მიველ და მი-
 ვანდეე ჩემი თავიცა, ყმაცა და მამულიცა სარდალს ქაიხოსროს
 და ასე ვმსახურე, რომ თითონ მიბრძანებდა, შენის სამსახუ-
 რით ყელამდინ სავსე ვარო; ვიყავე კარგა ხანი იმათს ოჯახში
 და სარდალს რევაზს ასე შეუყვალ, რომ ყოველივე იმათის ყმისა
 და მამულის მეურნეობა მე მქონდა, და აბდულაბეგმან რომ
 სომხით-საბარათაშვილო რომ გაიერთვულა, მე იმ ეამად ქვეშის
 ციხეში დავრჩი ოთხმეტის კაცით, მოურავიც ვიყავე ქვეშისა
 და იმ ეამად აბდულაბეგმან ხან-ჯარის გარ-მოდგომით მოინ-
 დომა ქვეშის ციხის წართმევა და ხან მრავალის დიდებასა და
 პატივის აღთქმით, მაგრამ მე შინდოდა სანატრელის ცხებულის
 მეფის თეიმურაზისათვის ჩემი ერთგულება გამომცხადებინა და
 ჩემი თავი იმისის სიყვარულისათვის დავსდეე ქეშმარიტად, აბ-
 დულაბეგს ასე უთვლიდი: ვინემდისინ მეფის თეიმურაზისა და
 იმისის შვილის ირაკლის სახელი საქართველოში იხსენება, ამ
 ციხეს ცოცხალი ვერ დაგანებებ-მეთქი, და დიდადაც შემუქა-
 რებოდა და ქალაქის ასაღებლად რომ წამოვიდა, ქრისტეს შე-
 წვენით ბატონმა გაიმარჯვა, აბდულაბეგ დამარცხდა და შემ-
 დგომად რაოდენისიმე ეამისა ქალაქს ჩამოველ, და ჩემი ამბავი
 სანატრელს მეფეს მოხსენებოდა, რევაზ სარდალს აღარ დამა-
 ნება, ასე უბრძანა, ჩემი ყმა ჩემთვის შინდო, სარდლიდამ გა-
 მომიყვანა და თავის პალატში მიმსახურებდა, და ვემსახურე-
 ბოდი, ვინემდისინ პატრებს ქალაქიდამ გაყრიდნენ, და ეს საყ-
 დარი და სასახლე რომ წაართვეს პატრებს, მაშინ მიბრძანა
 სანატრელმან ბატონმან, შენგან ვალდებული ვარ და ამისთვის
 პატრების საყდარი და სასახლე მიბოძებია შენთვისაო და იქ
 უნდა დასდგეო. ქეშმარიტებას ვფიცავ, დიდად შევწუხდი და
 ბევრიც ვიტირე, ჩემგან იმათის პალატიდამ მოშორებებისათვის,
 მაგრამ რაღა გამეწყობოდა, მას აქათ ვცხოვრობ აქ, შვილნო
 ჩემო, და ჩემგან ტკბილმან იესომ თქვენი თავი მომცა, ოთხი
 შვილნი დამიქორწილებიხართ, ორი კომლი კაცი მიყიდა, სა-
 სახლე ვიყიდე სუფნაშანთან. ედფა ვიყიდე ნამანგლელოვის

შვილის ვახტანგისაგან, ნიკოლას შვილის მამული თავისის წყლითა, წისქვილითა, მინდვრითა, ვენახითა, მთითა, ბაართა, ნასყიდითა და უსყიდითა. ვენახი ერთი ბოგვას თავს არის და ერთი სოფელში არის. რაც მამისა და პაპის მამული გვაქვს, შემამატებია და არა დამიკლია-რა. აწ, შვილნო, გვედრები და გლოცავ მოხუცებული მამა თქვენი გიორგი დეკანოზი ლარაძე, რათა დაადგრეთ სიყვარულსა ზედა ურთიერთისასა და სიტყვანი ჩემნი დამარხოთ და რათა იყო მადლი უფლისა იესო ქრისტესი თქვენ ყოველთა თანა, და კურთხევა სულისა ჩემისა მიერ ნუმცა მოაქლდების თაეთა თქვენთა იესოს ტკბილისა ჩემისა მიერ აწ და უკუნისამდე, ამინ.

ბარგბის
დეკანოზი
გიორგი

თავში წარწერა აქვს:

ჩვენ ქართლისა, კახეთისა და სხვათა მეფე ირაკლი მეორე ანდერძის წერილსა ამას ვამტკიცებთ, ივლისს ღა, ქვს უშგ. ჰეშ-მარიტად სარწმუნოა, ამისათვის დიდად ვამტკიცებთ.

მეფე
ირაკლი

ბოლოში შემდეგი წარწერანია:

დაიწერა ესე წიგნი და ანდერძი ჩაჩიკასშვილის მღვდლის ნიკოლოზისაგან ამის მიზეზით, მოძღვარი ვიყავ ამისი, ინება და მე დამაწერინა, ესე ანდერძი თავის პირით აღიარა და მე დავსწერე, ამისი მოწამეც ვარ. დაიწერა დეკანოზის გგ, ქვს უშგ.

მონა ღისა
ნიკოლოზ

ჩვენ საქართველოს უფლის წული მეფის ძე გიორგი კურთხეულის ჩვენის მოძღვრის ანდერძსა ამას ვამტკიცებ ა, ქვს უშგ.

გიორგი

მე ამათ სახლში აღზრდილმან იმერელმან, გიორგი მღვდელმან, ეს ანდერძის წიგნი ასლიდამ უმეტნაკლებოდ და თანასწორ გადმოვსწერე, აგვისტოა თ, ქვს უშგ.

გიორგი

მე ჰეშმო კელის-მომწერმა ეს ანდერძის წიგნის პირი და ასლი ერთმანერთს შევამოწმე და თანასწორედ არის გადმოწერილი, ქვს უშგ, აგვისტოს გ. გაბაშვილი

ანდრია

მე ქვემო ხელის-მომწერმა ეს ანდერძის წიგნის პირი და ასლი ერთმანერთს შევამოწმე და თანასწორედ არის გად-
მოწერილი ქკს უზგ, აგვისტოს კვ. მეცელისშვილი მორთუ-
ლად.

ნაზირი
დავით

249. დამტკიცების წერილი საქართველოს მემკვიდრის დავითისა ლარა-
ძეთადმი, 22X36,5 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალღმერთ რკველი
მხედრულის ხელით, ნიშნებით იხმარება მძიმე და წერტილები.

1801, მარტის 30. წყალობითა ღმრისათა ჩტპნ ყოველისა
საქართველოსა და სხტათა მეფის გიორგის პირმშომან ძემან,
საქართველოს მემკვდრემან, რუსეთის ღენერალ-ლეიტენანტმა
და კავალიერმან დავით ესე წერილი გიბოძეთ თქტპნ ძველადვე
დიდის მთავრის ეგროსის შთამომავალთა, საქართველოსა სამე-
ფოსა ტახტისა ძირეულიდ მკვდრთა აზნაურთა ლარაძეთა, ვი-
თარცა წერილ ხართ ტრაბტატსა შინა სამეფოთა აზნაურთა
რიცხტთა შორისცა, თქვენ აზნაურთა ლარაძეთა—იონეს, იო-
სებს და პეტრეს, შვილთა და მომავალთა სახლისა თქვენისათა
ყოველთავე, ესრეთ რომელ ოდეს დიდმან ეგროსმან ალაშენა
მკვდრედასა შინა სახელს თვსსა ზედა ქალ-ქი და უწოდა
გვრასა, რომელსა დღეს უწოდებენ ღდაშად, და თქვენნი წი-
ნაპარნი ნათესაენი მისნი შემდგომად მრავალთა დროთა გადმო-
სულხართ და დასახლებულხართ სამეფოთა ადგილთა მჭარკ-სომ-
ხას და საბარათთანასა შინა, სადაცა გაქტსთ სოფლები მთა-
სა, და ბარში, და ერთს თქვენს სოფელს ძველისა შთამომავლო-
ბისა თქვენისა სახელი ეწოდების ღდა-გვრასა, რომელშიაც
არის თქვენი სასაფლაო საყდრები, და ყოველთა საქართველოს
მეფეთათვს ერთგულად უმსახურნიათ წინაპართა თქვენთა,
ვითარცა მამასა თქვენსა გიორგის დიდად და სიცოცხლის
შეწირვთ უმსახურნია პაპის-ჩემის მამის გვარგვოსანის მეფის
თეიმურაზისათვს, რომელსაცა სამსახურისა მისისათვის ჯილ-
დოდ უბოძებია ტფილისისა შინა ხარებობის კვდესაის გარემო
სახლები, და მას აქეთ თქვენ ჰფლობთ მკვდრად და უცილებე-

ლად და თქვენი სამკვდრო არის. დღესცა იგივე სახლები იქ-
ვენ ჩვენთა ერთგულთა და ნამსახურთა აზნაურთა ლარაძეთა
დაგომტკიცედ ამით ესრეთ, რომელ ვითარცა უწინარეს ჩვენსა
და დროსაცა ჩვენსა თქვენი არის და არავისგან ჩამოგრთმევათ,
ეგრეთჲც დღეს და დღეის შემდგომ არცა ჩვენგან და არცა
სხტათა მებატრონეთა მეფეთაგან არ ჩამოგერთოსთ, არცა თქვენ
და არცა შემდგომთა თქვენთა, გჰქონდესთ და მოგახმაროსთ ჭონ
სამეფოსა ტახტისა ერთგულებასა და სამსახურსა შინა, რომე-
საცა ვაწერთ ხელითა ჩვენითა, და ვამტკიცებთ ღერბითა ესრეთ,
წელსა ჩ.ე.ა. მარტის ღ.

შემდეგ დავითის ხელით: საქართველოს მემკვიდრე მეფის ძე
ლენერალ-ლეიტენანტი და კავალერი დავით (ხელჩართულად).
(ღზის ლუპის ბეჭედი საქართველოს ღერბით).

250. ნასყიდობის წიგნი, 52×21 სანტიმეტრი, დაწერილია მშვენიერს
ქაღალდზე ნუსხა შედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება თითო,
ორ-ორი და სამ-სამი წერტილი. შესავალი განკებ გამოვტოვეთ.
ეს და ამას ქვემოთ მოყვანილი თერთმეტი სიგელ გუჯარი გად-
მოვსწერეთ ჩვენ გ. შანშიევის დედნებიდან და ნამდვილები უკან
დაუბრუნეთ.

1670, მარაამოაბისთვის 2.ესე უთუო და უთუძკაო,
დრო დაუდებელი, მიზეზ შემოუდებელი, ყოვლის ჩხუბის და
ილეთისაგან გამოსრული და გამოკრებული ნასყიდობის წიგნი
გიბოძეთ ჩუენ ქრისტე[ს] მიერ კურთხეულმან რევიშვილმა
ბოლნელმა ეფისკოპოზმა იოსებ. სოგყიდეთ თქუენ შანშიაშვილს
დონმაზასა, ელიზბარსა და შვილთა თქუენთა ნასყიდასასა, როს-
ტომასა, ხოსროვასა, ოთარსა, მამეალსა სახლისა თქუენისათა, ას
რე რომე ზემო-ბოლნის სავენახე მიწა მოინდომე, ჩუენ ჩუენის
ნებაწადინით მაგიერი მიწა გამოგართუით და ალაჯანასშვილის
და შხითარასშვილის მიწა მაგიერათ მოგეცით. ზეით თავს სამ-
ძულარი შუაბოლნურას რუმდინ, ქუემო ბოლოს ქუემო-ბოლ-
ნუდის რუმდინ, ქუეით გუერდით ასლუასშვილის მიწის სამ-
ძულარამდინ, ზემო გუერდით საურმე ხიდი მისის ჩატანებით,

ქუემა-ბოლნისის რუმდინ; ეს ალაჯანას და მხითარაშვილის მიწა რუს ქუეით მისის სამძღურით და მისის შესაველით და მისის გასაველით მოგუციემა ყოვლის კაცისაგან უცილებლად, ქონდეს და გიბედნიეროს ღთნ, არის ამის მოწამე და დამხდომი პირველად მაღალთა შუა ღთი და ყოელი მისი წმინდანი, კაცთაგან რვეიშვილი გიეი, მისი შვილი იოვანე და თუმანიშვილი მანუჩარ, ზედგინიძე შიოშ და ზოჯა როსტომა, ზვარაშვილი პაპუა, იაგულაშვილი მირიანა, ნასრიაშვილი ზალ და იაგულაშვილი იაგანა; ზემობოლნისის შავერდაშვილი მოურავი დავითა, ბაჰარარაშვილი მამასახლისი ალავერდა, ეჯუბაშვილი ხერიკა, ტერსტეფანაშვილი ტერ ალექსანა, სულ ერთობით ზემობოლნელნი და შუაბოლნის მამასახლისი ფანეზა, სამეხისასშვილი ბერუა; სამწვერასის მამაგულაშვილი ბერუა, უსუფაშვილი დემურა. და რამანც ძემან კაცმა ამისად შლად და ქცევად კელყოს, მასამც რისხავს მაღალთა შუა ღთი და ყოელი მისი წმინდანი, ზიცისა და ქუეყნისანი, ზორციელნი და უზორცონი, შემცადებნი კეთრი გეზისა, შიშთილი იუდისა, ძრწოლა კენისა და ნუმც იხსენების სული მისი ჯოჯოხეთისაგან. და ვინ იცის ეამთა ცულილობა იყოს, არასტერისთანა სათხოვარი და გამოსალები ვერავენ გთხოვოს, არა კულუხი, არა სამოურაო, არა საგზირო. ყოელის სულდგმულის კაცისაგან უცილებლად ქონდეს და გიბედნიეროს ღთნ. მე ჯანშაშვილს მოლარე ედიშერს დამიწერია და მოწამეცა ვართ, მარიაშვილის ბ გასულს, ქკს 660.

ბოლნელი
ფეისკოპოზ
ი იოსებ

როსტომ

251. ნასყიდობის წიგნი, 33×24 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაქდზე მორგვალო მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება სამ-სამი წერტილი. ვრცელი შესავალი განგებ გამოუშვით.

1670...ესე საბოლოოდ გასათავებელი ნასყიდობის წიგნი და პირი მოგეცით ჩუენ ბარათაშვილმა შიოშ, ჩემა შვილმა თამაზა და სხუათა მომავალთა ჩუენტა თქუენ შანშიაშვილს

დონმაზასა, შენსა ძმასა ელიზბარს, შვილთა შენტა ნასყიდასა და სხუათა მომავალთა თქუენტა, ასრე რომე მოვინდომეთ და მოგეცით ჩუენი მემკუიდრე ყმა უმეკაშვილი კაკოზა თავკაცად ყოელის კაცისაგან უცილებლად. ქონდეს და გიბედნიეროს ღთმან, ასრე რომე ავიღეთ ფასი, რომლითაც გული შგგვიჯერდებოდა და აღარა დარჩა-რა ამაში სალაპარაკო მუსაიბობისაგან კიდე. არიან ამისი მოწამენი თავად ჩემი ძმა იესე, ჯავახიშვილი ზურაბ, თულაშვილი ოთარი, შუაბოლნისის მამასახლისი ფინეზა, თეგაძე ესტატე. ამისად გასათავებლად. თავდებად მოგვიცემია ღათი და ყოველნი მისნი წმიდანი. დაიწერა წიგნი ესე **ქს ცნ.**

წიგნი

თამაზ

252. განჩების წიგნი, 78×22 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალღმრთელ მორგვალა მხედრულის ხელით. ნიშნებით იხმარება სამ-სამი წერტილი თითოეულის სიტყვის შემდეგ.

1692, თაბათვას 15. ქ. ამ უხნოს სოფლისაგან ოთარი გერმანოზისშვილი უშვილოდ დარჩომილიყო, თვისი წილი მამული სრულ თვისის ძმისწულებსათვის საფიცრით მიეცა, ამას გარდის სხვათა მამულისაგან ერთი ვენაკი ეყიდა, ზოგი თვისის ცოლის ბატონის მარიამის ზითვეი მიეცა ფასათ და ზოგი სხვა ფასი, და მასუკან ის ნასყიდი ვენაკი ცოლისთვის საფიცრით სამკდროთ და სა[ა]ლაპოთ მიეცა, კიდევა გერგიძეს ოთარის მხლებელი გ[ა]ეტანა და სისხლით ვერ ასლოდა, და მოსამართლეებს ის გერგიძე ოთარისთვის საუპატიოთ მიეცათ, ამაზე ოთარის ძმისწულები და ბატონი მარიამ სარჩლობდენ. მე ორბელისშვილმა სარდალმა ბატონს თამაზს გეიბძანა მეფემ ერეკლემ მათი გარიგება. მიველ გავშინჯე და წიგნებიც ვნახე. ჩვენ ასე უსამართლეთ, რომე რადგან ოთარს თავისი სამკვიდრო მამული ძმისწულებისთვის დ[ა]ეგდო და ნასყიდი ცოლისთვის ს[ა]-ფიცრით სამკდროთ მიეცა, ისევა ბატონს მარიამს დაფანებეთ და გერგიძებიც თვისის მუახლის საუპატიო იყო და ისიც მას დაფანებეთ. ამას გარდის ბატონის მარიამის დედისა თორმეტი

თუმანი ოთარს ვალ[ა]თ აეღო და თორმეტი საპალნე ღვინოც სულ სასახლოთ დ[ა]ეხ[ა]რჯა. ამისი გან[ა]ჩენ[ე]ში სხვა მოსამართლეებისკ ჟონდა, მის[ა]ცემს იყო, ამისიკ ასე ვავსინჯეთ, რომ ვარ[ი]სი ესა ბატონი მარიამი იყო და ამას დარჩებოდა დედის ჟონება, მაგრამ თუ სულ მიგვეცემინა პაპუას ძალი დაემართებოდა, სარგებელი აღარ ვათხოვნიეთ, თ[ა]ვისაგანაც ნახევარი დაუკლევით და ექსი თუმანი თეთრი და ექსი საპალნე ღვინო კიდევ ბატონს მარიამს უნდა მისცეს პაპუამა გერმანოზის შვილმა. ეს ასრე უნდა გარიგდეს ჰქს :: **ტმა**. თვესა თი-ბათვეს ნახევარსა.

მონაღვთისა
თამაზ

253. ნასყიდობის წიგნი, $14,5 \times 16$ სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაღზე რგვალი მშედრულის ზელით. ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი თითოეულის სიტყვის შემდეგ. ვრცელი შესავალი 16 სტრიქონი და ქვემოთ ჩვეულებრივი წველა განგებ გამოუშვით.

1693. ...ესე ამიერ უკუნიამდი ქამთა და ხანთა გასათავებელი მტკიცე და მიზეზ შემოუღებელი სამკვიდრო და საბოლოო ნასყიდობის წიგნი მოგეცით ჩვენ ასლუაშვილის ზურაბაშვილებმა ხოსრუამ, მანდენამ და არუთინამ, შვილთა და მომავალთა სახლისა ჩვენისათა, თქვენ შანშიაშვილს დოღმაზას, შვილთა თქვენთა ნასყიდას, როსტომას, ხოსრუას, დათუნას, ივანდილის, მანდენას, შვილთა და მომავალთა სახლისა თქვენისათა ყოველთავე, ასე და ამა პირსა ზედა, რომ ჩვენ თქვენი ვალი გვემართა და დიალ გამრავლდა. რომ სხვა რიგათ მოცემას ვერასთავს გაუვიდოდით, ჩემი ქვემო ვენაკი თქვენ მამულზედა მკრათა იყო და რადგან ჩემი ვენაკი თქვენ გემპაროდათ, თქვენც იმავე ჩემის ვენაკის სანუფაქო თქვენი სამკვიდრო ზემო ვენაკი საყდარს დაუდევით, და მე ეს ჩემი კერძი ახალშენი თქვენ მოგეცით ბატონის ჩემის ბატონის ბოენელ ეფისკოპოზის იოვანეს ბძანებით და მისის დასტურით, ასე შეგრიგდით და გარდავწყვიტეთ, რომ ჩვენ ერთმანერთათან კელი აღარა გუქონდეს. გქონდეს და გიბედნიეროს ღმთ, რა რიგა-

თაც გებრიანებოდეს, მოიკმარეთ..... არიან ამისნი დახდურნი და მოწმენი თავად ღთი და ყოველნი მისნი წმინდანი, კორცი-ელნი და უკორცონი, კაცთაგან ბატონის ბოვნელის ძმები გოდერძი და ბეჟან, ნაზირი ბაინდურა, მისი ძმა ბეჟან, ზავრაშვილი ბეჟან, იავულაშვილი ვახუშტი, ფარსადან, ურქაზაშვილი პაპუა, მემანდარ-ბაში ალავერდა, თუშმალი შავერდა, მამაგულაშვილი ბერუა, ზემოზოლნელი მოურავი დუშია, ეჯუბაშვილი ვართანა და სულ ამ კეობის კაცნი ამისი მოწამენი არიან. მე დეკანოზს ოქროპირს დამიწერია და მოწამეცა ვარ ამისი ოქროპირ. დაიწერა ქვს ტმა. ამასი სამძღვარი ზეით ისივ თქვენი ვენაკი და ქვეით შირაქის კერძამდი თავის გასწორ მიწით. †††††

თავში ზელნართულათ ბოლნელის ზელით სწერია: ივანე ივანე.

254. ნასყიდობის წიგნი, 11X21,5 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაღზე მორგვალა მზდრულის ზელით. ნიშნებათ ნახმარია ორ-ორი წერტილი თითოეულის სიტყვის შემდეგ. შესავალი 16 სტრიქონი და ბოლოს წვევლა განგებ გამოუშვით.

1703, გიორგობასთვის 15...ეს...ნასყიდობის წიგნი და სიგელი მოგეცით ჩვენ იალიკასშვილმან ბეგუამ, ძმამან ჩემან მერაბამ, ბიძაშვილმან ჩემან დათუამ, ფარემუზამ, სახლისა მომავალმან ჩვენმან, თქვენ შანშიაშვილს დოღმაზასშვილს ნასყიდასა, ძმასა შენსა როსტომასა, დავითასა, მანდენასა, ავთანდილას, ყოველთავე სახლისა მომავალთა თქუენისათა, ჩვენი სამკეიდრო თელას წყაროსათვას ექვსის დღის მიწა, ქვეითი საქცევი სამწვერას მამასახლისის ყაზარას ქალის მიწა, ზეითი საქცევი დიდი რუ, ზეითი გვერდი პაპიაშვილის ბეჟანის მიწა ჩვენგან გასყიდული, ქვეშეთი გვერდი ქვემო-ბოღნასას საღმაზანას მამასახლისის მიწამდი, კიდევ დოღმაზაზედ გასყიდული ჩვენის ბიძის გიორგისაგან თელის ორის დღის მიწა, თავის სიკოცხლესი მოგყიდნა, თვითონ ამოვარდა, ვითაც იმას გაეყიდა, იმის წიგნიც გქონდა, ჩვენც მოგყიდეთ, როგორცა ამას მოგყიდა და იმისი წიგნი ვერ გავიტყხეთ, ქვეშეთი საქცევი და-

თუას მიწა, ზეითი საქცევი აღასტუფანას შვილის მიწა, ზეითი გვერდი თელა, ქვეშეთი გვერდი შალუბათას მიწა, ეს ასრე თა-ვის სამართლიანის სამძღვრით მოგყიდეთ და ვითაც არც ღალა გეთხოვებოდეს, ამის მიწის ავიღეთ ფასი სრული, რითაც ჩვენი გული შეგჯერდებოდა. თუ ვინმე ამისი მოღავე გამოჩნდეს, პირის და პასუხის გამცემი ჩვენ ვიყოთ.... არის ამისი მოწამე თავათ ღთი და ყოველნი წმინდანი, კაცთაგან მდივანი ოთარ [], მდივანი გივი [], ნაზირი ედიშერ [ედიშერ], თუმანიშვილი ბახუტა [ბახუტა], თულაშვილი ოსიყმე, ალიხანაშვილი დურმიშხან, მირიანაშვილი ფარსადანა, დალაშვილი ზალა [ზალა], თუმანიშვილი ზალა [ზალა], ქვემო-ბოდნასას მამასახლისი დათუა, პაპუა, ამირანა, საფარაშვილი ალავერდა, ხეჩუაშვილი ასლანა, †, მარქარა არგვეჯანაშვილი †, ველუაშვილი ვართანა, ჯანდიერის შვილი ჯანდიერ [ჯანდიერ], ტერ ანდრიას შვილი ლორელი ფარსადანა †, ყორღანაშვილი ბერუა, მე თუმანიშვილს მამუკას დამიწერია და მოწამეცა ვარ. დაიწერა გიორგობის თხუამეტს, ქვს ტჟა ††††.

განის აშიაზე სხვა ხელით:

ჩვენ მდივანბეგი ბატონი ერასტი ამისი მოწამე ვართ

მონა ღთისა ქე. ორ
ბელისა მდივან
ბეგი ერასტი

ჩვენ სახლთ ხუცესი ზურაბიშვილი ბატონი

ზალ ამისი მოწამე ვართ

მონა ღთისა
სახლითუცესი
ჯანიშინი ზაალ

მე აეაღისშვილი ლუარსაბ ბოდნისის მოურავი ამის მო-წამე ვარ

აეაღისშვილი
ლუარსაბ

255. განიხნების წიგნი, 25×15 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაღლზე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნებად იხმარება თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ, წიგნი შეზიანებულია და დაუწიებელია ლურჯ მოსქო ქალაღლზე.

1714. ქ. ამას წინაღ ამოწყვეტილის გოგობაშვილის მა-მული ზიკრუტი ნახევარი ბატონს ვახტანგს დოღმაზაშვილის

დავითასათვინ ებოძებინა. ამ მამულისა სამის დღის მიწა გლე-
რაშვილს გოდერძის დაეპირა, გოგობაშვილმან მომყიდაო. ერ-
თი ნასყიდობის წიგნი მოიტანა, არც ბეჭედი უჯდა და არც
მაკვარი მოწამე ჰყვანდა. დავითამ ეს უპასუხა: „გოგობაშვილი
შენი სიძე იყოვო და მე რომე მომეცაო, იმისის გულისათვინ
უბრალოც ცილება დამიწყევო“. ამისი ელარაშვილმა აშორა
უთხრა. ჩვენ ამისი ეს გაუჩინეთ: თუ წადგეს ორი გლეხი კაცი
დავითასაგან შეგდებული და ასრე შეჭეცოს, ეს მიწა კიდევ
ეყადოს, ფასიც მიეცეს და ნასყიდობის წიგნიც მართალი იყო,
თუ ასრე იფიცოს, დარჩეს ელარაშვილს, და თუ ვერ იფიცოს,
დარჩეს დოღმაზაშვილს. მოფიცარი იქივ გარშემო უმტერ-
უმოყვრო ოთხი შეუსახელოს და ოთხში ოარი უშოვნოს და
ისრე იფიცოს. (აზის მეფის ბეჭედი და ბეჭელებდ უზის ქორონიკონი
უბ. ვრცელ წარწერას ბეჭედისას სხვა აღვილას მოვიყვანთ.)

256. ნასყიდობის წიგნი, 31,5×21,3 სანტიმეტრი, დაწერილია ქაღალ-
დზე რგვალი შედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება სამ-სამი წერ-
ტილი თითოეულის სიტყვის შემდეგ. ვრცელი შესავალი განგებ
გამოვეტოვეთ.

1716. ..ესე ნასყიდობის წიგნი მოგეცით ჩვენ ჯიმშუ-
რელმა ელიარაშვილმა ჯორგიმ ჩემა ძმის-წულმა ავთანდილ,
შვილთა და მომავალთა სახლისა ჩვენისათა თქვენ დოღმაზაშ-
ვილებს დავითს, როსტომს, მანდენას, პაპას, შვილთა და მო-
მავალთა სახლისა თქვენისათა, ასე რომ ჩვენ დიდათ დაგვეკირა
და ჩვენის ნება-წადილით მოგყიდეთ ჩვენი სამკვიდრო ენახი
შეპო-ბოღნას ყოვლის კაცისაგან უცილებელი, ავიღეთ ფასი
სრული და უკლებელი, რითაც ჩვენი გული შესჯერდებოდა,
გქონდესთ და გიბედნიეროს ღმერთმა. არიან ამისი დამხდურნი
და მოწმენი თავად ღმერთი და ყოველნი მისნი წმინდანი, კაც-
თაგან ჩემი განაყოფი რამაზა, ჩემივ შეზობელი გულაიზა, ჩემი
ყმა ნასყიდა, ამით გარდა შენი განაყოფი სოლბათ, იასაული
ბეჟან, მისი ძმისწული პაპა [პაპა], ფირფიჯანელი ზინდარი პა-
პუა, მისი შვილი ურქაზა, მისი განაყოფი დოღმაზა, სამწყვ-

რისადაც მამაგულაშვილი ავთანდილ +, უსუფაშვილი ასლანა, ამათ გარდა თავად სულ ამ კეიზის კაცნი და მერმე ზემო ლთისშობლის დეკანოზს ონოფრეს დამიწერია და მოწამეცა ვარ. დაიწერა ქვს უფ. ვენაკი ერთპირი ქვემო-მკარი ორლო-ბემდი ++, ზეთ რუ და ბოლო ჰალა [].

მეორე გვერდის აშიაზე სწერია:

ამისი სამძღვარი ქვეითი ორლობე, ზეთ უქუას ვენახის ბოლო, თავს ჯანიაშვილის ვენახის ბოლო, რაც ჩაიტანს. ++.

პირველი გვერდის შშიაზე:

ქ. მე შანშიაშვილი ქაიხოსრო ამისი მოწამე ვარ []. ქ. მე შანშიაშვილი ნაზარა [] ამისი მოწამე ვარ.

257. ნასყიდობის წიგნი, $32 \times 24,5$ სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაქ-დზე მორგვალო მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახშირია სამ-სამი წერტილი. თავში ვრცელი შესავალი, სულ 13 სტრიქონი, განგებ გამოვტოვებ.

1716. ...ესე ამიერ უკუნისამდე ქამთა და ხანთა გასათავებელი მტკიცე და უცილებელი ნასყიდობის წიგნი მოგეც მე მირზაშვილმა ზალიამ, შვილთა და მომავალთა სახლისა ჩემისათა, თქვენ დოღმაზაშვილებს დავითს, როსტომს, მანდენასა და დოღმაზასშვილთა და მომავალთა სახლისა თქვენისათა, ასე რომ ჩემის ნება-ყოფლობით მოგყიდე ჩემი სამკვიდრო ვენაკი ქვემო-საკუნჯრისა, სამძღვარი მისი: ერთი გვერდი სამწვერასის ორლობის გზა, ერთი გვერდი ჩემის განაყოფის ულუხანას ვენაკი, ბოლო აღიაშვილის ვენახი, ზემო უსუფაშვილის სამძღვარამდი, თავის საწნახლითა. ავიღე ფასი სრული და უკლებელი, რითაც ჩვენი გული შესჯერდებოდა, გქონდეს და გიბედნიეროსთ ღმერთმა. არიან ამისი დამხდურნი და მოწამენი თავად ღმერთი და ყოველნი მისი წმიდანი, კაცთაგან თქვენი განაყოფი, ბეჟან და ქაიხოსრო ¹⁾, კიდევ თქვენი განაყოფი ნაზარა ²⁾, ჩვენი სოფლისა: დუშია, ალიხანა, მურადა, მირიანა;

¹⁾ წარწერა შესუღმანურია.

ალავერდაშვილი ესტატა, ალიხანა; გოგიაშვილი მირიანა, ბეგ-
თაშა; ულუხანაშვილი თამაზა და სულ ერთობილნი ჩვენი მე-
ზობელნი ამისი დამხდურნი და მოწმენი არიან. მე ბოლნისის
სიონთა ღთისმშობლის დეკანოზას ონოფრეს დამიწერია და
მოწამეცა ვარ ამისი. დაიწერა ქქს უად. †.

ოქრო
პირ

განის აშიაზე:

ქ. მე შანშიას შვილი პაპ ამისი მოწამე ვარ. ამისი [პაპ] მე
პაპუნა ამისი მოწამე ვარ. †.

258. ნასყიდობის წიგნი, 38×16 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალღმრთელ
ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებად თითოეულის სიტყვების შემ-
დეგ იხმარება ზოგჯერ ორ-ორი და ზოგჯერ სამ-სამი წერტილი.

1726, მარტის 12. ქ. ნებითა და შეწყვენითა მღვთისაჲთა ესე
ნასყიდობის წიგნი მოგეცი ჩვენ მახარაშვილმა სეხნიაშ და შვილ-
ნა ჩემა ზურაბამ და ძმისწულმა ზაალამ, ჩემა ბიძაშვილმა ისმეი-
ლამ, თქვენ დოღმაზაშვილს მანდენას და პაპს და გაბრიელას,
მონხარის, ასე რომე დაგვირდა, დიდის დაჭირებისათჳს მო-
გვიცემა შანშიაშვილებისაგან ნასყიდი მიწა, კოჭის მიწა, ქვემო
საქცევი ბოლნელის ხოდაბუნის, ზემო საქცევი კაციაშვილის
მიწამდინ, ქვეითი გვერდის დიდი შარამდინ, ზეითი გვერდის შენს
მიწამდინ, მოგვიცემა და ავიღე ფასი, რითაც ჩემი გული შეგვერ-
დებოდა, ავიღე ფასი თამამ-ქაბალათ, აღარ დარჩა-რა არცა
ერთი იოტის ფასი, გკონდეს და გიბედნიაროს ღმერთმან ყვე-
ლა კაცისაგან შემოუღდეგარი. თუ ამ მიწას შემოგედაოს ვინმე
ან ბატონი, ყმა, ან ჩემი სახლის-კაცი, პირისა და პასუხის გა-
მცემი მე ვიყო. არის ამისი მოწამე თავად ღმერთი, კაცთაგან
ჩვენი მამასახლისი ტერ-კირაკოზა †, ბიძინაშვილი მურადა †,
კაციაშვილი ბეგოა †, ასლაშვილი მანდოა †, ფირაზაშვილი მარ-
ქარა †, და ემინაშვილი ვართანეზა †, და მე ალავერდაშვილს
ზალს დამიწერია, მოწამეც ვარ ამისი

შონა ლისა
მეზინდარბაში
ალავერდა

მარტის: თორმეტ: ვასულს: ქქს: უად. ††††.

განის აშიაზე:

ამისი მოწამე შანშიაშვილი პაპა [პაპა], ზაერაშვილი ბე-
ჟან †, ჩოგნაშვილი ნაზირი პაპოა, ბირბაჩნელი ერკომაზაშვი-
ლი დოღმაზა [ქ. დოღმაზა].

259. სიგელი, 21×18,6 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალღმერთ ნუსხა
მხედრულის ხელით. ნიშნებად იხმარება თითო წერტილი.

1749 ღვანობასთავის 27. ქ. ნებითა და შეწვევითა ღთო-
სათა და შეწვევითა ბოლნასისა სათანო ღთისშობლისათა ესე
წიგნი გიბოძეთ ჩვენ ქართლის მთავარ ეფისკოპოზ ბოენელმან,
ბატონმა ტიმოთე, თქვენ დოღმაზიშვილს გაბრიელსა, ბახუტა-
სა, ძმასა თქვენსა სვიმონს, ზურაბსა და კაცუასა, შვილთა და
მომავალთა სახლისა თქვენისათა, ასე რომე ძველთაგან სიონ-
თა ღთისშობლის ყმისგან ასლამაშვილისაგან¹⁾ მამული გქონ-
დათ ნასყიდათა და კიდევ გაგვეცვალათ, სამუქმოთ სხვა მა-
მულიც მიგეცათ, რადგან სხვა მამულიც მიგეცათ და ნასყიდი
იყო, ჩვენც მოკითხული ვქენით და არას ბოენელს თქვენთვის
კულუხი არ გამოერთმეინა, და ჩვენც ეს წიგნი გიბოძეთ:
არამ ბოენელმა თქვენ იმ მამულის კულუხსა არც გედგოს და
არცა გთხოოს, არამ ბოენელმა ამისად შლად ვერ ხელ ყოს.
ვინც ეს მოგიწალოს ისიმც განიკითხვის ღდესა მას დიდსა გან-
კითხვისასა, ამისთვის რომე ბევრი მოკითხული ვქენით და არ
გამოგრთმეოდა და არც ეთხოვნათ შენთვის კულუხი. ღთნ გი-
ბედნიეროს და მოგახმაროს. ღვინობისთვის გზ, გქს უღზ—ა,
ქრისტეს აქათ ჩდმთ. მთავარეპისკოპოსი ტიმოთე (ხელწართულად).

განის აშიაზე სხვა ხელით:

ქ. მე შანშიაშვილი იარალი ბატონი ბოლნელისაგან ამ
საქმის მოკითხვაში გარიგებაში დამხდური ვარ, მოწმეც ვარ. □.

¹⁾ ეს სიტყვა მერმეა ნაზ ზემოთ დაწერილი.

260. ნუსხა ჯარში წასასვლელის ყმებისა, 20,5×14 სანტიმეტრი, დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნებად იმპარება თითო წერტილი. ყოველ ახალს სტრიქონს თავში უზის ასო ქ, რომელსაც ჩვენ არ ვიმეორებთ, ხოლო მათ მაგიერ უსვამთ ციფირებს.

1789, ოკტომბრის 6. გიორგი საღთხუცის ემა ჯარში წამსვლელნი ესენა არიან:

1. ეუვისშვილი შერმაზან
2. დათუნა ეუვისშვილი
3. ამისი სახლისკაცი გიორგი
4. ბერი
5. ურინტაშვილი გოგია
6. ნასყიდაშვილი ნინია
7. კარჭული პაპუა
8. მაშულიშვილი აბრამ
9. ამისი სახლისკაცი ზურაბა
10. ნადირაშვილი ხატია
11. ამბროსე
12. ზაალი
13. შერმაზანისშვილი გლაზა
14. იორამიშვილი როსებ
15. ომსარა
16. ბერისშვილი ზუნია
17. ხატიასშვილი გლაზა
18. მიქელა
19. აღოსშვილი ოსია

ქ. მე გზირი ივანე მეფის ირაკლის მუხანათი ვიყო, თუ ამის მეტი კაცი ჯარში წამსვლელი იყოს (ხატაანთი¹⁾), და ათის თუმნის გამლებიც ვიყო. ოკტომბრის 6, ქვს უოზ.

¹⁾ ხ ატიანთი ესე იგი ხატის-ხოფლიდგან, რომელიც მდებარეობს ბოლნისის ზეობაში.

261. ანდერძი მდივნის ავთანდილ ბეგთაბეგიშვილისა, 33,5 X 23,7 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა შვედრულის ხელით. აქიქ ხუცური ასომთავრულები ურევია. შეიცავს ერთ თაბახს ორათგაკეცილს თხელის და მტკიცე ქალაქდისას. ნიშნებათ ნახმარია ყოველი სიტყვის შემდეგ თითო წერტილი, ხოლო ახალი სტრიქონების წინ ორ-ორი წერტილი.

1896, აგლისას 25. თათრსა იფლისსა კე, ქვს უშდ.

ბიე ცოდვილი ბეგთაბეგიშვილი მდივანი ავთანდილ უკანასკნელისა მიმყევანებისა და სიბერისა ჩემისა ეამსა ესრეთ ესწერ წინაშე ღისა და წინაშე სულიერის მამისა და მოძღვრისა ჩემისა, გორის ეკლესიის წმიდის სტეფანეს კრებულთაგანისა, ტერ-გეურქასამებრ უკანასკნელისა ანდერძისა.

მადეს უსჯულო აღა-მამად-ხან მოადგა ტფილისს და აღაოხრა და მოწვა სრულიად, მაშინ იავარ-ვიქმენ ყოვლითა საცხოვრებელითა ჩემითა მათგან და დაიწვა სახლიცა ჩემი, და მეცა მათგან ტყვე ვიქმენ, და გაკურვებულითა რკინითა წყლულება მძინვარედ დადებულ, კნინლა ცოცხალ მპოვეს თვისთა და შვილმან ჩემმან. გორის ქალაქს მოვაწიე და მუნ სნეულებას მივეცი. მოუწოდე მოძღვარსა ჩემსა ზემოხსენებულს ტერ-გიურქას და აღვაწერინე კეშმარიტებით, რომელი წიგნები მამულისა და ან სხვა მეფეთაგან წყალობა გვქონდა, რომელიც მახსოვდა, ზედახედვითა ღისათა აღვსწერე ესენი:

ქ. უწდგს ხერხეულიძეებისაგან ნასყიდი ერთი საკომლო, რომ ოთარა საყვარელიძის შვილი ესახლა, ის მამული მამის ჩემისაგან ნასყიდი იყო და ჩვენი კაცი დაეასახლე.

ქ. დუმატხოს თეიმურაზ ხერხეულიძისაგან მოსყიდული ერთი საკომლო კობერიძისა ვენაკით, სასახლით და სახნავის მიწით.

ქ. აქავ დუმატხოს კიდევ ხერხეულიძეებისაგან მოსყიდული ნინიაშვილი თავისის მამულით, ვენახით, სასახლით და სახნავით.

ქ. აქავ დუმატხოს კიდევ ხერხეულიძეებისაგან მოსყიდული ბასილა და აღამა თავიანთის მამულით, ვენახით, სასახლით

და სახნავით და ეკლესიაშიაც ისინი ზუკობდნენ, გვართ კო-
პაძეები.

ქ. ნაბახტვეს დავით თარხნის, ზაალის მამისაგან, მოსყი-
დული ზემოუბანში ვედრების ღრის-მლობლის ჩამოსწვრივ, კაცი
კი არ ესახლა და მამული იყო ერთი საკომლო, ვენახით, სა-
სახლით და სახნავით და იმ მამულზედ მამა ჩემმა ოსმალობას ჩე-
ნი კაცი ლომაშვილი დაასახლა.

ქ. კიდეც დავით თარხნის მამის ზაალისაგან მოსყიდული
იშხანაშვილი თავის ვენახით, სასახლით და სახნავით ქვემო-
უბანს აკოთაშვილის წინ ესახლა, იქვე ნაბახტვეს.

ქ. რამაზიანთგან მოსყიდული გუგულის ქედზედ საირმე
ხოდაბუნი, რომ მამა ჩემმა ორჯერ კიდეც მოახვეწინა.

ქ. გაფას ჩვენი განაყოფის ზაქარიასა და სულხანისაგან
მოსყიდული ლამბარაშვილი გიორგი თავის მამულით და წის-
ქვილით.

ქ. აქვე გაფას ჩვენი განაყოფის ზაქარიასაგან მოსყიდუ-
ლი ჩვენი ბაღის გვერდზედ საქვენაქროდ ორის დღის მიწა
ხარაზისშვილის ნაქონი.

ქ. მოხასის რამაზასშვილის ლევანისაგან მოსყიდული ქლი-
ბაძის მამული,

ქ. თარხნისშვილს ზაალს და იმის შვილს დავითს ჩვენი
ოცი თუმანი ემართათ თამასუქით და ნაბახტვეს იმათი წილი
მამული გვეწერა გირაოთ, მამული იმათვე უნდა სტეროდათ,
და ჩვენთვის თუმანზედ ორი შაური სარგებელი უნდა ეძლიათ.
იმ ემიდამ ამ ეამამდე არც სარგებელი მოგვეცემია და არც
თავნი. ამას წინათ კურთხეული ჩემი ძმა სულხან რომ ცო-
ცხალი იყო მე და იმან მოციქულად ნახუცრისშვილი ქაიხო-
სრო მიუგზავნეთ თარხნისშვილს სოლომონ მეითარს, თამასუ-
ქიც უწვენეთ და ის თეთრი ვთხოვეთ, სოლომონს ერთი სრუ-
ლი პასუხი არ მიეცა რა. იმ ხანებში ჩემი ძმა სულხან მიიცვა-
ლა და მცირეს ხანს უკან ქალაქი მოოხრდა და თამასუქი იქ
დამეკარგა.

ქ. სხვა ჩვენი ჩამომავალის საოჯახო წიგნები მეფეთაგან,
დედოფალთა და უფლისწულთაგან ბოძებული წყალობის წიგ-

ნები სახელოებისა, ყმისა და მამულის სიგლები, ესენი ჩემს ბიძაშვილის სოლომონსა აქვს. ამ მიზეზით, რომ ყოზილობაშობას არეულობა რომ მოხდა, მაშინ მამაჩემმა ჩამოიტანა ის წიგნები, რომ სოფელში არ დამეკარგოსო და თავის ძმას ყარან მდივანს მოაბარა. მას დღეს უკან ის წიგნები იმასთან დარჩა და აქვს დღესაც, მაგრამ რადგან წესდებულება და კანონი ძველი არის, რომ უფროს ძმას უნდა ჰქონდეს, მამა ჩემმა, უფროსმა ძმამ მოაბარა უმცროს ძმასა და მობარებული ისევ უნდა ჩემს შვილებს მოაბარონ სამართლით.

ქ. ჩვენის განაყოფის ზურაბის, დავითისა და ფარსადანის წილი მამული ჩემმა ძმამ სულხანმა რომ იყიდა, იმ მამულის სყიდვა არც მკითხა და არც კაცი მოუგზავნია და ნიკოლოზ აბაშიძე მოეგზავნა და როგორც შემოეთვალა იმ მამულის საქმე, მისს სიმაღლეს ჩვენ კელმწიფე დედოფალთან ლაპარაკი გავლილია ჩემის ბიძაშვილის სოლომონის დასწრებით.

ქ. მე და ჩემმა ძმამ სულხანმა ქ. ცხანგაღს და რუასს მამულები რომ გავიყავით, იმ მამულების საუფროსოა უნდა მოეცა და ჩემს ძმის სულხანის კელწერილიც მეჭირა და დავკარგე.

ქ. მე აღექსის ძემან დეკანოზმან სოლომონ აღწერე გორის პირი ესე და ანდერძებრი წერილი. ავთანდილ მდივნის მოძღვარი ზემო-ჰხსენებული ტერ-გიურქა მოვიდა, თითონ დაეწერა ავთანდილ მდივნის სიტყვითა, და მე გადამაწერინა, თთჳც-სა იჴლისსა კე, ქკს უზდ.

სხვა მომსბო ხელით:

ქ. მე ცოდვილი ბეგთაბეგის შვილი ავთანდილ ჰეშმარიტებით მტრის წინაშენ ვწერ ამას ჩემის ხელითა და ეს ზემო წერილიც ჩემის სიტყვით დავაწერინე. ავთანდილ (ხელართულათ).

კიდევ სხვა ხელით:

ქ. მე უღირსი ცოდვილი მონა ტერ-გეორქა მტრის წინაშენ [ვსწერ], რომ ეს წერილი ბატონი ავთანდილ მდივნის სიტყვით დავაწერინე და მეც ჰეშმარიტებით ხელს ვაწერ.

262. განჩინების წიგნი სოფელი ცედიანის შესახებ, 59×17 სანტიმეტრი, დაწერილია მოსკო ქალაქში ნუსხური მხედრულის ზედიზე. ნიშნები არა აქვს. ეს და ამას ქვემოთ მოყვანილი ოთხი განჩინების წიგნი გადმოვცეა ბ-მა ა. აბაზაძემ და იქიდან გადმოვსწერეთ. დედნები უკან დაუბრუნეთ.

1768, ფებერვლის 4. ქ. აბაზაძე სოლომან და ზაალ მახვილადის ცოლი და შვილი ცედიანაზე და იქ მსახლობელს გლეხზედ ლაპარაკობდნენ. მისმა სიმაღლემ მეფემ ირაკლიმ ამითი სამართალი ჩვენ მდივანბეგებს გვიბძანა. ესენი ერთთ ვაღაპარაკეთ და წყალობის წიგნებიც გაუსინჯეთ. აბაზაძემ ელენე დედოფლის წყალობის წიგნი წამოაყენა, რომ ცედიანა სოფელი და მას შიგ მსახლობელი კაცი აბაზაძისათვის ებოძებინა, ასე აცხადებდა. მახვილადისაც ბქონდა (sic) ელენე დედოფლის წყალობის წიგნი და ცედიანა სოფელიც შიგ ეწერა, მაგრამ აბაზაძემ სოლომან მეორედ მეფის ირაკლის წიგნი წამოაყენა, რომ ცედიანს სოფელს საქციდრო მამულად უცხადებდა და მახვილადის წიგნზედაც უფრო ახალი იყო. ძველის დაფთვინებულა და ღილათი მოვიკითხეთ, დაფთვინებულა სოფელი აბაზაძეზედ ეწერა და იქ მსახლობელი გლეხნი, ვინც იმ ქაში უფილიყდნენ, ეს გლეხები ღომიძე დათუნა კომლი ერთი, თავი ბ; ღომიძე ზაზუტა კომლი ერთი, თავი ბ; ღომიძე ზაქარია კომლი ერთი, თავი ბ; ამისი განაყოფი ლეკვია კომლი ერთი, თავი ა; პავლე ხუცესი კომლი ერთი, თავი ა; სამართლით ცედიანა სოფელი და მას შიგან მსახლობელი გლეხი აბაზაძე სოლომანს დარჩა, მახვილადე ვეღარ ედავება, ფებერვ-

ლის დ. ქს. უნგ. ბეჭდული მდივან ბეგის იოვანე 1) მონა ღილისა აბი ლაზარის შვი ლი მოურავი იესე ქაიხოსრო 2) ფარსადან 3)

თავში განჩინებას აქვს შემდეგი წარწერანი:

ქ. ჩვენ მეფე სრულიად საქართველოსა მეორე ირაკლი ვამტკიცებთ განჩინებასა ამას, მარტის 6, ქს. უნგ. ფრედალ 4).

1) ამ ბეჭდის სრული წარწერა არ განირჩევა.

2) ქაიხოსრო მდივანბეგი გვარათ იყო მოურავის შვილი.

3) ფარსადან მდივანბეგი გვარათ იყო ციციშვილი.

4) სრული წარწერა ბეჭდისა ისეთია როგორც № 189.

ამას შემდეგ სხვა ხელით:

ქ. მისის სიმაღლის ჩვენის ძმის მეფისაგან და მსაჯულთაგან დამტკიცებულსა ამ განაჩენსა საქართველოს პატრიარხი მეფის ძე ანტონიკ ვამტკიცებ. კათალიკოზი (ბელჩართულათ).

განის აშიაზე შემდეგი წარწერანია სხვა-და-სხვა ხელით:

ქ. ჩვენ საქართველოსა და კახეთისა დედოფალთ დედოფალი, დადიანის ასული, პატრონი დარეჯან ვამტკიცებთ განაჩენსა ამას, მარტის 10, ქვს უნგ დარეჯან¹⁾.

ქ. ჩვენ მრჩობლთავე სამეფოთა უფლის წული, მეფის ძე გიორგი, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. მარტის 10, ქვს უნგ მეფის ძე გიორგი.

ქ. ჩვენ ბატონისშვილი ლევან ამ განჩინებას ვამტკიცებთ []²⁾.

263. განჩინების წიგნი. ამ განჩინების წიგნის ჩვენ მარტო პირი გვაქვს ხელში. ნიშნებით აქა იქ იხმარება ზოგჯერ თითო და ზოგჯერ ორ-ორი წერტილი. ამ წიგნში ორი განჩინებაა მოქცეული; ერთი გკუთვნის 1778 და მეორე 1779 წელს.

1778, აგნასას 11. ქ: აბაზაძე ბეყანისშვილი ივანე და მისი შვილი დავით ჩიოდა. მისის სიმაღლის მეფისათვის არზა მიერთმია: ჩემს განაყოფებს სოლომონს და ზურაბის შვილებს ჩემი მამული უჭირავთო, და სამართალი ეთხოვა. მის სიმაღლეს მეფეს მათის შვილებისათვის ებძანათ იულონისა და ალმასხანისათვის: ესენი ალაპარაკეთ და სამართალი უსაჯეთო. მისის სიმაღლის მეფის შვილებს ჩვენ მსაჯულთათვის ებძანათ. ჩვენ მოვიყვანეთ ესენი და ვალაპარაკეთ. აბაზაძემ სოლომონ და ზურაბის შვილებმან დავით და ლეონ ძველი წიგნები წარმოადგინეს სანატრელი დედოფლის ელენესი, მეფის ერეკლე პირველის დედასა სიგელით ებოძა ალაბეგაშვილი. შანდაძას კახიაშვილები, ომას ელენტი და ლიპარტაშვილი. ცეძანა მისის კომლეურით. ესენი მტკიცის წერილით ებოძათ. ამის

¹⁾ სრული წარწერა ბეჭდისა ისეთია, როგორც № 203.

²⁾ წარწერა ბეჭდისა ისეთია, როგორც № 203.

შემდგომად მეფეს ერეკლე პირველის წიგნი ჰქონდათ ამათვე. ბატონის დედის ჩვენის სიგელის გაახლებას გვთავაზენითო და გვიბოძებიაო, რაც ბატონს დედის ჩვენს ებოძებინაო, და რაც ღალანძეს მამული, გლეხნი, მიწა-წყალი, წისქვილი ჰქონდაო, სამკვიდროდ გვიბოძებიაო. აბაზაძეს სოლომონ და დავით ამაზე ჩიოდნენ; უთხვას ბლიადეები ამ ღალანძესაგან წართმეული გვქონდაო და ამ წიგნით მეფეს ერეკლე პირველს ისევ ჩვენთვის უბოძებიაო და ეს წიგნი მისის სიმაღლის მეფე ერეკლე მეორისაგან დამტკიცებული იყო, და ესეც აღეწერა ბოლოს: დაგვიტკიცებია, თუ ამის გასამტყუნებელი წიგნი არ მოიტანესო. ვკითხეთ ბეჟანის შვილს ივანეს: ამის წინააღმდეგი წიგნი უნდა მოგვითანო. ივანეს ხელთ ასეთი წიგნი არა ჰქონდა-რა ამას წინა[ა]ლდგომოდა და ამას ამბობდა: წიგნები მაქვსო, ვიპოვნე და მოვიტანო, და სიტყვით ამბობდა, მე მჭერიაო. ესენი უპასუხებდნენ: მძლავრებით და დრო შემოგდებით გვჭირაო, თორემ ჩვენი სამკვიდრო იყო და არისო. და ერთი ბარათიც იყო ძველი. აღაბეგაშვილს კოშკზე დადებით საუძკროსოდ ზაალის შვილებს უცხადებდა. და ერთი ბარათიც ჰქონდათ ამ ივანეს მამის ბეჟან მდივნისაგან მიწერილი, თავის ნაცულისათვის მიუწერია: ბატონის ბძანება არისო, კგ ღომაშე ამ დათუნას მახარაო. დათუნა სოლომონის მამას რქმევია. და ამას ამბობდნენ, ამის მეტი ლომიძე ჩვენ არა გვყოლიაო. და ეს ლომიძე ცუდად იყო. ამ ბარათზედ ბეჟანის ბეჭედი აჯდა. ამ მეფეების სიგლეები მისის სიმაღლის მეფის ერეკლე მეორისა და დედოფლისაგან და მათის შვილებისაგან ყოველთაგანვე დამტკიცებული იყო. რომელსამე დროს ეს ცუდანი სოფელი მახვილადეს მისცემოდა და სიგელიც ჰქონდა და მეფე ერეკლე მეორესაც ებოძებინა მახვილადისათვის, და ამ ეამს ამ სოლომონ აბაზაძეს ეჩივლა: ჩემი მამული ცუდანი უჭირავსო. მის სიმაღლეს მსაჯულთათვის ებძნა აიხანე მდივანბეგისა ორბელაძისათვის, იესე მდივანბეგის ამაღაზგარისათვის, ქაიხოსრო მდივანბეგის მოურავის შვილისათვის და ფარსადან მდივანბეგის ციცის შვილისათვის. ამით სამართალი ასე მიეცათ: მარ-

თალია მახვილადქსაც სკონდა წყალობის წიგნიო, მაგრამ აბა-
 ზაძეებისა უფრო ახალი იყო და დავთარშიაც ამითზე ეწერაო
 ტყდანა და იქ მსახლობელნი ლომიძეებიო. და აბაზაძეებისა-
 თვის დაენებებინათ და ეს განაჩენი მისის სიმაღლის მეფისა,
 დედოფალისა და მათის შვილებისაგანაც დამტკიცებული იყო-
 ათს წელიწადს შემდგომად ივანე ბეჟანისშვილმა უჩივლა ჩემი
 ყოფილაო. სოლომან და დავით უბასუხეს. უსამართლოდ გჳე-
 რიაო, თორემ ბარათითაც ჩვენიაო, მეფეთ წყალობითაცა და
 ჩვენ უფრო დიდს ხანს გვჳერიაო და როსცა მოგვრევებარ, შენ
 მაშინ დაგიჳერიაო. ჩვენ ეს განუჩინეთ: სამი თვე პაემანი მი-
 ვეცით ივანე აბაზაძეს. თუ ამ სამს თვეზედ ასეთი წიგნი რამ
 მოიტანა, რომ მოსამართლის გული დააჯერა, ხომ სამართალი
 მიეცემათ. თუ წიგნი ვერა მოიტანა-რა, მეფეების წიგნები ამათ
 ხელთა აქვსთ და მისის სიმაღლის მეფე ერეკლე მეორისაგან
 ასეა დამტკიცებული: დამიმტკიცებია, თუ ამის გასამტყუვნე-
 ლი წიგნი არა მოიტანოს-რაო; თუ მოიტანა სამართალი მიეცემა.
 თუ არა და ეს პაემანი გავიდა და არ მოიტანა, ველარას მიე-
 დავება ივანე ამათ, და დარჩება სოლომონს და ზურაბის შვი-
 ლებს. ჩვენ ასე გავარჩიეთ და ნება მათის სიმაღლისა არის.
 ივანისის აბ, ქჳს უაგ. .

ქ. ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა ერაკლი მეორე ამ
 განაჩენს ვამტკიცებთ. ივლისის აბ, ქჳსა უაგ.

ქ. ჩვენ, დედოფალი ქართლისა და კახეთისა დადიანის
 ასული დარეჯან ვამტკიცებთ აგვისტოს დ, ქჳს უაგ.

ქ. ამ განაჩენში რომ პაემანი მივეცით, ივანე აბაზაძეს
 სამს თვეზე წიგნები უნდა მოეტანა. წიგნები მოსამართლეს წაე-
 კითხა, თუ მოსამართლის გული დასჯერებოდა სამართალი უნდა
 მისცემოდა. ამ ვადას უფრო ადრე მოიტანა წიგნები როსტომ
 მეფისა და კიდეც ლეონ მდივანბეგ-ბატონიშვილისა და კიდეც
 მეფის ბაქარისა, რომელიც ეს წიგნები ამავ მამულებს ნიშნავს.
 სანატრელს ელენე დედოფლისაგან და მათის შვილის მეფე
 ერაკლე პირველისაგან ამ სოლომონისა და დავითის მამა პა-

პათ რომ მისცემიათ, ამათ ართმევენ და ბერუკაშვილებს აძლე-
ვენ ამ სიტყვით და ბრძანებით: შენის განაყოფის ამოწყვეტი-
ლის დათუნას მამულიო. და მათი შვილი მეფე ირაკლი მეორე
თავეთის პაპის მეფე ირაკლი პირველის წიგნს ამტკიცებს და
ამავ სოლომონს და დავითს უბოძებს, რომელიც დღეს თერთ-
მეტი წელიწადია, და ამასაც რომ უწერს დაგვიმტკიცებია და
და გვიბოძებია, თუ ამის გასამტყუნებელი წიგი არ მოიღეს-
რავო. ამ წიგნებით ის წიგნები, რომელიც სანატრელს ცხოვრე-
ბულს მეფეს დიდს თეიმურაზს და დედოფალს ელენეს და მე-
ფეს ირაკლის უბოძებიათ, ვერ გამტყუნდა. მერე ივანე აბაზა-
ძემ ეს სიტყვა დაუდგა მოსამართლეთ, რომ მართალია ეგ წი-
გნები აქეთო, მაგრამ მეფის ირაკლი პირველის დროს არ სჭე-
რიათო, და ვისიც მამული მე მეფეების სიგელში მიწერიაო
ამოწყვეტილის დათუნასი, — ის დათუნა მაგათის სახლისა არ
არისო, ჩემი განაყოფი ყოფილაო. ამაზე მოსამართლეთ იჭვი
შეგვევიდა და რადგანაც ძველი ამბავი იყო და მოწამე არცე-
თის მხრიდამ ასეთი არა ჩნდა, რომ მოსამართლის გული დას-
ჯერებოდა, ფიცი გაეაჩინეთ. თუმცა ივანე ამბობდა: სანატ-
რელს მეფის ვახტანგისა და მეფის ბაქარისა მეფობას აქეთ სა-
მოცი წელიწადია და კიდევ მეტი მე მიჭირავსო; რომ მცილე
არავინ მყოლიაო, ფიცი მე მერგებაო. მაგრამ დღეს რადგანაც
ეს მამული თერთმეტი წელიწადია სოლომონს და დავითს ხელთ
უჭირავთ და ასეთს საქმეზედაც არის ეს ფიცი, რომ ამათ უფ-
რო შეხედებათ, წადგეს სოლომონ და მისი შვილი აეთანდილ,
ზურაბ და მისი შვილი — დავით და ლეონ, და ამ ხუთთ ასე დაი-
ფიცონ: დათუნა ამოწყვეტილის მამული რომ გიწერია, ეგ და-
თუნა ჩემი სახლის კაცი იყოს და შენის სახლისა არ იყოს, და
მეფის ერეკლე პირველის მეფობაში სანამდინ ისპანს წაბრძან-
დებოდა სულ ჩვენ მამაპაპათ სკეროდეს, სანამდინ ბატონი შვილი
ლეონ მდივან-ბეგი გამოგვართმევდა, თუ ასე იფიცეს დარჩება
სოლომონსა და დავითს ეს მამულები, და თუ რომ ივანე ან
სისხლს დაობდეს და ან სასყიდს, ან სამზითეს, იმაზე კი ელა-
პარაკოს და სამართლით რასაც შეუვიდეს, გაიტანოს. და თუ

ასე ვერ იფიცეს და არც ის დათუნა ამათის სახლისა ყოფი-
ლა და არც მეფის ირაკლი პირველის დროს სკერიათ, ხელი
ალარ ექნებათ, ივანეს დარჩება, და თუ ასე იფიცეს, სოლო-
მონს დავითს და ლეონს დარჩებათ. აღიწერა ივლისის, ა, გა-
სულს, ქვს უაზ

.

264. დამოწმება დიკის შესახებ. ამ დამოწმების ჩვენ მარტო პირი გვაქვს
ხელში. ნიშნებათ აქა იქ იხმარება თითო წერტილი.

1779, ივლისის 16. ქ. მე გოგია ბარათაშვილი ბედნი-
ერის ხელმწიფის ბძანებით აბაზაძე სოლომანისა და ზურაბისა
და იმისი შვილი დავითისა და სოლომანის შვილის ავთან-
დილისა და ლევანისა ამაზედა ივანე აბაზაძისათვის და იმის
შვილი დავითისათვის უნდა შეეფიცნათ. წავიყვანე სურამს
წმინდის გიორგის ურთხვას ზედა უნდა დაეფიცნათ, მივიყვანე
დასაფიცებლად ივანე, და იმისმა შვილმა იქ ალარ დააფიცა.
მერე ივანე და მისმა შვილმა დავითმა უთხრეს: ქრცხანვალს
წავიდეთ და ატოცას წმინდა გიორგის კარს მივიდეთ და იქ
შემომფიცო. მოვიყვანე ქრცხინვალს წმინდის გიორგის კარ-
ზედა, ესენი ეუბნებოდნენ დაგვაფიცო. საფიცრათ მიიწიეს
ივანე და იმისმა შვილმა დავით ამათი დაფიცება ველარ გაბედა
და ალარც დააფიცა. განაჩენი დარჩა სოლომანსა და ზურაბსა.
მე ეს სიტყვა ივანე აბაზაძის და იმის შვილის დავითის სი-
ტყვით დამიწერინებია

გოგია

.

ქ. მე ატოცის დეკანოზი ზებედე ამ წერილის მოწამე
დამსწრე ვარ: ეს აბაზაძეები ივანემა, დავით ამისმა შვილმა
ველარა დააფიცა

ზებედე

.

ქ. ეს შემოწერილი მე მურადაშვილმა სტეფანემ დავსწერე
გოგია ბარათაშვილის სიტყვითა და აბაზაძე ივანეს სიტყვითა,
აღიწერა ამა კათათვის ავ, ქვს უაზ, ბეჭედი არ მქონდა და
ეს ჩემი ხელია †.

265. მედიტორეთ განიწება, $58,5 \times 29,5$ სანტიმეტრი. დაწერილია სქელს ქალღმრთელ ნუსხა მხნდრულის ხელით. ნიშნებათ აქ იქ ნახა-
მარია თითო წერტილი.

1789, ავღასის 9. ქ. მისის სიმაღლის დედოფლისათვის მოეხსენებინათ აბაზაძებს ბერუკა შვილებს და ზაალის შვილებს: ამდენი ხანი არის თქვენცა და მოსამართლეთაც თავს გაწყენეთო და ჩვენი სამართალი არ გადაწყდაო, და ახლა ასე ვარჩიეთო, რომ ორორი კაცი გამოვირჩიოთ, ოთხნი კაცი დავსხათ, ჩვენი ლაპარაკი იმათ მოისმინონ და სამართლით უშფოთველად მოგვარიგონ. მის სიმაღლეს დედოფალს ბრძანება მიეცა, თუ მშვიდობიანად ეცდებით მორიგებას, დიად კარგი იქნებაო. ამ ორთავ მხარემ ზაალის შვილებმან მე ბეგთაბეგის შვილი მდივანი ბეგთაბეგ და გაბაშვილი ზაზა გამოგვიჩიეს, და ბერუკა შვილებმან მე თურქისტანის შვილი იოანე და მღუდელი შიო აღმოგვიჩიეს. ამ ორისავე მხრით აღმორჩევით და ამათის ნება-მყოფლობით ჩვენ ეს ზემო მოხსენებულნი დაესხედით და ვალა-პარაკეთ, და ორისავე მხრიდან ამათი სარჩელი გამოვიძიეთ, და გავშინჯეთ, და რაც წერილები ქონდათ მეფეთაგან და ან სხვა, ძველი თუ ახალი წერილები, ყველა აღმოვიკითხეთ და გავჰხრიკეთ, და რომელიც დღეს ერთმანეთან სადაო ქონდათ, ესენი იყვნენ: ლომიძე კომლი სამი, ბლიაძე კომლი სამი, კვახიაშვილები, აღაბეგაშვილის მამული, ჟღნეტის მამული და ლიპარტიშვილის მამული. ეს ყმა და მამული ეამთა ცელილებით ხან ერთს მხარეს სჭეროდით და ხან მეორეს მხარეს, რომ ორთავ მხარეთ ძველთაგან ბოძებული მეფეთაგან წერილები კელთ ექირათ. ეს კაცნი და მამული ზაალის შვილებსაც ეწმრათ და ბერუკა შვილებსაცა, ბლიაძებს გარდა. ამათი საჩივარი რომ მოვისმინეთ და წერილები ენახეთ, უფრო სამკვიდროდ უცხადებდა ზაალის შვილებს ბლიაძებს გარდა და რადგან ზაალის შვილებს უცხადებდა, ზაალის შვილებს დარჩათ სამართლით: ლომიძე კომლი სამი; კვახიაშვილები, აღაბეგაშვილის მამული, ჟღნეტის მამული და ლიპარტის მამული, და ბერუკა შვილებს: სანატრელის მეფის ვახტანგის დავთარში ყმად რომ

ეწერნენ ბლიადები, იმ დავთრის აღმოკითხვით და სამართლით დარჩნენ ბლიადები ბერუკაშვილებს კომლი სამი. ესენი რომ ასე დარჩათ, ჩვენ ამათის უშუოთრობისათვის და მშვიდობის მყოფობისათვის ასე გაურჩიეთ და მოვარიგეთ ჩვენის სამართლით და იმათის ნება მოცემით. ერთი ბლიადე, რომელიც ბერუკაშვილებს უნდოდესთ, ზაალის შვილებს უნდა მისცენ, და ამის სანაცვლოდ ზაალის შვილებმან უნდა მოსცენ კვახიაშვილი ივანე თავისის მამულით ბერუკაშვილებს, და ერთის ამოვარდნილის ბლიადის მამული უნდა მისცენ ზაალის შვილებს ბერუკაშვილებმან, ელნეტის შვილის მამულის სანაცვლოდ. ამათის სიგლების ძალით, ამათის ლაპარაკის მოსმენით და ამათის ნება მყოფლობით ესენი ასე მოვარიგეთ, და ამ სამართალს და გარიგებას ორთავე კელი ასე მოაწერეს და ნება დართეს, და ეს სამართალი ასე დავამტკიცეთ და დავასრულეთ, რომ ბერუკაშვილებს დავითას, უთრუთს რევაზს და ამათ ძმებს დარჩათ ბლიადე კომლი ორი თავეთის მამულით, კვახიაშვილი ივანე თავისის მამულით და ელნეტის მამული, და ზაალის შვილებს სოლომანს და ზურაბის შვილს დავითს და ლენოს დარჩათ ლომიძები კომლი სამი თავეთის მამულით, ბლიადე ერთი კომლი თავისის მამულით, კვახიაშვილის ობოლი თავისის მამულით, ალაბეგაშვილის მამული და ლიპარტის მამული და ერთის ამოვარდნილის ბლიადის მამული. ესენი ასე დარჩათ და დღეის აქეთ ამათ ერთმანეთან სადაო და სალაპარაკო აღარა აქვსთ რა ძმობის და სიყვარულის მეტი, და ორივე ერთის მაჰმუნით განაჩენი დაიწერა. ერთი ბერუკაშვილებს მიეცათ და ერთი ზაალის შვილებს, იულისს თ, ქქს უოზ.

ქ. მე ბეგთაბეგისშვილი მდივანი ბეგთაბეგ ამათს სამართალში ვიყავი, ჩვენის მიხედომა და ამათის ნება მყოფლობით, რომელი ზემორე აღწერილ არს, ესენი ასე მოვარიგეთ. ბეგთაბეგ (ხელჩართულათ)

ქ. მე გაბაშვილი ზაზა ამათ სამართალში ვიყავი, ჩვენის მიხედომა და ამათის ნება მყოფლობით, რომელიც ზემორე აღწერილ არს, ესენი ასრე მოვარიგეთ. ზაზა (ხელჩართულათ)

ქ. მე თურქისტანის შვილი იოანე ამათს სამართალში ვიყავ, ჩვენის მიხედვით და ამათის ნება მყოფლობით, რომელიც ზემორე აღწერილი არის, ესენი ასე მოვარიგეთ. იოანე (ხელჩართულათ)

ქ. მისის უგანათლებულობის მეფის ძის ვახტანგის კარის ხუცესი შიო ამ სამართლის თანა დამსწრე და მოწამე ვარ. შიო.

ქ. მე აბაზაძე დავითს და ჩემს ძმას უთრუთს და რევას ამ სამართლის ყაბული გვაქუს. ბექედი არ მქონდა, ეს ჩემი ხელი არის. დავით.

განჩინებას თავში აქვს წარწერანი ირაკლისა და დარეჯან დედოფლის ხელით:

ქ. ჩვენ მეფე ქართლისა და კახეთისა ირაკლი მეორე ვამტკიცებთ წიგნსა ამას, ივლისის ით, ქვს უოზ ერეკლე¹.

ქ. ჩვენ ქართლისა და კახეთისა დოდოფალი დადიანის ასული პატრონი დარეჯან ამ აბაზაძეების სამართლიანად მორიგებას ასე ვამტკიცებთ, იულისის ი, ქვს უოზ დედოფალი დარეჯან

განის აშიაზე შემდეგი სხვა და სხვა ხელის წარწერანია:

ქ. ჩვენ ყოვლისა საქართველოასა კათალიკოზ-პატრიარხმან, ძემან მეფისა ირაკლი მეორისამან, წარვიკითხე რა გარიგების წიგნი ესე, მეცა თანხმობით დავამტკიცე ნოენბერს კე, წიელსა ჩლმთ: კათალიკოზი (ხელჩართულათ).

ქ. ჩვენ საქართველოს უფლის წული მეფის ძე გიორგი ამ აბაზაძეების ყაბულობით სამართლიანად მორიგებას ასე ვამტკიცებთ, ივლისის იე, ქვს უოზ, ორთავეს ყაბულობით გიორგი.

ქ. ჩვენ პატონის შვილი იულონ ამ გარიგების წიგნს ვამტკიცებთ, რომ ორთავე იყაბულეს, მოგვიტანეს და დაგვაბექდინეს, ივლისის იე, ქვს უოზ .

ქ. ჩვენ საქართველოს მეფის ძე ვახტანგ ამ გარიგების წიგნს ვამტკიცებთ, რომ ორთავე იყაბულეს, მოგვიტანეს და დაგვაბექდინეს, გიორგობისთვის კზ, ქვს უოზ .

ქ. ჩვენ საქართველოს უფლის წული, მეფის ძე ალექსანდრე, ამ აბაზაძეების ყაბულობით სამართლიანად მორიგების, ორთავეს ყაბულობით, ასე ვამტკიცებთ, ივლისის იე, ქვს უოზ ალექსანდრე.

266. ურბნისის გუჯარი, 102X21 სანტიმეტრი, დაწერილია ეტრატ-ზედ რგვალი ლამაზის მხედრულის ასოებით. ნიშნებათ უმეტეს შემთხვევაში ორ-ორი წერტილია ნახმარი, იშვიათათ სამ-სამი. ეს და ამას ქვემოთ მოყვანილი თერთმეტი სიგელ-გუჯარი გადმოგვცა გადაწერილი თავის დედნებითურთ ურბნისის მღვდელმა სვით გაბრიელის ძე გამრეკელოვმა. დედნები უკან დაუბრუნეთ.

1566. ქ. სახიერისა მის და დაუსაბამოსა ყოველთა ზედა-მხედველისა და სიბრძნით განმგებელისა ღთისა, მამისა, ძისა და სული წმიდისათა, რომელი... ყოველთა მოქმედთა და იგი მართებს და განაგებს დაბადებულთა თვისთა, ვითარცა შენის ღთებასა მისსა, რომელმან ხსნისათვის ჩუენისა ჯერ იჩინა მოსულა ქვეყანად, კორცნი შეისხნა წმიდისა ქალწულისაგან და სახე კაცობრივი გვიჩვენა ჩუენ და, სრულყო რა განგებულება ცხოვრებისა ჩუენისა, ამაღლდა ზეცად და დაჯდა მარჯუენით მამისა და წარავლინა ათორმეტნი მოწაფენი თვისნი ყოველთა [კიდე]თა ქვეყანისათა ქადაგებად ქეშმარიტებისად, ეგრეთვე [მსგავსად მისა] შენცა მოგავლინა ნათესავსა შორის ქრისტიანეთასა, რომელმან აღმზარა ძირი ცოდვისა და დასთესე თესლი ღთის მსახურების, რამეთუ კეთილად დიაკნობითა აღმატებულ რპოვე პატივსა ყოველთა მღრდელთ-მოძღვართა, წინასწარმეტყველთა, მოციქულთა და მოწამეთასა, შენვე სიყუარულისათვის უფლისა შენისა მისცენ პატიოსანნი კორცნი შენნი ქვისა დაკრებად და მის წილ მოიხვენ უდიდებულესი გვირგვინი ყოველთა მოწამეთასა უწინარეს, მოწაფეო და მოციქულო იესოს ქრისტესა და კვალად პირველ მოწამეო და მოწამეთა შორის წარჩინებულო წმიდაო სტეფანე, ვითარცა შეწირულ არს ვედრება შენი წინაშე მეუფისა, ეგრეთვე მოხედა წმიდასა ტაძარსა შენსა და არა უგულვებელს ყო სახლი დიდებისა [მის]ისა სიბრძნემან ღთისამან და ძველითგან მრავალგამ დავიწყებული საყდარი საების-კოპოზო ურბნისა, რომელ მოშლილ იყო ეამთა ვითარებისაგან და უღმრთოთა აგარიანთა კელითა ტყუელ ქმნილ იყო განძი და გუჯარი მისი, კულად ინება განახლება. ძალითა და შეწეენითა ღთისათა კელ ვჰყავ და ვიწყეთ განახლებად ამისად ჩუენ ღთიუ

გვირგვინოსანმან მეფედ მეფემან პატრონმან სვიმეონ და თანა-
მეცხედრემან ჩუენმან დედოფალთა დედოფალმან პატრონმან
ნესტან-დარეჯან და ძეთა ჩვენთა: პატრონმან გიორგი, პა-
ტრონმან ლუარსაბ და პატრონმა ალექსანდრე, ესე უკუნისამდე
ჯამთა გასათავებელი, მტკიცე და შეუცვალეზული წიგნი და
სიგელი მოგახსენეთ თქვენ საშინელსა სასოსა და შესავედრე-
ბელსა ჩუენსა წმიდასა ღთის შშობელსა და წმიდასა სტეფანეს
და[კეთილად] ზედა მდგომელსა თქუენსა კაცსა ზეცისა და ანგე-
ლოზსა ქვეყანისასა ურბნელ მთავარ ებისკოპოზსა პატრონსა
ელასეს, მას ემსა ოდეს მოგვიდგა კარსა ურბნელი ბატონი
ელასე და თქუენს მამულისა და სამძღურისა საქმესა გვიჯა და
ჩუენ ვისმინეთ აჯა და მოხსენება მათი და ესე წიგნი და სი-
გელი მოგახსენეთ ასრე და ამა პირსა ზედან, რომ თუ ღმერ-
თმან შეამდგომლობითა თქუენითა წყალობით მოგუხებდნეს
და ჩუენ ჩუენი საკემწიფო და სამეფო დაგუჩჩეს და შეწვევითა
თქუენითა მშვიდობით დავიპყართ, თქუენ რაც მეფეთ მეფისა
პატრონის ლუარსაბისგან გულითა და პირითა მამული შემო-
გწიროდეს და მოგკენებოდეს და ანუ თქუენთვის მამულად
დადებულ იყოს, იმა მეფეთ მეფის პატრონს ლუარსაბისგან
შემოწირულსა თქუენთვის სამკვიდროდ დადებულსა მამულსა
და სამძღვარსა ვერაფერ გამოაკუას წმიდასა და საშინელსა
ტაძარსა თქუენსა და არცა ჩუენგან და არცა შემდგომად ჩუენსა
მეპატრონეთა მეფეთა და დედოფალთაგან არაოდეს ესე სამკვი-
დრო წიგნი და სიგელი არა მოგეშალოს და ვერცაფერ ამისად
მოშლად და შემოცილებად კელ ყოს, ამისათვის რომე ამას
წინათ კელმწიფესა, მეფეთ მეფესა, პატრონსა ლუარსაბს თქუენ-
თვის სამკვიდროდ შემოეწირა და მოეხსენებინა და ჩუენ-
ცა წიგნითა ამით დაგიმტკიცეთ და მოვახსენეთ წმიდასა და
ყოვლად პატიოსანსა ტაძარსა თქუენსა მეფობისა ჩუენისა
წარსამართებლად, სულისა ჩუენისა საუკუნოდ მოსახსენებელად
და ძეთა ჩუენთა სადღეგრძელოდ. აწე ვინცა და რამანცა აღა-
მისა მონათესავემან გვარმან კაცმან იკადროს ამისად შლად
და ქცევად და გამოაკუას წმიდასა ტაძარსა თქუენსა ესე ჩუენგან

სამკვიდროდ შეწირული მამული, წმიდათამაცა მამათა კანონსა ქვეშე არის და რისხაესცა მარადის წყალობა აურაცხელი ღმერთი და ყოველნი წმიდანი ღვთისანი ზეცისა და ქუეყანისანი, წმიდისა კათოლიკე სამოციქულო საპატრიარქოსა საყდრისაგან შეიჩუენენ და განიკადნენ იგი და საკსენებელი მისი უკუენითი უკუენისამდი ამინ, და დამამტკიცებელნი ამისნი ღმერთმან დაამტკიცნეს სიმრავლესა შინა ეამთასა, ამინ. დაიწერა მტკიცე და შეუცვალეზული საგელო ესე ქქსა სნჟ, კელითა კარისა ჩუენისა მწიგნობრისა ხერხეულისძისა ნავროზისითა. ზელნართულათ ზელს აწვერენ: ნესტან-დარეჯან. სეამონ.

267. სიგელი ურბნისისა, 35×20,7 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაღზე რგვალი მხედრულის ზელით. ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი. თავი აკლია.

1669... [შუამდ]გომელობითა წმიდათა ზეცისა ძალთა ანგელოზთა და მავარანგელოზთა მიქაელ და გაბრიელისათა, ანუ რომენიცა წმიდასა სვინაქსარსა შინა წმიდანი სწერიან და ანუ მოიხსენებიან და ამა ზემო წერილთა წმიდათა შუამდგომლობითა, ესე ამიერ უკუენისამდე ეამთა გასათავებელი, დრო შემოუღებელი მცირე შესაწირავი მოგართვით და შემოგწირე[თ] ჩვენ [ბატო]ნის შეილმან ბატონმან გიორგიმ და ძმამან ჩვენმან ბატონმა ლევან თქუენ ყოველთა მოწამეთა უწინარესსა და უწინარჩინებულესსა, ღვაწლ მრავალსა და დიდებულსა მოწამესა და კუალადცა საყვარელსა მოწაფესა მაცხოვრისასა, წმიდასა სტეფანეს, გლეხი კვამლი ა მაზია მისის შვილებითა და დაგისახლეთ ურბნისს ეამსა მას, ოდეს აღაშენა ძირითგან აღმოფხრული ტაძარი შენი ასულმან პატრონის დადიანისამან, დედოფალთა დედოფალმა მარიამ, შეიწირე შენ პირველ-მოწამეო, რომელმან მისცენ პატიოსანნი კორცნი ეგე თქვენნი ქქსა დაკრებად სიყვარულისათვის უფლისა შენისა იესოს ქრისტესათვის და მის წილ მოიხვენ უდიდებულესი გვრგვნი, რამეთუ აღუფხვარ ძირი ცოდვისა და დასთესე თესლი მღთის

მსახურებისა, რამეთუ კეთილ დიაკონებით აღმატებულ იპოვე პატრისა ყოველთა მღვდელთ მოძღვართა და წინასწარ მეტყველთასა, ეგრეთვე საყვარელო მოწამეო და მოწაფეო მაცხოვრისაო, შეიწირე მცირე ესე შესაწირავი და აიხენენ ცოდვანი ჩვენი რომელმან ღვაწლსა წამებისა შენისასა იხილე მაცხოვარი მარჯვენით მამისა მჯდომარე, მეოხ მეყავ მე ღღესა მას განკითხვისასა, რომელმან შემოგწირე მცირე და უნდო შესაწირავი კუამლი გლეხი ერთი მაზია მისის შვილებითა, შემოგწირეთ ჩვენდა სადღეგრძელოთ, ძმათა ჩუენთა სადღეგრძელოთ და მამისა ჩვენისა შეპნაოზისა სადღეგრძელოთ და ცოდვათა ჩვენთა შესანდობლათ, ვინცა და რამანცა კაცმან, ანუ დედაკაცმან, ადამის მონათესავემან, ანუ დიდებულმან, ანუ მცირემან, ანუ აზნაურმან, ანუ გლეხმან შლად და გამოკობად, გამოწირვად კელყოს, ჩვენგან შეწირულსა მცირესა მას ქარტასა, რისხავსმცა დაუსაბამო ღმერთი, მამა ძე და სული წმიდა, შემცადების ძრწოლა კაინისი, შიშთფილი იუდასი, ცოცხლივ დანთქმა და თან და აბირონისი, მატლთა შექმა ეროდესი, მეხ დატეხილობა დიოსკორესი, მას ზედამცა აღესრულების მესადარვისა დაეითისა ფსალმუნისა წყევა, ნურარათამცა სინანულითა ნუ იქნების ესნა სულისა მისისა, ნურც წირვითა, ნუმცა ლოცვითა, ნუმცა იელუსალემს წასვლითა, ნურა რამე ხოიშანითა, რომელმან გამოკოს ესე ჩვენგან შეწირული, ხოლო გამთავებელი და დამამტკიცებელი ღმერთმან აკურთხნეს და წმინდამან მღთის შშობელმან. დაიწერა სიგელი ესე ქქსა ცნ⁹1). ხელხართულათ აწერია: **გიორგი. ჯეგან.**

ბოლოს მოწერილია: ქ. ჩვენ ქსნის ერისთავთა ერისთავის სახლისა ძემან ურბნელ ეფისკოპოზმან პატრონმა ევდემოზ ვიშოვე გლეხი ესე, სიგლიათა (sic) ამით დაუმტკიცე წმიდასა სტეფანესა.

⁹) ეს ფრაზი დაწერილია არა ტექსტის ხელით,

268. ნასყიდობის წიგნი გურგენიძისა, $42 \times 15,6$ სანტიმეტრი, დაწერილია ქალღღებ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი.

1681. ქ. ნებთა ღთისათა და მეოხებითა მდ უბიწოსა დედოფლისა ჩვენისა, ღთის მშობელისა და მარადის ქალწულის მარამისითა, ძლიერებითა პატრონისა და ცხოველს მყოფელისა ჯვარისათა, წმიდათა უსხეულოთა ზეცისა ძალთა მიქაელ და გაბრიელისათა, წმიდათა ყოვლად ქებულთა თავთა მოცაქულთა პეტრესითა და პავლესითა, წმიდათა მღდელთა-მოდღვართა, მოწამეთა, განწორებულთა, შიშველ-მართალთა, მეუღაბნოეთა და ქალწულთა, ღირსთა დედათათა და რომელთა ღმერთი დააჯერეს ლოცვითა მათითა და სისხლი მათი დასთხიეს და აწ სვინაქსარსა შინა მოიხსენებინ, ამათითა თავდებობითა, მოწმობითა და შუამდგომლობითა ესე ამიერ უკუნისამდე დღეთა გასათავებელი, მიზეზ შემოუღებელი, უთუო და უთუმცაო, ყოვლის ჩუბისაგან გამოსრული, ნასყიდობის წიგნი მოგეცით ჩვენ ყაზუას შვილმა პაპუნამა, შვილმა ჩემა შიომ, ივანამა დემეტრამა, ბერმა, ძმისწულმა ჩემა დათუნამა და მომავალთა სახლისა ჩემისათა, შენ გურგენიძეს მამუკასა, ძმასა შენსა პატასა და მომავალთა სახლისა თქვენისათა ყოველთავე, მას ეამსა ოდეს დაგვექირა და მოგყიდეთ ზემო-რუსპირსა, სასთაულის მიწის ნახევარს ზედათი, ბოლოს ჩემს მიწამდი, ქვეითი კვეზერლის სამძღურამდი, თავს კიდევ კვეზერლის ბაგამდი, ზედათი გვერდი რუმდი, მისის სანერგითა და წყლითა, ვითაცა შენისავე მამულისაგან მოსყიდული იყო, ახლა ისევ შენვე მოგყიდეთ და ავიღეთ ფასი, ვითაცა ჩვენი გული შეგიჯერდებოდა, ღიაბ შიშვილობისაგან შეღონებული ვიყავით, ფასიც ნამეტნავი ავიღეთ, აღარა დარჩომილა-რა ჩემსა და თქვენს შუა სალაპარაკო, კარ[გ]კაცობის მეტი. გქონდეს ღ გიბედნიეროს ღმერთმან როგორც სხვას მონასყიდესა. ვინცა ეს ჩვენის ნებით მოსყიდული მამულის კელყას შლად, გინა დიდმან, ანუ მცირემან, ღმერთმან მისი განგებული მას მოუშალოს, რისხავსმცა წმინდანი და ყოველნი ანგელოზნი და ეს საშინელად სახილველი ხატი მიძინება და ღვთაება, შემცა იცულება

სჯულისაგან ქრისტიანეთასა, კრულმცა არს ცათა შინა და ქვეყანასა ზედა კსენება მისი, დამამტკიცებელნი ღმერთმან აკურთხნეს. არიან ამისნი მოწამენი ჩიტაშვილი გიორგი, გურგენიძე კაცია, მალულაძე ბერუაი და ბეეუაი, სულაშვილი გოგინაი, კვეზერელი ივანე და ერთობილნი ჩემნი მეზობლები. დაიწერა წიგნი ესე კქსა: ტ: სამოცდა: თ: ხელითა ნათანისათა † †

† † †

269. გუჯარი ურბნისისა მიცემული მეფის ერეკლე პირველის მიერ, 14,5×21 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალღმრთელ რგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი, თავი და ბოლო აკლია.

1688—1691. [ბაგ]რატოვანმან მეფეთ მეფემან, თვით კელმწიფემან, პატრონმან ერეკლემ, დედოფალთ დედოფალმან, პატრონმან ანა, პირ[მ]შომან და სასურველმან ძემან ჩვენმან, პატრონმა იმანყული და პატრონმან კოსტანტილემ, და ბიძამან ჩვენმან საქართველოსა მაკურთხეველმან, ქართლისა კათალიკოზმან იოვანემ, შენ ჩვენს სასოებას ურბნას პირველ მოწამეს სტეფანეს და შენს ტახტსა ზედა მდევს ურბნელ ეპისკოპოზს ჯავახიშვილს იოსებს, ასე რომე შემოგწირეთ და მოგახსენეთ რუჟას ხუთი კვამლი კაცი მახარაშვილი ბასილა, მრაველიშვილი ივანე, ნადირაშვილი ივანა და შიო, ხუციანიძე მლუდელი იაკობ, მისი ბიძაშვილები ივანა და ბერი, სულთამაშვილი ივანა. ესენი მათის მამულითა, წყლითა, წისკვილითა, მთითა, ბარითა, სარწყავითა, ურწყავითა, შენითა, უშენითა, ნასყიდითა და უსყიდითა, ყოვლის მათის სამართლიანის სამძღურითა, ღღეს რისაც მქონებელნი იყვნენ, ქუედას რუს წყლითა; შეიწირე მკირე ესე შესაწირავი და ძღვენი შენ, ჩვენო სასოებაჲ, პირველ მოწამევ სტეფანე, ამა წესით მოგვიხსენებია, ვითა სხვა თქუენი მამული რა გვარათაც საკემწიფოს სათხოვარითა და გამოსაღებითა თარხანი ყოფილა.....

270. გუჯარი ურბნისისა, 32,5X24,2 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაქ-
ლდზე რკვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახარია ორ-ორი
წერტილი. გუჯარი დაზიანებულია.

1700, აგვისტოს 27... არსება დაუსაბამო[სა], დაუსრულე-
ბელისა, მოუგო[ნებელისა]... განუზომელისა, გარეშემოუწერე-
ლისა ღთისა მამისა ძისა და სული[სა წმიდისა], თავდებობითა
და შუამდგომლობითა ყოელად წმინდისა უბრწელოსა, უმეტე-
სად კურთხეულისა დედოფლისა ჩვენისა, ღვთის[მშობლისა და
მარ]ადის ქალწულისა მარიამისათა, თავდებობითა და შუა-
მდ[გ]ომელობითა და ცხოველს მყოფელისა პატი[ო]სნისათა ჯვა-
რისათა, რომელსა ზედა განიპყრ[ა] უბრწელნი კელნი თვისნი
ქრისტემან ღმერთმან ჩვენმან კნისათვის ჩვენისა, წმიდათა
ზეცისა ძალთა ანგელო[ზთა] და მთავარ ანგელოზთა მიქელ და
გაბრიელისათა, რაფიელისათა, წმინდათა წინასწარმეტყველთა —
მოსე, არონ, ელისე, იერემია და სხვათა ყოველთა წინასწარმე-
ტყველთა, წმინდათა ოთხთა თავთა მახარებელთა — მათე, მარკოზ,
ლუკა და იოანესითა, წმინდათა მღვდელთ მოძღვართა ბასილი,
გრიგოლი, ათანასე და კვირილესითა, წმინდათა ქალწულთა
მოწამეთა — ირინე, მარინე, ბარბარე, თეკლე, ეკატერინესითა
და რაოდენიცა წმიდანი და მოწამენი სათნო ეყვნეს უფლისა
ჩვენისა იესოს ქრისტესისა, ესე უკუნისამდე ეამთა და ხანთა
გასათავებელი, მიზეზ შემოუღებელი, სამკვიდრო და საბოლოო,
მტკიცე და უცვალებელი წყალობისა წიგნი და სიგელი შეგი-
წყალებთ და გიბოძეთ ჩვენ ურბნელ ეფესკოპოზმან ჯავახის-
შვილმან, პატრონმან იოსებ, შენ ეოგოლაძეს პაპუნას შვილს
რევაზასა, შვილსა შენსა და მომავალსა სახლისა შენისასა, ასე
რომ თაობითაც პატრონის შვილის ლევანისაგანაც შემოწირული
იყავ და იმისი წიგნიცა ქონდა და ჩვენც წყალობა გიყავით
და გ[იბოძ]ეთ და გათავისუფლეთ, ვითაც ობოლი და ოკერი
იყავ საყდრის წმინდის სტეფანისათვის და დაგაყ[ე]ნეთ და გეეთ
წმინდის სტეფანისათვის წელიწადში ნახევლიტრა სანთელი,
ნახევარ ქსანი საკმელი, ყველიერში წმიდის სტეფანის დეკანოს
ამებს მოაბარებდეთ, არა ჩვენი გამოსაღები არ გეთხოვებოდეს-

რა, არც პური, არც ღვინო, არც კუნა, არც თევზა არა.....ა, არა საბაღებე, არა კოდის პური, არას ჩვენს მოკელებს შენთან კელი არა ჰქონდეს უ..... შსი. ერთი დღე მკა, ერთი ბარჯაში წამოხვიდოდე, სხვა შენთან კელი არავისარა ჰქონდეს. არის ამის მოწამე თავათ ღმერთი და კაცთაგან მოწამე დეკანოზი გიორგი ხუცანიძე, მღვდელი იაკობ კაკასშვილი, ზაქუტა ინდუასშვილი, ბერიკა კოკოზასშვილი, პაპუნა პაპუნასშვილი, ზუბიტა კიდევ კაკასშვილი, გიორგი სულა, ერთობილნი საყდრის უმანი ურბისელნი, რუსელნი მახახრასშვილნი ბასილა, ხანი-შვილი თეოდორა, მუჯირი შოშია ახლა ვინცა და რამანცა ამ საყდრის მეპატრონემ ეფისკოპოზმან ეს ჩვენგან მოცემული წიგნი და სიგელი შეგიშალოს, თავადამც რისხვას ღმერთი, მამა, ძე და სული წმინდა, ზეცისანი და ქვეყანისა, კორციელი და უკორცილნი, შემცადებლის კეთრი გეზისა, შიშთვლილი იუდასი, ძრწოლა ქ[ა]ენისა, მეხთა ტიხილობა დ[ი]ოსკორესი, ცოცხლივ დანთქმა დათან და აბირონისი და ნურამც სინანულით ნუ იქნების კსნა სულისა მისისა, ჩუენთა ცოდვათათვის განიკითხვის დღესა მას განკითხვისასა, ხოლო დამამტკიცებელი ამისი ღმერთმან აკურთხოს. მე ბაღდადეგიძეს გიორგის მღვდელს დამიწერია და მოწამეცა ვარ, ქქსა ტპშ, თევსა აგვისტოსა ოცდა შვიდსა. ხელჩართულათ ხელ აწერს: ურბნელა იოსებ.

271. ანატოლის წიგნი, $21,5 \times 16$ სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი.

1711, აკტრმბრას 7. ქნებითა და შეწევნითა ღთისათა მეოხებითა და [პირველ] მოწამისა სტეფანესითა ესე წიგნი მოგეციშვილმან ჩემმან იესე, ბეგან, დავით და მომავალთა სახ[ლისა] ჩვენისათა თქუენ ეოგოლადეს რევაზისა შვილთა და მომავალთა სახ[ლისა] თქუენისათა] ასრე და ამა პირისაზედა, რომ მამაშენი და პაპაშენი თავდაპირ[ველ]... [დ]როს წყალობის ყმად მოსულიყო, გამოვიდა ხანი, პაპაშენი [და მამაშენი გარდიცვა]ლნენ ჩვენს სახლშია, შენ პატარა ობოლი დ[არჩი]...ის ბიძები გყვანდა, იქ

გახველ ლევან ბატონ[იშვილს]..... სტეფანესი საყდრისათვის შე-
ეწირე ორმოცი წელიწად.....ის შეწირული ყოფილიყავ და იქ
მსახლობელი ახლა...[მღვდ]ელი ელისე ბიძა იყო ჩვენი და ის შუა
ჩამოიყვანე რადგ... ნასახლები იყავ და ბიძა ჩვენი ურბნელიც
შუა იყო..... [ურ]ბნის წმიდასა და პირველ მოწამეს მთავარ-
დიაკონს წმიდას სტეფ[ანეს]... შეგწირეთ და იქიდან აღარ მო-
გშალეთ და აზატი გიყავით, ასრე ახლაც აზატ გვიქნია რომ არას
ჩვენს ნათესავსა და სახლის კაცსა და არცა ვის სხვას ხორ-
ცი[ელს] კაცს შენთან კელი არა ქონდეს და ვერცავინ ურბნის
წმიდას სტეფანეს და ურბნელს შენს თავს ეცილებოდეს. ენცა
რამანცა კაცმან, ან ჩვენგან ნ[ათ]ესავმან და ან სხვამა ხორცი-
ელმან კაცმან ამის დაშლად და ქცევად კელყოს, მასმცა რის-
ხავს დაუხაბამო დაუსრულებელი ღთაი მამა, ძე და სული წმიდა
და პირველ მოწამე [მთავა]რ დიაკონი წმიდა სტეფანე და
ჩვენთამცა ცოდვათა მიერ იგიც განიკითხოს [დღ]ესა მას დიდსა
სასჯელისასა, არიან ამისნი მოწამენი ფანიაშვილი ბერი[კა],
ფანიაშვილი პეტრე, ურბნისის დეკანოზი და კანდელაკი მამა-
სახლ[ისი]... ურბნელ ეფისკოპოზს ელისეს დამიწერია და შუა-
მდგომე[ლიც ვარ]..... კიდევ მოწამე. დაიწერა წიგნი ესე ოკ-
ლო[მ]ბერს ზ, ქვსა ტჟ».

272. პირობის წიგნი, 16,8 X 12,5 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალღღმზე
ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით იხმარება თითო წერტილი.

1738, აგნასას 3. ესე წიგნი მოგართვით ჩვენ ფანია-
შვილმა ტ[არიე]ლ და მამასახლისმა გიუნამა თქვენ ბატონს
ურბნელ ეფისკოპოზს ნიკოლოზს, ასე რომე სახასო მიწები
ძველთაგან ხანისშვილსა და ზოგს ვისმე თქვენს ყმას ეყიდნათ,
ზოგი ერთი თათარს დაეწერა და ღალა დავთარში ჩაევდოთ,
გავსინჯეთ და დიად ძველი საქმე იყო და ეს პირობა მოგართვით:
დღვის იქით არ[ა]ს სახასოს კაცს ამ თქვენის ყმის ნასყიდს
მიწებთან არც ჩვენა, არც არას სახასოს კაცს ხელი არა ქონ-
დეს, არის ამისი მოწამე ნადირაშვილი ბერძენა, მურუსიძე ლომი

და მე მგალობელს ნიკოლოზს დამიწერია და მოწამეცა ვარ.
იენისის გ. გასულს, ქვს შგვ. მე ტარიელს ყაბული მაქს +

273. არძა ურბნელ ნიკოლოზისა, $23 \times 15,6$ სანტიმეტრი, დაწერილია
ქალაქდზე მორგვალო მხედრულის ზელით. ნიშნებათ იხმარება
ორ-ორი წერტილი.

1738, ივლისის 14. ქ. ლათან ბედნიერის საქართველოს
ვალის ქირი მათს მლოცველს ურბნელს ნიკოლოზს მოსცეს,
მერმე ამას მოეახსენებ: რუას ცოტა რამ ნასყიდი მამული
მაქეს და იმისი მახტაც ჩემზე სწერია, და ერთის რაყმის წყა-
ლობა მიყავით, რაც რუას ჩემი ნასყიდის მამული იყოს, იმისი
ღალა-კულუხი მე ავიღო. თუ სიტყვა ქონდეს ვისმე, თქვენ მო-
გახსენოსთ, თუ სიტყვა არავის ქონდეს, რაც ჩემი ნასყიდი და
საღალო იყოს, მე დამანებონ.

თავში წარწერა აქვს:

ქ. ჩვენი ბრძანება არის. მერმე რაც ხანიშვილის ან ურ-
ბნის ის კაცის ნასყიდი მამული რუაში იყოს, ან საღალო
მამული ქონდეს მალუჯათს, ეს აძლევე ყველამ ღალა ურბნელს
მოეცით. დაიწერა მკათათვის იდ, ქვსა შგვ 1)

274. წერილი კათალიკოზის დომენტი III, 49×11 სანტიმეტრი,
დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ზელით. ნიშნებათ იშვი-
ათათ იხმარება ორ-ორი წერტილი.

ქაიხოსრო და ზაალ!

1738—1741. ქ. ჩვენ ღთისა მიერ კურთხეული და ყო-
ვლისა საქართველოსა მამათმთავარი და მაკურთხეველი ჳზ-პა-
ტრიარქი ბატონისშვილი დომენტი მოგიწერ თქვენ, საყვარელნო
შვილნო ავალისშვილო ბატონო²⁾ და ყოველნო, ვინცა ვინ
გაღმა და გამოღმა ხეობისა სადგრასა და [ბაგა]ნეთ-გუჯარეთის

1) წარწერა შესულმასურია.

2) ამას შემდეგ აღვილია დატოვებული დედანში.

აზნაურშვილნი, ანუ გლეხნი იყოფებით, მრავალი ლოცვა კურხევა მოგვიხსენებია. მერმე რა რომ საათაბაგო რჯულზე მიდრკა და ეფისკოპოზნი მოიშალნენ, მას აქეთ თქვენს ქვეყანაში ეფისკოპოზი აღარ შემოსულა და რასაც აღგილში ეფისკოპოზი არ შევა და იმისი მადლი და კურთხევა არ მივა, ან იმისი მამამთავარი და მოძღვარი არ ასწავლის და არა მწყისი, ის ქვეყანა და იქ მსახლობელნი ქრისტიანნი არ იქნებიან და არც მართმადიდებელში აღირაცხვიან. აწ ჩვენც კრებით გამოვიჩიოეთ და დაგიდგინეთ ეფისკოპოზად წმიდა და ყოველად სანატრელი ურბნელ ეფისკოპოზი ხერხეულიძე ნიკოლაოზ, ყოველი რჯული და ღთის სამსახური ამის მიერ ისწავეთ, კეთილ სარწმუნოებაზე ყოველნი მორჩილი ექმნებით, ვითარცა ბრძანებს უფალი, დამორჩილენით უფალთა თქვენთაო. რომელიც რჯულის საქმე იყოს, ან მღდელი, ან საყდარი იყოს საკურთხეველი, ღღის იქით ესე გიძლოდესთ და ეს აკურთხებდეს ყოველსა თქვენსა საღთოდ შესაწირავსა. ყოველთა მოიგეთ სათნოება, ნურაფინ ურჩ ექმნებით, სამკვიდროდ წმიდის სტეფანის მონასტრისათვის დაგვიწესებია, ყოველი ურბნელი უნდა მწყისდეს თქვენს აღგილსა, მღდელსა და ერსა. და რომელნი ურჩ ექმნეს და არ შეიწყნაროს, არა აქუს ნაწილი ქრისტესთანა, ხოლო რომელმან ისწავს და შეიწყნაროს, კურთხევა უფლისა მიენიჭოს, მადლი უფლისა თქვენთანა, ამინ.

კათოლიკოზ-პატრიარქი დომენტი (ხელმართულთ).

275. ბძანება კათალიკოსის დომენტი III-ისა და განჩინება მთავარ-ეპისკოპოსის კირილესა და თფილელის ეფთვიმესა ურბნელის და მროველის ბაგინეთ-გუჯარეთის ცილობის შესახებ, 11,5 X 10,7 სანტიმეტრი, დაწერილია ჭალაღზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება თითო წერტილი.

1738 — 1741. მიტროპოლიტო ბატონო ეფთვიმე, თქვენ დაბძანდით, მცხეთის შვილები გვერდს იახელთ, ჩვენ არ შეგვეძლო, მროველისა და ურბნელის საქმე გასინჯეთ, ორი

ფეისკოპო[სისა] . . . არის, თუ არა ორთავ კელი ააღებინეთ, წიგნებიც გამოართვით და ჩვენთვის სახასიათ კელი ამართეთ, აღარც ერთ კელი, აღარ ჰქონდეს: რათ გაკადეს ასე საშუა-თავათ საქმე, ზომ არცერთისა ყოფილა, უწინაც ორს ეპისკო-პოზსა სჭირვია. კათალიკოზი (ბელჩართულათ)

მეორე გვერდზე წარწერილია:

ქ. ბატონს კ'ზს პატრიარქს ბატონისშვილს დომენტის საველისშვილო სადგრას ხეობა და ბაგანეთ-გუჯარეთა ურ-ბნელ ფეისკოპოზის ხე[რხეულობე] ნიკოლოზისათვის სამწყსოდ მიეცა. ეს წიგნი ჩვენ მთავარ ფეისკოპოზს ბატონს კირილესა და ტფილელ მიტროპოლიტს ეფთვიმის გვიბოძა, სამართალი გასინჯეთ, თქვენ შეარიგეთო. ჩვენ ამითი სიტყვა გავსინჯეთ, მროუელს არაფერი საქმე ქონდა.

276. გუჯარი ურბნისისა, 25,5×10,8 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალა-დზე ნუსხა მჭედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ზოგჯერ ორ-ორი და ზოგჯერ სამ-სამი წერტილი. თავი აკლია.

1773... ელი მღვდელი გ[ვ]ყვანდა წელიწადში სამჯერ შეგვაჩვენებდა და უბარიც ვიყავით და კიდეც ასე გვეუბნებოდა, ურბნელს ნურას შეგვოცბითო, ნურც ეპისკოპოზებთო, ასე გვაგულიანებდა. მოვედით და თქვენ შემოგებფეწენით, ჩვენს ბატონს ეპისკოპოზს ურბანელს და თქვენი დარამა და ძღვენი თავს დავიდევით, ძველთაგანაც გუჯარში ჩვენი სოფელი თქვენ გეწერთ, მაგრამა ურჩობით და ამ ხუცის სიტყვით არ გაძღვე-დით დარამასა, დღეს ამას იქით, როცა თქვენი მამა მთავრები მოვიდნენ, დარამაც მიეართვათ, ეკლესიასა და როცა სახუცოს დროზე მომძანდეთ, ძღვენიც მოგართვათ და ერთი ტასტი ქერიც, და დარამაში ერთი კოდი ქერიცა მოგართვათ, და თუ ამაში გაგიმტყუნდეთ, შენის ეკლესიასაგან და შენგანაც შეჩვენებული ვიყვნეთ. არის ამისი მოწამე ბარათაშვილი ზაზა, მღვდელი მო-სე კვალიაშვილი, თარმონასტრას დეკანოზი გაბრიელ კასრაძე, მღვდელი იოსებ, ჟამაპურიძე გაბარიელ და მე ცერაძე მღვდელს

იოვანეს დამიწერია და მოწამეცა ვარ ამისი. დაიწერა გიორგობისთვის აჲ, ქვს უფა.

ქ. შიო საყვარელიძეც ამისი მოწამეც ვარ ¹⁾

277. წერილი მირაზალისა, 16X11 სანტიმეტრი, დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახშირია ორ-ორი წერტილი. წერილი უნდა ეკუთვნოდეს XVIII საუკუნეს.

XVIII საუკუნე. მზექათუკ! ქ. მირაზალის მუმეზის კეთილათ სახსენებელი ბატონო, მერმე მრავალი მოკითხვა მამიხსენებია. მერმე ციცისშვილისგან რომ აცკეთი გიყიდიო მანდ ყადიში ურბნელის მამული არის, ეგ მამული ამაზე არბაბიჯამი გვიქნია, შენ ხელი არა გაქვს გივისშვილის და შოშიაშვილის მამული არის და ან სხვა სულ ურბნელზე არის არბაბიჯამი, რაც მანდ ურბნელს ქონია ბატონო ²⁾

მეორე პირზედ ამა მოწერილობისა შესულმანური ზედწარწერა არის.

278. გუჯარი კათალიკოსის დომენტისა, 38,2X27,5 სანტიმეტრი, დაწერილია ქაღალდზე რგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახშირია სამ-სამი წერტილი. ეს და ამას ქვემოთ მოყვანილი ცამეტი სიგელ-გუჯარი გედევანიშვილებისა გადმოვსწერეთ იმ გუჯრებიდგან, რომელნიც პოდპოლკოვნიკმა ვ. მ. გედევანიშვილმა შეკრიბა თავის შეკვარებში. დედნები უკან დაუბრუნეთ.

1602. ჩუენ ქრისტეს ჭათისა მიერ კურთხეულთა კურხეულმან, ყოვლისა საქართველოსა მამად მთავართა მთავარმან, ქართლისა კათალიკოზმან პატრიარქმან პ[ატრონმან] დომენიტიმ ესე უკუნისამდი ეამთა გასათაეებელი წიგნი და სიგელი გიბოძეთ შენ კარმალუსა დავითს, შენსა შვილსა იესეს და თა[მა]ხს, შვილთა და მამავალთა ყოველთავე სახლისა თქვენისათა, მას ეამსა ოდესცა კითხვითა მეფისა პატრონისა გიორგისითა გიბოძეთ გოგადჯაოთხი კვამლი კაცი როსტია, ვარძიელა,

¹⁾ ამას შემდეგ ადგილია დატოვებული დედანში.

²⁾ წარწერა ზეჟდისა თათრულია.

გიორგი და ვარდანა რისაცა ოდენ მამულისა მქონებელნი იყუნეს მათითა სამართლიანითა წყლითა და ველითა და რაც ჩუენი სახასო მიწა იყო, ისი ორი წილი თქუენ გიბოძეთ. კიდევ გიბოძეთ გორთანს იესეს და ლომისეული მამული, რისაც მქონებელნი ყოფილიყუნეს, ანუ ნასყიდისა და ან უსყიდისა, ან ველისა და ან მთისა, აწე ყოვლითურთ უნაკრულოდ ისიც შენთვის გეიბოძებია და მათი ნაყმევი ლობიერაშვილი გოგია, ბაქარელი შალუტა, რისაც მქონებელნი იყუნეს ან მთისა და ან ბარისა, ესე ასრე გაგიბოძეს შენ ქარმაულისა დავითს, შენსა შვილსა იესეს და თამაზს, არა შეგეცვალოს ჩუენგან და არა შემდგომად სხვათა კათალიკოზთაგან. ვინც ესე ჩუენგან ბოძებული წიგნი და სიგელი შეგიშალოს, რისხამსც მამა, ძე და სული წმიდა და ყოველნი წმიდანი ღმრთისანი ზეცისა და ქუეყანისანი და დამამტკიცებელნი ღმრთიან აკურთხენეს. დი-წერა წიგნი და სიგელი ესე ქჷსა სჷ, კელითა თევდორესითა.

კათალიკოზი (ხელჩართულათ)

გუჯარის მეორე გვერდზე სწერია:

ქ. გოგადაშა როსტია, ვაძია, გიორგი, ვარდანა—ესები ბატონის მამის ჩუენის ნება დართულობითა კათალიკოზის ბატონის დომენტისგან ნაბოძები ჰქონდა და აწე ჩუენ ლთივ გვრგვინოსანმან მეფეთ მეფემან პატრონმან ლუარსაბ შეგიწყა-ლეთ და გიბოძეთ, ასრე რომე ვერამ კათალიკოზმან ვერ შეგი-შალოს და თუ ვისმე სხვა ამისი ფარვანა და წიგნი ჰქონდეს, წიგნითა და ნიშნითა ამით გაგვკუდებია, ქჷს სჷ (1610), შენ ქარმაულის დავითს და შვილთა და მომავალთა საბლისა შენისათა ყოველთავე. ლუარსაბ (ხელჩართულათ)

279. წყალობის წიგნი როსტომ მეფისა, 34,5×18,5 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალღმერთ მორგვალა მხედრულის ხელით. ნიშნებით თითოეულის სიტყვის შემდეგ ნახშირია სამ-სამი წერტილი.

1634, ივლისის 17. ქ. ნებიტა და შეწევნითა ღთისათა ჩუენ მეფემან პატრონმან როსტომ ესე უკუნისამდე ეამთა გასათავებელი, შეუშლელი და შეუცვალელებელი წყალობისა წიგნი და სიგელი, შეგიწყალეთ და გიბოძეთ თქუენ ჩუენსა მკვიდრსა და მრვალფერად ერდგულობით ნამსახურსა ყმასა ელიოზიძეთა გედევანისშვილთა დაეთოს და ბატონს გაბრიელს და პეტრეს და ძმისწულთა პაპუნასა და ქაიხოსროს, შვლთა და მომავალთა სახლისა თქუენისთა ყოველთავე, ასრე და ამა პირსა ზედან, რომე რისაცა მამულისა და ან სახელოსა და ან სამკვიდროსა და ან ნაწყალობევისა სარდლობის მქონებელნი თქუენ და თქუენი მამა პაპანი ყოფილ იყვნეთ, ჩუენც უკლებრივ, ყოვლის კაცისგან უცილებლად და შემოუსარჩლებლად, გვიბოძებია. უჩვენომ კაცმან ვერც მამულისგან და ვერც სახელოსმან ვერვინ დაგამციროს, ვერც დიდმან და ვერც მცირემან. ესე ასრე ყოველს ეამს გაგითავდეს. აწე უზედესთა მოგახსენებთ და უქვედესთა გიბძანებთ, დიდნო და მცირენო ერთობილნო, მერმე ამ ელიოზიძეთა ეისგანაც მამულები ეყიდოს, ნურას კაცს კელი ნუ გაქუს, რა რიგადც ამ წიგნში ეწეროს, თქუენცა იმ რიგად გაუთავეთ, ნუროდეს ნუ შეუშლით და შეცლიებით. ქჷა ტჷბ, თიბათვესა აზ, კელითა მწიგნობრისა ყორღანაშვილის მერაბისთა. ესე ასრე გაუ-

თავდეს.

მარაჲმ (ხელნართულათ)

280. ნასყიდობის წიგნი გედევანიშვილებისა, 34×48 სანტიმეტრი, დაწერილია ეტრატზე რგვალი მხედრულის ზელით. ნიშნებით თითოეულის სიტყვის შემდეგ იხმარება ორ-ორი წერტილი. ჩვეულებრივი შესავალი 19¹/₂ სტრიქონი განვებ გამოუშვით.

1637. ქ..... ესე უკუნისამდე ჟამთა გასათავებელი ნასყიდობის წიგნი და სიგელი მოგახსენეთ ჩვენ დილიმაშვილმა ზაქარიამ და შვილმან ჩემმან ბერიკამა და მომავალთა სახლისა ჩვენისათა თქუენ ელიოზის ძეთა გედაონის შვილთა ბატონს დავითს, ბატონს გაბრიელს, პეტრეს, პაპუნას და ხოსიტას და მომავალთა ყოველთავე სახლისა თქუენისათა, ასრე და ამა პირსა ზედა: ბატონს ერაკლესაგან მოსყიდული ნავენაკობი მოგყიდე სავენაკე ზემოთ ჩემის განაყოფის ვენახამდი, ქუემოთ ვაკემდი, ყოვლის კაცისგან მოუდევარი და მოუსარჩლელო, ჩვენგან ნასყიდი მამული მოგყიდი¹). არიან ამისნი მოწამენი და დამხდომნი კაცთაგან სულაშვილი ნაცვალი თამაზა, პავლიაშვილი შალიკა, ახალშენაშვილი აბრამა, ოდიშელიძე დათუნა, ციხის ძირელნი დათინა და სრულიად აღაიანელნი. მოგყიდეთ კიდევ ორის დღის მიწა ქაობში, მოგყიდეთ წყაროსთან ტატიას მიწის გვერდზე ზემო ბეგამდი. ავიღეთ ორისათვისვე ფასი სრული და უკლებელი, რითაც ჩვენი გული შეგჯერდებოდა. ვინცა და რამანცა კაცმან აღამის მონათესავემან მოგიშალოს და გეცილოს²) ამა ჩვენგან მოსყიდულსა მამულსა, რისხაეცა ღთი და ყოველნი მისნი წმიდანი, ზეცისა და ქუეყანისანი, ნურათამც სინანულით ნუ იქმნების კსნა მისი. ზოლო დამამტკიცებელნი ღთმან აკურთხნეს. დაიწერა წიგნი და სიგელი ესე ქსა ტკე.

¹) ამ სიტყვის წინეთ წერტილთა სიტყვა „გუბოძებია“, რომელიც წაუშლიათ.

²) დედანში სწერია: დეცილოს.

281.

გუჯარი როსტომ მეფისა, 170X27 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაქდზე რგვალი მჭედრულის ხელით. ნიშნებით იხმარება თოთოელის სიტყვის შემდეგ ორ-ორი წერტილი. ძრიელ ვრცელი შესავალი გუჯარისა სულ 96 სტრიქონი განგებ გამოუშვით; გამოუშვით აგრეთვე ჩვეულებრივი წყევლა.

1652.....ვითარმედ წილხდომილ ვიქმნენით ჩვენ ქართველნი დედოფლისა მის ღთის მშობელისა. ჩვენ შენ მიერ მტერთა ზედა და წინააღმდეგობათა ძლიერმან, იესიან-დავითიან-სოლომანიან-პანკრატრიანიან, შანშა და შარვანშა, ყოვლისა აღმოსავლეთისა მპყრობელ-მქონებელმან, მეფეთ მეფემან, პატრონმან როსტომ, და თანა მეცხედრემან ჩვენმან დედოფალთ დედოფალმან პატრონმან მარიამ და პირმშომან და სასურველ-საწადელთა ძეთ ჩვენთა, პატრონმან ლუარსაბ, და ძეთა ჩვენთა თანა მეცხედრემან პატრონმან თამარ, და ძემან მათმან პატრონმან გიორგი, შემოგწირეთ მცირე ესე შემოსაწირავი სოფელი ქორდა თქვენ სვეტ-ცხოველსა, კვართსა საუფლოსა და შირანსა ღთ მყოფელსა, კათალიკე სამოციქულოსა საყდარსა, მას ეამსა ოდეს ჩვენთა მაჰა-პაშათა ღიახვის პირს სოფელი ქორდა შემოეწირა, ყოვლის კაცისაგან მოუდევარ-მოუსარჩლოელ, მთით ბარამდი, ასრე რომე ძველათგანცა შემოგწირვოდა თქვენ სვეტსა ღთივ აღმართებულსა, კვართსა საუფლოსა და შირანსა ღთ მყოფელსა და მას შინა საკეთ მპყრობელსა პატრიარქსა კათალიკოსსა პატრონსა ქრისტეფორეს, ასრე რომე ჩვენის ნება დართულობითა და ბრძანებითა დიასამიძეს კათალიკოსს გედაონისშვილის გაბრიელისა და მისთა ძმისწულთა პაპუნასათვი და ქაიხოსროსათვი და შვილთა და მომავალთათვი ებოძებინა, ამად რომე მათის საქონლითა და საფასოთა გრავალად ეყიდათ, და ჩვენისავე ბძანებით ეს ჩვენის სასაფლაოს შეწირული სოფელი ქორდა მისდა სანაძლოდ კათალიკოსს ებოძებინა. აწე ავისა და ცუდის კაცისაგან სხვარიგად გაგვესინჯვა, რომე ხუთი-ექუსი კვამლი შეწირული არ არისო და ტყვილათ უჭირავსო, და ჩვენცა ვიგულეთ და ვიგულსმოადგინეთ და ვპქენით მოკითხული და ბატონის პა-

პის ჩვენისა და ბატონის ბიძის ჩვენის შეწირულობის წიგნიც გინახეთ და ჩვენცა ჩვენათ სადღეგრძელოთ და შეფობისა ჩვენისა წარსამართებელად, და სულისა ჩვენისა საოხად, და ძეთა ჩვენთა სადღეგრძელოთ, ჩვენცა კელახლად კადრეთ და მოგახსენეთ და შემოგწირეთ თქუენ ცათა მობაძაეს სვეტსა ცხოველსა და მაზედან საქეთ მპყრობელს კათალიკოზსა სოფელი ქორდა ერთობით, ასრე რომე ბადაშვილებს გარდაის ისრევე კელშეუალათ და ყოვლის კაცისაგან უტკილებლათ დაგიმკიდრეთ ჩვენგან შემოწირული¹⁾ საყდრის შემოწირული ქორდა და გიბოძეთ თქუენ ჩვენის სასაფლაოს ჯარის უფროსს გედაონისშვილს ბატონს გაბრიელს და ძმისწულსა შენსა პაპუნასა და ქაიხოსროს და შვილთა მათთა გიორგის და დავითს და მომავალთა სახლისა შენისათა, და გიბოძეთ სოფელი ქორდა ყოვლის მისის სამართლიანითა მზღურითა, მთითა, ბარითა, წყლითა, წისქვლითა, ველითა, ვენაკითა, ქალითა, საწყლისპიროთა, სათიბრითა და უთიბრითა, ქვეერ-მარნითა, სასახლითა და ეკლესიითა და ყოვლის მისის სამართლიანითა მზღურითა: ზემოთ ღაგურს რუმდი, იმას ჩამოსწორ ქვაკარას ფონამდი, ისრე ჩატანებით ტრშნასას რუმდი, თერგჯსას სამძღურამდი, კიდევ მოკარგულის რუს აქეთ ჩამოტანებით ქალითა, ველითა და წყლითა, ესე ყოველითურთ შეგვაწირავს და შენთეთ სამკვიდროთ და საბოლოოთ გვიბოძებია საფაქრითა, საწყვეტის წყლითა და ქალითა. აწე გაგითაოს და გიბედნიეროს ღონ ჩვენსა და საყდრისა ერთგულად სამსახურსა შინა. (შემდეგ ჩვეულებრივი წყველა მოყვანილი).

დაიწერა¹⁾ ბძანება და ნიშანი ესე ქქსა ტშ, კელითა კარისა ჩუენისა მდივან-შწიგნობრის თუმანიშვილის ბირთველისითა. ვინ იცის და ცოტა რამ დანაშაული და აგრე რიგი საქმეც შეგაჩნდესთ რა, მაშინც ეს ჩვენი სასოებით შეწირული გუჯარი აროდეს არ მოგეშალოს. [როსტომ]. ზელჩართულათ ზელს აწერენ: როსტომ, მარიამ, ლუარსაბ, თამარ. †

¹⁾ ეს ორი სიტყვა სხვა მელნით სტრიქონს ზემოდ უწერია.

²⁾ ამ სიტყვიდან გუჯარი ნაწერია სხვა ზელით და მელნით.

282. სიგელი კათალიკოზი ნიკოლოზისა, 39X24,5 სანტიმეტრი, დაწერილია ქაღალდზე რგვალი მხედრულის ზელით, ნიშნებით იხმარება თითოეულის სიტყვის შემდეგ ორ-ორი წერტილი. ქაღალდს თავში და გვერდზე ოქროს ვარაყი უვლის, შესავალი 15¹/₂, სტრიქონი განგებ გამოუშვით.

1678, მარტის 28. ქ:..... ჩვენ ქრისტეს ღთისა მიერ აკურთხეულმან, ყოვლისა სქართველოსა დიდმან მამათ მთავარმან, ქართლისა კათალიკოზმან, ამილახორის ძემან, პატრონმან ნიკოლოზ, ესე უკუნი სამდე ეამთა გასთავებელი, მტკიცე და უცვალებელი, სამკვდრო და საბოლოო, ყოვლის კაცის მოუდევარი და უცვალებელი, წყალობის წიგნი და სიგელი, შეგიწყალებ და გიბოძებ თქუენ სვეტის ცხოვლისა და ჩვენსა ერთგულთა და თავ დადებით ნამსახურთა ყმათ ელიოზი ძეთ გედავანის შვილს გიორგის, ძმასა შენსა დავითს, როსებს, ზალს და გედავანს, შვილთა და მომავალთა სახლისა თქუენისათა ყოველთავე ასრე და ამა პირსა ზედა, რომე მოგვიდევით კარსა და ვარშას წყალი, მთავარ-ანგელოზის მონასტერი და ნასოფლარი ბაღანა (საყმათ¹) დაგვეაჯენით, ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქვენი, შეგიწყალებ და გიბოძებ ვარშას წყალი, მთავარ-ანგელოზის მონასტერი და ნასოფლარი ბაღანა მისითა შესავლითა, გასავლითა, წყლითა, წისქვილითა, წყლის საწყვეტითა, სათიბითა, საკაფითა, მთითა და ბარითა, ყოვლის მისის სამართლიანის მძღვრითა, გქონდესთ და გიბედნიეროს ღთნ სვეტის-ცხოვლისა და ჩვენსა ერთგულთა სამსახურსა შინა. ესე ასრე გავითავდეს და არა მოგეშალოსთ არა ჩვენგან და არა შემდგომთა სხვათა მებატრონეთა კათალიკოზისაგან. ხოლო დამამტკიცებელი ამისი ღთნ აკურთხნეს.... არიან ამისნი მოწამენი და შუა დამხდურნი: სახლის-ხუცესი პავლე, ქარსიძე დავით, სახლის ხუცის შვილი ნიკოლოზ, დეკანოზი ზაქარია, დეკანოზის შვილი რამაზ, მესტუმრე ბერუვა, ქარმაული ზაქარია, კანდელაკის შვილი პეტრე, თაზის შვილი პატა, ქადაგის შვილი დათუნა, და მე რევანს და მიწერია და მოწამეცა ვარ. დიწერა წიგნი და სიგელი ესე

¹) ამ სიტყვაში ასოები „ყმა“ სხვა ზელით და მელნით სწერია.

მარტსა ოც და რგასა, ქჳსა: ტნავ: თუ ვისმე წიგნი ჰქონდეს, სიგლითა ამით გაგვიცუდებია. კათალიკოზი ნიკოლოზ (ხელჩართულად []¹⁾)

ქვემოთ სხვა ხელით:

ქ: ჩვენ დიასამიძემ კათალიკოზმან პატრონმან იოვანემ ასე დაუმტკიცეთა

კათალიკოზი
ივანე

აშიაზე სხვა ხელით:

ქ. ჩვენ ყოვლისა საქართველოს კათალიკოზ-პატრიარხმა მეფის ირაკლის ძემან ანტონიმ ასე დავამტკიცეთ მარტის იე, წელსა ჩე. კათალიკოზი ანტონი (ხელჩართულად)

283. სიგელი კათალიკოსის დომენტი მესამისა, 90×89,5 სანტიმეტრი, დაწერილია სქელ მტკიცე ქაღალდზე მოსპო და ლამაზის რგვალი მხედრულის ხელით. აქა იქ ტექსტში ზეურთ ასო მთავრულებით იწეება ზოგიერთი სიტყვები და სტრიქონები. პირველი ასო თავში: ქ: შემკულია ყვაილებით. ნიშნებათ იხმარება თითო წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. ზოგჯერ წერტილებს იქით მძიმეც უზის. თავში უზის კათალიკოსის ბეჭედი, რომელზედაც სვეტი ცხოველია გამოხატული გვირგვინით ზემოთ და აქეთ-იქით ანგელოზებით. სვეტი ცხოველის ძირში მარჯია სიდონია საფულას კვართითურთ. ქვემოთ ზეურთ ასომთავრულით უწერია:

ქუ პტრიქი: დმნტი

ქეს: აქეთ: ჩლე.

ესე იგი: კათალიკოზ პატრიარქი დომენტი, ქრისტეს აქეთ 1705. ამ წელ, დაჯდა კათალიკოსათ დომენტი მესამე და ეს წელი მოიპოვება ყველა მის ბეჭედზე, რომელიც ჩვენ შეგვხვდება. შემდეგ ბეჭდისა ძრიელ ნახევრი ზელჩართული წარწერაა სანახევროთ გადასული. გადასვლელი ნაწილი იკითხება: დომენტი წყალობითა ღთისათა პატრიარხი საქართველოსა... ეს ხელი დომენტის არ ეკუთვნის, არამედ თვით მწერალს.

1741, ანგრას 6. ქ: ბრწყინვალენო და ყოვლად მეცნიერნო გამგებელნო და პატიოსანნო საქართველოსა და კახეთის მეფენო, კეთილ-მორწმუნენო და ღთის მოყუარენო დედო-

¹⁾ სრული წარწერა და სახე ბეჭდისა № 278.

ფაღონო და კეთილად შობილნო ძენო და ასულნო მათნო, ჭათის მოყუარენო წმიდანო და მართალ-მადიდებელნო მიტროპოლიტნო, ეპისკოპოზნო და ყოველნო სამღთონო დასნო და კრებულნო, დიდებულნო და წარჩინებულნო სარდალნო, გამგებელნო, მთავარნო, თავადნო, აზნაურნო, მსახურნო და ყოველნო მართალ-მადიდებელნო ქრისტიანენო! იესომ ქრისტემან თვალითა თვისითა ტყბილითა და მოწყალითა მოგცესთ სიმართლე, სიცოცხლე, აღგადგინოსთ ცხედრისაგან, განგაცოცხლოსთ, განკურნოსთ ყოვლის ჭირისა და უძლურებისაგან, შეწუხებისა და განსაცდელისაგან, მოგცეთ მადლი და მშვიდობა და მოგივლინოსთ ანგელოზი მშვიდობისა მცველად, მტერთა საძლეველად, და მერე შეგინდნეს ყოველნი უსჯულოებანი და ცოდვანი და მოგიტევენეს ყოველნი შეცოდებანი თქვენნი, რაოდენიცა სცოდეთ წინაშე ჭათისა, ვითარცა კაცმან კარციელმან სიტყუით, გინა საქმით და გონებით, ნებებით და უნებლიედ და ყოვლითავე სახით, შენდობილ და განთავისუფლებულ გყოს, ყოვლად ძლიერისა კელმწიფებისა და მადლისაგან სამღთოსა და თაყუანის-საცემელისა სულისა წმიდისა მიერ, მადლითა და მგობებითა და შეუამდგომელობითა ყოვლად უკურთხეველისისა და ყოვლად წმიდისა დედოფლისა ჩვენისა ჭათის მშობელისათა და ყოველთა წმიდათა, ამინ, ხოლო ჩვენ მიერი ლოცვა კურთხევა მდიდრად მოგეფინოს თქვენ. ხოლო ოდეს ქრისტეს აქათ გარდასრულ იყუნეს წელნი ვითარ ჩდგბ, ამას ეამსა საქართველო დაიპყრეს¹⁾ და ალაოკრნეს ქვეყანანი ქართლთა, და მრავალნი მოსრნეს, და ეკლესიანი ფრიად წარტყუნეს, და სატურქლენი, და სამკაულნი მათნი აიანორნეს, და ბოროტი მრავალი მოიწია ჩვენ ზედა. მას ეამსა მოიწია და მოივლინა ფერვანი დიდისა ხელმწიფისა კოსტანტი ლოპოლისა და ვეკემენით. ვისმინეთ ბრძანება მისი და წავედით. ვითარცა ჩვენი გაზდილი იყო და უარი ვერ გვითხრა და ფაშისაგანაც ბრძანება იყო, რომ ეინც მოინდომოს ბატონი-შვილმა კათალიკოზ-პატრიარქმან თან იახლოს. ეს გედავანისძე

¹⁾ აქ შეცდომათ გამოწვებული უნდა იყოს ზიტყვა: თათართა ანუ ოსმალთა.

პაატა თან ვიახელით და მრავალი გვემსახურა, და განსაცდელი და ჭირნი დაითმინა, და თავი დადვა ჩვენთვის. ექსორიოზაში გვახლდა, ვითარცა წელი ცხრა, და სხვა მრავალი განსაცდელი დაითმინა. აწე ამას გლოცავ და გვედრები, ვინცა ვინ ჩემნი ტომნი და ნათესავნი იყუნეთ, ანუ პატრიარქი შემდგომად ჩემსა იყუნეთ, რადგან ამთენი ჭირნახული და სამსახური ჩვენის გულისათვის გარდიკადა, აწე თქუენცა გლოცავ და კეთილს გიყოფ, რომე ჩვენის სამსახურობისათვის თვალი და ყური გეჭიროსთ და წყალობის თვალთ ბძანდებოდეთ. ან ძველთგან, ან ჩვენგან რაც წყალობა სჭირებოდეს, არავინ მოუშალოს და ვისთანაც ჩემს საყოლოთან მოვიდეს, თქვენ იახელით და არჩინეთ. რომელიც ამის შემწენი იყუნეთ, ჩვენგანც შენდობილნი და კურთხეულნი იყუნით. რადგან ჩვენს სამსახურში იყო და ჩვენი საქმე ამას ეკითხებოდა, ანგარიში სულ ყულა უკლებრივ მოგვახსენა, ჩვენს ანგარიშში არას კაცს კელი არა აქვს ამასთან საკითხავად, არცა დიდსა და არცა მცირესა, ყოველი ანგარიში ჩვენსავე სიკოცხლეში გამოვართვით. ამას გლოცავ დიდებულნო და ღთის მოყვარენო, რომ ჩვენის ერდგულობისათვის ამაზე წყალობის თვალთ იყვნეთ. ხოლო დამამტკიცებელნი ამისნი ღონ აკურთხენს, დაიწერა კელითა კარისა ჩვენისა მდივან-მწიგნობარ-ქადაგად კმობილის მალაღამის ნიკოლაოზისათა, თვესა იანვარსა გ, ქრისტეს აქეთ ჩდმა, ქქსა უკთ.

ხელწართულთ დომენტის ხელით:

კათალიკოზ პატრიარქი დომენტი ვამტყიცებ ნებითა ღთისათა.

მეორე გვერდზე მიტროპოლიტი ათანასეს ხელით:

მდაბალმა მიტროპოლიტმან ათანასიმ ტფილისისამ წავსწერა

ԲՓՆՄԻՆ ԽՆԴԻՈՒ
ՆՈՒՆԴՐՆ ԷԴՎԻՆՆԻ

მარტნივ ფართო აშიაზე შემდეგი წარწერანია სხვა-და-სხვა ხელით:

ქ: ჩვენ კახთ მეფე თეიმურაზ ვამტყიცებ წიგნსა ამას თეიმურაზ

ქ: ჩვენ ყდ სანატრელისა ამის მამად მთავრისა, დომენტი ნეტარ-ესენებულისა, კათალიკოზ პატრიარქისა, ბიძისა ჩემისა, შემდგომად მოსაყდარმან მისმან, ძემან ძმისა მათისა, ქართველთ მეფისა იესესმან, კათალიკოზ პატრიარქმან ანტონი, სიგელი და ბძანება ესე წარწერით დაეამტკიცეთ აგვისტოს 7, წელსა 1751. კათალიკოზი (ხელჩართულათ).

ქ: ჩვენ ქართველთ მეფის ასული და დედოფალი კახეთისა თამარ ვამტკიცებ წიგნსა ამას [თამარ¹⁾]

ქ: ჩვენ ცად აღწეენილთ მეფეთ ასული ბატონიშვილი ანუ-კა თავსმდები ვართ ბძანებისა ამის და ნება დაგვირთავს [].

ქ: ჩვენ ბატონი ალავერდელი ნიკოლოზ ამისი მოწამე ვართ წიგნისა ამის. ალავერდელი ნიკოლოზ (ხელჩართულათ).

ქ: მე ყოვლად უღირსმან მიტროპოლიტმან ბატონის-შვილმან ანტონი მოწამე ვარ და კელი ჩავურთევით. ანტონი (ჩართულათ) ²⁾

ქ: ჩვენ მროელ მიტროპოლიტი ურბნელი ნიკოლოზ ამ ჩვენის ყოვლად სანატრელის პატრიარქის ბძანების მსმელი ვართ. მროელ მიტროპოლიტი ნიკოლოზ (ჩართულათ).

284. გასუიდვის წიგნი, 32,5×22 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალღმრთელზე ნუსხა მხედრულის ხელით და მქრალის მელნით. ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი. წიგნი დაზიანებულია. თავში და ბოლოში რამოდენიმე სტრიქონი განგებ გამოუშვით.

1769. მარტას 6. ...ესე...წიგნი და სიგელი დაგიწერე მე გედენიშვილმა როსტომ და ძმისწულმა ჩემა ბეკიამ, შვილმა და მომავალმა სახლისა ჩემისამან შენ გიორგი ხაევსურს (sic) და შვილსა შენსა პატასა და ხოსიასა, ასე რომე და მექირვა და მოგყიდე ჩემი ძმის გულიტაშვილის ნასახლარი თვისის ქვევრითა, რაც გამოლმა აქეთ, არჩუანთ მარნის კედლამდინ, აქეთ გულიტაშვილის ვენახის კედლამდი და კიდევ ამას გარდა

¹⁾ ერცელი წარწერა გადახულია და მხოლოდ განიჩვეა: თამარ ვამტანგ მეფის ასული.

²⁾ ეს წარწერა ეკლესიის კათალიკოზს ანტონი II-ს.

მომიცია კაცუერულსა ვენახი თამაზას წილი რაც წყალი და მინდორი ქონდეს პატარა ფაშატიდან, ამას გარდა პაპუნ[ა]ს წილი მომიცია ნაფუზარი თამაზას საუფროსოს წილი მიწა თავისის ნიგვზით, გულტაშვილის საოთულა გაზის პირმრამდინ ამის მოწამე თავათ ღმერთი და კაცთაგან წილკნელი კოსტნაშვილი ზურაბა, ბერძენისშვილი იოვანე, ხაჩიური ნადი-რა. მე უფლისშვილს როსტომს დამიწერია როსტომისა და ბე-ციას იალრლით და მოწმე ვარ ამისი, დამიწერია მარტის 8 გა-სულს, ქკს უნზ 11.

285. ბძანება ირაკლი მეორისა, 16,8 X 15,4 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის ზელით. ნიშნებით იხმარება თითო წერტილი ყოველი წინადადების ბოლოს.

1771, მაისის 2. ქ. ჩვენი ბრძანება არის, სარდარო შოშიავ და სალთხუცესო გლ[ა]ზავ. მერე რუსების მის[ა]სყიდლათ სამცხეთოს ორმოცი ხარვარი ჰური შეხვდა, კოდში ხუთ აბაზს ხელში მისცემენ, ეს დაფქული უნდა მიიტანონ. შეტკეშა და გომშა თავეთი წილი გარს ამბარდანს მიაბარონ, და სხვა ქართლში რაც ყმა ჰყავთ, იმათ თავეთი წილი სურამს უნდა მიიტანონ. ათლიტრიანის კოდით და ოც სტილიანის ლიტრით უნდა მიაბარონ. ყველამ კაი ფქვილი მიიტანოს. წესიერს ფქვილს არავინ დაუტერს. ეს ახლავ უნდა გარიგდეს. აღიწერა მაისის 2, ქკს უნთ. ნახევარი ფასი ახლა მიეცემათ, ნახევარი აწყააში. კიდევ ამაზედ გაფთხილდით, ასეთი არა მიიტანოთ-რა, რომ არ დაგიწუნონ და არ შემოგებრუნონ. ფქვილს არა ერიოს რა. ან მყრალი არ იყოს, ან შერეული, ან საიასაუ-ლო არა აიღოთ რა, თორემ იცოდეთ დიდათ გარდაგახდე-ვინებთ გრეგლე¹⁾

¹⁾ სრული წარწერა № 169.

286. წერილი მეფის ირაკლი II, 15,3×15,2 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნები არა აქვს.

1779, აგლასას 3. ქ. ჩვენ მაგიერათ შოშია სარდალს ასე უამბეთ: მერე მცხეთის გალავნის კეთებისა ქულუ სარქარდა შენა ხარ და შენს თაბუნათ გოგია თუხარელი და ბეცია გედევანიშვილი განგვიწესებია. შენც დიდათ ბეჯითი უნდა იყო და ესენიც ბეჯითნი იქნებიან. რაც კირი აქვსთ, ახლავ მუშაობას ხელი მიჰყონ და ეგ შეალიონ. მას უკან მურახასნი არიან, მაგრამ დამდეგს მარიობისთვის უნდა ჩამოვიდნენ, თავთავის წილი წელს ყველამ უნდა გაკეთოს. ივლისის 6, ქქს უაზ. ერეკლე.

287. წერილი ერეკლე მეორისა, 19,5×16,5 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაქდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება თითო წერტილი აზრის დამთავრების შემდეგ. თარიღი არა აქვს, მაგრამ სხვა წყაროებიდან ვიცით, რომ აქ მოხსენებული ამბები მოხდა 1779—1780 წლებში.

1779—1780 ქ. ჩვენ მაგიერათ ჩვენსა იმედით მისაჩენელს შიოშ სარდალს ასე ეუწყოს: მერე ამ წინაზედაც მოგწერეთ, სამის თვის მორიგე მზათ უნდა ყოფილიყო. ახლა ეს წიგნი რომ მოგივიდეს, სამის თვის მორიგე ამ ოთხს დღეზე აქ უნდა ჩამოვიდეს, აზნაურშვილი კომლათ როგორც დაგეიბარებია, ისე უნდა წამოვიდნენ, კომლათ აზნაურშვილი ნუ დაგვაკლდება, მორიგე უკლებლად უნდა გამოვიდეს. ქვემოურის ამბავი ასე სცანით: ვეჭილი ქარიმ-ხან მომკვდარა, იმის შვილი დაუსვამთ, მასუკან ისიც მოუკლავთ, და იმათში ერთი დიდი აყალ-მაყალი შექნილა. ფათალი-ხანს და უსეინ-ხანს იბრეიმ-ხანთან ბაქუს-ხანი მილიქ-მაჰ-მად-ხან ასოც-და-ათის მოთაბარის კაცით გამოგვზავნათ. თექვსმეტი ათასი თუმანი და სურსათი ეთხოვნათ. იბრაიმ-ხანს ესენი სულ დაუტყრია და რამდენიმე კაციც იმათგანი მოუკლავთ. იქით ფათალი-ხან და უსეინ-ხან ჯარით შეყრილნი დგანან. აქეთ იბრეიმ-ხანსა ჰყავს ჯარი შეყრილი და ჩვენც ამ მიზეზით ყველგნიდამ ჯარები დავიბარეთ. ეს ქეშმარიტი არის, რომელიც მოგწერე ერეკლე.

288. წერილი კათალიკოზის ანტონი პირველისა, 23X15 სანტიმეტრად, დაწერილია ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი.

1785, ანგრის 22. ქ. ყოვლისა საქართველოს პატრიარხის, მეფის ძის, კეთილათ სახსოვარნო გედანნიშვილო შიოშ და ბეციაჲ! მერე თქვენი ყმა ტატიშვილი ნინია მე მახლდა და თქვენ ფიქრი შეგსლოდათ, რომ ყმობიდან არ გაიწიოსო. მე ეს წიგნი მთხოვეთ და გიბოძეთ, ასე რომ მანამ ჩემი ნება იყოს მე მახლდეს და სხვა რიგად ამასთან ხელი არავის აჰქვს: თქვენი მკვიდრი ყმა არის. და თუ მე მოვინდომე და თქვენი გული შევიჯერე და მაგიერი სანუჰმო მოგე, თქვენი ნება მყოფობით ეს ტატიშვილები ჩვენი იქნებიან, თუ არა და თქვენი სამკვიდრო ყმანი არიან. არას კაცს ხელი არა აქვთ ამათთან და არკავენ მოდავე გყავთ. იანვრის 6ბ, ქკს უოგ. კათალიკოზი (ხელჩართულათ)

მარცხენა აშიაზე:

ქ. ჩუპნ ყოვლისა საქართველოს კათალიკოზ-პატრიარხი მეფის ირაკლის ძე ანტონი სანატრელს ბიძის ჩვენის ბოძებულს წერილს ვამტკიცებ, დეკემბრს ათ, ქკს უშ. კათალიკოზი (ჩართულათ).

289. ბძანება ირაკლი მეორისა, 16X18 სანტიმეტრი, დაწერილია ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი თითოეულის სიტყვის შემდეგ.

1789, მაგტას 18. ქ. ჩვენი ბრძანება არის: მერმე ეს ხიმშიასშვილი ავთანდილ დატოვებული იყო და ახლა მოვიდა თავის მამულზედ. ამისი მემკვიდრე გლეხები საცა ვისმე კახეთში გყუანდეთ, ყველამ მოეციოთ. ერთი კომლი კაციც ორნი ძმანი გვინდაძე ბერი და ამისი ძმა გიორგი სახლხუცეს ყავს სადმე, ამის ბარათში წარგები წილში, ესეც უნდა ახლავ თავისი ყმა მოსცეს. იასაულო, შენ აუყარე და მოეცი, ვისაც ამისი კაცი ყუანდეს, თუ ვისმე სიტყვა ქონდეს, ჩვენს სამართალში მოვი-

დეს, თუ არა თავისი ყმა სახლთ ზუცესმაც მისცეს და სხვათაც. მარტის 10 (3?), ქკს უოზ. თუ ერთი უჯათი ქონდეს იმ კაცისა გრიგოლს, იმანაც მოიტანოს ერგულე.

290. ქალის გაყიდვის წიგნი, $23,5 \times 15,5$ სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაღზე ნუსხა მხედრულის სელით. ნიშნებით იხმარება თითო წერტილი.

1797, ნოემბრის 1. ქ. ესე ნასყიდობის წიგნი მოგეცით ჩვენ ჯუჯაშვილმა ხოსრომ, ყაზიმ, ხამათამ და ფრიმ თქვენ სარდლისშვილს გედაონის ძეს ნიკოლოზს, ასე რომ ამ წელს დიდი შიმშილობა იყო, ჩვენ დიდათ გაგვიჭირდა, რომ სულის იქით ილაჯი არა გვქონდა, ჩვენის ნებით მოვედით და შემოგვხვეწენით და იმ შიმშილობაში ოთხი სული გამოგვკვებეთ სმითა და ქამით და ყოვლის ფრით საზრდოთი, ამას გარდა ერთი პატარა და გვყვანდა ექვს-შვილის წლისა, ასე დაოსებულ იყო შიმშილისაგან, რომ თუ ერთი ორი დღე კიდევ დასცალდებოდა, მოკვდებოდა. ამაში ოცი კოდი სულადი გამოართვით და ჩვენი პატარა და გუთე თქვენ მოგყიდეთ, ავიღევით ფასი სრული, რითაც ჩვენი გული შესჯერდა. გყვანდეს მანამ ცოცხალი იყოს, თუნდა მოკვდეს, თუნდა მზითვეში გატანე. ამასთან ჩვენ ხელი არა გვაქვს და არას ჩვენ სახლის კაცსა, ღმერთმან მოგახამაროს, როგორც სხვა მონასყიდეს მოხმარდებოდეს. ამის თავდებათ მაშიცა ქოქოშვილი ხიმი. თუ ამაზე ან ჩვენი ნათესავი, ან ჩვენი გეარის კაცი ამაზე წამოგედლოს ვინმე, პასუხი ამ ხიმამ და ხარებანთ გაგცენ. ეს ხარებანიც თავდებათ მაშიცა. არის ამისი მოწამე ვანათის ნაცვალის გოგია +, მამასახლისის ვანათისა გიორგი +, ჩოჩიშვილი ბაბათა +, ჩოჩიშვილი თაგი +, შიუჯაშვილი ყაფლანა +, ყულუნბეგაშვილი ყაბილა +, გელიშვილი ყალთიყო, და მე იოანე მღუდელს დამიწერია ამ ხოსროსა და ამის ძმების სიტყვით და ყაბულობით და მოწამეცა ვარ ამისი, გიორგობის დამდეგს ზ, ძქს უი.ზ.ე.:

291. დამტკიცების წერილი ბატონიშვილის ფარნავაზისა, 20X11 სანტიმეტრი, დაწერილია ქაღალდზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნები არა აქვს.

1798, დეკემბრის 24. ქ. მათის უწმინდესობის, ჩუპნის ძმის, სრულიად საქართველოს კათალიკოზ-პატრიარქის, მეფის ძის ანტონის მიერ ბოძებულს მცხეთის მოურაობის წყალობის წიგნს ჩუპნ სრულიად საქართველომასა მეფისა, ირაკლი მეორისა ძე ფარნავაზ გიმტკიცებთ, გედევანისშვილო ბეციავე, რავგარა-დაც მათის უწმინდესობის წყალობის წიგნსა შინა გიცხადებდეს თანახსენებულთ საბლეულით შენით. ღმერთმან სვეტის ცხოვლის და მათის უწმინდესობის ერთგულობასა და სამსახურსა შინა მოგახმაროსთ, დეკემბერს კა, ქკს უზგ.

ღმთის უწმინდესობის
წილით შედგენა
ვახ კეთილთა რტოდ
შეტ შემიწყნარნა

292. სითარხნის წერილი ვახტანგ VI, 23X18,5 სანტიმეტრი, დაწერილია ქაღალდზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იშვარება თრ-თარი წერტილი¹⁾.

1⁰09, მაისის 12. ქ. ჩვენი ბძანება არის: ვინცა ვინ ჩვენი მოხელე მოსაქმე იყუნეთ, მერმე ჩვენის ბიძაშვილის ბატონის ანახანუმის საუფლისწულო სოფელი შანდღაზა გვითარხნებია ამ წესით, რომ სირამდის (sic) ბატონი ანახანუმ ცოცხალი ბრძანდებოდეს, არაფერი საჩვენო სათხოვარი და გამოსაღები არა ეთხოვებოდეს რა, არა კოდის პური, არა საბალახე, არა პირის თავი, არა ნახირის თავი, არაფერი არა ეთხოვებოდეს რა, ერთი ლაშკარ ნადირობისა და სათათროს საურის მეტი. როდისაც სოფელმა თავისი არ დაიშალოს და ამიერ სოფლიდამ მიცვალოს, ამ შანდღაზს სოფლის სითარხნე ისევ გაგვიტეხია და როგორც უწინ ჩვენი სათხოვარი და გამოსაღები გამოეღოს, ისევ გამოაღებინეთ, ქკს ტუზ, მაისის აბ.

ვახტანგ 2)

საქართველოს გამგებ
ელი ბატონი
შვილი სვიმონ

¹⁾ აქედან ვაგრძელებთ ბარათაშვილების სიგელ-გუჯრების ზეცდვას, რომელიც შეესწავიტეთ სვა-დასწავი მიზეზის გამო № 187 შევდგ.

²⁾ სრული წარწერა № 184.

აშიაზე სხვა ზელით:

ქ. ეს ჩვენის ძმების ნაბოძები წიგნი ჩვენ მეფეთ მეფეს პატრონს იესეს ესრეთ დაგვიმტკიცებია

ტომად დავითიანი
მეფე ცხებული
იფხო...

293. განჩინების წიგნი, $15 \times 11,5$ სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაღდზე ნუსხა მხედრულის ზელით. ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი. ბეჭედის წარწერა და ქორონიკონი უჩვენებს, რომ წიგნი ეკუთვნის 1714 წელს. წიგნი ძრიელ დაზიანებულია.

1714 ქ. იესე გერმანოზისშვილი და მის ძმის წულები დათუნა და პაატა აბელიას... [კოლოზდენ]... ესიტა და სეხნია გოგიას შენის მამულზე არაბაშვილი სახლებულაო, ამით მერგო, ახლა ის გლეხი იესეს მიუეიდა, იესემ აშურო უთხრა, არცამ გოგიასშვილის მამულზე არაბაშვილი სახლებულიყოსო და არც შენს ბარათში გამოგყოლოდესო. თუ წაყენოს იესემ თავისი ყმა ესიტაშვილი გიორგი, როგორც ზემა წერილში ეწეროს და იფიცოს, დარჩეს იესეს, თუ ეერ იფიცოს და დათუნას დარჩეს, ასრე გ[ა]ურიგეთ. (აზის დიდი ბეჭედი, რომლის ვრცელ წარწერაში განიორჩევა: ქქს უბ).

294. სიგელი, $41,5 \times 13,5$ სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაღდზე ნუსხა მხედრულის ზელით. ნიშნებათ იხმარება სამ-სამი წერტილი. სიგელი უნდა ეკუთვნოდეს ვახტანგ მე-VI.

1703—1724. ქ. ნებითა და შეწევნითა ჭთისითა ჩუენ პატრონმა ვახტანგ და შვლთა ჩუენთა.. [ესე] ეამთა და ხანთა, სამკვდროთ და საბოლაოთ [გასათავებელი] წყალობის წიგნი და ნიშანი შეგ[იწყალეთ] [და] გიბოძეთ თქუენ ჩუენსა ერთგულსა და მრავალ ფერად ნამსახურესა ბარათაშვლს... კლს ოთარს, მეჯინბეთ-უბუყეს პატ[ას]... ბერს, შვლთა და მომავალთა სახლისა [თქუენისა ყო]ველთაფე, მას ეამსა ოდეს მოგვდებიტთ ...ეთს თქუენს სამკვდროს წილად ნარგი... შვილებს გვაჯენით, ჩუენცა ვისმინეთ [მოშსენე]ბა თქუენი. და

შეგიწყალეთ და გიბოძეთ ...შვლები ...კერძის ...ლითა, წყლითა, წისქვილითა, ველითა, ეენახითა, სახნავეთა და უხნა-
ვითა, საძებრითა და უძებრითა, მთით ბარამდის უნააკლულოთ.
გქონდეს [და გიბედნიერო]ს ღონ ჩუენსა ერთგულათ სამსა-
ხურსა შიგა, არ მოგეშალოს არა ჩუენგან და არა სხვა მება-
ტრონეთაგან. დაიწერა ბძანება და ნიშანი ესე... [გ]იორგობის-
თჳს და კელითა კარისა ჩუენისა [მწიგნობ]რის ყორღანაშვლის
შაველისათა ვახტანგ.

295. ბძანება მეფე ვახტანგ მე-VI, 18.5×13.5 სანტიმეტრი, დაწერი-
ლია ქალღღებ რგვალ მხედრულის ხელით, ნიშნებათ იხმარება
ორ-ორი წერტილი.

1703—1724. ქ. ჩეენი ბძანება არის. მერმე ხევისთავი
ოთარი და მეშრობი ასლან გამოგვიგზავნია, როგორც ამას
წინად ბიძი ჩეენისა და მამის ჩეენის დროს ხევისთავი ყოფი-
ლიყოს და ესამართლებინოს, ახლაც ისრე ყოველს ალაგს სა-
ბარათაშვილოში მოვიდნენ და სამართალი ქნან, და რაც სა-
ზღუთი იყოს, ჩეენს ქარხანაში მოაბარებდენ, რომელიც გვე-
თარხნებინოს, ხევის თავის თარხნი არავინ იქნება, რასაც სო-
ფელში არ ასაქმებენ, იმ სოფელს სოფლობრივ გარდავხდები-
ნებთ. ვახტანგ (ხელწართულათ).

296. ბძანება შაზნავზისა, ანუ ბაქარ მეფისა, 10.5×15 სანტიმეტრი-
დაწერილია ქალღღებ ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმა-
რება ორ-ორი წერტილი, ბოლო აკლია.

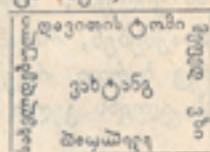
1717—1724. ქ. ჩეენი ბძანება არის, ნაზარაშვილო დავით.
მერმე ბატონს მეფესაც წიგნი მოეწერა და ასრე ებძანებინა: გერ-
მანოზიშვილის ოთარის წილი ყმა და მამული გუგუენაშვილებს
და იასეს შუა გაუყავითო. ჩვენც ბატონის ბძანება გაგვითაფე-
ბია, ის ოთარის წილი მამული იასეს და გუგუენაშვილს შუა გა-
უყავით და ჩეენი... (დანარჩენი აკლია, წიგნის მეორე გვერდ-
ზე სწერია: ეს წიგნი შანაოზ ხელმწიფის არის).

297. არძა და არძაზე მინაწერი ბძანება მეფე ვახტანგ მე-VI-სა $21,2 \times 14,8$ სანტიმეტრი, დაწერილია ქალღმერთ მზებრწყლის ხელით. ნიშნებათ იბმარება ორ-ორი წერტილი, ვახტანგ მე-VI სწერს თავის შვილს ბაქარს, ანუ ბაჰანავს III-ს და ამიტომ წერილი უნდა ეკუთვნოდეს 1717—1724 წ.

1717—1724. ქ. ლთნ ბედნიერის კელმწიფის ქირი და სატკივარი მათ ფეკთ მიწა მტუერს მიაღებორბაშს თამაზს მოსტეს! მერმე ამას მოვახსენებთ ბედნიერს კელმწიფესა: თქვენნი წყალობა მამაჩემს ახალ-ქაღაქი და ტაშაღა სამოურაოდ გქირათ, თქვენც მოგეხსენებათ, თუ რა ხანია, რომ ის სოფლები იმათ უქირავს და ახლა წაურთმევიათ საღმე. და ახლა ამას გეხვეწებით თქვენად სამლოცველოდ და გასამარჯებლად, იმდონი მოწყალება უყავით საბრალოდ იმ ჩემ ძმებსა, რომ თაჟიანთ ნაქონი სახელო ისევ უბოძათ.

ვანის აშოაზე:

ქ. შვილო, ბატონო მეფეე შაჰნავაზ! მერმე ამ გერმანოზის შვილებს რაც ამ არზაში ეწეროს, ისე უბოძეთ, ნამსახური კაცნი არიან.

298. წერილი მეფე ვახტანგ მე-VI-სა, $23,5 \times 17,5$ სანტიმეტრი, დაწერილია ქალღმერთ რგვალი მზებრწყლის ხელით, ნიშნებათ იბმარება სამ-სამი წერტილი.

1717—1724. ქ. მამი თქვენის ორისაგ თვალის [სანატრელო], ნიადგ ჟამ თქვენდ საკადრისად სახსენებელო და აროდეს არ დას[ა]ვიწყარო შვილო, ბატონო მეფე შაჰნ[ა]ვაზ! მრ[ა]ვალი თქვენის კაის თავის და საკ[ა]დრისი შოკითხვა და კარგად ყოფნის სიხარული მოგვიხსენებია. მერმე ამ გერმანოზის შვილებისათვის თავის სახელოს წყ[ა]ლობა აქ[ა]ც უყავით ახალ-ქაღაქასა და ტაშაღასა და მანდაც ოთარს უბოძეთ, ნამსახური არიან. ვახტანგ (ხელჩართულათ).

299. განზინების წიგნი, $21,5 \times 16$ სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით იხმარება ორ-ორი წერტილი და თითოეულს სიტყვის შემდეგ პირდაპირ ჩამოსმული ხაზი. განზინება ეკუთნის ვახტანგ მე-VI ძმას სვიმონს.

1712—1714. ქ. ამას წინათ ერთობაში გერმანოზიშვილს გუგუენას ზე იასეს თავის ძმის დომენტისათვის თავის მამულიდანვე, სანამდინ ცოცხალი იყოს, ეს მამული [სამუდა]მოთ დაენებებინათ: გუგარესს შოშიტა კომლი ერთი, სულხანა ერთი, თამაზა ერთი, სეხნია ერთი, . . . ერთი, ტარიკაძე ერთი, ხუცესი ერთი, გარზენა-ღას მამასახლისი ერთი, მისი განაყოფი ერთი, შალვა ერთი, სიყმია ერთი, ოქროპირიშვილები ერთი, მისი ყმა სამი, ერთი საბა ხუცესი. ესენი კელთ დომენტის ეჭირა და ახლა გუგუენაშვილები და იასე რომ იყრებოდენ, ამ გლეხებზედ ბარათი შეგვიყრია და გარდგიგდია, მაგრამე სანამდინ დომენტი ცოცხალი ბძანდებოდეს, ეს გლეხები, როგორც სკერია, ისრე ეჭიროს, ნურც გუგუენასშვილები, ნურც იასე შიგ ნუ გაუვლიან და ნურც რას დასაქმებენ, რახან სოფელმან მისი არ დაიშალოს, ვისაც როგორც ბარათი რგებოდეს, დომენტის უკან ისრე თავთავის ნარგებს გლეხს კელი მოჰკიდონ.

საქართველოს გამგებ
ელი ბატონის
შვილი სვიმონ

300. წერილი მდივანბეგისა, 15×12 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ხელით. ნიშნებით იხმარება სამ-სამი წერტილი. თარიღი არა აქვს.

1717—1724. ქ. მდივანბეგის ერასტის საკეთილ-დღეო და აროდეს . . . ბატონო იესე, მერმე მრავალი [მოკითხვა] მაძიხსენებია, აქაც მოგახსენეთ და სამართალშიაც ასრე არის, რომ რაც სათავეისთაოთ გაქვთ, ერთმანერთან ხელი არ გაქვთ, და რაც სასახლო ნათესი იყოს და [რაც] ღალა სულა და მაზედ მართებულათ გაიყავით, შერმადინ გამოგვიზაენია, თუ შერიგდებით, ეს უკეთ შეგარიგდეს. (აზის ბეკელი რომლის წარწერა არ განიროვნებოდა, მხოლოდ მოჩანან სიტყვები: მ-ნა ღ-სა მდივანბეგი ერასტი.)

301. ბძანება ირაკლი მეორისა, 21X16 სანტიმეტრი, დაწერილია ლიბერ ქალაღდზე ნუსხა მზედრულის ზელით. ნიშნები არა აქვს.

1790, აზრადის 12. ქ. ჩენი ბძანება არის, გერმანოზის-შვილო გოგიაფ! მერმე დავით ბატონისშვილს იახელ, მიყვანე და კასპს დაყენე რამდენსამე დღეს და მასუკან რომელიცა სჯობს, ისე იქნება, კარგად, მართებულად, რიგიანად უნდა დაყენონ, ულუფა აქედამ გამოგვიგზავნია, დავით ოქრომჭედლის-შვილი მოიტანს ოცდა ოთხს კოდს ფჭვილს, ორას ათ თუნგს ღვინოს და ორს თუმანს საკლავის ფასს. ეს ასე გამოაბარე და მიირთვი, აპრილის აბ, ქკს უოშ. ქ. ოცდა ოთხი ლიტრა ქერი კასპელგბს მიაცემიე ერგელე. ქ. დავით ოქრომჭედლის-შვილი მოვა, ესეც მანდ იახლეო ... ორთ უნდა მსახუროო. ამას წინათ ექვსი თუმანი რომ გამოგვიგზავნეთ, ეს იმას გარდა არი ერგელე.

302. ბძანება ბატონიშვილის ლევანისა, 17,5X13,5 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაღდზე ნუსხა მზედრულის ზელით. ნიშნებათ იხმარება სამ-სამი წერტილი.

XVIII საუკ. ბატონიშვილი ლევან უზედდესთა მოგახსენებთ და უქვედდესთა გიბძანებთ, ეინ გინდა ვინ იყუნეთ. მერმე ნადგაღუოა ჩენი კელდებული არის, ფაზაშვილის შოშისათვის მიგვბარებია, იქ მახლობელს კაცთან, ნურაფის სამალოდ და სადვკაცოდ კელი ნუ გაქუთ. თუ ვისმე რამ იმათან სალაპარაკო საქმე ქონდესთ, ჩვენ შეგვატყობინეთ და სამართალს ჩვენ გიზამთ, ამ სოფელს ჩვენ ვაშენებთ და ნუ რას კაცს კელი ნუ გაქუთ. ლევან.

303. გაყრილობის დავთარი ამილამბარ, თამაზ და ყაფარბეგ ბარათა-
შვილებისა, სიგძე აქეს სამი მეტრი და 84 სანტიმეტრი, ანუ ხუთი
ადლი და $6\frac{1}{2}$, გოჯი, განი აქეს 16,8 სანტიმეტრი, ანუ $3\frac{1}{2}$ გო-
ჯი. დაწერილია რბილ გასანთლულ ქაღალდზე ნუსხა მხედულის
ხელით. ეს გრძელი გრაგნილი შესდგება ათი ერთი ერთმანეთზე
მიწებებულის ქაღალდის ნაჭრებისაგან. ნიშნები არა იქვს, ხოლო
ყოველი ახალი სტრიქონის წინ სწერია ასო ძ, რომელიც ჩვენ
არ მოგვყავს. ჩვენი დავთარი პირია ნამდვილისა, 1785 წელს
გადაწერილი, ხოლო გაყრა მომხდარა 1713 წელს.

1713, გიორგობასთვას 15. ქ. დოღოგნას ძაბილაშვილი
თამაზა კომი ერთი.

დოღოგნას ძაბილაშვილი იასე კომი ერთი.

დოღოგნას მკედლიშვილი ოთარ კომი ერთი ამოიღო
ამილამბარ საუფროსოდ.

წერაქეს ერთი კომი (კაცის სახელი ძველის დავთრიდამ
ვერ ამოვარჩიეთ) საუფროსოდ აუღია ამილამბარს.

ამოიღო საუფროსოდ ამილამბარ წერაქეაძამ მამასხლისი
აღაჯანა, კომი ერთი.

ერთს წილად მიეცა ამილამბარს წერაქეს ერუა საუარე-
სოთ, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს.

მისცეს ამილამბარს წერაქეს საუფროსოთ უბაშვილი,
რისაც მამულის მქონებელი იყოს, კომი ერთი.

ამოიღო საუფროსოდ ამილამბარ ჰმღავს ანუაშვილი
გოგია, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს.

მისცეს საუფროსოთ ამილამბარს წერაქეს შათირიშვილი
და საუარესოთ, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს.

ამოიღო საუფროსოთ ჯანქს ამილამბარ ჯანიაშვილი
ტერტერა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს.

ამოიღო საუფროსოდ ამილამბარ დოღოგნას ხარაზი-
შვილი ხუცია, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს.

ამოიღო საუფროსოთ ამილამბარ ქოთაშს გოგიაშვილი
ქოთიშის მეოთხედის მინდვრით.

ამოიღო საუფროსოთ ამილამბარ კლფას მოლოდინა-
შვილი ხუცესი, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს.

მისცეს საუარესოთ ამილღამბარს ანდრას ალუა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს.

მისცეს საუარესოთ ამილღამბარს დოღოგნას ტერტერას ძმა ალუა, რისაც მამულის მქონებელი იყოს.

მისცეს საუარესოთ ამილღამბარს ჯეურას ამაღაშვილი კაცია, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს.

მისცეს საუარესოთ ამილღამბარს ბეთანაას ფოცხვერა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს.

ამოიღო საუფროსოთ ამილღამბარ ერწას ამბრუშელი-შვილი, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს.

ამოიღო მარაამს საუფროსოთ ამილღამბარ ვარდიშვილი ბერია, რისაც მამულის მქონებელი იყოს.

მისცეს საუარესოთ ამილღამბარს მარაამშა მკედლიშვილი მაზია, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს.

მისცეს საუარესოთ აზაგეს შავმახარა ამილღამბარს, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს.

ცამეტის კომის კაცის საუფროსოთ მიეცით ამილღამბარს აზაგეს...¹⁾ დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყო, საუარესო აღარ მიგვიცია.

მიეცით თამაზს საშუალოთ ქოთაშს სუთიაშვილი კომი ერთი, ქოთაშის მეოთხედის მინდვრით, თაგვს ამირაშვილი კომი ერთი, აძღაგს აზბარაშვილი კომი ერთი. ესენი საშუალოდ მიგვიცია.

თორმეტის აყრილის საკომოში ამოიღო ამილღამბარ ატგ-დახუთს ოღომაშვილი, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს.

მიეცა აყრილის საუარესოთ ამილღამბარს გახქს ალუას მამული, დღეს რისაც მქონებელი იყოს.

მოღაგს ერთ წილათ აზნაურშვილი ბერძნისშვილი ოთარ თავის ყმითა და მამულით, დღეს რისაც მქონებელი იყოს, ერგო ამილღამბარს.

ერთ წილათ აზნაურიშვილი ყიფიანი ხარაბუკს მისის ერთის გლეხით, ამაზედ აქეს ატგდახუთს გელიტაშვილის ძმა,

¹⁾ აქ დღეაში არ არის თუ ვინ მიუციათ.

კომი ერთი, ერწოს ჩეკურიშვილი კომი ერთი, იქვე თევდორ-
შვილი პაპაშვილისა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს,
ერგო თამაზსა და ყაფარს.

ერთ წილათ გაზხუნას აზნაურშვილი არეშიშვილი გურ-
გენა, ორის მისის მემკვიდრის ყმით და ბოგანოთი, ამანდ
აძეს ცხნაძეს პაპუაშვილი კომი ერთი, იქვე ამირანაშვილი
კომი ერთი, ზანქს საკაშვილი კომი ერთი, ერგოს თამაზსა და
ყაფარბეგს.

ამოიღო ბატონმა გასამყრელოთ დოლოვნას მეცხერიშვილი
დათუნა კომი ერთი, იქვე მატიაშვილი კომი ერთი მატია,
იქვე ბერუკაშვილი დათუნა კომი ერთი, აგვანთს გელიტა-
შვილი სეხნია კომი ერთი, იქვე აგვანთს ქეთიშვილი კომი
ერთი, ზაგეს კვირიკაშვილი ამირან კომი ერთი, იქვე ზაგეს
კვირიკაშვილი თამაზა კომი ერთი, დადუბას რევანდაშვილი
სეხნია კომი ერთი. ესენი ებოძა ბატონისაგან ამილლამბარს.

დოლოვნას ძაბილაშვილი თამაზა კომი ერთი.

დოლოვნას ძაბილაშვილი იასე კომი ერთი.

დოლოვნას¹⁾ ანეზა კომი ერთი.

დოლოვნას გოგილაშვილი ნაზარა კომი ერთი.

დოლოვნას ევანეზაშვილი კაცია კომი ერთი.

დოლოვნას მატიაშვილი ბერუა კომი ერთი.

დოლოვნას გოჩიაშვილი გიორგი კომი ერთი.

დოლოვნას კაკანაშვილი თამაზა კომი ერთი.

დოლოვნას ხარაზიშვილი ლომშერა კომი ერთი

დოლოვნას სარქისაშვილი ზაქარა კომი ერთი.

არეშიშვილი ამოიღო მელქუა, გურგენას ბიძაშვილი,
თავისის ორის კომლის მემკვიდრითა და ხიზნითა, დღეს რისაც
მამულის მქონებელი იყოს, ამილლამბარს.²⁾

დოლოვნას პაპუაშვილი სეხნია კომი ერთი.

დოლოვნას ამზიაშვილი დათუა კომი ერთი

¹⁾ ამ სიტყვის შემდეგ ერთი სიტყვის ადგილია დატოვებული.

²⁾ ეს უკანასკნელი პარაგრაფი ზემო მოყვანილ სტრიქონების პირდაპირ
სწერია აშეიზე.

ლოლოვნას პაპიაშვილი ამირანა კომი ერთი.
 ლოლოვნას მატიაშვილი პაპუა კომი ერთი.
 ლოლოვნას ტერტერა ფარსილა კომი ერთი
 ჭანჭახს ხუხუტაშვილი გორჯასპი კომი ერთი.
 კრტას ჯურუშაშვილი მარქარა კომი ერთი.

ერთ წილად სუთიაშვილი აბრამა ქოთაშს კომი ერთი,
 ქოთაშის მეოთხედის მიწით ერგო ამილღამბარს.

ერთ წილათ ქოთაშს ხატიაშვილი ივანა, ქოთიშის მეო-
 თხედის მამულით, ერგო თამაზს.

კრტას ფირუაშვილი ბერუა კომი ერთი.
 ერტის ფირუაშვილი ამირანა კომი ერთი.
 ენაგეთს სადუნაშვილი კაცია კომი ერთი.
 ანდრეას გოგიაშვილი დათუა კომი ერთი.
 ანდრეას გოგიაშვილი ქიტესა კომი ერთი.
 ანდრეას გოგეასშვილი ბერუა კომი ერთი.
 ანდრეას გულიასშვილი ბერუა კომი ერთი.
 ანდრეას ზაქუტაშვილი ბეყუა კომი ერთი.
 ანდრეას ყარახანაშვილი ბერუკა კომი ერთი.
 ანდრეას ხეჩატურაშვილი პაპუა კომი ერთი.
 ანდრეას ხეჩატურაშვილი ბეყუა კომი ერთი.
 თაფანს სამანა კომი¹⁾ ერთი.

ერთს წილათ ანდრეას მამილას საკაშო ერგო ამილღამბარს.
 ანდრეას ლონგულაშვილი კომი¹⁾ ერთი.
 ანდრეას ქიტესა კომი¹⁾ ერთი.

მარამშს პაპუაშვილი ზაალა კომი ერთი.
 მარიამში პაპუაშვილი პაპუა კომი ერთი.
 მარიამში ამბრასაშვილი შერმაზანა კომი ერთი.
 მარიამში მკედელი ორაშვილი თამაზა კომი ერთი.
 მარიამში დემეტრაშვილი ბერია კომი ერთი.
 მარიამში კონიაშვილი დათუნა კომი ერთი.
 მარიამს კონიაშვილი ლომია კომი ერთი.
 მარიამს კონიაშვილი ბასილა კომი ერთი.

¹⁾ ამ სიტყვის შემდეგ ერთი სიტყვის ადგილი დატოვებულია.

მარიამს ამბრბსაშვილი დემეტრა კომი ერთი.
 მარიამს ამბრასაშვილი თამაზა კომი ერთი.
 მარიამს პაპუაშვილი გიორგა კომი ერთი.
 აზაკეს ფულაკაშვილი გიორგა კომი ერთი.
 აზიკეს რევაზაშვილი ზურაბა კომი ერთი.
 აზიკეს რევაზაშვილი ელიზბარა კომი ერთი.
 აზიკეს გულიკაშვილი ქიტია კომი ერთი.
 აზიკეს ნადირაშვილი თამაზა კომი ერთი.
 აზიკეს მოძღვრისშვილი გიორგა კომი ერთი.
 აზიკეს ლაშქარაშვილი ბერია კომი ერთი.
 ერწოს ესტატეშვილი ზაალა კომი ერთი.
 ერწოს იასესშვილი ბერუა კომი ერთი.
 ერწოს საგინაშვილი ბერუა კომი ერთი.
 ფუტრკეს ამზუაშვილი ტეტია კომი ერთი.
 ფუტრკეს ამზუაშვილი ოქრუა კომი ერთი.
 ფუტრკეს ნადირაშვილი კომი ერთი.
 ენაგეთს სადუნაშვილი სეზნია აზნაურიშვილი,
 ახაშენს აღავერდაშვილი კომი ერთი, ამაზედ აძეს სამწუას
 და გურგენას მამული.
 ენაგეთს ჯიმშერაშვილი კომი ერთი.
 ენაგეთს ჯანიკაშვილი კომი ერთი.
 ტბას გულა კელფეხისშვილი კომი ერთი.
 ტბის ტუხია კომი ერთი.
 ტბის გიორგი კომი ერთი.
 ტბის ხატიაშვილი ნადირა კომი ერთი.
 ტბის მაზიაშვილი კომი ერთი.
 ფოთქაღას ხოდაბუნი ერთი.
 ტბის ჯოიაშვილი ნასყიდა კომი ერთი.
 ტბის ჯორაშვილი ბერუკა კომი ერთი,
 ამოვარდნილის ბერის მამულის გარდა.
 ამოვარდნილის ბერის მამული საკომო ერთი.
 ტბის კელფეხისშვილი გიორგი კომი ერთი, ამაზედ აძეს
 ლარის მიწები.

ტბის მედიაშვილი წასყიდა კომი ერთი.

ამლიგს მამუკაშვილი იმედა კომი ერთი.

ამლიგს ზუბიაშვილი დათუნა კომი ერთი.

ამლიგს დათუკაშვილი ოსიყმე კომი ერთი.

ამლიგს რევაზაშვილი ოთია კომი ერთი, ამაზედ აძეს იორაშვილის მესამედი მამული.

ამლიგს რევაზაშვილი ზურაბა, ამაზედ აძეს იორაშვილის მესამედი მამული.

ამლიგს ზუციშვილი თევედორე კომი ერთი,

ამლიგს მოძღვრიშვილი სეხნია კომი ერთი.

ამლიგს გოგინაშვილი კომი ერთი.

ამლიგს მოძღვრიშვილი გიორგა კომი ერთი.

ამლიგს სვიმონაშვილი ბერია კომი ერთი.

ამლიგს სვიმონაშვილი სეხნია კომი ერთი.

ამლიგს თევედორაშვილი თამაზა კომი ერთი.

ამლიგს სვიმონაშვილი დათუნა კომი ერთი.

ელფიას მოლოდინაშვილი დათუნა კომი ერთი.

ელფიას მოლოდინაშვილი პეტრე კომი ერთი.

მარიაშ ლომიტაშვილი გიორგი კომი ერთი

მარიაშ კაციაშვილი გიორგა კომი ერთი

მარიაშ შაველაშვილი ნაგზირალი პატა კომი ერთი.

მარიაშ ლომიტაშვილი დათუნა კომი ერთი.

მარიაშ ლომიტაშვილი გიორგი კომი ერთი.

ვაკეს კვირიკაშვილი პაპუნა კომი ერთი

ვაკეს კვირიკაშვილი ამილბარა კომი ერთი.

ვაკეს კვირიკაშვილი ივანე კომი ერთი.

ვაკეს კვირიკაშვილი პაპუნა კომი ერთი.

ვაკეს ჭიტია კომი ერთი.

ვაკეს კვირიკაშვილი მიქელა კომი ერთი.

სარალაშვილი კომი ერთი, ერწას მიქელაზედ აძეს.

ვაკეს კვირიკაშვილი ბერია კომი ერთი.

განქს პაპუნას ნაშოენი მიწები.

მშოაგრეთს გამსახურდა გოგილაშვილი კომი ერთი.

დგალთას თეგაზაშვილი ოქრუასშვილი მახარა კომი ერთი.
 დვალთას ჩანთაძე ხოსიტა კომი ერთი.
 ელფას მოლოდინაშვილი გოდერძა კომი ერთი.
 ელფიას მოლოდინაშვილი ივანე კომი ერთი.
 ელფიას მოლოდინაშვილი ესტატე კომი ერთი.
 ელფიას ივანეს სამლთუა კომი ერთი, ესტატეს აძეს.
 ელფიას მოლოდინაშვილი სეხნია კომი ერთი.
 ელფიას ზალას ნასყიდი საკამო ერთი.
 ბეთანას ოთიაშვილი შერმაზანა კომი ერთი.
 გვესეთს ბოცქვიტაშვილი შიო კომი ერთი.
 ჯგურას ამბალაშვილი თამაზა კომი ერთი
 აკურის ამბალაშვილი ხუცესი ოქროპირი კომი ერთი.
 აკურის იასე კომი ერთი ოქროპირზე აძეს.
 აკურის ამბალაშვილი ბერიკა კომი ერთი.
 აკურის ამბალაშვილი შალვა კომი ერთი.
 ბეთანიას მამის იმედისშვილები კომი ერთი.
 აგვდანეთს პაპუკაშვილი ბერუკა, კომი ერთი.
 ჯგვანეთს პაპუკაშვილი სტეფანე კომი ერთი.
 აგვდანეთს მკედლიშვილი ბერუკა კომი ერთი.
 აგვდანეთს ამირაშვილი კირაკოზა, ამაზედ აძეს აქვე ავ-
 გდანეთს სახასო ნაფუძრის ნახევარი.
 აგვდანეთს იშხნიაშვილი ბადურ კომი ერთი.
 აგვდანეთს იშხანაშვილი ანეზა კომი ერთი.
 აგვდანეთს გელიტაშვილი გიორგი ქართველი კომი ერთი.
წერაქვს მოსესაშვილი საქუა კომლი ერთი.
 წერაქვს სადალაშვილი ერამეტა კომი ერთი.
 წერაქვს პარსუმაშვილი კარაბეტა კომი ერთი.
 წერაქვს უსტა პოლოსა კომი ერთი.
 წერაქვს უსტა პოლოსას განაყოფი დურგალი კომი ერთი.
 წერაქვს პარსუმაშვილი ტერტერა კომი ერთი.
 წერაქვს აღნიაშვილი ევანეზა კომი ერთი.
 წერაქვს ბაბანანთ ვართანა კომი ერთი.
 წერაქვს ამირაშვილი ნაზარა კომი ერთი.

წერაქვს სადალაშვილი ფანოსა კომი ერთი.
 წერაქვს მჭედლიანთ კირაკოზა კომი ერთი.
 წერაქვს ბაბანანთ ევანეზა კომი ერთი.
 წერაქვს პარუნბეგაშვილი სარქისა კომი ერთი.
 წერაქვს ბულნაზარაშვილი კომი ერთი
 წერაქვს ხეჩკაშვილი ერაპეტა კომი ერთი.
 წერაქვს ბაბანანთ მოსესა კომი ერთი.
 წერაქვს ულუხანაშვილი ხეჩია კომი ერთი.
 წერაქვს აფრიაშა კომი ერთი.
 წერაქვს ათანასეშვილი გრიქოლა კომი ერთი.
 წერაქვს ხოჯუაშვილი მიტინა კომი ერთი.
 წერაქვს ხოჯუაშვილი ყაზარა კომი ერთი.
 წერაქვს ათანასენთ გულიბაბა კომი ერთი.
 წერაქვს შიხუნთ კარაპეტა კომი ერთი.
 წერაქვს შიხუაშვილი საკა კომი ერთი.
 წერაქვს აბდულაშვილი კირაკოზა კომი ერთი.
 წერაქვს აბდულაშვილი საკა კომი ერთი.
 წერაქვს ქორფა ყაზარა კომი ერთი.
 წერაქვს შიხუაშვილი ერაპეტა კომი ერთი.
 წერაქვს შიხუაშვილი ხეჩია კომი ერთი.
 წერაქვს შიხუაშვილი საქუა კომი ერთი.
 წერაქვს მჭედელი გრიქოლა კომი ერთი.
 წერაქვს ბეგანაშვილი ბაბუა კომი ერთი.
 წერაქვს პარსუმაშვილი ათუა კომი ერთი.
 წერაქვს მაქოსაშვილი პარუი კომი ერთი.
 წერაქვს აღასაშვილი გალუსტა კომი ერთი.
 წერაქვს ოსიაშვილი მამია კომი ერთი.
 წერაქვს დერციაშვილი სვიმონა კომი ერთი.
 წერაქვს აზრათადასშვილი თანდილა კომი ერთი.
 წერაქვს პარსუმაშვილი ვეტუა კომი ერთი.
 წერაქვს მარქუასშვილი სარქისა კომი ერთი.
 წერაქვს სარუხანაშვილი გრიქოლა კომი ერთი.
 წერაქვს გზირი აფრიაშა კომი ერთი.

მიეცა საუმცროსოთ თამაზსა და ყაფარბეგს ამლიეს სასახლე შიგნით გარეთ, რაც პაპ[უ]ნასი ყოფილიყოს ან პაპუნას შვილისა და შვილ-შვილებისა, ერთ პირათ ყველაცა, გარეთ მოედანი, მარანი, საჯინიბო, სახაბაზო, სამზარეულო, საბაზიერო, ბალი, კალო, საბძელი, რაც პაპუნასაგან საშიგნითოთ და საგარეთოთ, სასახლეთ დაჭერილი ყოფილიყოს და შემოფარგლული, ყველა ამათ მიეცა, ქვევრი საუფროსო ამილლამბარმა აიღოს, სხვა შუაზედ გაიყონ. ამილლამბარს რომ თავისი დაჯიხარჯავს და სასახლე გაუკეთებია საყდართან, ის ამილლამბარს დარჩა.

ამილლამბარს მიეცა სასახლის მაგიერათ, მონასტერი და საყდარი ისევ საერთოთ უნდა ქონდესთ, ხატი, ჯვარი და ეკლესიის სამკაულოც საერთოთ უნდა ქონდესთ. კოშკის ზეიდან, საყდრის ძირზედ, ერთი სახლის ალაგიც მიეცა თამაზა და ყაფარს საჭირისუფლოთ. მონასტერში სხვარვით საქმე არა აქვთ თამაზა და ყაფარს. ეს ასე გარიგდა.

გუჰანგოს აზ[ნ]აუშვილისა და გლეხს გარდა მამული ისევ გასაყოფია, ეს მახვილაძე აზნაურშვილი ამილლამბარისა და თამაზისა ორთავისა არის.

ერდოთა სოფელი კაცს გარდა გასაყოფია და კაცი გაყოფილია.

წანანაურა სოფელიც გასაყოფია.

თხვანთბას მეოთხედიც გასაყოფია.

ასლანიშვილები თავისის ყმით და მამულით საერთოთ დაგვიდვია ამილლამბარისა და თამაზისათვის.

ბეთანიის სასაფლაოც საერთოთ დაგვიდვია ამილლამბარისა და თამაზისათვის თავიანთი წილი.

ბართვასას სასახლეც საერთოთ უნდა ქონდესთ ამილლამბარსა და თამაზს. ესენი გაიყარნენ გიორგობის ნახევარს, ქვს უა.

ქ. ძველი დავთარი დასძველებოდათ და მე ფარსადან ესიტაშვილმა გამოვწერე ერასტი გოსტაშაბისშვილის უზბაშის სიტყვით. ეს ასე ქეშმარიტებით დაიწერა, როგორც ძველს დავთარში ეწერა, აგვისტოს კგ, ქვს უაგ.

304. გაყრდენის დაგეგმვაში ამილლაბარ ბარათაშვილისა, სიგძით 1 მეტრი და 93 სანტიმეტრი, ანუ 2 ადგილი და 11¹/₂ გოჯი, განით 16,5 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაქზე ნუსხა მხედრულის ზეგით. ნიშნებით იხმარება ორ-ორი წერტილი და ყოველი ახალი სტრიქონის თავში უწერია ასო **ძ**, რომელსა ჩვენ არ ვიცავთ. როგორც ზემო მოყვანილი დაგეგმვა, ეგრეთვე ესეც პირია ნამდვილისა 1785 წელს გადაწერილი, ზოლო წინა დავთრიდგან სხანს, რომ გაყრა მომხდარა 1713 წელს, და ამისთვის ჩვენც ამ წელს უსვამთ.

1713, გიორგობასთავის 15. ერთ წილათ გუნანეთის მახვილაძე დათუნა გუნანეთის მესამედის საუფროსოთ ამოიღო ამილლაბარმა, ერგო ამილლაბარს. ერგო ამილლაბარს მოღვაწეს ერთ წილათ აზნაურშვილი ოთარი ბერძნიშვილი, თავისის ყმითა და მამულით, დღეს რისაც მქონებელი იყოს.

ამოიღო არეშიშვილი მელქეა, გურგენას ბიძაშვილი, თავისის ორის კომლის მემკვიდრითა და ხიზნითა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს ამილლაბარმა.

ერთ წილად გარხუნას ალუა, ამაზედ აძეს გაგეს მიქელას მამული, ერგო ამილლაბარს.

ერთ წილათ შარაბას მკედლისშვილი მაზია, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს, ერგო ამილლაბარს.

ერთ წილად მარიამს მკედელი თამაზა, დღეს რისაც მქონებელი იყოს მამულისა, ერგო ამილლაბარს.

ერთ წილათ კრტას ფერუშაშვილი ბერუა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს, ერგო ამილლაბარს.

ერთ წილათ აკურის ამბალაშვილი ზურაბა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს, ერგო ამილლაბარს.

ერთ წილათ ტბასს ჯოეშვილი ნასყიდა ბერიას მამულითა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს, ერგო ამილლაბარს.

ერთ წილათ აზიგეს პეტრიაშვილი გიორგი, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს, ერგო ამილლაბარს.

ერთ წილათ ამლიგს დათუაშვილი ოსიყმე. ამაზედ აძეს ფარსილაშვილის ნაფუძვარი, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს, ერგო ამილლაბარს.

ერთ წილათ ანდრეას ხეჩატურაშვილი პაპუა და თითონ რომ ბეითალმანი ზუარი უჭირავს იმითი, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს, ერგო ამილღაბარს.

ერთ წილათ ღოღოვანას გიორგი ხარაზისშვილი, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს, ერგო ამილღაბარს.

ერთ წილათ შარაპას მახარა თავისის მამულითა, ამაზედ აქვს ვაჭვს პაპუნა თავის მამულითა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყუნენ, ერგო ამილღაბარს.

ერთ წილათ ტბასს კელფეკისშვილი ბერიძე, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს, ამაზედ აქვს ანდრეას ქიტესას ერთი საკომლო, ერგო ამილღაბარს.

ერთ წილათ ელფეას ხატია მოლოდინაშვილი თავისის მამულითა, ამაზედ აქვს საღმრთუას მამული აქავ, ერგო ამილღაბარს.

ერთ წილათ აზავკეს ქიტიაშვილი ივანე თავისის მამულით, ამაზედ აქვს აშღავს სვიმონაშვილის მამული, ერგო ამილღაბარს.

ერთ წილათ დვალთას ჩანთაძე ხოსია თავისის მამულით, რისაც მქონებელი იყოს, ერგო ამილღაბარს.

ერთ წილათ განქს ალაბაბა, რისაც მამულის მქონებელი იყოს დღეს, ერგო ამილღაბარს.

ერთ წილად ელფეას მოლოდინაშვილი პაპა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს, ერგო ამილღაბარს.

ერთ წილათ ვასამყრელოთ აღებული აკუწასს ამბალაშვილი იასე, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს, ერგო ამილღაბარს.

ერთ წილათ ანდრეას სომეხი ათუა თავისის მამულით, ამაზედ აქვს რაც ზაქუტაშვილს ჩვენი ზვარი ეჭიროს, ერგო ამილღაბარს.

ერთ წილათ განქს ტერტერა თავისის მამულით, ამაზედ აქვს ღოღოვანას ალიყულას მამული, ერგო ამილღაბარს.

ერთ წილათ აზიკეს კახი ბერია თავისის მამულით, ამაზედ აქვს გიორგისშვილები თავისის მამულით, ერგო ამილღაბარს.

ერთ წილათ ქათამს სუთიაშვილი აბრამა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს, ერგო ამილღაბარს.

ერთ წილათ გაგეს კვირიკაშვილი ბერია, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს, ერგო ამილღაბარს.

ერთ წილათ ერდოთს თორელა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს, ერგო ამილღაბარს.

ერთ წილათ ერწოს პაპუასშვილი თამაზა თავისის მამულით, სარტაშვილი თავისის მამულით, სამნია თავისის მამულით, ერგო ამილღაბარს.

ერთ წილათ დოღოვნას პაპუასშვილი ამირანა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს, ერგო ამილღაბარს.

ერთ წილათ ტბასს ჩიტიაშვილი ბერუა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს, ერგო ამილღაბარს.

ერთ წილათ აზაკეს მამასახლისი ბერია თავისის მამულით, ამაზედ აქეს შაბაძეშვილი დათუა თავისის მამულით, ერგო ამილღაბარს.

ერთ წილათ მარიამს კაციაშვილი გიორგი, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს, ერგო ამილღაბარს.

ერთ წილათ დოღოვნას ხარაზისშვილი დათუა თავისის მამულით, ჯიმშერასშვილის ბიჭები თავისის მამულითა, ერგო ამილღაბარს.

ერთ წილათ შაბაძეშვილი ბერია პაპუაშვილი ფეიქარი თავის მამულით, აქავ დემეტრაშვილი ბერუა თავისის მამულით, აზაკეს თელუა თავისის მამულით, დოღოვნას პაპუაშვილი თავისის მამულით, გუნანეთს რუსიაშვილი თავისის მამულით, ესენი ერგო ამილღაბარს.

ერთ წილათ ქათამს სვიმონაშვილი ბერია თავისის მამულით, აქავ კონაშვილი თევდორა თავისის მამულით, ერგო ამილღაბარს.

ერთ წილათ გაგეს კვირიკაშვილი ოქროა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს, ერგო ამილღაბარს.

ერთ წილათ დოღოვნას მატიაშვილი გიორგი, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს, ერგო ამილღაბარს.

ერთ წილათ დგაღთას თეგაძე, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს, ერგო ამილღაბარს.

ერთ წილათ ეღფიას მოლოდინაშვილი სეხნია თავისის მამულით, აკურისს ამბალაშვილი შალიკა თავისის მამულით ერგო ამილღაბარს.

ერთ წილათ მარაბას მკედელი თამაზა თავისის მამულით, ერწოს პაპიაშვილი თავისის მამულით, ერგო ამილღაბარს.

ამლიეს რევაზიშვილი გულია, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს, ერგო ამილღაბარს.

ერწოს თევდორაშვილი თამაზა თავისის მამულით, პაპუაშვილი პაპუა თავისის მამულით, ერგო ამილღაბარს.

ერტასს ფირუაშვილი ბერუა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს, ერგო ამილღაბარს.

ანუაშვილი თავისის მამულით დარჩა ამილღაბარს.

ერთ წილათ ქოთამს სუთიაშვილი, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს, ერგო ამილღაბარს.

გაგეს რაზიაშვილი პაპუნა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს, ერგო ამილღაბარს.

ამოილო საუფროსოთ ამილღაბარმა დიდებეს რევანდაშვილი სეხნია, დღეს რისაც მქონებელი იყოს.

ერთ წილათ ეღფიას გასამყრელოთ აღებული ხუცესი პაპუა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს, ერგო ამილღაბარს.

ამოილოს საუფროსოთ ამილღაბარმა ამღაგს ხუცესიშვილი თევდორე, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს.

მისცეს საუარესოთ ამილღაბარს ანდრიას ხეჩატურაშვილი ალუა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს.

ერგო ამილღაბარს ლოლოვნას პაპუაშვილი ამირანა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს.

ერგო ანდრას იაგულაშვილი ელიზბარა თავისის მამულით, აქავ ქიტესა თავისის მამულით, ერგო ამილღაბარს.

ბუთენასა ოთარიშვილი ჯვარისა თავისის მამულით, ეღფიას მოლოდინაშვილი დათუნა თავისის მამულით, ერგო ამილღაბარს.

მიეცა საუარესოთ ამილღაბარს ერწოს თევდორაშვილი თამაზა.

ამოიღო ამილღაბარმა საუფროსოთ ამრუმელაშვილი აბრამა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს.

მისცეს საუარესოთ ამილღაბარს ტბასს ქვრივიშვილი ბერუა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს.

ამოიღო ამილღაბარმა საუფროსოთ ლოლოვნას ხარაზის-შვილი ხუცია და აბრამა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს.

ამოიღო ამილღაბარმა საუფროსოთ ამლიეს ანუაშვილი გიორგი, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს.

მისცა ამილღაბარს საუარესოთ აკურისს ამბალაშვილი კაცია დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს.

წერაქვს სებუაშვილი ევანეზა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს, ერგო ამილღაბარს.

მისცეს ამილღაბარს აყრილების საუარესოთ წერაქვს შათირისშვილის მამული, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს.

მისცეს ამილღაბარს წერაქვს საუარესოთ ჯანუა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს.

ერთ წილათ წერაქვს სებუაშვილი ევანეზა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს, ერგო ამილღაბარს.

ერთ წილათ წერაქვს პაპუაშვილი საქუა თაეისის მამულით, გულბაბა თაეისის მამულით, ერგო ამილღაბარს.

წერაქვს სადალაშვილი ერაპეტა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს, ერგო ამილღაბარს.

ერთ წილათ მუსესაშვილი საქუა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს, ერგო ამილღაბარს.

ერთ წილათ წერაქვს ულუსაშვილი ხეჩუა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს, ერგო ამილღაბარს.

ერთ წილათ წერაქვს სადალაშვილი ერაპეტა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს, ერგო ამილღაბარს.

ერთ წილათ წერაქვს გზირი ოანა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს, ერგო ამილღაბარს.

ერთ წილათ წერაქვს ზართულაშვილი მათოსა, დღეს რისიც მამულის მქონებელი იყოს, ერგო ამილღაბარს.

ერთ წილათ წერაქვს ვართანაშვილი ერპეტა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს, ერგო ამილღაბარს.

ქ. ძველი დავთარი დასძველებოდათ და მე ნეოფიტე ბერმა გარდმოვსწერე ერასტი გოსტაშაბისშვილის უსბაშის სიტყვით, ეს ასრე ჰეშმარიტებით დაიწერა, როგორც ძველს დავთარში ეწერა, აგვისტოს კდ, ქქს უოგ.

305. გაყოფის წიგნი ფარეშატი და გიორგი ბარათაშვილებისა. ამ წიგნისა ჩვენ მარტო პირი გვაქვს ზელში სულში დამტკიცებული. ქორონიკონი „რლა“—1443 არ უდრის ლუარსაბ I მეფობას და შეედომით უნდა იყოს ნახმარი „სლა“ მაგიერ, ესე იგი 1543 წ.

1543, აზნაღის 20. ქ. ძალითა და ბრძანებითა ღთისათა დავსხედით ჩვენ მეფეთ მეფე პატრონი ღუარსაბ, დაგვისდეს გვერთა ბატონი კათალიკიზი ბარათაშვილი ივანე, და ქსნის ერისთავი ბატონი შანშე, და ამილღაბარი პატრონი თაყა, და დიასამიძე ბატონი ვარამ, და მაწყვერელი ბატონი ქრისტეფორე, და ფავლენისშვილი ბატონი დავით, და ჯაფარიშვილი ბატონი ჯაფარი, და სააკაძე ბატონი ივანე, ბარათაშვილას ბატონის ფარაშატისა და გიორგისა და ამათ მამათ მამულის გასა-უოფლად, და მიხედა სამართლითა ფარიშატს და გიორგის აზნაურშვილი სარჯასტან მისის სამართლიანის მამულითა და ყორღანისშვილი ყორხმაზ მისის სამართლიანის მამულითა, და სამკვიდრო სოფელი სხაღნაბა და ჭატაწით დმანისა გუ-გუნას წილს გარდასაბ, და სოფელი კლდუისა, სოფელი სამადაწით კარაქა, სოფელი ფაშაწით კარაქა, და ტბისს ოთხი საკომლო მამული და ზეარი, რაც ნათესავთაგან რეგებოდა, და ენაგეტს რვა საკომლო მამული, ნახევარი ჩხეკეთა¹⁾ და ბარ-გვისკვეს ნასყიდი ზეარი, და ქაღაგენს ყარაშვილი მისის მამულითა, კრტისს გოგაძე მისის მამულითა, და კვესეტს ეა-ზნაძე მისის მამულითა, ცხვრისს ორი საკომლო, და ზას ექსი

¹⁾ ეზლა სოფელს ქვიან ჩიკეთა.

საკომლო, ახადშენს ტყაბუნასშვილი მისის მამულითა და ქვე-
მო საბუზარას ნასრადლასშვილი მისის მამულითა, და თა-
ფანს იარალასშვილი მისის მამულითა, მძაგრეთს ერთი სა-
კომლო, და განქსა ოთხი საკომლო ნასყიდინათ, და ნასოფ-
ლარი მარაბდა ქაძაბანდინით, მისის სამართლიანის სამძღე-
რით, და ნასოფლარი ნაჭაღაქვეა მისის სამართლიანის სამძღე-
რით, და ნასოფლარი ქუჯათა, ნასოფლარი ბაბა, კილომ ღა-
და ბაბა, და ნასოფლარი ყურას-კევა, და ნასოფლარი კოაბა,
და ნასოფლარი შატარა-მარააშნი, და ნასოფლარი კოხტა, და
ნასოფლარი დადგაღეთა, ნასოფლარი ქუჩა-მონასტერა, და
ნასოფლარი თაღა, ნასოფლარი ჭაობა, ნასოფლარი მოდამნა-
ხე, ნასოფლარი გვარგვინეთა, და ნასოფლარი კვარაგეთა,
ნასოფლარი კვანტასდისა და ნასოფლარი სარკანეთა, ნასო-
ფლარი ხოროსხეი და ცოტეთა, და გუდარეხა ვითამც ორ-
ბელიანთაგან გაცულილი იყოს, მისთვის უწილოთ გამოჰყვა,
და ღორათა აბაშიშვილის დაეთისაგან მოსყიდული იყო,
მისთვის უწილოთ გამოჰყვა, და რეგაშენა აბაშიშვილის ზაქა-
რიასაგან მოსყიდული იყო, და მისთვის უწილოდ გამოჰყვა,
და ნასოფლარი აკურასა ზაქარია აბაშიშვილისაგან გამოც-
ულილი იყო და მისთვის უწილოდ გამოჰყვა. და აწე გიბრ-
ძანებთ, კარისა ჩვენისა ვეჭილ-ვეზირნო და სხვანო მოსაქმენო,
ვინგინდა ვინ ბრძანებისა ჩვენისა მორჩილნი იყვნეთ და ან
დღეის წალმა იქნებოდეთ, და ესე ასრე გაგვირიგებია და თქვენ-
ცა ასრე დაუმტკიცეთ, არაოდეს მოიშალოს არა ჩვენგნით და
არცა შემდგომათ სხვათ მეფეთა და მეპატრონეთაგან. დაიწე-
რა ბრძანება და წიგნი ესე ქს რღა, თვესა აპრილის გ, კე-
ლითა კარისა ჩვენისა მდივან-მწიგნობრის ათილასშვილის სუმ-
ბათისათა.

მიხვდა კიდეც ბეთენას ნადიკაშის მამული და საბიაშვი-
ლის მამული და დეონას მამული და მეექვსედი უკუდარა.
ლოუარსაბ.

306. სია საგერმანოზიშვილო სოფლებსა. ამ სიისა ჩვენ მარტო პირი გვაქვს ზელში. სიაში ჩამოთვლილია იგივე სოფლები და ყმები, რომელნიც წინა სიგელში იყვნენ მოხსენებულნი. ზოგერთი საზელები არ ეთანხმებიან წინა სიგელის სახელებს. ამგვარ სახელების გამსხვავებას ჩვენ სხოლიებში უჩვენებთ. ქორონიკონი აქაც შეცდომით არის ნაჩვენები.

1543, აპრილის 20. საგერმანოზაშეაღოს სოფლების სახელი საკუთარი და საწილა.

ქ. აზნაურშვილი სარჯასტან მისის სამართლიანისა მამულითა.

ქ. რეკიშვილი შიოშ მისის სამართლიანის მამულითა¹⁾.

ქ. ყორღანისშვილი ყორხმაზ მისის სამართლიანის მამულითა.

ქ. სოფელი სხალნარი.

ქ. ჭიტანთ დმანისი გუგუნას წილს გარდაისად.

ქ. სოფელი კლდეისა.

ქ. სოფელი სამადანთ კარაქა.

ქ. სოფელი ფაზანთ კარაქა.

ქ. ტბისს ოთხი საკომლო მამული და ზვარი.

ქ. ენაგეთს რვა საკომლო მამული ნახევარის ჩხეკეთა და ბოგვის-ხეცს²⁾ ნასყიდი ზვარი.

ქ. ახალშენს³⁾ ყარაშვილი მისის მამულითა.

ქ. ერტისს გოგაძე მისის მამულითა.

ქ. კვესეთს ვაზნაძე.

ქ. ცხვრის ორი საკომლო.

ქ. ზას ექვსი საკომლო.

ქ. ახალშენს ტყაუენასშვილი მისის მამულითა.

ქ. ქვემო-საბუზარას ნახრალასშვილი⁴⁾ მისის მამულითა.

ქ. თათანს იარალასშვილი მისის მამულითა.

ქ. მძოვრეთს ერთი საკომლო.

ქ. ვანქა ოთხი საკომლო.

¹⁾ ეს მუხლი წინა სიგელში არ არის.

²⁾ წინა სიგელში ბარგვისყვე სწერია.

³⁾ წინა სიგელში ქალიგენს სწერია.

⁴⁾ წინა სიგელში ნახრალასშვილი სწერია.

- ქ. ნასოფლარი მარაბდა ქაკაბანდიანთ.
 ქ. ნასოფლარი ნაქალაქევი.
 ქ. ნასოფლარი ქუჯაეთი.
 ქ. ნასოფლარი ბაბია.
 ქ. ნასოფლარი დიდი ბაბია.
 ქ. ნასოფლარი ყურისხევი.
 ქ. ნასოფლარი კოია.
 ქ. ნასოფლარი პატარა მარიამნი.
 ქ. ნასოფლარი კოხტა.
 ქ. ნასოფლარი დადვალეთი.
 ქ. ნასოფლარი ქუჩა-მონასტერი.
 ქ. ნასოფლარი თალა.
 ქ. ნასოფლარი ქაობი.
 ქ. ნასოფლარი მოღაშაზე.
 ქ. ნასოფლარი გვირგვინეთი.
 ქ. ნასოფლარი კვირიკეთი.
 ქ. ნასოფლარი კვანტალისი¹⁾.
 ქ. ნასოფლარი სარკინეთი.
 ქ. ნასოფლარი ხორინები.
 ქ. სოფელი ცოვრეთი²⁾.
 ქ. სოფელი გუდარები.
 ქ. სოფელი ლორეთი³⁾.
 ქ. სოფელი რევაშენი.
 ქ. და სოფელი აკურისი.
 ქ. მიხვდა კიდეც ბეთენიას ნადიკაძის⁴⁾ მამული.
 ქ. კიდეც საბიას შვილის მამული.
 ქ. კიდეც დედანას⁵⁾ მამული.
 ქ. და გემქმსედი ეკუდარი⁶⁾.
 აპრილის 6 დღესა, ქვსა რღა. „ღუარსაბ.“

¹⁾ წინა წერილში კვანტალისი სწერია.

²⁾ წინა სიგელში ცოვრეთი სწერია.

³⁾ წინა სიგელში ლორიეთი სწერია.

⁴⁾ წინა სიგელში ნადიკაშის სწერია.

⁵⁾ წინა სიგელში დედანას სწერია.

⁶⁾ წინა სიგელში ეკუდარი სწერია.

307. წყალობის წიგნი ლუარსაბ მეფისა გუდარების მონასტრისათვის მიცემული, 80×29 სანტ., დაწერილია ტყავზედ რგვალი მზერის ბელებით. ნიშნებათ იხმარება ზოგჯერ ორ-ორი და ზოგჯერ სამსამი წერტილი. ერთი ნაჭერი ტყავისა თავში პალიმპსესტია, რომელიც წინათ ნაწერი ყოფილა ასომთავრულით და შერამე გაურეცხიათ. ამ ნაწილზე ტყავისა სიგძით 34 სანტიმეტრზე სიგელი არ არის ნაწერი, არამედ ცარიელია. ქრონიკონი სპ—1600 წ. არ ეთანხმება მიღებულს ქრონოლოგიას, რომლითაც ლუარსაბ მეორემ იმეფა 1605—1616 წ.

1600. ქ. ჩგ[ა]ნ მეფ[ა]თ მეფემან პატრონმა ლუარსაბ მეფედით მონასტერსა შინა გუდარეკსასა და ვიხილეთ მათ შინა მყოფნი და მრ[ა]ვლი გან[ა]კეთები და გარჯილობა ვიხილეთ და ვიგულისკმევით, კურთხელთა (ქთა) ძველთა და მეპატრონეთაგან მრავალი განაკეთები საქმე ვიხილეთ მათ შინა, ვითაცა რომე პატრონის დედოფალთ დედოფლის რუსუდანის აღშენებული იყო, თავისდა სასაფლაოდ ნდომოდა, ჩვენცა ვიხილეთ საქმე მათი, რადლან (sic) მათი საფლავი ვიხილეთ, ჩვენც შესაწირავით მრავალი საქმე გვინდოდა, მაგრამ ვერ ძალ გვედვა ჩათდა საკადრისად, ვიგულისკმეთ და¹⁾ ვიყავით წყალობა ესე და შემოგწირეთ წმიდასა მლთისმშობელსა გუდარეკსას და მათ შინა მყოფთ წინამძღვარს, ვინც ვინ მათი მსახურნი ბძანდებით, და ვიყავით წყალობ[ა] ესე სულის ჩვენისა საესრად და საოხად, შემ[ო]გწირეთ წმინდას და დედასა მლთის მშობლისასა გუდარეკსასა ხუთი თუმანი თეთრი, ყოველს მარიამობას ჩვენი სალაროდამ მოგეცემ[ო]დეს სანთლისა და საკმლის და ზეთის ფასად, მასდა გარდა სოფელი ბედნას პირსა გერხუნაჯა სამართლიანის სამძღრითა, ყოვლის შემკობილობით, და მათდა გარეთა ალგეთის (ალგეთის?) პირს ზედასამი კომლი კაცი ზაფას, თავისის მამულითა, შესავალ-გასავლითა, წყალის პირითა და სამძღრითა, წყარო რომ დის, რასაც ის ჩაიტანს, კევამდისინ, რასაც კევი ჩაიტანს, ალგეთამდისინ (ალგეთამდისინ?), ცოტაგეთას კევამდისინ, მას გარდას, წყარ წყარო რომ გადიტანს, მანამდისინ მოგეცემია სითარხნე, არა ფერი სათხოვარი ჩვენგანი არა გეთებოდეს-რა, არა კოდის პური, არა ბზე და ნახშირი, არა საბალახე, არა სამეკომ-

¹⁾ ეს სიტყვა ორჯერ არის გამოვარებული დედანში.

ლო, არა მუშა, არა ქეშიკი, არაფერი გამოსაღები საკელ-
მწიფო არა გეტხოვებოდესთ-რა ლაშქარ ნადარობის მეტი.
ვინცა ვინ წინამძღვარი მონასტერს მსახურებდეს და მეშ[ა]ობ-
დეს მონ[ა]სტერს, მათი მოკმარებისა და მეშ[ა]ობის მეტი თქვენ-
თან კაცს კელი არა ჰქონდეს. ამოვარდნილის უნდილობის არ-
სენისა და აბელის წილი იყო, სხვას კაცს კელი არა ჰქონდა.
აწე წინამძღვარ[ა] ჩვენად მოსაკსენებლად სამი ალაპი გარდიკა-
დოს: ერთი მლთის-მშობლობასა, ერთი გიორგობასა, ერთი
ნათლის-ღებასა, ერთი ძროხა, ერთი საპალნე ღვინო, ოთხი
კოდის ნამცხვარი პური, ორი ცხვარი, რაც სხვა რიკი და
საქმე მოუნდეს, ცხრას ხუცითა და მთავარ დიაკენითა წადგეს
წინამძღვარი სამჯელვე თითოს დღეს ამთონ ამთონს დახ[ა]რ-
ჯეიდეს და მოგვიკსენებდეს, ლოცვას ყოფდეს ჩვენთენა. ნურა-
ოდეს ნუ მოგიშალოს ღმერთმა არც ჩვენგან, არც სხვათა მე-
პატრონეთაგან. ვინც და რამანც ჩვენგან შეწირული ეს გუჯა-
რი და სითარხნე მოუშალოს, ღმერთმან და წმინდამა მლთის-
მშობელმან იგიც შეშალოს და ჩვენის ცოდვისათვის იგიმც
განიკითხვის, მას ზედამცა იქნების და ედების კეთრი გეზისა,
შიშთილი იუდასი, მეს დატეხილობა დიოსკორესი, დანთქმა აბი-
რონისა, ნუშც იხ[ა]რებს სული მის გენისაგან. ვინც ჩვენგანმან
მეპატრონემა, ანუ დიდმან, ანუ მცირემა გამოამკოს მონასტერ-
სა ამ[ა]ს და მათ მყოფსა შინა რუსუდან დედოფლის საფლავსა
თითათვის (?) განისაჯოს, ქკსა სმწ. ღუჯარსაბ (ხართული).

მეფე
ღუჯარსაბ

308. სიგელი მეფე თეიმურაზ I-სა დაწერილია წინა გუჯარის მეორე
გვერდზე რკვალი მხედრულის ხელით, ნიშნებით იხმარება ორ-
იერი წერტილი. ქორონიკონი სთა, 1583 არ უდრის საზოგადოთ
მეფე თეიმურაზ პირველის მეფობას (1605—1663). ბოლო
ქართლში თეიმურაზ I-ის მეფობა ითვლება 1629—1634 წ. ამ
სიგელში მოხსენებული მეფე ალექსანდრე უნდა იყოს იმერეთის
მეფე ალექსანდრე III (1639—1661), ძე გიორგი მესამისა. სი-
გელი იხსენიებს მეორე მეუღლეს თეიმურაზისა ზორეშან დედო-
ფალს, რომელზედაც მან იქორწინა 1612 წელს. ზორეშან გარდი-
ცვალა 1659 წ. ამ ცნობების მიხედვით სიგელი უნდა ეკუთვნო-
დეს 1612—1659 წ.

1612—1659, აკტომპრას 2. ქ. სახელითა სახიერისა,
არსება და დაუსაბამოსა, დაუსრულებელისა ღთისა მამისა და

სულისა წმიდისა, თანა არსისა და თანა სწორისა, და თანა დაუ-
საბამოსა, ჩვენ მეფეთ მეფემან, იესიან-დავითიან-სოლომონიან-
პანკრაციონ, პატრონმან თეიმ[უ]რაზ, ვიგულეთ, ვიგულისკმეთ
მეოკებითა ყოვლად წმიდისა ღთისმშობელისა, მარადის ქალ-
წულისა მარიამისათა, მინდობითა და შუამდგომლობითა წმი-
დათა ზეცისა ძალთა, სერაბინ-ქერაბინთა დასთ[ა] და ყოველთა
ზეცისა ძალთა, მიქიელ და გაბრიელისათა, და ყოველთა მა-
თანა ზეცისა ძალთა და ცხრათა დასთა წმიდათა, და შუამდგ[ო]მ-
ლობითა და ცხოველს მყოფელისა ჯეარისათა და წმიდისა წი-
ნასწარ მეტყველისა ივანესითა, ივანე ქალწულ მახარებ[ე]ლისა-
თა, და წმიდათა წინასწარმეტყველთა: დავით მოსე, პარონ,
ელია, ელისე, მიქა, ამბაკომ, იერემია, სოფონია, მალაქია,
ეზეკილ და სხვათა მათანა წინასწარმეტყველთა, მინდობითა და
შუამდგომლობითა მამათა, მამათ მთავართა: საბა, ა[ნ]ტონი, ეფთ-
ვიმე, ონოფრე, ჯერასიმე (?), პავლე, პახუმი, მაკარი, ხარტონ,
თევდოსე, ილარიონ ზე წმიდისა ღმერთ შემოსილისა სფირიდონ
საკეირველთ მოქმედისა, და წმიდათა მღვდელთ-მოძღვართა: ბასი-
ლი, ნიკოლოზ, და სხვათა მათათანა მღვდელთ-მოძღვართა, და
შუამდგომლობითა წმიდათა მოწამეთა გიორგი, დიმიტრი, პრო-
კოპი, არტემი, ეპიფანე და ზაქარიასითა, სხვათა მა[თ]თანა წმი-
დათა მოწამეთა ქალწულთა: ირინე, მარინე, თეკლა, ეკატერი-
ნე, ევგენია, ევფემია, ფო...ტია, ფებრონია და პარასკევითა,
სხვათა მათათანა წმიდათა ქალწულ-მოწამეთა და წმიდათა მკურ-
ნალთა კოზმან და დამიანესითა, წმიდათა ოთხთა თავთა მახარო-
ბელთა—მათე, მარკოზ, ლუკა ზე ივანე; მინდობითა ზე შუამდგომ-
ლობითა წმიდისა ქართველთა განმანათლებელისა ნინოსითა,
წმიდათა სამეოცდა სეფასტიასა წამებულთა და შვიდთა ძმათა
მაკაბელთა, მოციქულთა და წინასწარმეტყველთა, მამათა და
მამათ მთავართა და ქალწულთა და ყოველთა წმიდათა ღირს-
თა მამათა ღთისათა, ამათის ძალითა და შეწევნითა მოვედით
მონასტრესა (sic) ამას წმიდასა ღთის-მშობელსა გუდაბრეკასასა,
მესნელსა და მეოკსა სულისა ჩვენისასა, ვნახეთ და გავსინჯეთ
მონასტერი ესე, ერთაც ძველთა მეფეთაგან მრავალი შეწირულთა-

ბა, განაკეთები იყო, დავყავით ჩვენცა ეამი კნინი, ვიგულის-
 კმეთ და შემოგწირეთ სანთელ-საკმლის და ზეთის ფასი ხუთი
 თუმანი თეთრი: ყოველსა ღთის-მშობლობასა მონასტერში და-
 იხარჯეოდეს ჩვენის საღაროდამე და ამას გარდაისათ შემო-
 გწირეთ ამოვარდნილის უნდილადის არსენისა და აბელის წილი,
 აბელის სოფლის მონაქარი ბოლო საკვამლო, ხოფის წყარო რომა
 დის, რასაც რომე წყარო ჩაიტანს, მდამლა კევამდის, რასაც კევი
 [ჩაიტანს] ქვედა ალგეთამდის, აქეთ ცოვრეთის კევამდი, მისის
 სამართლიანის სამზღურითა, რაც მათ შუა მიწა-წყალი არის,
 სამი საკვამლო მისის მოსახლით, ერთი მესხი ვარძიელა, ერ-
 თი ჩაღლადაძე დათუნაი, ერთი იოსეფას შვილი სუთია, მისის
 შესავალით და გასავალით, მისის სამართლიანის სამზღურით,
 ყოვლისა კაცისა უცილებელი და მოუღევარი. ამოვარდნილის კა-
 ცის წილი იყო, ჩვენს მეტს კაცსა კელი არა ჰქონდა, მოვიღვეით
 წყალობა მონასტერსა ამ[ა]ს ზედა და მყოფთა ამათა შინა, ვითაცა
 რომე ჩვენადა სამლოცველოდ და სასულიეროდ მოსახსენებ-
 ლად და სულისა ჩვენისა საოხად წადგეს წინამძღვარი თავი-
 სის კრებულით მონასტერსა შინა, ერთს ღთის-მშობლობასა,
 ერთ ზროხასა, ორს ცხვარსა, ერთს საპალნესა ღვინოსა,
 ოთხის კოდის პურის ნამცხვარსა, თევზითა და ყოვლის მისის
 ხარჯითა, სანთლითა და საკლმითა, ერთსა კოდივე გიორგობას
 გიორგობისთვის ათს, კოდივე აგრევე სამეზობის სწორს, კვირა-
 ცხოვლობის მეორეს დღეს, ამას მიტანდეს და ალაპს იქმოდეს
 ცხრას ხუცითა და დიაკვნითა. წინამძღვარი მივიდეს და ალაპი
 გარდიკადოს სულისა ჩვენისა საოხად და მთანა მეცხედისა ჩე-
 ნისა, დედოფალთ დედოფლისა, პატრონისა ხორაშანისათვის,
 პირ-მშოსა და სასურველისა შვილისა ჩვენისა სამლოცველოდ.
 ჩვენ მეფეთ მეფემან პატრონმან თამაშურაზ მცირე ესე შესა-
 წირაფი შემოგწირეთ გუდარაჟისა ღთის-მშობელსა, ბჰანდებო-
 და ჩვენთანა ღთივ კვარტეანოსანა პატრონა აღაქსანდრე, მე-
 ფეთ მეფე. შეიწირე ჩვენი ესე მცირე ესე შესაწირაფი, ვითარ-
 ცა აბელის ძღვენი, ნოეს მსხვერპლი, აბრამ...დ ნაყოფიერებანი
 მოსესა და ჰარონის მღდღელობანი, სამოელის დასამზღებელნი,

ვითარცა შეიწირენ წმიდათა შერთა მოციქულთაგან ქეშმარი-
ტი ესე მსახურება, ეგრეთვე კორცთაგან ჩვენ ცოდვილთა მი-
თვალენ მსხუერპლნი ესე სიტკბოებითა შენითა, უფალო, ღირს
რათა ქმულთა წმიდისა საკურთხეველისა შენისათა უბრალოდ
მსახურობისათა ჰპოვოთ სასყიდელი სარწმუნოთა გონიერითა
განმგეთა დღეთა შინა საშინელსა სამართლითა მიმგებელობისა
შენისა სითარკნითა და ყოვლისა მისის საქმითა. არაფერი საკელ-
მწიფო გამოსაღები არა გეთხოვებოდეს, არა კოდის პური, არა
საბალახე, არა ბზე და ნახშირი, ერთი საურის მეტი, კელმწი-
ფის ლაშქარ-ნადირობის მეტი. ვინცა და რამანცა ძემან კაცი-
სამან ანუ მეფემანა მეფობითა, ანუ დედოფალმან დედოფლო-
ბით, ანუ თავადმან, ანუ სჯულიერმან, ანუ უსჯულომან, ანუ
სარკნოზიმან შლად კელ ყოს მცირე ესე ჩვენი შესაწირავი,
მას მეორედ მოსლევას პასუხის გამცემი ის იყოს. ვინცა მონას-
ტერსა ამას გამოაკუას და ანუ ჩვენმან ნათესავმან და მოშა-
ლოს სულისა ჩვენისა მოსახსენებელი, მასამც რისხავს ღმერთი
და ყოველნი მისნი წმიდანი, ზეცისანი და ქვეყანისანი, უკორ-
ცონი და კორციელნი, მას ზედამცა ედების კეთრი გეზისა, ში-
შთვილება იუდასი, მეხ-დატეხილობა დიოსკორესი, დანთქმა
დათან აბირონის. დაიწერა გუჯარი ესე კაცის წინამძღურის
სგამონას კელითა, ქორანიკონსა სოა, თვესა ოკტომბერსა ბ.
მეფე თეიმურაზ (ჩართულათ).

309. განჩინება სააკაძე თამაზ და საგინაშვილების საჩივრის შესახებ მეფე
თეიმურაზ I-ისა. 26 X 14 სანტ., დაწერილია ტყავზედ რგვალი
მზედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი. ქო-
რონიკონი სოა—1583 არ უდრის მიღებულ ქრონოლოგიას თეი-
მურაზ I-ის მეფობისას (1605—1663), როგორც ეს შეენიშნეთ
წინა სიგელის შესავალში. ამას გარდა მეორე ასო ქორონიკონი-
სა ისეა დაწერილი ჩვენს სიგელში, რომ ძნელად გასარჩევია, რო-
მელი ასოა ნ, ო თუ პ? ამათგან რომელი ასოც გინდათ მიიღეთ,
მაგრამ ქორონიკონი მაინც არ მოქედება თეიმურაზ პირველის მე-
ფობას. ჩვენ მივიღეთ ასო ო, წინა სიგელის მიხედვით, რადგანაც
ცხადათ სწამს, რომ ეს ორი სიგელი ერთ და იმავე დღეს არის
დაწერილი, ხოლო სხვა-და-სხვა საგანს შეეხება. ამის გამო ეს
სიგელი უნდა ეკუთვნოდეს 1612—1659 წ.

1612—1659, ოკტომბერის 2. ქ. ჩვენ მეფეთ მეფე პატ-
რონა თეიმურაზ მაგდათ მონასტერს გუდარეკისასა, ჩვენსა

სალოცავსა შიგან, მრავალი ჭირნახულობა და განაკეთები ვი-
ხილეთ მათ შინა ძველთა მეფეთა და მეპატრონეთაგან, დიად
მრავალი შეწირულობა და ნახარჯი იყო. ბძანდებოდა ჩვენთან
ბატონი მეფე ალექსანდრე, გვასდგენ თან მრავალი თავად-
ნი იმერელნი, ქართველნი და კახნი. დავსხედით სამართალს
ქვეშე: საკაძეს თამაზ და საგინაშვილები ჩიოდენ ხოფისას სო-
ფელზედა. გავსინჯეთ ჩვენცა მათი საჩივარი. საგინაშვილებს
ხოფიზედ კელი არა ქონდა: აბელის მონაჰერი ბოლო იყო,
ეთაც რომე ამოვარდნილის უნდილაძის წილი ყოფილიყო,
მათ უნდილაძეს ცოტა ოდენი თეთრი დაეხარჯა წმინდის სა-
მებისა; ახლა ჩვენ ასე გავარიგეთ: არც საგინაშვილს ეკელ-
ყო და არც საკაძეს თამაზს, ამოვარდნილის კაცის წილი იყო
და სამ საკომლოთ გავსინჯეთ, ერთი ლაღაძე, ერთი მესხი ვარ-
ძიელა, ერთი იოსეფასშვილი, სამივე კომლი კაცი გუდაბრეკას
მღთას მშობლისათგან შეგვაწარავს, და ვინც წინამძღვარა
გუდარეკს მღთის-მშობელს მუშ[ა]ობდეს და მსახურებდეს, მისი
კელდებული იყოს და მონასტერს მსახუროს წმინდის სამეზი-
სა. ეს დაგვიც, რომ რაც დიდმარხვაში საწვავი ზეთი მოუდეს
და სანთელ-საკმელი, წინამძღვარმა დახარჯოს და ჩვენთვის ალაპს
გარდიელიდეს კვირა ცხოვლობის სამშაბათსა: მივიდეს წინამ-
ძღვარი ცხრა ხუცითა და მთავარ-დიაკვნითა, მიყვანოს (sic)
ერთი ძროხა, ორი ცხვარი, ერთი საპალნე ღვინო, ოთხი კო-
დის ნამცხვარი პური, ჩვენად სახულაროდ(?) და სამლოცველოდ
დახარჯოს, აგრევე მღთის-მშობლობას გუდარეკს მონასტერში,
აგრევე გიორგობასა, ჩვენთვის ალაპს გარდიელიდეს ჩვ[ე]ნდ[ა] სა-
მლოცველოდ, სხვას კაცს კელი არა ქონდეს. აწე ყოველთავე
გიბძანებ, ვინცა ვინ ჩვენი სიტყვის მორჩილი ბძანდებოდეთ,
თქვენც აგრე დამტკიცეთ მონასტრის სამსახური, რომ ლოცვა
ყონ ჩვენთვის. ვინცა ესე საქმე მოშალოს, ანუ მეფემ, ან
დიდმა, ანუ მცირემ, ანუ წინამძღვარმა, მასამც რისხ[ა]ვეს სამე-
ბა და ერთარსება, ჩვენის ცოდვისა პასუხი მან მისცეს. ქვს
სოა, თვესა ოკდ[ომ]ბერსა ბ. თეაშურაზ. (ჩართული).

310. შეწირულობის წიგნი გუდარების მონასტრისა, იესე ბარათაშვილის მიცემული, $102 \times 29,5$ სანტი., დაწერილია კარგ გასათლულ ქალღმერთზე რგვალი მხედრულის ზელობით. აქა-იქ სიტყვები ნაწერია წითელის მელნით. ნიშნებად იხმარება სამ-სამი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. ვრცელი შესაქალი, სულ 40 სტრიქონი, განკუთვნილია გამოუწვივით. თავში აქ-იქ დაზიანებული ნაწილები სიგელისა გამოგზავნილია ზედ დაწებებული ქალღმერთის ნაჭრებით, რომელთაც ზოგჯერ დაუმაღავეთ ნაწერები.

1630. მარტის 4. ჩვენ სასოებით და დიდად გულს-მოდგინედ მონდობილმან ცვაფარვათა თქვენთამან ბარათაშვილ-მან, ზატრონმან იესე, და თანა მცხედრემან ჩემან, ზატრონმან მარეს, და შეიღთა ჩემთა—გაორგა, გუგუნსმან, ზეთანდალ და დაგით, ვიგულსმოდგინეთ, კადრეთ და მოგახსენეთ შენ საშინელისა და უფროსად კურთხეულისა დედოფალს ჩუენსა, ღთის-მშობელსა, მარადის ქალწულსა მარიამს, რათამცა მცირითა ამით გვემსახურა წისა ტაძრისა შენისათა გუდარებს მონასტერსა, სასაფლაფოსა ჩუენსა, შემოგწირეთ და მოგაკსენეთ სოფელი გერანჯაღი, ყოლის კაცისაგან მოუდევარი და მოუსარჩლედი, მისის სამართლიანითა მითთა, ბართა, წყლითა, წისქილითა, ველითა, ენახითა, სახნავითა, სათიბითა, სანადიროთა, ტყითა, ქალითა და ყოვლისა მისის სამართლიანითა სამძღვრითა, რაცა მტოარგეთისა და დორისთაგის ძუელი და სამკუდირო მამული ან სახნავი და ან სათიბი ყოფილიყო, იმას გარადის ყოვლითურთ თქვენთვის შემოგვიწირავს აგრევე. აგრევე ამას გარეთ რაცა შემოწირული ამას წინათ ყოფილიყო და ეამთა ვითარებისაგან მოშლილიყო, ჩუენ ქდ განეახლეთ და იგიცა ქდ შემოგწირეთ, რაცა გუდარეს ტაძრისა თქუენისა გვერდით კაცნი ესახლნეს და ანუ რაც ვენაკი და სავენაკი იყო მოკითხული ვქენით და იგიცა მოგახსენეთ, რაც მონასტრის ყმათ ან საენავი, ან სათიბი, ან მთა და ბარი ჰქონებია ყოვლითურთ უკლებლად თქუენთვის მოგვიხსენებია. შეიწირე, შენ საშინელო და უფროსად კურთხეულო დედოფლო ღთის მშობელო, მარადის ქალწულო მარიამ, მცირე ესე შემოსაწირავი, ვითარცა უბიწოდ შობილმან ძემან შენმან სამ-

ნი მწულისილინი ქუროვისანი, და არა უღირს იჩინა, ეგრეთვე ნუ უღირს იჩენ ვედრებასა ჩუენსა და ნაცვალ გვაგე წინაშე ძისა შენისა მიმართ, აგრევე რაცა ესე ჩუენგან შემოწირული მიმუ-
ლი და გლეხები არის ყოვლის ფერის საჩუენოს სათხოვრისა და გამოსაღებისაგან, მუშაობისაგან გვითარხნებია და განგე-
თავისუფლებია, რომე ჩუენგან არა ეთხოვებოდეს რა, და რაც-
რამე სამსახური, ანუ მუშაობა, ანუ სათხოვარი იყოს, ანუ ლა-
ლა, ანუ კულუხი, ანუ კენა, ანუ ზურის მუშაობა და ანუ რაც-
რამე გამოსაღები იყოს, თქუენს პატიოსანსა ზედან დამკვიდრე-
ბულსა წინამძღვარსა, რა რიგადცა ენებოს, იმსახურებდეს და
თვთ თქუენ გმსახურებდეს, აგრევე წინამძღვარი კორციელისა
შაბათსა ჩუენთვის აღაპსა გარდაიკდიდეს, თვთ სწირევდეს ეამ-
სა, და სამსა მღდელსა აწირვებდეს, ხუთსა კოკასა ღვინოსა,
ოთხსა კოდსა პურსა, ორის წლის ძროხასა და ორს ცხვარსა,
რაც მას ღდეს სანთელი და საკმელი მოუნდებოდეს, და ამას
უკლებლად დახარჯევდეს, და ჩვენთვის კარგაღებულსა აღაპსა
გარდაიხდიდეს, და ჩუენსა სულსა შენდობით მოიხსენებდეს, და
ჩუენსა შვილსა და მომავალსა ღდეგრძელობით. და ვინცა და
რამანცა ჩუენმან ნათესავმან და ანუ სხვამან ძემან აღამისმან,
ანუ მეფემან მეფობითა, ანუ დედოფალმან დედოფლობითა, ანუ
თავადმან, ანუ ღიღმან და ანუ მცირემან, ანუ სჯულისმან და
ანუ უსჯულომან, ესე ჩუენგან შეწირული სიგელი შლად კელ-
ყოს, რისხავსმცა მამა ძე და სული წმიდა და ყოველინი წმიდა-
ნი ღთისანი, და პასუხი მან მისცეს ჩუენთა ცოდვათა მას მეო-
რედ მოსლევასა, რა ეამს მოვიდეს მსაჯული იგი სიმაართლისა,
და შემცა ედების კეთრი გეზისი, შიშთვილი იუდასი და მეხ-და-
ტეხილობა დიოსკორესი და დანთქმა დათან და აბირონისი.
დაიწერა წიგნი და სიგელი ესე ქარონიკონსა ტაშ, თევსა
მარტსა ოთხსასა, ამინ. აესე, ჯვთანჯადუ (ხართულები).

მეორე გვერდზე ბოლოში სწერია სხვა ხელით:

ქ. არის გუდარების ღვთისმშობლის შეწირული: [გუდარების]
ღეკანოზი ნამორაძე ოქროპირი, მოძულურისშვილი მოძულვარი
მისის ძმებთანად, ქოქონაშვილი მამისგულა მისის ძმებთანად,

დათუაშვილი და მისი ძმა, რევაზიშვილი მამუკა, იორამა დია-სახლისიშვილი, უდრუკუნაშვილი იასონა და მამუკა კაკონა-შვილი და პაპუნა. აესე (ჩართულად).

311.

გაცელილობის წიგნი ბარათაშვილების და გოგიბაშვილისა. ამ წიგნისა ჩვენ მარტო პირი გვაქვს ხელში სატიკათ გადაწერი-ლი. ნიშნებათა აქ-იქ იხმარება თითო წერტილი. შესავალი გან-გებ გიმოუშვით.

1653. . . . ესე საბოლოო ეამთა გასათავებელი ფიცი, პი-რი და წიგნი მოგეცით ჩვენ ბარათაშვილმან ოთარმან და მე-ჯინიბეთ უხუცესმან პატამან და და ეარაზამა, შვილთა და მო-მავალთა ყოველთავე კემწიფეს, მეფეთ მეფის პატრონის როს-ტომისა, და დედაფალთ დედოფლის, პატრონის მარიამისა, ნება დართულობითა და მათისა ბრძანებითა, თქვენ გოგიბაშვილს ყაფრიბაშს დონმაზს, ძმის წულსა შენსა ხოსროს, ბეჟანს და შვილთა შენსა დურმიშხანს, მომავალთა სახლისა თქვენისათა ყოველთავე, მას ეამსა ოდეს კემწიფეთაგან ნაწყალობევი და ინაჯილდოები, ამოვარდნილის სააკაძის ზურაბისა და თამაზის სამკვიდრო და უცილებელი სოფელი აბეჯაჲ კემწიფის ბრძა-ნებით და დავითიშვილის პატრონის ელისაბარისა, სახლთუხუ-ცის ციკისშვილის პატრონის ყაიასა, და ჯაფახისშვილის დი-ვანბეგის როინისა, და თურმანიძის პატრონის თურმანისა შუა-მავლობითა. ერთმანერთს მამულის გაცვლაზე შეურიგდით, აბეჯაჲ ჩვენ დაგვიდევით და იმის სამოქმოდ ჩვენი მკვიდრი და კერძი მამული და გლეხები გაჩქს, ერთს ზუარს გარდაის, მთით ბარამდის, აბელიის სანაცვლოდ თქვენ დაგანებეთ, ყოვ-ლის კაცისაგან უცილებლად, ვინცა და რამანცა კაცმან ჩვენ-გან გაცულდი[ლი] მამული მოგიშალოს, ანუ მეფემან, ანუ დედო-ფალმან, ანუ თავადმან, ანუ ეპისკოპოზმან, გინა აზნაურშვილ-მან, მასცა რისბაშს თავად დაუსაბამო ღმერთი და ყოველნი მისნი წმიდანი, ზეცისა და ქვეყანისანი, კორციელნი და უბო-რცონი; ქქს, ტმა, მე კელმწიფის კარის მდივანს, თუმანისშვილს

ბირთველს, დამიწერია და მოწამეცა ვარ: (აღგ. ბეკ.) (აღგ. ბეკ.): (აღგ. ბეკ.). (აღგ. ბეკ.). (ბეჭედი როინისა), (ბეკ. თურმანისა). (ბეჭედი მეფის როსტომისა) (აღგ. ბეკ.). მე მელიქ ყარხმაზ მეწმე (sic) ვარ. (აღგ. ბეკდისა).

აშაზედ: ჩვენ კელმწიფემან, მეფეთ მეფემან, პატრონმან როსტომ. და თანა მემცხედრემან ჩვენმან დედოფალთ დედოფალმან პატრონმან მარეამ დაგიმკვიდრეთ და გიბოძეთ განქს შოთარისა და პატარს საკერძო მამული ყოვლის კაცის უცილებლად და შემოუსარჩლელოდ. როსტომ. მარიამ.

312. გაცელილობის წიგნი ბარათაშვილების და გოგებაშვილისა, ამ წიგნისა მარტო პირი გვაქვს ხელში ლურჯ ქალაღზე გადაწერილი. ბოლოს პირს აწერია: „ამის პირი ენაზე და ამაზედ გადაწერე უმეტნაკლებოთ მე ანხის-ხატის მღუდელმა პეტრე არდაზიანოვმა“.) ნიშნებათ ნახმარია თითო წერტილი. შესავალი გამოცოცვით.

1653... ესე საბოლოოდ ეამთა გასათავებელი ფიცი, პირი და წიგნი მოგართვათ, კემწიფის, მეფეთ მეფის, პატრონის როსტომისა, და დედოფალთ დედოფლისა, პატრონის მარიამისა ნებადართულობითა და მათის ბრძანებითა, ჩუენ გოგებაშვილმა ყაფიჩიბაშმა დონმაზ, ძმისწულმა ჩემმა ხოსრო, ბეიან, შვილმა დურმიშხან და მომავალთა სახლისა ჩუენისათა ყოველთავე, თქვენ ბარათაშვილს ჰატრონს ოთარს, მკჟინაბეთ უხუცეს ზაატას, გარაზასა და მომავალთა სახლისა თქვენისათა ყოველთავე, მას ეამსა ოდეს კემწიფეთაგან ნაწყალობევი და ნაჯილდოები ამოვარდნილის სააკაძის ზურაბის და თამაზის სამკვიდრო და ყოვლის კაცის უცილებელი სოფელი აბჯღა ჩვენ გვქონდა, და თქვენზედ სამხროდ და მარჯვედ იყო, და განქს თქვენი სამკვიდრო მამა-პაპათ ნაქონი მამული მიწა და წყალი სომხითს ჩვენზე ახ-

*) ასეთივე წარწერა აქვს უველა პეტრე არდაზიანოვის მიერ გადაწერილ პირებს, რომელნიც ჩვენ ამას შემდეგ შევხვდებო, მოლოდ წარწერას აღარ გავიყო-რებთ. მეორე გვერდზე ამგვარი ასლებიხი თითქმის ყოველთვის სწერია სხვა ხელით, „ასლი შიგა ძეგს“.

ლო იყო, და ერთმანერთის ნება-მოყოფლობით და კემწიფის ბრძა-
ნებითა და დავითის შვილისპატრონის ელიზბარ ბეგის, ხალხთ-
უხუცის ციციშვილის პატრონის ყაიასა, ჯავახიშვილის მდი-
ვანბეგის პატრონის როინისა და თურმანიძის პატრონის თურ-
მანის მოწმობითა და შუამავლობითა, აბუღას მისის მართლის
სამართლიანის მძღურითა, მთითა და ბარითა, შენითა და ოხე-
რითა, თქვენ დაგიდევით და გაგიცვალეთ. **გახქს** რისაც მქონე-
ბელი იყუენით, მთით ბარამდი, აბელის სამუქაფოდ ჩვენ და-
გ[ვ]ანებეთ, ერთს ზუარს გარდაის, ყველა ჩვენ დაგუდევით. ვინ-
ცა და რამანცა კაცმა ადამის მონათესავემა ან მეფემა, ან დე-
დოფალმა, გინა თავადმა, გინა ეპისკოპოსმა, გინა აზნაურშვილ-
მა, ანუ სომხითის მელიქმა და მოურავმა ამის შლად დაქცევად
კელ-ყოს, მასმცა რისხამს თავად ჭთი დაუსაბამო... **ქქს ტმა.**
მე კემწიფეს კარის მდივანს თუმანიშვილს ბირთველის დამიწე-
რია და მოწამეცა ვარ. **როინ** ☐ ☐ ☐.

ქაფანის ფერხთა
მტფერი როს-
ტომ მეფე ვამ.
ტკიკებ.

ქ. ჩვენ ყაფიჩი-ბაშა დოღმაზამ მოგეცით აბუღას მსახ-
ლობელი გლეხი ყუზანასშვილი ძმანი კუამლი ერთი, მანადუას-
შვილი ბერუა კუამლი ერთი, მქედლისშვილები კუამლი ოთხი,
ნადირასშვილი სუხია კუამლი ერთი, სარქისასშვილი ბერუა
კუამლი ერთი, სულთამბარასშვილი კარაპეტა კუამლი ერ-
თი, ერაპეტა კუამლი ერთი, ღვინიასშვილი არაბა კუამლი
ერთი, სარქისასშვილი ზაზა კუამლი ერთი, გოგია კუამლი ერ-
თი, ღვინიასშვილი ებალა კუამლი ერთი, სარქისასშვილი გიგ-
ოლა კუამლი ერთი. ☐.

განის აწიხე: ქ. ჩვენ კემწიფემა მეფეთ-მეფემან პატრონმან
როსტომ და თანამეცხედრემან ჩვენმა დედოფალთ-დედოფალ-
მან პატრონმან მარიამ დაგიმკვიდრეთ და გიბოძეთ სოფელი
აბელია ყოვლის კაცისაგან უცილებელად, გქონდეს და გიბედ-
ნიეროს ღთნ. **როსტომ, მარამ.**

313. განჩინების წიგნი გერმანოზიშვილის ოთარის და გუდარეხლების და ლორისთველების ბედენზე დავობის შესახებ. ამ წიგნისა ჩვენ პირი გვაქვს ლურჯ ქალაღზე გადაწერილი პეტრე არდახიანოვის მიერ.

1653, მკათათვის 10. ქ. ზე აღიდნოს ღთმნ მეფეთ მეფე, პატრონი ქართლის, კახეთისა, ორისავე საბატონოსა, პატრონი როსტომ, ჩვენ სოღბათ ისაული შანშეს შვილი პაპია მივედით მათის ბძანებით: გუდარეხელნა და ღორასთველნა ბედავსად სამძღუარს შესცილებულოყვნენ. ახლა გერმანოზის-შვილს ოთარსა და პაატას ფიცი დაედვ[ათ]. თავეთით ყმით გუდარეხელთა ასრე შეფიციონ: ამ გზასა, რასაც ღორისთვის გზა რომ შეივლის, ნათლის მცემლის ქვეით (კიეთთ?) ღორისთველს კაცს ეელი არა ჰქონდეს, ქვეშეთ დიდი შარა რომ გაივლის ბედნისა, იმას ქვეით ტცემლარერი და გორის სათიბარს ცორველთ და რარაიმას ზედათ, რასაც წყალი გორს სათიბისაკენ დიქცევს, დიდის კლდის გამოტანებით, სერსერი რომ შემოსდევს, ნათლის მცემლის ძირში, აქ[ე]თ ცვირალს ნასახლებამდისინ, მანგლას სათიბი და შუა დიდი კლდე რასაც შეიტანს წყარომდისინ, იმის გასწორათა სამი გორა რომ არის, დაბალი გორა იმას ქვეშეთ, ჭიჭივის წყალი რომ არის, რასაც წყალი ტემლარსაკე და გორას სათიბისაკენ დიქცევს, ღორისთველს კაცს ეელი არა აქვს. გუდარეხელთ რაც წყალი ნათლისმცემლი ქვეშეთ წირა მთისაკენ დიქცევს, ღორისთველთა და წირამთულა მაღალი გორები ისიც წირამთულა ნათლისმცემლის გასწვრათ, უკან რომ წყარო არის, ჭიჭივის სათავე, იმას გაღმით ეელი არავის აქვს, კამისრის(?) ჩვენ ასრე გაგვირიგებია ეელმწიფის ბრძანებითა, რომ ფიცი აღარ მოვახდინეთ, ასრე გავაშველეთ. ბძანდებოდა ბატონი ზურაბისშვილი შანშე, მეჯინიბეთ უზუცესი პაპუა რატისშვილი, თულასშვილი ხუცა, ანჯინოვასშვილი ბაგრატი, შემზასშვილი გიორგი დათაყა. სულ ერთ პირობით არვშანი(?) ნამორაძე ოქროპირი. ვინცა ამ პირობასა და წიგნს გარდავიდეს, ეელმწიფე თვისდა შემცოდებად მოიკითხოს, ქქს ტმა, მკათათვის ათს .

314. წყალობის წიგნი, ნაბოძები შაჰნავაზ მეფის-მიერ ოთარ და პატა ბარათაშვილებისადმი. ამ წიგნისა ჩვენ პირი გვაქვს ხელში პეტრე არდაზიანოვის-მიერ გადაწერილი ლურჯ ქაღალდზე.

1662 წ. ქ. ნებითა და შეწვენითა ღთისათა ჩვენ ღთივ გვირგვინოსანმან, მეფეთ მეფემან, კელმწიფემან, პატრონმან შა-ნავაზ, და თანა მემცხედრემან ჩვენმან, დედოფალთ დედოფალ-მან, პატრონმან მარიამ, პირშომან და საყვარელმან ძემან ჩვენ-მან პატრონმან არჩილ, პატრონმან გიორგიმ, პატრონმან ლე-ვან და პატრონმან ლუარსაბ, ესე უკუნისამდე ქამთა და ხან-თა გასათავებელი, მტკიცე და უცვალელებელი წყალობისა წიგნი და ნიშანი შეგიწყალებთ და გიბოძეთ თქვენ, ჩვენთა ერთგულთა და წესისებრივ მრავალ ფერად თავდადებით ნამსახურთა ყმა-თა, **ბარათაშვილს ოთარს**, მეჯინიბეთ უხუცეს პატასა, ვარა-ზასა, შვილთა თქვენთა გერმანოზს გუგუნასა, შვილთა და მო-მაველთა სახლსა თქვენისათა ყოველთავე, მას ქამსა ოდეს მო-გვადეგით კარსა და თქვენის სასაფლაოსა და შეწირულის გუ-დარების ღთის მშობლის მამულს სოფელს **გეჭხუნაძეს** დაგვეა-ჯენით, ჩვენცა ვისმინეთ აჯა და მოხსენება თქვენი, მოკითხუ-ლი ვქენით და ძველი შეწირულობის გუჯრები გინახეთ, და რადგანაც ამას წინათ სამკვიდროდ გქონებოდეს და კელმწი-ფეთ ძველიდგან შესწიროდეს სოფელი **გეჭხუნაძე** და მას უკან კიდევ რა რიგადაც კურთხეულს მეფეს როსტომს და დედო-ფალს, რა რიგადაც პირველ ჟმურად გაეთარხნებინოს, ჩვენთა ამავე წესით გვიბოძებია, და როგორც ძველითგან თარხანი ყოფილან და საჩვენო სათხოვარი და გამოსაღები არა სდებიან-რა, იმავე წესითა გვითარხნებია თქვენი სამკვიდრო, და ახლა ჩვენგან ნაბოძები ვერხუნალა, ქონდეს და გიბედნიეროს ღთმან მისის მართლის სამართლიანის მითით, ბარით, წყლით და წიქ-ქვილითა, შენითა და ოხერითა, შესავალ გამოსავალითა, სახმ-რითა და უხმარითა, რისაც მქონებელი ყოფილიყოს, ყოვლი-თურთ თქვენთვის და თქვენთა შვილთათვის გვიბოძებია სამ-კვიდროდ და საბოლოოდ. ქონდეს და გიბედნიეროს ღთნ ჩვენსა ერთგულად სამსახურსა შანა, და არაოდეს არ მოგეშა-

ლ[ოს] არა ჩვენგან და არა სხუათა მეფეთა და მეპატრონეთაგან, აწე გიბრძანებთ, კარისა ჩუენისა ვექილ ვეზირნო და სხვანო მოსაქმენო, თქუენცა ასრე გაუთავეთ და ნურა ოდეს ნუ მოუშ-ლით და შეცილებით, თუნიერ შეწვენისა და თანა დგომისა-გან კიდევ, დაიწერა ბრძანება და ნიშანი ესე ქქსა ტნ, კელი-თა კარისა ჩუენისა მდივან-მწიგნობრის თუმანიშვილის ბირთუე-ლისითა. **შაჰნავაზ, მარამ** (ხართულები)

ქ. ესე წყალობა და ბძანება ჩვენცა ასრევე დაგვიმტკიცებია, ნურავინ შლად ყოფთ. ქქსა ტუდ, ქრისტიშობისთვის კგ.

ნაზარალიხან

315. ნასყიდობის წიგნი გერმანოზისშვილის პატასი. 40X25,5 სანტ., დაწერილია გასანთლულ ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნებით იხმარება სამ-სამი წერტილი. შესავალი და წყველა განგებ გამოუშვით.

1669, თაბთავის 20. ქ... ესე უკუნის ქამთა და ხანთა გასათა-ვებელი მტკიცე და უცილებელი, მიზეზ დაუდებელი, დრო შემო-უგდებელი წიგნი ნასყიდობისა მოგეცით **ჩვენ თაყაძა ასნბეგის-შვილმა და ძმა ჩემა ასლანაზ და შვილმა ჩვენმა გიორგიმ და ას-ლან, მომავალმა სახლისამ ჩვენისამა ყოველთავე, თქვენ გერმანო-ზისშვილს ბატას და შვილს თქუენს ბაზუას და გუგუნას და** ასსეს, მამაველთა ყოველთა სახლისას თქუენისთა, მას ქამს ოდეს მოგყიდეთ ჩვენი ალალი მიწა ხუთის დღისა **მაწკენუტს** ხევის პირში, ხოდაბუში, ორის დღის დამალ წყაროს, და ავიღეთ ფასი სრული და უკლებელი, და რომლითაც ჩვენი გული შე-ჯერდებოდა. აწე ქონდეს და გიბედნიეროს ღმერთმა, კელ-გე-წიოდეს გასყიდათ, გასმზითვად, რა რიგადაც შენს ალალს მა-მულს მართებდეს... აწე არის ამის მოწამე თავად ღთი, კაცთაგან **ბაზუნა გოსტასაბისშვილი, ზაალ ფაღვან-ხოსროსშვილი, ისე**

¹⁾ წინა გვერდი ამ სიგელისა დაბეჭდილი იყო, როდესაც ჩვენ ნამდვილი ვიბოძეთ. ნამდვილი 50X21 სანტ. დაწერილია გასანთლულ ქაღალდზე რგვალი მხედრული ხელით. ნიშნებით იხმარება სამ-სამი წერტილი. მოგვეცა აქ უმთავრესი განსხვავება: სტრიქ. 7 ზემოდამ დაბეჭდილია საყვარელმან, უნდა სასურველმან. სტრიქ. 20 დაბეჭდილია რადგანაც, უნდა რარიგადაც; სტრიქ. 23 დაბეჭდილია. ჩვენთა, უნდა ჩვენცა. ნამდვილი გვაქვს აგრევე № 413. აქ სტრიქ. 14 დაბეჭდილია ტყემლარესი უნდა იყოს ტყემლარესი; სტრ. 15 დაბეჭდილია რარა იმას, უნდა რასა იმან. სტრ. 16 დაბეჭდილია ცვირალს უნდა ყვირალს.

ლ[ოს] არა ჩვენგან და არა სხუათა მეფეთა და მეპატრონეთაგან, აწე გიბრძანებთ, კარისა ჩუენისა ვეჟილ ვეზირნო და სხვანო მოსაქმენო, თქუენცა ასრე გაუთავეთ და ნურა ოდეს ნუ მოუშლით და შეცილებით, თუნიერ შეწვენისა და თანა დგომისაგან კიდე, დაიწერა ბრძანება და ნიშანი ესე ქქსა ტნ, კელითა კარისა ჩუენისა მდივან-მწიგნობრის თუშანიშვილის ბირთუელისითა. **შაჰნავაზ, მაზაამ** (ჩართულები)

ქ. ესე წყალობა და ბძანება ჩვენცა ასრევე დაგვიმტკიცებია, ნურავინ შლად ყოფთ. ქქსა ტჟდ, ქრისტიშობისთვის კგ.

ნაზარალიხან

315. ნასყიდობის წიგნი გერმანოზისშვილის პატასი. 40X25,5 სანტ., დაწერილია გასანთლულ ქაღალდზე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნებით იხმარება სამ-სამი წერტილი. შესავალი და წყველა განგებ გამოუშვით.

1669, თიბათვის 20. ქ... ესე უკუენის ჟამთა და ხანთა გასათავებელი მტკიცე და უცილებელი, მიზეზ დაუდებელი, დრო შემოუგდებელი წიგნი ნასყიდობისა მოგეცით ჩვენ თაყაძა ასნბეგის-შვილმა და შმა ჩქმა ასლამაზ და შვილმა ჩვენმა გიორგიმ და ასლან, მომავალმა სახლისამ ჩვენისამა ყოველთავე, თქუენ გერმანოზისშვილს ზატას და შვილს თქუენს ზაზუს და გუგუნას და ასსეს, მამავალთა ყოველთა სახლისას თქუენისთა, მას ჟამს ოდეს მოგყიდეთ ჩვენი ალალი მიწა ხუთის დღისა მაწვენურს ხევის პირში, ხოდაბუში, ორის დღის დამხალ წყაროს, და ავიღეთ ფასი სრული და უკლებელი, და რომლითაც ჩვენი გული შეგერდებოდა. აწე ქონდეს და გიბედნიეროს ღმერთმა, კელ-გეწიოდეს გასყიდათ, გასმზითვად, რა რიგადაც შენს ალალს მამულის მართებდეს... აწე არის ამის მოწამე თავად ლთი, კაცთაგან ზაზუნა გოსტასაბისშვილი, ზაალ ფაღვან-ხოსროსშვილი, ისე

¹⁾ წინა გვერდი ამ სიგელისა დაბეჭდილი იყო, როდესაც ჩვენ ნამდვილი ვიპოვეთ. ნამდვილი 50X21 სანტ. დაწერილია გასანთლულ ქაღალდზე რეგალი მხედრული ხელით. ნიშნებით იხმარება სამ-სამი წერტილი. მოგვყავს აქ უმთავრესი განსხვავება: სტრიქ. 7 ზემოდამ დაბეჭდილია საყვარელმან, უნდა სასურველმან. სტრიქ. 20 დაბეჭდილია რადგანაც, უნდა რარიგადაც; სტრიქ. 23 დაბეჭდილია. ჩვენთა, უნდა ჩვენცა. ნამდვილი გვაქვს აგრევე № 413. აქ სტრიქ. 14 დაბეჭდილია ტყემლარესი უნდა იყოს ტყემლარესი; სტრ. 15 დაბეჭდილია რარა იმას, უნდა რასა იმან. სტრ. 16 დაბეჭდილია ცვირალს უნდა ყვირალს.

თამაზისშვილი, თუღასშვილი ჯონდარა, კიდევ თუღასშვილი შიოშ, მხგლელას სახლთხუცესა პატა, ჯოესშვილი ივანა, დავითა გუნჯილაშვილი, ჯერასშვილი ღთისია. მე თუღასშვილს სულხანს დამიწერია, მოწამეც ვარ. მთიბათვის კ, კეს ტნზ. † † † †.

316. გაყოფის წიგნი ფარეთუცის და ოთარ ბარათაშვილისა, ამ წიგნის მარტო პირი გვაქვს ხელში ლურჯ ქაღალდზე დაწერილი აზნაური გაბრიელ თუბარელის მიერ.

1671, ენკანასთვას 1. ნებითა და შეწევნითა მღთისათა ესე წიგნი და პირი მოგვეცით ჩვენ ფარეთუცესმა სამა და ჩემა ძმა შიოშმა, შვილთა და მომავალთა სახლისა ჩემისათა, თქვენ ესავეს ბარათაშვილს ოთარსა და მეჯინიბეთ ხუცეს თქვენსა ვარაზასა, შვილთა თქვენსა პაპუასა, შვილთ და მომავლთა სახლისა თქვენისათა: ჩხკაი გაუყოფარი გვქონდა და ხელმწიფის ბრძანებით ფარეთუცესი წამოვიდა და წავედით წანწყაროს და გავიყავით, და უფროს უფროსი კაცები დაგვესწრენ. ასე გავიყავით: ზედა წინწყაროს სამძღვრამდინ თქვენ გერგოთ და ქვევით სამძღვრამდინ მე მერგო ასე და ამ პირობით, ეამთა ვითარებით [თუ] შემოგვეცილოს ვინმე ან ზევით სამძღვარსა და ან ქვევით სამძღვარს, ისევე საერთოთ ვილაპარაკოთ, გახდეს ერთათ, გადავწყვიტოთ, თუ გამოგვერთვას, ვიმატოთ რამე, ისიც საერთო იყოს. სხვა ძმობისა და ერთმანეთან ხელი არა გვქონდესრა ამ მამულზედ. არის ამისი მოწამე რატიშვილი, პაპუნა გოსტაშვილი. მე შიოშ საკადეს დამიწერია და მოწამეცა ვარ, კეს ტნო, ენკანასთვას დამდგეს .

(მის ასლთან თანასწორეთ გადავწერე აზნაური გაბრიელ თუბარელი).

317. ნასყიდობის წიგნი ოთარ ბარათაშვილისა, 29×19,4 სანტ., დაწერილია ქაღალდზე რგვალი მხედრულის ხელით, ნიშნებათ იზარება ორ-ორი წერტილი. შესავალი განკებ გამოუშვით.

1679. ქ... ესე ამიერ უკუნისამდე ეამთა და ხანთა მტკიცე

და უცვალეზელი ნასყიდობის წიგნი და სიგელი მოგეც მე ისა-
პანაშვილმა პანაიმა და საზვერელმა და დათუნამა მოგყიდე ჩემი
მამული ვენაკი მისის სამძღვრითა თქვენ ბატონს ოთარსა და
ბატონს....¹⁾ და ავიღე ფასი სრული, რითაც ჩემი გული შეგჯერ-
დებოდა. არის ამისი მოწამე ღმერთი და ყოველნი მისნი ესე
ზემო წერილნი ღრისანი. კაცთაგან არის ამისი მოწამე: გერგიძე
ბასილა და ჯოესშვილი ივანა, ელისბარაშვილი ქიტია. მე
დამიწერია თევდორეს, მოწამეცა ვარ ამისი, დამწერა ქვნსა
ტნაზ. † † †.

318. ნასყიდობის წიგნი პატა ბარათაშვილისა. ამ წიგნისა მარტო პი-
რი გვაქვს პეტრე არდაზიანოვის მიერ გადაწერილი ლურჯ ქა-
ღალზე, ნიშნები არა აქვს. შესავალი და წყველა გამოუშვიო.

1679, თებერვლას 8. ქ.... ნასყიდობის წიგნი და პირი მო-
გახსენე მე ბარათაშვილმა იასემ და ჩემა შვილებმა—გუგუნამა,
ავთანდილ და გიორგიმ, თქვენ ბარათაშვილს მექანაბეთ უხუ-
ცეს პატას და თქვენთა შვილთა—პაშუსა, გუგუნასა და ა-
სეს ასე და ამა პირსა ზედან, რომე დაგვეჭირა და მოგყიდეთ
ზას კახაბრისშვილის გიორგის ნაქონი მამული ერთი საკომლო,
რისაც მქონებელი ყოფილიყოს მისის სახლკარითა, გარეშემო-
თა, ბაღჩითა და ბოსტნითა, სახნავ-სათესითა, მთითა და ბარი-
თა, საბზელ-კალოთა, გზითა, წყლითა და ყოვლის სამზღვრით-
თა და სამართლითა თქვენთვის და თქვენთა შვილთათვის მო-
გვიყიდნია.... არიან ამის მოწამენი: სააკაძე შალვა, დიასამიძე დია-
სამ, ყარაბუღალ შიოშისშვილი, და მე გიორგის ლალაძეს და-
მიწერია და მოწამეცა ვარ. ქვს ტნაზ, თებერვლის 8. † † †

319. ნასყიდობის წიგნი ოთარ ბარათაშვილისა. ამ წიგნისა მარტო პი-
რი გვაქვს ზელში პეტრე არდაზიანოვის მიერ გადაწერილი. შესავა-
ლი გამოტოვეთ.

1679, მარტას 13. ქ... ესე... [წიგნი] მტკიცე და შეუცვა-
ლებელი მოგეც მე ბ მოგვადე ჩემი მამული ვენახი მე ხაზანას-

¹⁾ აქ ჩვენს დღესში ერთი სიტყვა განგებ წაშლილია.

შვილმა დათუნა და ძმამ ჩემმა იოვანემ, ბერუკა და გულის-
ვარდომ თქვენს ბატონს ოთარსა და ავიღე ფასი სრული, რასაც
ჩემი გული შესჯერდებოდა. არის ამისი მოწამე გერერგიძე
მახუა და მერაბაშვილი ბერუკა, ქუაბულა. მე თევდორეს და-
მიწერია და მოწამეცა ვარ ამისი, დაიწერა თვესა მარტსა აგ,
ქვს ცნაზ. † † † †

320. ნასყიდობის წიგნი ოთარ ბარათაშვილისა. ამ წიგნისა მარტო პი-
რი გვაქვს ხელში ლურჯ ქაღალდზე გადაწერილი დავით ჩილია-
ვის მიერ. შესავალი და წვეულა გამოვტოვეთ.

1679, მარტის 13. ... ესე ნასყიდობის პირი და ფიცი ზე
წიგნი მოგეც მე ჩეკურასშვილებმა ბერუკა და ლაზარემ და
დათუნამა ზე ზუბიასშვილმა მაზიტამა ზე მამავალითა სახლისა ჩე-
ნისა ყოველთავე: მოგყიდეთ ჩვენი ნასყიდი ეენახი თქვენ ბატ-
ონს ოთარსა მისის სამძღვართა, ასრე რომე დაგვეჭირა და
ავიღეთ ფასი სრული, რასაცა ჩვენი გული შეგჯერდებოდა....
არის ამისი მოწამე ერაპეტასშვილი ლაზარეს სიმამრი და-
თუნა, ებალა, ფარეშასშვილი სეხნია, მე მდუდელს თევდორეს
დამიწერია და მოწამეცა ვარ, დაიწერა თვესა მარტსა აგ, ქვსა
ცნაზ. † † † †.

321. ნასყიდობის წიგნი ოთარ და პატა ბარათაშვილებისა. ამ წიგნი-
სა მარტო პირი გვაქვს პატრე არდაზიანოვის მიერ გადაწერილი,
შესავალი და წვეულა გამოუშვეთ.

**1679. ქ... ესე... ნასყიდობის პირი, ფიცი და წიგნი მო-
გეც მე ბარათაშვილმა ზაალ და ჩემა და ჩემა შვილებმა იო-
სიამ, როსებ და ქაიხოსრომ და მომავალმან ჩემა ყოველთავე,
თქვენ ბარათაშვილს ოთარს, მეჯინაბეთ უხტეს ბატონს პა-
ტას, შვილთა პაშუასა, გუგუნასა და ასეს ზე მომავალთა შენ-
თა ყოველთავე, ასე და ამა პირსა ზედან რომე დაგვეჭირათ
და მოგყიდეთ ტბას ხიზანაშვილის ხატისას კერძი მესამედი ეე-
ნახი და ავიღეთ ფასი სრული და უკლები, რომლითაც ჩვენი**

გული შესჯერდებოდა. ვინც ეს ჩვენგან მოცემული წიგნი და პირი შეგიშალოს, თავადმცა რისხავს ღთი და ყოველნი მისნი წმნდანი, ზეცისანი და ქვეყნისანი, მასამც ედების კეთრი გეზის, შიშთველი იუდას, ძრწოლა კენისა და დანთქმა ფარასი და მატლით შეძინება დიოსკორესი და ჩვენთამცა ცოდვათა მზღველნი არიან მას შეორეთ მოსვლასა, და გამთაებელნი ღთნ აკურთხენს. არიან ამის მოწამენი და დამბდურნი მოშიასშვილი ყარაბუდახ, დიასამიძე კაცია და დიასამ, კორლანაშვილი მანდენა და მე გიორგის ლაღაძეს დამიწერია და მოწამეცა ვარ ამისი, ქქს ტნაზ.

322. ნასყიდობის წიგნი იესე ბარათაშვილისა. $30 \times 20,5$ სანტიმეტრ, დაწერილია ქალაღზე რგვალი მხედრულის ზელით. ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი. ბოლოს წყველა გამოუშვით.

1689. ქ. ნებითა და არსებითა დაუსაბამოსა ღთისა თანა ესე ნასყიდობისა მტკიცე და შეუცვალეზელი წიგნი და სიგელი მოგეცით ჩვენ ქავთარისშვილმა გუგუნამა და ჩემა ძმა დავით თქვენ მეჯანაბეთ ზუგასაშეაღს აასეს, ასრე რომე დაგვექირა და მოგყიდეთ ჩვენი სამკვიდრო ალგეთის პირს ვენაკი, ქვეითა ალგეთის პირამდი, იქით სამძღრათ ოთარის ორლობამდინ, აქეთ იონათამის ყმის ვენაკის სამძღურამდინ, ზეით საქალაქო თავეს რომ შარა გარდაუვლის, ავიღევით ფასი სრული, რითაც რომ ჩვენი გული შესჯერდებოდა, გქონდეს და გიბედნიეროს ღთნ, და ნურაოდეს ნუ მოგიშალოს. ყოველის კაცისაგან მოუდევარი იყოს, თუ ვინმე ამ საქმეზედ წამოგედაოს და ან სიგელი წამოაყენოს, პასუხის გამცეპი ჩვენ ვიყვნეთ. არის ამისი მოწამე ბარათაშვილი შიოშ, დიასამიძე დიასამ, შალვა სააკაძე, თამაზისშვილი ავთანდილ, მტებელი მღებარი მურათხანაი, იმისივე მსახური საიყმასშვილი დათუნა, აბრამასშვილი ოქიტა, ჯერასშვილი მლთისია, მე როსებს დამიწერია და მოცამეცა ვარ... ქქს ტნაზ.

- 323.** წყალობის სიგელი მეფე გიორგი XI-სა მიცემული იესე გერმანოზისშვილისადმი. ამ სიგელისა ჩვენ პირი გვაქვს შხოლოთ პეტრე არდაზიანოვის-მიერ გადაწერილი. ნიშნებით იშვიათათ ნახმარია თითო წერტილი.

1675—1695. ქ. ნებითა და შეწევნითა მლთისათა ჩვენ მეფეთ მეფემან პატრონმან გაორგამ და თანა მეცხედრემან ჩვენმან, დედოფალთ დედოფალმან, პატრონმან ხოარაშან, ესე წყალობის წიგნი და ნიშანი შეგიწყალეთ და გიბოძეთ თქვენ, ჩვენთა ერთგულთა და მსახურთა ყმათა, გერმანოზისშვილს ასკესა და შვილსა შენსა ოთარს, მას ეამსა ოდეს აბულფათის-შვილის ნაქონს ტბის ზავის გვიაჯენით, მოკითხული ვქენით და იმ ვენახზედ უწინაც თქვენი დახარჯული იყო, ზოგი ამიტომ და ზოგი ამისთვინ რომ წყალობას გვიაჯე, შეგიწყალეთ და გიბოძეთ ტბის აბულფათისშვილის ნაქონი ვენახი, კევგაღმა რაც კახიშვილის ვენახი აძეს იმიანათ, თავი შარამდინ, ბოლო გზამდინ, ერთი გვერდი გამანაურამდინ, მეორე გვერდი უსუფას სამძღვრამდინ. ეს თქვენთვინ გვიბოძებია. არ მოგეშალოს არა ჩვენგან და არას ზვათა მეპატრონეთაგან. აწე გიბძანებთ, კარისა ჩვენის გამრიგენო, ბძანება ესე თქვენცა ასრე დაუმტკიცეთ. დაიწერა ბძანება ესე კელითა კარისა ჩვენის მდაგან-მწაგნობრას თუშანაშვალის გაგისათა გიორგი.

- 324.** ნასუღობის წიგნი გერმანოზისშვილის იესესა, 45 X 23 სანტ., დაწერილია სქელ ქაღალდზე რგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებით ნახმარია ორ-ორი წერტილი.

1706, თაბათგის 7. ქ. სახელითა სახიერისა, არსება და-უსაბამოსა მლთისა, მამისა და სულისა წმინდისა, მეოხებითა ყოველთა წმინდათა მისთასა, ესე უკუნისამდე ეამთა და ხანთა მტკიცე, უცვალებელი, მიზეზ შემოუღებელი, ესე ეამთა და ხანთა გასათაფებელი ფიცი და პირი მოგეცით და მოგყიდეთ ჩვენ ფლახოსროს შვილის-შვილმა ბადურ, ძმამა და შვილმა სახლისა ჩვენისა, მამავალთა ყოველთავე, ასე და ამა პირსა ზედა და-

გვეჭირა ჩვენთა წილში ნარგები მათაგან გამოყოლილი ხატისასშვილის ვენაკი ერთი არეკალი, თქვენის ზერის პირს ზედათ, თქვენს ზვრამდინა, იქით ხუცის ვენაკამდინა, ქვეშეთ ხატის ვენაკამდი, აქეთ ოთარის და პაატასა ნასყიდს ვენაკამდინ, სარწყავითა, ურწყავითა და მისის სამართლიანის სამძღვრით, ქონდეს და გიბედნიეროს ღმერთმან თქვენ გერმანოზასშვილს იესესა, შვილთა თქვენთა ოთარსა და გერმანოზს, არაოდეს არ მოგეშალოს ესე ჩვენგან ნასყიდობა. ვინცა და რამანცა ეს ჩვენგან მონასყიდობა მოშალოს, პასუხის და პირის მომცემი ჩვენ ვიყოთ. არიან ამისი მოწამენი თავად ღმერთი, მერმე ყოველნი მისნი წმინდანი, ზეცისანი და ქვეყანისანი, კაცთაგან დამხდომნი და გამრიგენი ზადისშვილი ქაბოხრო ქაბოხრო, ქავთარასშვილი გუგუნა, იორამასშვილი გიორგა +, როსაბისშვილი ელასაბრ +, ქაბოხროსშვილი როსტომ, ბუამანასშვილი ბუამან ბუამან, გლეხი კაცი, თავად სულ ტბელნი, ჯოისშვილი ჯოია, მეძაშვილი ვოდერძა, მხიისასშვილი მღრდელი იოსებ, სულ ერთ პირათ ტბელნი და ჩხიქთელი. დაიწერა წიგნი და სიგელი ესე თიბათვე ერთ კვირა ჩამოსულსა, კელითა წინამძღვრის დომენტისათა. ქვს ტფ — მონა ლთისა დომენტ

აწიზე: ქ თამაზასშვილი ბარათა +, ქავთარიშვილი გიორგო მონა ლთისა გიორგი.

325. ნასყიდობის წიგნი იასე ბარათაშვილისა. 52×23 სანტ., დაწერილია სქელ ქაღალდზე რგვალი მხედრულის ზელით. ნიშნებათ ნახშირია ზოგჯერ ორ-ორი, ზოგჯერ სამ-სამი წერტილი.

1706, მარტის 15 ქ. ნებითა და შეწყვენითა ღთისათა ესე ნასყიდობის წიგნი მოგვც მე თქვენმა ბამას შვილმა, ვარაზასშვილმა ღუარსაბ, თქვენ ჩემს ბამა შვილს იასეს, შვილსა თქვენსა ოთარს და გერმანოზს, ასე ამა პირსა ზედა, და გვეჭირა და მოგყიდეთ ოთარისა და პაპუას წილი სასახლე, მარანს გარდა, საგუბრას ზარს რომ ლოდი ძეს იქამდისი, აუსახანეს ქვეით პირამდის თალარის ნახევარი, ზეით მარანისკენ,

მუხას იქით რომ ლოდი ძეს, იქამდი, გუგუნას ბალის ბოლოს რომ გზა გაივლის ბურღულუღეთისკენ, იმას ქვეით კიდევ ქვეით ტბური გზა რომ გაივლის, იმას ზეით საგუბართან რომ ლოდი ძეს, იმის შემოსორ, ამ სამძღვრებით ეს სასახლე მამი-ყიდნია, ამილია ფასი სრული, რასც ჩემი გული შეგჯერდებოდა, შენაზე აღარა დარჩა რა. არის ამისი მოწამე ჯერ ღარი და მერმე ყოველი მისი წმიდანი, ცისა და ქვეყანისანი, კაცთა გან დოღენჯისშეიღა ზაალ, ნამანგლელ[ა]ვასშეიღა როსტომ, გოშტაშაბასშეიღა ამაღლაბარ, აბაშას შეიღა დავათ, საკა-მე შაღვა, შემაზა შეიღა გარსევან, მესხას შეიღა მახარა, გელატას შეიღა ბერაა, რევაზას შეიღა რევაზა, ტერტერას შეიღა საჩქასა, ბატონას ეჭფიჩა უსანა. მე მერაქაფეს ზუ-რახს დამიწერია და მოწამეცა ვარ ამისი. დაიწერა ესე წიგნი მარტის ნახევარს გასულს, ქვს ტჟდ. .

326. ნასყიდობის წიგნი ოთარ გერმანოზისშვილისა. 28.7×15 სანტ., დაწერილია ქალაღზედ მრგვალი მხედრულის ზელით. ნიშნებით იხმარება ორ-ორი წერტილი.

1723, აანგრას 23. ქ. ნებითა და შეწევნითა ღვთისათა, მამისა და ძისა და სულისა წმინდისათა, ესე ნასყიდობის წიგნი მოგეც მე ქიშინსშვილმან ¹⁾ ნასყიდამა და მომავალმა სახლისა ჩემისათა, თქვენ გერმანოზასშეიღას ოთარსა და გერმანოზს და მომავალთა სახლისა თქვენისათა, ასე რომე ჩემის ძმის გაყრის უკან ჩემი წილში ნარგები სახლები შიგნიითი დარბაზი, იმას აქათ ერთი სხვა ოთალი, კიდევ მესამე ოთალი ²⁾ რასაც გაიტანს კოტინას ბალის კედლამდი, გზით მოგეც და ავიღე ფასი სრული, რითაც ჩემი გული შეგჯერდა. მოგეც და გიბედნიეროს ღმერთმა. ვინცა ამას შემოგეცილოს, პასუხი მე მივსცე. არის ამისი მოწამე 3^დ ღთი, კაცთაგან თაყაშვილი იასე, ჩემი ძმა

¹⁾ ამ ადგილას ნამდვილში სიგელი ამოჭრილია, მაგრამ ეს სიტყვა იქითგა ნამდვილის პირში, რომელიც გადაწერილია პეტრე არდანიანოვის-მიერ.

²⁾ დედანში აქ და წინათაც სწერია: ოთალი.

გიუა, კოტინასშვილი დანელა, ბეგაშვილი თამაზა †, მკედელი ნასყიდა, ბერუასშვილი აღნაზა, გულისასშვილი ბერუა. მე ქავთარისშვილს მამუკას დამიწერია და მოწამეცა ვარ ამისი. დაიწერა ესე სიგელი ქვს უაა, იანვარს კგ. † მე ზაზუნაშვილი მოწამე †, ბეგან საგინაშვილი † მილახვარბაში თამაზა გუდარეხის დეკანოზი †.

მონა დიდი
სა შილახვარ
ბაში თამაზა

327. ნასყიდობის წიგნი, 28,5 X 22 სანტ., დაწერილია ქალღმრთელ რვეალი მხედრულის ხელით. ნიშნებით იხმარება ორ-ორი წერტილი.

1727, თაბათგას 1. ქ. ნებითა და შეწევნითა ღმრთისათა, ძლიერებითა პატოისნისა და ცხოველს მყოფელისა ჯგარისათა და ყოველთა წმიდათა მისთათა, ესე ნასყიდობის წიგნი მოგეცე მე შადუტაშვალმა შიომ, შვილთა და მომავალთა სახლისა ჩვენისათა, თქვენ ბეგანს და შვალსა თქვენსა ღუაჩსაბს, დამეჭირა და მოგყიდე ჩემი ნასყიდი მიწა, ბატონის ჩემის შეკითხვითა და პძანებითა, ფორქაღასშა ერთის დღის მიწა, აქეთ თქვენის მიწის საცქევამდის, და ოქრუასშვილის მიწის საცქევამდის, იქით ქუცნასშვილის ბერუკას სამძღურამდის, ავიღე ფასი სრული და უნაკლულო. გქონდეს და გიბედნიეროს ღმრთი, რაგვარადაც სხვას ალაღს მონასყიდეს, თუ ეინმე. ამას წამოგედლოს, მასმცა რისხავს ღმრთი და ყოველნი წმინდანი. არის ამისი მოწამე ჯერაშვალი დათუნა¹⁾, მღუდელი იიასე †, ჯოფეშვილი ჯოია †, იაგულაშვილი გიორგი †, დიდმელა ბერუა †, ელიზბარაშვილი დათუნა †, და შერმაზანს დამიწერია და მოწამეცა ვარ. დაიწერა თიბათგის დამდგეს, ქვს უაა †.

328. წყალობის წიგნი მუსტოფა-ბეგისა. ამ წიგნისა ჩვენ მარტო პირი გვაქვს ხელში პეტრე არდაზიანოვის მიერ გადაწერილი.

1733, ენგენასთგას 23. ქ. ესე წყალობის წიგნი გიბოძეთ ჩვენ ენაგეთის ბატონი მუსტოფა-ბეგ შერ ჩვენსა გლეხსა

¹⁾ აქ დედანში ადგილია დატოვებული.

ხატისა, ასე რომ თავობით შენი ყოფილიყო, მოკითხულობა
 ექენი და ახლა ჩვენც გიბოძეთ პარწუმეკსშვილის მამული თა-
 ვისი ვენახითა, მიწითა, წყლითა, შესაელითა და გასაელითა,
 გაქვს და გქონდეს, გიბედნიეროს ღმრთი, ნურავინ, არავინ იყოს
 შენი მოცილედ და მოდავე. დაიწერა ენკენისთვის კგ გასულსა,
 ქკს უმ^ბ

მუხ
 ტოხე

329. განჩინება მეფე თეიმურაზ II-სა მარაბდის მამულის შესახებ. ამ
 განჩინებისა ჩვენ მარტო პირი გვაქვს ხელში პეტრე არდაზიანო-
 ვის გადაწერილი, თუმცა პეტრე აქ ჩვეულებრივად არ ამოწმებს,
 რომ მისი გადაწერილია. ამ განჩინების ბოლოს მოყვანილია კი-
 დვე ორი წერილი, რომელნიც იმავე წელს ეკუთვნიან.

1752, აპრილის 15. ქ. ამას წინად ოთარ გერმანოზიშვილს
 თავის წილი მამული მარაბდის პატა გერმანოზისშვილისათვის და
 ყარაბუღაბისშვილისათვის მიეყიდნა, მერმე ოსმალობას მამული
 წაერთმიათ და პატა მისულიყო, ოთარისათვის ისევ თავის
 თეთრს თხოვნა ღიეწყო, ოთარს იმ ხელათ თეთრი ვერ უშოვ-
 ნა და თამასუქით მიეცა პატასთვის, და ნასყიდობის სიგელიც
 ისევ პატას ქონდა, მერმე ავის დროს ბედით ოთარ სხვაგან
 წასულიყო, პატას ის მამული უსეინ ბეგისათვის მიეყიდნა,
 მერმე უსეინ ბეგს გუგუნასთვის მიეყიდნა, მერმე მოვიდა ოთარ
 და ჩვენ მღთივ ცხებულს მეფეთ-მეფეს პატრონს თეიმურაზს
 მოგვახსენა, რომ ჩემი მამული პატას უსამართლობით სხვაზედ
 გაუყიდნიაო, ჩვენ გავშინჯეთ და მოკითხული ექენით: რადგან
 პატას ოთარისათვის თავისი თეთრი თხოვნა, თამასუქი გა-
 მოერთმია, პატა ოთარს იმ მამულს ვერ გაუყიდდა, ჩვენ ამისი
 სამართალი ასრე გვიბრძანებია, ოთარს თეთრი გამოვართვით
 ზახუასა და გუგუნასა მიგეცით და ის მამული ოთარს დაჩნა,
 ამასთან ხელი არავის აქვს. აპრილის იე, ქკს უმ.

მეფე თე
 იმურაზ

მამებარა მე ისმეილ-ბეგს ჩემი თალაბისაგან ოთარის გერ-
 მანოზიშვილის კელით თექვსმეტი თუმანი და ორი მინალთუ-
 ლი და ათი შაური მარიამობისთვის დამდეგს, ყურთი-ბეგის

და დაზაალ-აღას მოწმობითა, და მე იბრაჰმას კელია და მოწამეცა ვარ, კიდევ ამისი მოწამე ჰატა გერმანოზისშვილი და გიორგი ყარაბუდახისშვილი [].

ქ. ესე წიგნი მოგეცი მე გერმანოზისშვილი პაპა უზბაშიმ ჩემს ბიძა თვესა დ თაგის შვილი¹⁾ ნიკოლოზის, ასე რომ შენი მამულის მარაბდის სიგლები მქონდა, ექვსი თუმანი თეთრი გამოგართვი და სიგლები შენ მოგეცი, არის ამისი მოწამე ყარა მდივანი და ეშვიკალაბაში ზაზა და სუფრაჯი ზურაბა, და მე მუშრიბი ზურაბს დამიწერია, იანვრის იდ, ქვს უმ. [] [].

330. დაეთარი გერმანოზისშვილის ოთარის, გერმანოზის, ნიკოლოზის და იესეს ნარგების მამულებისა. ამ დაეთარის მარტო პირი გვაქვს ხელში გადმოწერილი ნამდვილისგან ახანური კოლექციის რედის-ტრატორის იოელ ალექსიევის მიერ 1822 წელს, აგვისტოს 14, ტფილისს. ნუსხა შემდგარია განცალკევებულის ბარათებისაგან. ამათში 17 ბარათისა ჩვენ ნამდვილები გვაქვს ხელში. ამგვარ ბარათებს ჩვენ ფრჩილებში უწერთ: „ნამდვილი“. და ნამდვილებიდან ებეჭდავთ. ყველა ბარათები, რომელთაც თარიღი აქვთ, ეკუთვნიან 1756 წელს, ხოლო ერთი ეკუთვნის 1712 წელს. ჩვენ ხელში გვაქვს აგრეთვე მეორე ნუსხის პირი, სადაც გამოვრებულია ზოგიერთი მუხლები ჩვენი დაეთარისა.

1756. ა. ქ. ერგო ოთახს საუფროსოდ ცხკეკს გრიგოლაშვილი, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყო.

ბ ერგო საუფროსოთ ოთახს ტბას დათუნასშვილ, სუარესოთა აბეღასს ერპეტასშვილი ბეკანა ერგო ოთახს.

გ ერთ წილად ეგლეთალას(?) იედიგარასშვილი ალიხანა ერგო ოთახს.

დ ერთ წილად აბელიას არაბისშვილი გეუა, ჯიმირუას მამულით, დარბაისელი, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს, ერგო ოთახს.

ე ყველიერაშვილი ქიტუა ასე დაიდვა: ორი წილი ნიკოლოზისა და მესამედი ჰახუასა. ქვს უმდ. [] (ნამდვილი).

¹⁾ ეტუბა აქ შეცდომებით არის გადმოწერილი დედნიდან.

გ ერთ წილად ვერხნალას ოქროპირისშვილი თამაზა თავისის ყმით ერგო ოთაზს (ნამღვილი).

ზ ერთ წილად ზას ფრიდონასშვილი, მამისპასშვილი, ახალკაცისშვილის მამულით, მერაბას მამული ერგო ოთაზს (ნამღვილი).

შ ქაიხოსროს იმედო აბელის¹⁾ მამასახლისო და აბელიელნო, მერმე წლიევანდელი კარაჯა თქვენი ბატონს აუღია. ახლა არ აძლევთ. სადმე ამას ნუ ალაპარაკებთ, რაც ხარაჯა იყოს მიეცეთ, რომ თამასუქი დაიხსნას, უარი ხარაჯისა არ იქნება, სულხან, ეს გაურიგეთ შიაცემინე, რაც სამართლიანი კარაჯა იყოს, ახლაც მოსცენ [] .

თ ერთ წილად ანანა ღ ლამაზა სულხანა შვილისა ღ არუთინას ფარდათ ერგო ნაგოდოზს, ქქს უმდ. [] (ნამღვილი).

ი ზუარი კოდბუნები სამათ გაიყონ, იქით და აქეთ შეფარდონ, და რომელიც ნაპირი ერგოს, ეარაზამა დაიჭიროს შუა, და და ერთი ნაპირი პაპუამა და გუგუნამ დაიჭიროს, გუგუნას რომ ვენახი აუშენებია მარაბდას, იმისი ზომა ერთი ოთაზს აუღია და ერთი გარაზას, თუ რომ აკლდეს, გაზომონ და მიწა მოუმატონ [] [] .

აა ერთ წილად ჯგრასა სხუნარ-გეგშნას ფარდათ ერგო გერმანოზს (ნამღვილი).

აბ ერგო ოთაზს საუფროსოდ საუარესოდ სხალნარს ადომელაშვილი, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს (ნამღვილი).

აგ ერგო ოთაზს საუფროსოდ აბელიას სეხნია, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს.

ად ერგო ოთაზს საუფროსოდ საუარესოდ ბერია, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყო მარაბდას (ნამღვილი).

აე ერთ წილათ სასახლისა წყლის აქ[ა]თ ერახშვილის სამძღრამდინ ერგო გერმანოზს (ნამღვილი).

აგ ერთ წილად მარაბდას არაბისშვილის აქელსშვილი ელიარა, პეტისაზ სულთანშვილი მამული....²⁾

აზ ერგო საუფროსოდ ოთაზს მარაბდას კორხმაზაშვილი ხოსიტა, დღე რისაც მამულის მქონებელი იყო.

¹⁾ დედანში სწერია აბელის, ეს სომხური ფორმა არის აბელიის საბელიისა.

²⁾ აქ დედანში შენიშვნაა: ამ ბარათის ნახევარი არა სწანს.

აბ ერგო ოთარს საუფროსოთ ენაგეთს მამასახლისი ბერუა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყო (ნამდვილი).

ათ ერთ წილად ზას ჯამასპა პაპუჩაშვილი, რისაც მამულის მქონებელი იყო, ერგო. (ნამდვილი).

ბ ერგო ოთარს ცორკუთს კათმზასშვილის მამული ერგო ოთარს, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს, საუარესოთ—სამადასშვილის მამული.

გა ერგო ოთარს საუფროსოდ მცოერეთს ქობელაშვილი მახარა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყოს (ნამდვილი).

გბ ერგო ოთარს საუფროსოთ საუარესო კახოტას მამაშვილი შოშიტა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყო.

გვ ერგო ოთარს საუფროსოდ სხალნართ დარბაისელი, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყო (ნამდვილი).

გდ ჩვენი ბძანება არის იასაულო, მერმე ენა[გე]თს რომ გერმანოზისშვილს გასამყრელ კაცია ბეროასშვილი ასატურა, ზეიდალასშვილი ნასყიდა, ალიზანასშვილი ოსია, ამ სამს კვამლს კაცზე კელი აუმართე. დათუნას და პაატას შიბარე, ამათთვის წყალობა გვიქნია. ერეკლე(?) (ნამდვილი).

გე ერგო საუფროსოდ ოთარს ბეთენიას... დ საბიაშვილი, დღეს რისაც მამულის მქონე.. (ნამდვილი).

გვ ერთ წილად ენაგეთს უსიტა, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყო, მამუკასა და გოზალაშვილის საქას ფარდათ.

გზ ერთ წილად ანდრიას ნარიმანასშვილი ბეეუა ერგო გერმანოზს.

გდ მიეცა იასეს საუმცროსოდ ტბის გუგუნას აშენებული სასახლე და რაც ადგილი სასახლედ დაუქერია ერთ პირად ნაშენებით და კარ მიდამოთი, შესავალ-გასავლითა, საჯინბო, კალო-საბძლით, სახაბაზო-სამზარეულოთი, მარნითა ქვევრის ს..¹⁾

გთ ერთ წილად ეგრენტალს ევენება ერგო ოთარს, ერგო ოთარს.

დ ერთ წილათ აკურისი ჩვენი წილი მამული კარუტას შვილი ოქრუა, ბელეზის მამული, ქაღელის მამული, სიხორაულთი,

¹⁾ აქ შენიშვნა არის: „ამ ბარათს ბოლო აქლია“. ნამდვილი ჩვენ გვაქვს ზელო და მართლაც აქლია.

კოკატლისი, პირმიწეთი, დღეს რისაც მამულის მქონებელი იყენენ, სულხან (სხლნ) რევაშლის ფარდია, ერგო გერმანოზსა.

ღა ერთ წილად ცრო რაზმაზასვილი, ერთოფარა სულხანასვილი, ერთ წილად ზალასვილის მამული, ერთ წილად ხოსრუას მამული, მზერის და კვადაბუნი სანახევრო ერგო გერმანოზს, ამისი საუფროსო ისევე შიგავ არის ოთარს []...¹⁾

ღბ ერთ წ[ი]ლ[ა]დ სწლი (?) დიგ მზეითი ერგო ოთარს. (ნამდვილი).

ღგ ერგო საუარესოდ ოთარს საუფროსოდ მარ-ოლუზასვილი, დღე რისაც მამულის მქონებელი იყოს, ათის დღის მიწით (ნამდვილი).

ღდ. უგანათლებულესო მოწყალეო კელმწიფევე, ეს ჩემი ძმა მთას რომ გადმოაფრინე და თქვენ კი დაემალენით, ძნელი საქმეა, ხომ მიცნობთ და გრძელს საუბარს დავიდუმებ, თქვენი უმორჩილესი მონა იოანე. ჩ. ჯ. მ, ჩემა ძმამ კელს კოცნა იკადრა, აგრევე იოანე მიბაშმა, კაია და გავგიკითხე, ჩამოდი შეგირიგებ ერთის თოფითა.

ღე ...ლად ანდრის ნარიშანა ...ი სეხნია ერგო [ო]თარ[ს],

ღვ სარდლის კეთილად სახსენებლო ძმაო ოთარ და გერმანოზ, მერე ეს შენი ყმა ფატია და გიორ[გი] ...სათვის აპატიე, მე შუა შემოვსლივა ...მ არ აპატიო, სხვა რაც მართ... მსახუროს, რომ წააზდინო რაღა თუ ჩემი ძმობა გინდა რაც წაგერთმევირო [].

ღზ ესე წიგნი მოგეცით მღთის თავდებობით [თ]ქვენმა ძმისწულმა დათუნამ, პატამ და ბიძა ჩვენს აასეს, ასე რომ სახლისკაცობაში ლაპარაკი ჩამოგვივარდა და უფროსობა თქვენ დაგანებეთ, უთქვენოთ ჩვენ არც გავიყიდოთ პური და ღვინო, არაცა-რა დაგირბოით ყმა, არც გამოვიყვანოთ ძიძა და ტყვე, არც გავათარხნოთ გლეხი, რაც საერთო ვალი იყოს, ვასაერთოთ, გადვიხადოთ, და რაც საცალკეო იყოს, ცალკე გადვიხადოთ, რაც სახლში სმა და ჭამა მოგვინდე[ბა], ხომ ერთი იქნება, და რაც პური და ღვინო გარდარჩეს, ან საქვრიო, ან

¹⁾ აქ დედანში შენიშვნა არის: ამ პარაფის ზეგედს იქით აღარა ჩანს ცოტა ოდენი წერილი.

რაც თეთრი იყოს შემოსავალი, ოთხი წილი თქვენ და სამი ჩვენ, თუ ამაში გაგიმტყუნდეთ, ჯერ ვიყო მღთის შემცოდე და მერე ვახტანგ მეფის მეხანათი, არის მისი მოწამე თავად ლმერთი და კაცთაგან გოშტაშაბიშვილი ამილღბარი [], ყარაბუღბისშვილი გიორგი, ზაზუნაშვილი ქაიხოსრო, საგინაშვილი ბეჟან, მე მოლარეთუცეს გივს დამიწერია [] და მოწამეც ვარ ამისი. ქვს უ, ქრისტეშობისთვის აზ, [].

ღმე ამის წიგნი მოგეც ჩვენ ღამარატისშვილებმა ზაად და ბეჟან და ზაზუნამ, თქვენ ბარათაშვილსა ოთარსა, ასრე რომე ჩვენი მემკვიდრე ყმა ბენიასშვილი აღდგომელი მოგყიდეთ და მისნი შვილნი ყოვლის კაცისაგან მოუდევარი, ავიღეთ თეთრი სრული და უკლებელი, რითაცა ჩვენი გული შესჯერდებოდა, არის ამისი მოწამე თავად ღთი და ყოველნი მისნი წმიდანი ღთისანი, ზეცისა და ქვეყანისანი, კორციელნი და უკორცონი, მოგცეს და გიბედნიეროს ღთნ თქვენსა ერდგულსა სამსახურშია. არის ამისი მოწამე და დამხდური მაგლეღ მთავარ ეპისკოპოსა ნაიკოლაზ, სუფრაჯა ბარათა, მე სადუნასშვილს წანამდვარს დამაწერა და მოწამეცა გარ + + +.

331. არაა გერმანოზისშვილის გიორგისა და არაზე მიწერილი ბეზება ირაკლი მეორისა. 21,5 X 16,5 სანტ. დაწერილია ქალაღზე რგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ აქა-იქ ნახმარია თითო წერტილი.

1770, თებერვლის 8. ქ. ღთნ ბედნიერის კელმწიფის ქირი გერმანოზისშვილის გიორგის მოსცეს. ამას მოგახსენებთ: მე რომ დაობლებულვარ, ჩემს გამდელს ორი საკომლო მამული მარაბდაღამ თუშმალ იბრეიმასათვის მიუყიდ[ი]ა, სამი თუმანი გამოურთმეგია, ჩემთვის არა მოუხმარებია რა, კახეთს წასულა, მე ორის სამის წლისა ვყოფილვარ, უპატრონოთ გაუშვივარ, და ის სიგელი იმ ქაშში არავის დაუბეჭდავს, მოახლისაგან მამულის გასყიდვა როგორ იქნებაო, თუშმალ იბრეიმა რომ მომკვდარა,

მერმე იმის ნაცოლარი ჩემს განაყოფს პაპუას შეურთავს, ის დაუბეჭდავი სიგელი ჩემს განაყოფს პაპუას დაუბეჭდვინებია მოწმებისათვის ჩემს შეუტყობლათ. ამ მიზეზით ქვრივი თითონ ჰყვანდა, იმ მამულსაც სათავესოთ გამოელოდა. ქართლში არ მომხდარა, რომ მოახლეს მამული გაეყიდოს, ასე უსამართლოთ მიკარგება, ღთოი გაგიმარჯვებს, სამართლის მოწყალება მაღირსე, პაპუასათვისაც უკითხამთ, ისიც მოგხსენდება, რაც მოუხსენებია; თებერვლის 8, ქვს უნძ.

თავში წარწერა: ქ ეშკალათბაშო ზაალ, ესენი მდივანბეგებთან მიაყვანიე და სამართალი უსაჯონ, თებერვლის 8, ქვს უნძ.

332. არაა გერმანოზისშვილის გოგიასი და არააზე მიწერილი ბძანება ირაკლი მეორისა. ამ წიგნისა ჩვენ პირი გვაქვს ხელში ლურჯ ქაღალდზე დაწერილი. არა სჩანს ვისი გადაწერილია.

1775, მარტის 2. ქ ღთნ ბედნიერის კელმწიფის პირი მოსცეს გერმანოზისშვილის გოგიას. მე პატარა ობოლი გზღე-ბივარ და ჩემს გამდელს თუშმლის იბრეიმასთვის ორი საკომლო მამული მიუყიდნია, მამის ჩემისაგან არ არის გასყიდული, და ჩემის ძმისა და სახლის კაცისაგან არ არის გასყიდული. ამდღონი თქვენი წყალობა იყოს, რომ ის ნასყიდობის წიგნი გამოატანინოთ, რომ იმ წიგნის გასამტყუნებელი წიგნი და ჰუჯ-თი მეცა მაქს და სამართალი გვადირსეთ, ღთი გაგიმარჯვებს, მარტის 2, ქვს უაგ.

თავში წარწერა:

ქ ეშკალაბაშო დიმიტრი, ეს რომ ასე ჩივის, იმ მამულის ნასყიდობის წიგნიც ჩვენთან მოიტანე და ესენიც ჩვენს წინ მოიყვანე. მარტის 2, ქვს უაგ ბეჰადი ზეჰა ერეკლესი

333. არაა საგინაშვილის პაპუასი და არააზე მოწერილი ბძანება ერეკლე მეორისა. ამ წიგნისა მარტო პირი გვაქვს ხელში ლურჯ ქაღალდზე დაწერილი. გადამწერი არა სჩანს, პირი ორი ცალი გვაქვს.

1785, დეკემბრის 31. ღთნ ბედნიერის კელმწიფის პირი მათს მიწამტვერს საგინაშვილის ბოქოულთხუცეს პაპუას მოსცეს, დოღენ-

ჯიშვილი იოანე თქვენი ჭირის სანაცვლო რომ შეიქნა, რაც ყმა და მამული დარჩა, ან თქვენი წყალობა, ან თავისი სამკვიდრო, სრულობით თქვენ მოგართვათ, ორმოცდა ათი თუშანი ვალი დარჩა და ორი ქალი, ერთი ამილახორისშვილის ნათხოვნია და ჯერ უქორწინოა ღ მერე ძიძასა ჰყავს. ამ ვალისა ღ ობლებსათვის იმისი ყმა და მამული მე მომბარეთ ოქმითა. თქვენი ბძანება მაქვს, ყმა და მამული უნდა გაუყიდო, იმის ვალსა და ობლებს გზა მივცე, ერთი თავისი ნასყიდის ყმის გასყიდვა მოვინდომე, კობიაშვილი ნინია წამომეჭიდა, იმისის მიზეზით არაინ იყიდა, ერთი კომლი იმის სამკვიდრო ეფთვიმე წინამძღვარს მივყიდე მარაქაშვილი¹⁾; გლახა ციციშვილის სახლობამ თავისი სიძე ამილახორ ციცისშვილი წამომადევა, ამისი გვარი ჩემი ნასყიდიო, მანამდის იოანე ცოცხალი გახლდათ, არაინ ედავა და ვერცავის რა გაუტანია, ახლა მკვდარმა რა ჰასუხი გასცეს, და ან მე რა ვიცი იმისი ყმისა და მამულისა. მიცვალებულნიც დაუმარხავნი არიან და ობლებიც ისე გახლავან, წყალობას ვითხოვთ, როგორც გიბძანებიათ, ისე აღუსრულდეს, ვალიც ცალკე აწუხებთ. დეკემბერს ღა, ქვს შოგ.

თავში წარწერა:

ჩუნი ბძანება არის, ბოქოულთხუცესო პაპუავ, მერმე კურთხეულის დოღენჯიშვილის იოანეს ყმა და მამული რაც დარჩა, იმაზე სიტყვა არავისა აქვს და ვერცარავინ ხმას ამოიღებს. თუ სიტყვა ჰქონდა ვისმე, იმის სიცოცხლეში უნდა ედავინათ, ახლა მიცვალებულს ველარავინ ედავება, გლახა ციციშვილი ვის ჰქეიან და ან ვინ არის, თუ მართლა იმისია, მაინც ჩემი იქნება, თუ იოანესია და მაინც იმისი ვარისი მე ვარ. მე შენთვის ნება და ბძანება მომიცია, რომ როგორც ამას წინათ გვებძანებინოს და ჩვენი ოქმი გეჭიროს, ისე უნდა აღსრულდეს, ვისაც უნდოდეს, იმისი ყმა და მამული იყიდოს, ხათრი-ჯამნი იყვნენ, რომ იმათი მოდავე არავინ იქნება, ილაყებებს ვინც, იმაზე ხმას ამოიღებს, შენთვის იმისი ვარისობა ვეზმო-

¹⁾ ამ სიგელის მეორე პირში, რომელიც ზენ გვაქვს ზელში, სწერია: მარაქაშვილი.

ძებია, შენ იმისი ყმა და მამული, ვინც მოინდომოს, მიჰყიდეს და იმის ვალსა და ობლებს გზა მიეცე, და ვისაც სიტყვა და სადავო ჰქონდეს, ჩვენ გველაპარაკენ და პასუხს ჩვენ მივცემთ. იანვარს ბე, ქვს უოჲ, აღბათ რომ ეს ასე უნდა იქნას ერგელე.

334. ნასყიდობის წიგნი მილახვარ ბაბანაშვილისა. ამ წიგნისა მარტო პირი გვაქვს ხელში ლურჯ ჭაღალდზე დაწერილი. არა სიანს ვისი გადაწერილია პირი.

1787, აპრილის 21. ნებითა და შეწყვენითა ღმრთისათა, სახელითა მამისათა და ძისათა და სულის წმინდისათა, ამინ, ეს ამიერიითგან უკუნისამდინ ქამთა და ხანთა გასათავებელი ნასყიდობის წიგნი დაგიწერე და მოგეცე მე საგინაშვილმა ბოქაულთხუცესმა პაპუამა შენ ბაბანაშვილს მილახვარს, ასე რომ იგზნე ღოღენჯაშვილა ამიერ სოფლით გარდიცვალა. იმ ივანეს ორი ობოლი ქალი დარჩა და ვალიც მრავალი დარჩა, იმ ვალის მიზეზით მისის უმაღლესობისაგან შებძანა იმისი ყმისა და მამულის გასყიდვა და იმის ვალებში მიცემა, რადგან მეფისაგანაც ბძანება მქონდა, ავიღე და მოგყიდე, ლალფეროზასშვილი ნასყიდა და ბერუა, ივანე დოღენჯიშვილის მეკვდრე ყმა, და ავიღე ფასი სრული და უნაკლულო, რითაც ჩემი გული შეგჯერდებოდა, რომ ერთი იოტის ფასი შენზედა აღარა დარჩომილა რა. არის ამისი მოწამე სარდალთ ზუცესი მუხრანის ბატონი იოვანე იოვანე და სალთხუცესი გიორგი გურჯი გიორგი გურჯი და მე ბათაშვილს რამაზას დამიწერია და მოწამეცა ვარ, აპრილის 21, ქვს უოჲ რამაზა ბათოვი

335. ვალის აღების ბარათი, 22,5×18 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალღმრთელზე ნუსხა მხედრულის ხელით, ნიშნებით იხმარება თითო წერტილი.

1793, მარტის 1. ქ. ავიღე მე ღოღენჯანთ გიორგისშვილა რანაზა, შენ ბედნიერის დედოფლის პირის ფარეშისაგან ათი

თუმანი ქაღაჩას ზარაფხანის ახალი თეთრი, რომ იქს ნახევარი ოკ, ამდენი. ამ ქვემო თარიღიდან რაც ხანს ჩემს კელთ დაჰყოს, თეში თუმნის თავს ორა შაჟრა სარგებელი მოგცე, და მოგეცი ამ თეთრის გირაოდ ჩემი სახლები, რომ მე შიგ ვდგავარ, ის სახლები, და ღთნ გვაშროს, თუ რომ ჩემს თავს ერთი რამ ჯუჰაში მოედეს, ირემმა შვილებმა, შენის თეთრის პასუხი მოგცენ და, თუ გაქსარჯო, სამდივნო და საიასაულო მე ონანამ გავიღო. არის ამისი მოწამე ფეთხანის ეკლესიის დეკანოზის შვილი ტერ-სტეფანე (□¹), არყუთა შვილი ფარსადანა, და მე ციხის დიდის ეკლესიის დეკანოზი ტერ-ალაქელას შვილს გასპარას ზემოხსენებული ონანას სიტყვით დამიწერია და მოწამეცა ვარ, დაიწერა მარტის დამდექს, ქქს უშა. გასპარ (ხელჩართულად).

336. მზითვის წიგნი იოანე დოღენჯის შვილის ქალის ანნასი. წიგნი დაწერილია ლურჯ თაბახიან ქაღალდზედ ნუსხა მხეჯრულის ხელით.

1796, აგვისტოს 15. ქ იონე დოღენჯის შვილის ქალის ანნას მზითვი. აგვისტოს აე, ქქს უშა²).

ბ ქ ხატი ორი.

გ ქ დავითნი, ლოცვები და ვახტანგიანი.

ა ქ ჯვარი თავისის ჯაჭვით, ჯაჭვი იყო მომხო მარგალიტი, ოქრო და გიშერი.

ა ქ ლილი ხუთ მარცვლიანი, ბუღშური, კაი მარგალიტი.

ბ ქ ბეჭედი ორი, ერთი ზურმუხტი და მეორე იაგუნდი.

ა ქ საყურე იაგუნდი და ზურმუხტი უსხდა.

ა ქ საპირის ფარშოს ყუთი.

ა ქ საპნის ნაღბაჭი ვერცხლისა.

ა ქ წებოს თასი ვერცხლისა.

ა ქ ბაბადანი ვერცხლისა.

ა ქ კოლოფი ვერცხლისა.

ა ქ სადაფი ვერცხლით მოჭედილი.

¹) აქ სომურია საეკლესიო ბეჭედი უზის სომურისავე წარწერით.

²) უკანასკნელი ოთხი სიტყვა დაწერილია არა ტექსტის ხელით.

ე ქ თმის საყოფი ჩხირბი, ჩოფი, ჩქიფი, ხილალი ვერ-
ცხლისა.

ა ქ პირის მარგალიტი ერთი თადლითისა.

ბ ქ სარკე ორი: ერთი ოთახისა, მეორე თავ-სახურავისა.

ა ქ ქოვლიხნა ვერცხლის მუყაიაშისა.

ა ქ პირის ასახვევი მუყაიაშისა.

ა ქ ყასბა ერთი.

ბ ქ ლეჩაქი ორი შილაიისა.

თ ქ ცხრა ნახვარი მუშის თასაკრავი.

ბ ქ საღმური ლეჩაქი და თასაკრავი.

ა ქ ხელსახოცი მუხლზე გადასაფარებელი.

ბ ქ ორი გული ოქრომკედი.

ა ქ ერთი დიდი კოჭი მუყაიაში, ორ სტილიანი.

გ ქ სამი კოჭი მომცრო.

ა ქ თალათინის კოლოფი ხაითი საესე.

ა ქ კრიალოსანი ერთი, მომზო ქარვა და ქარვა ხუთასი.

ა ქ კრიალოსანი მეორე, შავი მარჯანი.

ა ქ მესამე მძივისა.

ა ქ სანემსე კალისა.

ვ ქ ფირფიტ[ე]ბი ორი ქარვისა, ოთხი მინისა.

ბ ქ ორი მაკრატელი, ერთი კავისა მომცრო, მეორე დიდი.

ა ქ ჩახურ საკრავის ფირფიტები ერთი დასტა.

ბ ქ ჩხირბი ქისისა ორი დასტა, ერთი თითბრის, მეორე
რკინისა.

გ ქ სამი ფითილა.

გ ქ გრბილი სამი.

ა ქ ერთი ჩადრი.

ა ქ მწვანე ხავედის ქათიბი, ორის არშიით, გილანის ღი-
ლით, სინჯაბით საესე.

ა ქ კაბა ერთი აღისფერი დარაისა ზორტით და ჩაფრაშ-
ტით.

ბ ქ სარტყელი ერთი დიბისა, მეორე ქარშანისა.

ბ ქ ორი ახალუხი ყალაქრისა.

ბ ქ ორი მოვი.

ბ ქ ორი ფათიში (?)

ბ ქ ორი წყვილი სათახნაფუშე ატლასი, ერთი შავი, მეორე მწვანე.

ა ქ ზეწარი ყუთნისა აკენისა.

ა ქ სუზანი ერთი.

ა ქ ერთი აბანოს პერაგი თავისის შესამშრ[ა]ლებით.

ა ქ ფუტა ერთი დარაისა.

ა ქ ბოხჩა ჩარჩმისა.

ა ქ ბოხჩა იედიის დარაისა, დიდი ტოლომისა.

ა ქ ერთი დარაისა.

ა ქ დორი ერთი ხვედისა, ოქრომკედლიანი.

ა ქ დორი მეორე ტილოსი.

ბ ქ საბანი ორი, ერთი თავრიზისა, მეორე რუსული.

ბ ქ ბალიში ყუათუკისა.

ბ ქ დოშაქი ტილოსი.

ა ქ ხალიჩა ერთი.

ა ქ ქეჩა ერთი აქაური.

ა ქ ფარდაგი ერთი აქაური.

ა ქ ერთი წყვილი მაფრაშა.

ა ქ სუფრა ერთი ყალაქრისა.

დ ქ ოთხი კალის კოვზი.

ვ ქ დანა-ჩაგალი ექვს-ექვსი.

ა ქ ერთი დასტა ჩალის კოვზა.

ა ქ ნამ[ა]ქთარი კალისა.

ა ქ მაშრაფა კალისა.

ა ქ მაშრაფა ბროლისა.

ბ ქ თეფში ორი, ხვარაშნისა ქაშანური.

გ ქ სამი თეფში ზღვისა.

ა ქ ერთი შადალი თითრბისა.

ა ქ ერთი დიდი ქვაბი, ცხვარი ჩავიდოდა.

ა ქ მეორე მომცრა, ხუთი ჩარ[ე]ქი ჩავიდოდა.

ა ქ მესამე პატარა.

თ ქ ცხრა თეფში სპილენძისა.